K. O. BRODY

EN LEVNADSTECKNING

AV

N. J. NORDSTRÖM

B. M:s BOKFÖRLAGS A.-B.
STOCKHOLM

K. O. BROADY

K. O. BROADY. D. D., LL. D.

K. O. BROADY

EN LEVNADSTECKNING

AV

N. J. NORDSTRÖM

B.-M:s BOKFÖRLAGS A.-B., STOCKHOLM

STOCKHOLM
ERNST WESTERBERGS BOKTRYCKERI-A.-B. 1922

Tänken på edra lärare, som hava talat Guds ord till eder; sen huru de slutade sin levnad, och efterföljen deras tro. *Hebr. 13: 7.*

FÖRORD.

När överste K. O. Broady för några månader sedan stilla avsomnade efter ett långt och välsignelserikt liv, uttalades från många håll en önskan, att hans levnadsteckning snarast möjligt måtte utgivas. Den betydelse, som den vördade lärarens livsgärning haft för den frikyrkliga och speciellt den baptistiska verksamheten i vårt land, utgör ju ock en tillräcklig motivering för nyssnämnda önskan. Då det varit min förmån att ganska ofta få besöka den vördade åldringen under hans sista år och han då vid många tillfällen berättat om sitt livs erfarenheter, har jag nedtecknat hans skildringar med tanke på att efter hans frånfälle giva offentlighet åt dem. Jag meddelade honom också denna min avsikt, och han gav sitt bifall därtill. Han uttalade dock ofta en önskan, att vad som komme att sägas icke måtte vara till hans pris utan till förhärligande av den Guds nåd, vars uppenbarelse han tyckte sig se i allt, vad han upplevat.

Det är icke utan en känsla av ansvar inför uppgiften, jag nedtecknat denna skildring av en ädel och Gud hängiven mans liv. Jag är medveten om att en sådan livsgärning som överste Broadys skulle förtjäna en långt utförligare och bättre beskriving, men då en sådan skulle kräva en längre

tid och nödvändiggöra forskningar, som jag för närvarande icke är i tillfälle att göra, har jag ansett det lämpligare att hellre nu utgiva en till omfånget mera begränsad skildring än att till en oviss framtid uppskjuta arbetets utgivande.

Överste Broady har utfört största delen av sitt livsverk i Betelseminariet, och så helt upptogs hans tid av de uppgifter, som stodo i samband med ledningen av denna läroanstalt, att han fick föga tid till litterärt arbete. Hans intresse och begåvning ledde honom att verka på andra områden än det litterära. Därför äro icke hans egna skrifter de viktigaste källorna för kunskapen om hans liv och verk. Detta gör uppgiften att skildra hans personlighet och livsgärning något svårare.

Måtte då den av överste Broady själv uttalade önskan med hänsyn till utgivandet av denna levnadsteckning i någon mån gå i uppfyllelse trots de brister, som helt visst vidlåda arbetet!

Det är mig en kär plikt att här uttala ett hjärtligt tack till alla, som välvilligt bistått mig vid arbetets utförande. Detta gäller i första rummet fröken Nelly Broady och ingenjör Harry Broady, som godhetsfullt ställt överste Broadys efterlämnade papper till mitt förfogande och i övrigt lämnat mig värdefulla uppgifter. Men även rektor C. E. Benander, magister John Cederoth, redaktör J. Byström, past. Fredr. Lindberg, doktor Arvid Gordh, New York, m. fl. ha lämnat mig värdefulla bidrag och anvisningar. Till alla ett hjärtligt tack.

Författaren.

INLEDNING.

En av de viktigaste betingelserna för den svenska frikyrkorörelsens storartade utveckling under de decennier, som förflutit sedan dess uppkomst, ligger helt visst i det förhållandet, att den i sina led kunnat räkna icke så få utmärkta ledare. Dessa hava genom sin begåvning, sina personliga egenskaper och sin orubbliga tro på de grundsatser de hävdat ägt de nödvändiga förutsättningarna för uppgiften att fostra och leda. Man må icke förundra sig över att de män, som varit de mest verksamma för den svenska frikyrkorörelsens utbredning, icke av sin samtid rönt det uppskattande, de på grund av sina insatser i det religiösa arbetet i vårt land förtjänat. Det var deras uppgift att träda i opposition mot en kyrka, som icke hade mycken förståelse för det nya de kände sig kallade att föra fram i tiden och som därför betraktade deras verksamhet såsom ett skadligt nedrivningsarbete. Det är något, som ofta upprepat sig i historien, att de verkliga kämparna för religiöst framåtskridande rönt föga uppskattande av sin samtid, och vi tveka icke att beteckna frikyrkorörelsens märkesmän som det religiösa framåtskridandets pioniärer. En senare tid skall erkänna deras betydelse i berörda avseende.

Svenska baptistsamfundet ägde redan i början av sin

tillvaro flera utmärkta ledare, och dessa gåvo verksamheten den stadga och vederhäftighet, utan vilken den aldrig kunnat bliva, vad den nu är. Dessa män hade själva gripits av de sanningar, som de förkunnade, och de hade mod och kraft nog att träda fram till försvar för vad de ansågo vara rätt, även när det kostade dem lidanden och försakelser av många slag. Ett yngre släkte, som skördat frukterna av det banbrytningsarbete, vilket utförts t. ex. av sådana män som F. O. Nilsson, Anders Wiberg, P. F. Hejdenberg, bröderna Palmqvist, Adolf Drake, Näs Per Pehrsson m. fl., har måhända icke så lätt att fatta de svårigheter, som dessa föregångare hade att övervinna, och står därför i fara att förbise betydelsen av deras verk. Därför kunna skildringar av pioniärernas arbete vara väl motiverade och ha en viktig uppgift att fylla.

Bland dem som genom sin livsgärning haft stor betydelse för Guds verk i vårt fosterland och särskilt den del av detta verk, som baptisterna varit kallade att utföra, är den man, vars liv vi här skola skildra, en av de främsta. Så länge det finns kristna, som omfatta de åsikter baptisterna vilja hävda, skall namnet K. O. Broady nämnas med vördnad och aktning, och det skall villigt erkännas, att han genom Guds nåd gjort en betydelsefull insats i arbetet för Guds rikes befrämjande i vårt land och i andra länder. Man skall i honom se ett redskap, som Gud använde för att i en tid av brytning och nydaning på det religiösa området utföra ett betydelsefullt och nödvändigt banbrytnings- och fostringsarbete, och de många, som ägt förmånen att stå under hans inflytande, skola hela sitt liv bevara minnet av en ädel man och kristen personlighet. Att utförligt skildra hans livsgärning skulle innebära att skriva en betydande del av svenska baptistsamfundets hi-

storia, men även en kortfattad framställning om denne gudstjänares personlighet och livsverk, torde kunna visa, huru mycket han betytt för befrämjandet av de grundsatser och idéer, som vunnit utbredning genom baptistsamfundets verksamhet i vårt land.

BARNDOMSTIDEN.

Knut Oscar Broady föddes i Uppsala den 28 maj 1832. I likhet med så många andra, som på olika områden, icke minst på det religiösa, framträtt som ledare och märkesmän, utgick han från ett fattigt hem och växte upp under torftiga och anspråkslösa yttre förhållanden. Fadern var salpetersjudare till yrket och hette Jan Erik Brundin. Han var född i Uppsala domkyrkoförsamling den 29 april 1799. Modern hette Anna Pehrsdotter. Hon var född i Danmarks socken i närheten av Uppsala den 13 dec. 1802. Tidigt blev hon faderlös, ty hennes fader som var soldat, stupade i kriget i Pommern 1814. Vid tjugo års ålder ingick hon äktenskap med ovannämnda J. E. Brundin, och de bosatte sig i Uppsala-Näs socken. År 1826 flyttade de till Uppsala, och de synas då hava räknats till de fattiga, ty i Domkyrkoförsamlingens inflyttningsbok är antecknat, att de skulle få inflytta till denna församling endast under den förutsättningen, att de ej bleve staden till någon tunga. Familjen bestod då av fyra personer, man och hustru samt två barn. Fadern arbetade i sitt yrke, och det synes, som om han därvid skött sig väl, ty han tituleras senare i kyrkoböckerna för »salpetersjudarmästare», vilket ju kan tyda på att han innehade något slags förmansbefattning. Om makarna Brundin är också antecknat i kyrko-

böckerna, att de läste bra, kunde katekesen och hade gått till nattvarden minst en gång om året. De hade fem barn, fyra söner och en dotter, och av dessa var Knut Oscar yngst. De två äldsta barnen voro födda, innan familjen flyttade till Uppsala, och de övriga föddes där i staden.

Det hus i Uppsala, där Broady föddes.

Vid tiden för Knut Oscars födelse bodde familjen i Vårfruroten, kvarteret Jungfrun n:r 2, d. v. s. i hörnet av Kungsängsgatan och Bäverns gränd. Både roten och kvarteret bära nu andra namn. Enligt den tidens sed antecknades i kyrkoboken namnen på de personer, som vid barnets dop åtagit sig att vara dess faddrar, och för den yngsta sonen i den brundinska familjen äro följande namn anteck-

nade: Handelsman Jonas Hörlin och hans hustru, drängen Lindholm och jungfrun Jörga Malena Lenholm. Det ålåg, som bekant, faddrarna, att vid föräldrarnas frånfälle eller i händelse av försumlighet från deras sida tillse, att barnet fick en kristlig uppfostran. Knut Oscars faddrar torde dock icke ha haft något inflytande på hans fostran eller livsutveckling. Faddrarnas stånd kan kanske ge en antydan om föräldrarnas umgängeskrets, och därför ha vi här nämnt deras namn.

År 1836 flyttade fadern och äldsta sonen, som då var tretton år gammal, till Stockholm, medan modern och de övriga barnen stannade i Uppsala. Sannolikt hade fadern någon anställning i huvudstaden. I mars 1838 flyttade också modern jämte tre av barnen till Stockholm. En son vid namn Frans Teodor dog medan de voro kvar i Uppsala. Knut Oscar var då endast sex år, och det är förklarligt, att han under sina senare år bevarade blott få och dunkla minnen från den tid av barndomen, som han tillbragte i sin födelsestad. Endast en upplevelse från dessa tidiga barndomsår kunde han även i ålderdomen tydligt erinra sig. Under lek vid Fyrisån råkade han en gång att falla i vattnet, emedan han och en annan gosse samtidigt hoppade ut på en sten vid stranden utan att beräkna, att stenen var för liten att kunna rymma dem båda. Knut Oscar föll i vattnet, men tillstädeskommande personer räddade honom från att drunkna.

Det brundinska hemmet var ett enkelt arbetarehem, och det var icke alltid möjligt att hålla fattigdomen utanför dess dörrar. Ansvaret för barnens uppfostran vilade mest på modern, och det var ingen lätt sak att med de små resurser, som hon förfogade över, sörja för hemmets vård och barnens fostran. Men hon var en energisk kvinna, som

icke tappade modet inför svårigheterna. Sonen Knut Oscar synes ha varit hennes älsklingsbarn och föremålet för särskild omtanke. Måhända anade hon, att han en gång skulle bli hennes ålderdoms stöd och att han skulle komma att intaga en mera betydelsefull ställning i livet än någon av de andra. Hon ville därför också giva honom en så god uppfostran, som i hennes förmåga stod. Barnen måste tidigt börja arbeta för sitt uppehälle, emedan familjens ekonomiska förhållanden icke medgåvo längre skolgång, än vad som behövdes för att lära sig läsa och skriva.

K. O. Broadys moder.

Sedan modern med de tre yngsta barnen flyttat till Stockholm, sattes Knut Oscar i skola. Vid den tiden levde och verkade i huvudstaden den bekante pedagogen Karl Olof Fineman. Han var föreståndare för Stockholms stads allmänna barnskola, där undervisningen bedrevs efter den s. k. växelmetoden. I skolan rådde mycket sträng ordning och disciplin, och den minsta förseelse från elevernas sida ådrog dem den strängaste aga. Arrest var ett vanligt straff även i de lägsta klasserna. Till denna skola sändes Knut Oscar, och det var där han inhämtade de första grunderna av sitt vetande. Skolan var belägen vid Munkbron. Då Knut Oscar var sju år gammal råkade han en dag ut för en olyckshändelse, som så när hade

kostat honom livet, men som dock avlöpte lyckligt och gav honom tillfälle att göra sin första psykologiska iakttagelse. Han gick ut på Mälarens is nedanför skolan och råkade komma ned i en vak. Det var endast med möda och i sista ögonblicket några av hans kamrater lyckades rädda den drunknande gossen. Under kampen för livet föreföll det honom som om allt, vad han förut upplevat, passerat revy för honom och det i ett enda ögonblick och med en tydlighet, som han aldrig sedan kunnat glömma, trots sina många och skiftande livserfarenheter.

I cirka två år gick Knut Oscar i den »finemanska skolan». Familjen bodde denna tid vid den s. k. Brända tomten ej långt från Skärgårdsgatan, men flyttade därifrån till Kungsholmen, och därför kom sonen någon tid att gå i Kungsholms katedralskola. Efter ett par års tid flyttade föräldrarna till St. Nygatan, till ett hus, som tillhörde en tysk, och genom dennes bemedling kom Knut Oscar att gå i den tyska skolan cirka ett år. Här fick han lära sig de första grunderna i tyska språket. Av någon anledning fick han emellertid snart flytta till Storkyrkoförsamlingens katedralskola, där undervisningen tycks hava bedrivits efter ganska rationella metoder. Här fingo lärjungarna »plugga» latin, franska och tyska, och det var ingen lek att ordentligt kunna inhämta det pensum, som krävdes i de olika ämnena. Efter tvenne års vistelse vid denna skola synes den tolvårige ynglingen hava börjat tänka på att övergiva studiebanan för att i stället ägna sig åt något praktiskt värv. Han framställde tanken för sin moder, som också gav sitt samtycke till planen, detta så mycket mer, som familjens ekonomiska ställning knappast medgav studiernas fortsättande. Modern hade velat, att han skulle ägna sig åt apotekareyrket, men själv hade han icke så stort intresse

därför, och dessutom krävdes ju i så fall fortsatta, kostsamma studier. En dag föllo hans ögon på en annons i en tidning. Ett sockerbruk, som var beläget vid Hamngatan, där Gymnastiska centralinstitutet nu ligger, behövde ett handelsbiträde, som skulle hjälpa till med expedieringen i brukets sockerbod och dessutom utföra andra sysslor. Vår skolyngling sökte och fick platsen i fråga, och därmed började ett nytt skede i hans liv.

YNGLINGAÅREN.

Det var nya förhållanden, som Knut Oscar nu inträdde i. Arbetet var ansträngande och avlöningen liten, men han försörjde sig dock själv, och däri låg ju icke ringa tillfredsställelse. Platsen synes han hava skött till sin förmans synnerliga belåtenhet, varför denne, när han något år senare öppnade egen affär vid Drottninggatan, tog sitt förra biträde med och anställde honom som föreståndare för affären, ehuru han icke var mer än 14 år gammal. Efter någon tid fick han dock en ännan plats i en kryddkramhandel på rekommendation av sin förre principal, och denna plats innehade han, tills han var sexton år gammal. Vid den tiden råkade han bliva ganska svårt sjuk, och doktorn avrådde honom att fortsätta med den sysselsättning han under några år innehaft. Någon kärlek till eller särskild fallenhet för handelsyrket hade han ju knappast, och därför var det för honom ingen större svårighet att i detta stycke följa doktorns råd. Han beslöt sig för att söka annat arbete.

Vid den tiden voro tvenne kanonjärkompanier förlagda till Skeppsholmen i Stockholm, och dit begav sig en dag i början av sept. 1848 Knut Oscar Brundin för att söka anställning. Det var hans avsikt att bli underofficer, och det gällde därför att söka nödig utbildning för denna tjänst.

Han fick genast anställning och började omedelbart tjänstgöringen.

Han tycktes äga goda förutsättningar för den uppgift, han nu ville ägna sig åt. En efter dåtida förhållanden ganska god skolunderbyggnad, en stark vilja och en reslig gestalt voro för den unge krigsmannen utmärkande, och han passerade graderna i vederbörlig ordning och till sina förmäns fulla belåtenhet. Militärlivet var lika litet då som nu ägnat att hos de unga männen väcka håg och intresse för andliga och ideella ting. Frestelserna voro många och stora, och det fanns icke alltid nödig styrka att motstå dem. Knut Oscar Brundin vinnlade sig dock om att leva ett ärbart liv, och han ägde redan vid denna tid en stark ambition, som hindrade honom att följa sina kamrater på syndens och lastens stigar. Några djupare religiösa intressen hade han icke, men han hade en fast karaktär, och därför gick han ofta andra vägar än sina kamrater. Då han ägde en god sångröst, blev han engagerad i en manskvartett, och denna synes ha fyllt rätt stora anspråk, ty t. o. m. prins Oscar, sedermera konung Oscar den andre, som då var ung löjtnant, sjöng vid flera tillfällen i denna kvartett. Några andra ideella intressen synes han vid denna tid icke ha haft.

Sina första religiösa intryck utom hemmet mottog han genom Georg Scott och C. O. Rosenius. Modern plägade besöka religiösa sammankomster, som höllos av dessa män, och ganska ofta tog hon därvid sin son med sig. Scott måste, som bekant, år 1842 lämna landet till följd av de förföljelser, som han blev utsatt för, och vid den tiden var Knut Oscar endast tio år gammal. Han bevarade dock ända in i ålderdomen minnet av besök, som han gjorde i sällskap med modern i Betlehemskyrkan, där Scott predikade. Ro-

senius fortsatte den av Scott påbörjade verksamheten, men då Betlehemskyrkan hölls stängd under många år efter Scotts avresa från landet, måste sammankomsterna hållas i annan lokal. Men även Rosenius' möten besökte Knut Oscar någon gång. Det är troligt, att de religiösa intryck, som gossen och ynglingen mottog vid de nämnda sammankomsterna, icke voro utan betydelse med hänsyn till hans andliga utveckling, fastän de icke ledde till något religiöst genombrott i hans liv. Den vördnad, som han hyste för andliga ting, även innan han kom till tro på Kristus, och det behov efter Gud, som han vid denna tid förnam, torde åtminstone i någon mån ha berott på intryck, som han mottagit vid de förutnämnda sammankomsterna.

Även under sina uppväxtår fick han göra bekantskap med sorger och prövningar. Flera av hans syskon dogo i mycket tidiga år, och på grund av vissa familjeförhållanden blev hemmet upplöst. Att detta smärtade honom djupt är lätt förklarligt. Sedan modern blivit ensam, utvandrade hon till Amerika. Då Knut Oscar haft sitt hem hos henne, så länge hon var kvar i Stockholm, och då han varit mycket fästad vid henne och i henne haft ett gott stöd, innebar hennes avresa en svår förlust. Han kände sig hemlös och övergiven som aldrig förr. Men även dessa prövningar hade säkerligen betydelse för hans livs utveckling.

Han fortsatte emellertid med sin tjänstgöring å Skeppsholmen, och efter fyra år var han färdig med sin utbildning. Det var våren 1852.

I GÖTEBORG.

Tjugo år gammal skulle Knut Oscar Brundin (så var ännu hans namn) börja sin bana som underofficer vid flottan. Såsom varje yngling vid den åldern drömde han om en ljus framtid, och han ville bli något här i världen, fastän han själv icke riktigt visste, vad han skulle göra till mål för sin strävan. Han var dock icke nöjd med att för framtiden ägna sig åt den befattning, för vilken han genom de närmast föregående årens utbildning förvärvat sig de nödiga kvalifikationerna. Längre än så sträckte sig nog hans planer, men tills vidare ville han dock tjäna kungl. majestät och kronan såsom underofficer. Han blev beordrad till Göteborg och måste fördenskull lämna Stockholm, där han tillbringat större delen av sin barndom och sina tidigare ungdomsår. Sommaren 1852 reste han till Göteborg och grep sig an med den uppgift, som där förelåg honom.

Vid denna tid pågingo här och där i landet andliga väckelser och särskilt i Stockholm och Göteborg fanns det ganska många s. k. »läsare». År 1848 hade den första svenska baptistförsamlingen bildats å Borekulla gård i Landa socken, ej långt från Göteborg. Denna lilla församling, vars ledare var den bekante F. O. Nilsson, blev föremål för många trakasserier från de kyrkliga myndig-

heternas sida, men det oaktat tillväxte ständigt antalet av dem, som i dessa trakter omfattade baptisternas åsikter och slöto sig till församlingen. Göteborgs domkapitel var outtröttligt i sitt nit att förfölja läsarna, och på dess angivelse blev F. O. Nilsson instämd för hovrätten i Jönköping i mars månad 1850 och efter en synnerligen märklig rättegång dömd till landsförvisning, för att han utspritt »villfarande lära». Nilssons landsförvisning var ett hårt slag för den församling, vars föreståndare han var, men den religiösa rörelse, som förnämligast genom honom uppstått i Göteborg och trakten däromkring, avstannade icke med hans avresa från landet, även om den led ett svårt avbräck. När Knut Oscar Broady[1] 1852 kom till Göteborg, hade Nilsson lämnat landet — det skedde i juli 1851 — och de få baptister som vid denna tid funnos i trakten, voro på grund av de svåra religionsförföljelserna nödsakade hålla sina möten och sammankomster så obemärkt som möjligt. Att Broady icke hörde talas om baptisterna och deras verksamhet i Göteborgstrakten, är därför icke så underligt. Den första gången han hörde något om dem var vid

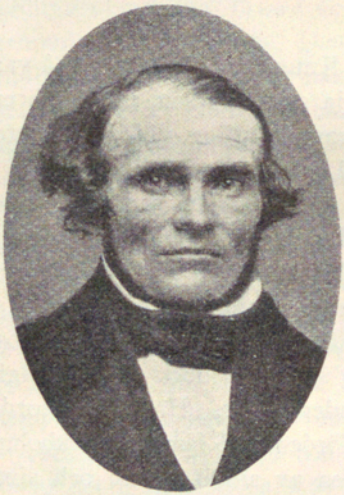

F. O. Nilsson.

[1] Vi använda hädanefter namnet Broady, ehuru det var först några år senare under vistelsen i Amerika, som han antog detta namn.

ett tillfälle strax före resan till Amerika 1854. Modern till den från de svenska baptisternas historia bekante sjökaptenen G. W. Schröder var bosatt i Göteborg, och hon hade fått meddelande från sin son, att denne i Amerika blivit döpt och slutit sig till baptisterna, som i detta land voro ett stort och aktat kristet trossamfund. Broady blev i Göteborg bekant med Schröders moder, och när han före sin avresa till Amerika besökte henne för att säga henne farväl, omtalade hon, att hon hade en son i Amerika och att denne var baptist. Samtidigt uttryckte hon också den förmodan, att även Broady nog komme att följa hennes sons exempel och bli baptist. »Baptist», yttrade Broady förvånad, »vad är detta för något?» »Det kommer du nog att få reda på, när du anländ till Amerika», var svaret, och denna profetia gick ju också i uppfyllelse.

Broady hade icke ännu kommit till personlig tro på Jesus Kristus och hade därför icke så stort intresse för andliga ting. Under sin tjänstgöring i Göteborg plägade han dock gå i kyrkan på söndagarna, och ofta blev han så gripen av predikan, att tårarna strömmade utför kinderna, där han satt i bänken. Den personliga avgörelsens nödvändighet betonades emellertid föga eller alls icke i den tidens kyrkliga förkunnelse, och därför fick han icke sådan vägledning, att den religiösa påverkan han erfor kunde resultera i en verklig omvändelse. Han hyste dock stor vördnad för Gud och hans ord och sökte på sitt sätt att leva ett fromt och ärbart liv.

I Göteborg blev han bekant med en välbärgad och aktad familj, i vilken han snart kom att betraktas som familjemedlem. Det var hos byggmästaren Järig, vars fru var dotter till en possessionat vid namn Kloppman. Fru Järig hade en syster vid namn Charlotta och snart uppstod mel-

lan henne och den unge underofficeren ett tycke, som ledde till, att de beslöto förena sina öden för livet. Vid 21 års ålder ingick sålunda Broady äktenskap, och i sin unga hustru, som hade uppväxt i ett ganska burget och mycket gott hem, hade han fått en följeslagarinna, som ägde många förutsättningar att göra livet ljust och lyckligt för honom. De sågo framtiden an med de bästa förhoppningar och väntade sig mycket av livet.

I det Kloppmanska hemmet hade rått gammaldags fromhet. Barnen hade fått lära sig att bedja sin aftonbön, och därmed upphörde de icke sedan de blivit äldre. Kyrkobesök hörde också till ordningen, och det var genom inflytande från denna familj och särskilt från sin unga hustru Broady kom att besöka gudstjänsterna i kyrkan. Själv hade han icke ännu kommit därhän, att han rätt kunde bedja sin aftonbön, men han var alltid mycket angelägen om att hans unga maka skulle bedja aftonbönen varje afton. Den frid, som hjärtat längtade efter, och förvissning om barnaskap hos Gud, hade han ännu icke funnit, men han var en allvarlig sökare efter frälsningens väg och hade icke något behov av att deltaga i syndiga nöjen och världsliga förlustelser.

RESAN TILL AMERIKA.

Vistelsen i Göteborg blev emellertid icke långvarig. Broady tycktes äga god fallenhet för militärtjänsten, men han kände sig icke tillfreds med sin ställning som underofficer. Med de befordringsprinciper, som tillämpades vid den svenska flottan, voro ju ock möjligheterna att avancera till någon högre befattning synnerligen begränsade. Därför beslöt han att bryta sig en bana på något annat område. Att därvid hans blickar riktades på det stora landet i väster, landet med de många möjligheterna, berodde väl i första rummet därpå, att hans moder förut utvandrat till detta land och genom brev till sin son väckt dennes intresse för de förhållanden, som voro rådande där borta. Det fanns större utsikter för en ung och viljestark man att i Amerika skapa sig en god framtid, än vad fallet var i Sverige. Visserligen voro hans kunskaper om Amerika icke så stora, men allt vad han hörde om detta land, bidrog till att hos honom väcka en längtan att där borta få pröva sin lycka. Hans unga maka hade väl något svårare att fatta sitt beslut, men även hon ville följa sin man på färden till framtidslandet. De älskade båda innerligt sitt fädernesland, och det var helt naturligt icke utan smärta de fattade beslutet att lämna det, men för deras egen framtids skull ansågo de sig böra taga detta steg mot nya okända

öden. Efter åtskilliga förberedelser för resan stego de ombord på ett norskt skepp, som hette Laurvig, den 22 juni 1854, och den 27 lyfte fartyget ankar och resan började. Det var en mycket svårare och besvärligare sak att på den tiden företaga en resa till Amerika, än vad det är i våra dagar. Några komfortabelt inredda och snabbgående oceanångare funnos icke då, och en resa över Atlanten tog flera veckor i anspråk. Om vädret blev gynnsamt, kunde kanske resan fullbordas på fem à sex veckor, men om motvind och storm inträffade, krävde den mycket längre tid. De anbefallde sig i Guds hand och anträdde resan med New York som mål. Broadys moder var bosatt i denna stad, och det var till henne de i första hand ställde färden.

Föga anade de unga resenärerna, vilka lidanden och prövningar, som skulle möta på denna resa. För dem hägrade ett löftesland på andra sidan det stora havet, och det var hoppet om att lyckligen nå detta land, som gav dem mod att underkasta sig resans besvärligheter. Men seglaren hinner icke alltid fram till den efterlängtade hamnen. De hägrande framtidsmålen försvinna ibland i ett dimhöljt fjärran, och människan kommer till insikt om att det hon gjort till föremål för sin strävan icke kan uppnås. De unga uppgöra sina framtidsplaner och inspireras av hoppet att en gång se dem förverkligade, men det inträffar ju så ofta, att livet drar ett streck över alla beräkningar och krossar på ett grymt sätt det hopp man hyste. Att bliva besviken i det, som utgör livets sköna lyckodröm, är det mest fruktansvärda av allt, men det händer icke så sällan, att en sådan besvikelse betecknar början till och den nödvändiga förutsättningen för ett rikare och lyckligare liv, än det man förut levat. Därför kan motgångens och sorgens bittra smärta vara en lika stor välsignelse som glöd-

jen över att lyckas förverkliga sina önskningar och planer.

För Broady hade visserligen icke framtidsplanerna ännu tagit så fasta former, men det var dock hans bestämda avsikt dels att skapa sig en god ekonomisk ställning, dels att nå fram till större makt, ära och inflytande här i världen. Någon tanke på att ägna sitt liv åt Gud och evangelii tjänst hyste han givetvis icke vid denna tid, ehuru han var starkt påverkad av Herrens ande. Det religiösa genombrottet i hans liv hade ännu icke kommit. Gud hade dock en annan plan för hans liv, än den han själv tänkt sig, och därför måste han genomgå de sorger och prövningar, utan vilka Guds vilja icke kunde ske med hans liv.

Resan över Nordsjön och Atlanten blev mycket besvärlig till följd av storm och andra ogynnsamma förhållanden. Den tog därför en mycket längre tid, än man beräknat. Under resan födde fru Broady den 2 sept. ett barn, och ett dygn efter barnets födelse dog hon, lämnande den förtvivlade maken ensam med det lilla barnet. Så hade då döden grymt slitit bandet mellan tvenne unga makar, som voro fästade vid varandra med hjärtats hela kärlek och tillgivenhet och som gemensamt ville kämpa för att bereda åt sig en så lycklig och ljus framtid som möjligt. Det var icke så underligt, att den efterlevande ensamme maken, som där ute på havet var i saknad av vänners tröst och hjälp, kände en sorg, vilken gränsade till förtvivlan. Visserligen sökte medpassagerarna att bringa honom den hjälp och tröst de kunde, men de voro ju dock främmande personer, åt vilka han icke gärna kunde anförtro sig och sin nöd. Känslan av tröstlös ensamhet mildrades endast föga av medvetandet om att det späda moderlösa barnet dock var

kvar hos honom och krävde hans ömmaste vård. Hon, som så innerligt glatt sig åt utsikten att få giva den nyfödda denna vård, var för alltid borta, och det tycktes, som om ingenting i världen skulle kunna ersätta en sådan förlust. Dödsfallet innebar även ett grusande av alla ljusa och vackra framtidsförhoppningar, och det säger sig självt, att Amerika icke nu för den sörjande och förkrossade maken var det drömda lycko- och framtidsland, som det förut varit.

Fru Broadys stoft kunde icke få vara kvar ombord, tills fartyget nådde hamnen, utan måste sänkas i Atlantens böljor. Begravningen skedde under så högtidliga former som möjligt, och innan stoftet sänktes i havet, höll fartygets kapten ett hjärtligt och gripande begravningstal. Rörande de tankar och känslor, som vid detta tillfälle besjälade den ensamme maken, har Broady för icke länge sedan berättat följande: »Jag satt på fartygets reling och såg, huru min älskade hustrus stoft sänktes i havet, och jag minnes ännu efter mer än sextio år den tanke, som genomfor mig. Jag vill möta dig i himlen, sade jag för mig själv, ty något som helst tvivel på att min avsomnade maka gått dit, hyste jag icke. Men, tänkte jag, är jag värdig att möte henne i himlen? Är jag verkligen sådan, att jag kan hoppas på att komma dit? Nej, jag är icke det, måste jag svara mig själv. Vid detta ögonblick fattade jag det beslutet, att mera allvarligt än förr söka frälsningens väg.»

En mycket svår storm hade rasat flera dygn, och fartyget var i fara att sönderbrytas av vågorna. Både kaptenen och besättningen misströstade om räddningen. Att under sådana förhållanden bli moder måste vara förenat med den största livsfara, i synnerhet som ingen läkarehjälp kunde erhållas på fartyget. Den svåra stormen ra-

sade ungefär ett dygn efter fru Broadys död, men strax före hennes begravning upphörde den, och under själva begravningen, då stoftet sänktes i havet, sken solen från en klar himmel, och fartygets passagerare kunde närvara vid akten. Broady förde dagbok under denna resa — den enda dagbok han fört i sitt liv — och de anteckningar, som han gjort i den, visa, att han reflekterade även över detta. Han anade måhända, att efter sorgens bittra smärta och livets stormar och mörker Guds sol en gång skulle komma att lysa även på hans väg. Visserligen var det ännu mörkt i hans eget hjärta, och meningslöst tycktes honom livet, men såsom i naturen solen finns bakom de mörkaste moln, så kunde det ju också vara i livet.

Det var helt naturligt förenat med stora svårigheter att sköta och vårda det moderlösa lilla barnet. Bland passagerarna fanns det emellertid en fru, som förstod Broadys svåra belägenhet och erbjöd sig att vara barnets amma under den återstående delen av resan. Att han med stor tacksamhet mottog detta erbjudande, var ju självfallet.

Naturligtvis hyste Broady den vid denna tid bland lutheranerna gängse uppfattningen, att dopet är nödvändigt för saligheten. Det ansågs vara ett mycket stort ansvar, som de föräldrar ådrogo sig, vilka läto sina barn dö utan dop, ifall det var dem möjligt att meddela de små sådant. Detta ansvar ville Broady icke ådraga sig, och därför måste han så snart som möjligt söka få sitt barn döpt. Nu fanns det emellertid icke någon prästman på fartyget, ej heller någon annan, som kunde förrätta dop, och i denna situation fattade den för sitt barns välfärd nitälskande fadern det beslutet att själv döpa barnet. Med det allvar och den högtidlighet, som endast den, som tror på sin sak, kan inlägga i en handling, förrättades dopet efter svenska

kyrkans ritual. Om en handlings värde och betydelse i någon mån betingas av allvaret i uppsåtet hos den som utför den, då lider det icke något tvivel, att denna enkla dopceremoni ägde lika stort värde, som om den utförts av vilken vigd kyrkans tjänare som helst. Barnet erhöll vid dopet namnet Augusta Charlotta. Broady har också berättat, att han förrättade detta dop i den fullaste övertygelse om dess nödvändighet, och sedan det skett, kände han sig lugn vid tanken på att barnet eventuellt skulle följa sin moder i döden. Han kom sedan till en annan uppfattning om dopet och har kämpat mera oförskräckt än de flesta för sin uppfattning i denna fråga, men på grund av egen erfarenhet hade han icke svårt att förstå, att de som tänkte olikt honom i sådana frågor kunde vara fullt ärliga och övertygade om riktigheten av sin åskådning. Därför kunde han aldrig bliva intolerant, huru stark övertygelse han än hade i trosfrågor.

Efter en svår och långsam färd över det stora havet landade slutligen fartyget i Quebec i Kanada den 14 okt. efter en resa, som räckt i nära fyra månader. En vecka måste passagerarna ligga i karantän och först den 20 okt. beträdde Broady Amerikas jord. Därmed hade han kommit till det land, som under den närmast föregående tiden utgjort hans längtans mål. Men han kände sig dock såsom en främling i ordets djupaste mening. Ensam med ett litet barn på armen, nedtryckt av sorg över sin älskade makas frånfälle och alldeles obekant med förhållandena i det stora land, dit han kommit, kunde han endast med största möda kämpa sig igenom de svårigheter, som mötte honom. Resan mellan Quebec och New York, som tog cirka fem dagar i anspråk, var om möjligt ännu mera besvärlig än färden över havet. Endast med stor svårighet kunde

han göra sig förstådd, emedan han förut icke lärt sig engelska språket, och det lilla barnet krävde ju en vård, som han under dessa förhållanden knappast var i stånd att giva det. Det fanns dock en och annan bland medresandena, som sökte på sätt, som var möjligt, hjälpa honom, och till sist hade också denna resa, som företogs dels med ångbåt, dels med tåg, ett slut. Han kom äntligen till New York, men därmed voro icke alla besvärligheter överståndna. Han hade nämligen förlorat sin moders adress, och därför hade han icke kunnat meddela något om sin ankomst. Ingen var honom till mötes, och det var ingen lätt sak att finna sig till rätta i den stora världsstaden. Han lyckades få reda på ett inackorderingsställe med namnet »Swedish boarding-house», och där tog man hand om hans lilla barn, medan han sökte få reda på sin moders bostad. Han frågade alla svenskar, som han kom i beröring med, efter modern, men ingen tycktes känna henne. Slutligen träffade han nere vid hamnen en svensk som visste, var hon bodde, och efter flera dagars sökande hade han sålunda vunnit sitt mål. Det befanns nu, att modern bodde på andra sidan gatan mitt emot det hus, där han själv hade sin bostad.

Broady någon tid efter ankomsten till Amerika.

Flera år hade förflutit, sedan Broady såg sin moder. Ganska mycket hade han under denna tid upplevat, och icke

minst de sista veckornas erfarenheter hade mycket förändrat hans utseende, så att han föreföll vara betydligt äldre än han i själva verket var. När han trädde in i sin moders bostad, var han för henne en främling, som hon icke kunde känna igen, ty när de i Stockholm skildes från varandra, var han endast en gosse, och nu hade han blivit en man. »Mamma, känner du icke igen mig, jag är Oscar, din son», sade han, men hon svarade: »Det är icke möjligt, nej det är icke möjligt». Men då hon slutligen förstod, att det verkligen var sin son, hon hade framför sig, föllo de varandra om halsen och gräto. Han fick nu berätta om sina upplevelser under resan och det för en person, som kunde hysa det varmaste deltagande med honom. Sedan fick han sitt hem i sin moders bostad, och hon blev det lilla barnets vårdarinna, till dess det dog den 23 nov., icke fullt tre månader gammalt.

DET RELIGIÖSA GENOMBROTTET.

Om Broady redan i hemlandet var starkt påverkad av Herrens ande och sökte Gud, så hade de upplevelser, som han gjort under resan till Amerika, kommit honom att känna behovet av Gud starkare än förut. Sorgen och lidandet få ofta vara medel, genom vilka Gud förverkligar sina avsikter med en människa. Så synes hava varit fallet med Broady. Han ville nu ingenting hellre än att bliva viss om syndernas förlåtelse och barnaskap hos Gud, och i sin strävan att nå fram till denna visshet rönte han hjälp och uppmuntran av sin moder, som vid denna tid var en avgjord kristen. Modern plägade ofta besöka en predikolokal, som var en utpost till Tabernacle Baptist Church i New York, och det evangelium som där predikades av en predikant vid namn John Hatt, blev ett frälsningens budskap både för henne och hennes son. Det dröjde nämligen icke så länge, förrän Broady var så pass hemmastadd med språket, att han kunde förstå det väsentligaste av en predikan.

Vid denna tid verkade i New York baptistpastorn Gustav Palmqvist [1] som missionär bland immigranterna. Denne, som under åtskilliga år varit lärare vid folkskollärareseminariet i Stockholm, hade år 1851 utvandrat till Amerika.

[1] »En korsets härold» av Per Palmqvist.

Medan han var kvar i Sverige, tillhörde han den krets, som plägade samlas kring Georg Scott och C. O. Rosenius, och han genomgick där en verklig sinnesändring. Han lärde också känna den bekante prästen Hedberg från Finland och sympatiserade med de åskådningar, som denne företrädde. När de av Hedbergs skrifter och verksamhet starkt påverkade »läsarna» i Hälsingland, tillföljd av de svåra förföljelser de blevo utsatta för, utvandrade till Amerika, kallade de Gustav Palmqvist till sin lärare, och därför lämnade han nämnda år fädernesländet. I Amerika övergick han till baptistsamfundet och grundlade där den första svenska baptistförsamlingen i Rock Island. Kallad av »The Baptist Bible and Missionary Society» att upptaga verksamhet bland immigranter och sjömän i New York, flyttade han till denna stad i okt. 1854, således samtidigt med Broadys ankomst till staden, och han blev snart bekant med både Broady och hans moder samt besökte mycket ofta deras hem. Palmqvist var en för Guds verk varmt nitälskande Herrens tjänare, vars liv och förkunnelse också utövade stort inflytande på Broady och bidrog till att hos honom skapa förtroende för baptisterna och att påskynda det andliga genombrottet i hans liv. Han blev sålunda ett av de medel, som Gud använde för att förverkliga sina avsikter med Broady.

Gustav Palmqvist.

Fyra månader hade gått, sedan Broady kom till Amerika, men ännu hade han icke vunnit den frid, som hans hjärta längtade efter. Han var dock en ivrig sökare, och Herren har ju sagt: »Den som söker han finner». Dessa ord skulle också här besannas.

När han en dag läste Efesierbrevets första kapitel, fylldes hans hjärta med en obeskrivlig frid och glädje, och han utropade: »Nu vet jag, vad frälsning är». Natt och dag hade han bedit, att ljus skulle uppgå för honom, och att han skulle vinna frid och visshet, och nu hade Gud hört hans böner, och han kunde av hjärtat fröjdas över Guds stora nåd. Från denna stund var det, som om allt hade blivit nytt. Det förflutna oroade honom icke mer, ty han visste, att Gud förlåtit alla hans synder, och för framtiden hyste han inga bekymmer, ty han kunde anförtro sig i Guds hand. Ännu hade han icke klart för sig, vad han skulle bliva i livet, men han hyste en innerlig önskan att få tjäna Gud, på vilket område han än skulle komma att utföra sin livskallelse. Livet hade fått en ny riktning och på samma gång ett oanat rikt innehåll. Det var den 28 febr. 1855 som Broady gjorde denna för honom så betydelsefulla erfarenhet.

Som förut framhållits, kom Broady ganska snart efter sin ankomst till Amerika i beröring med baptisterna, och han besökte ofta i sällskap med sin moder deras gudstjänster. Gustaf Palmqvist plägade samla de få troende svenskar, som vid den tiden funnos i New York, till bönestunder och gudstjänster i hemmen, och i dessa sammankomster deltog ofta Broady. Det var vid ett sådant tillfälle, som han första gången avlade ett offentligt vittnesbörd om Herren, därtill uppmanad av Palmqvist. Några av dem, som deltogo i de nämnda gudstjänsterna, voro baptister,

och en av dessa, som var medlem av Tabernacle Baptist Church, besökte vid några tillfällen Broady i hans hem och samtalade med honom i andliga ting, varvid han också erinrade honom om vikten att studera Guds ord rörande dopet och den kristna församlingen. Han överlämnade till honom den av pastor Anders Wiberg utgivna boken, »Det kristliga dopet», som Wiberg skrev under sin vistelse i Amerika 1852—1855 och som utkom både på svenska och engelska språken.

Broady studerade med stort intresse och mycken noggrannhet denna bok och läste samtidigt alla de bibelställen, som där citeras. Detta hade till följd, att hans tro på barndopets skriftenlighet rubbades, och han beslöt att låta döpa sig och ingå i en baptistförsamling. Att han då valde att sluta sig till Tabernacle Baptist Church berodde på att han förut besökt denna församlings gudstjänster och att några av hans vänner tillhörde denna församling. Hans moder, som helt naturligt gladdes över sonens andliga frigörelse, hade också kommit till den övertygelsen, att hon borde låta döpa sig, och därför anmälde sig samtidigt moder och son till dop i den nyssnämnda församlingen. Det var sed inom denna församling — liksom i de flesta baptistförsamlingar — att utse ett par personer för att samtala med dem, som anmälde sig till dopet, och den som utsågs att samtala med Broady, var den för sina frikostiga donationer till Madison, numera Colgate University, bekante fabrikören Colgate, som var en varmhjärtad och intresserad medlem av församlingen. Den 11 mars 1855 blev sålunda Broady tillsammans med sin moder döpt i den treenige Gudens namn av doktor Edward Lathrop, församlingens pastor.

Broady fick nu sitt andliga hem i den församling, som han anslutit sig till. Flitigt besökte han församlingens mö-

ten och sammankomster, och bland dess medlemmar vann han snart flera personliga vänner, vilka intresserade sig för honom och sökte att på allt sätt hjälpa honom. Särskilt synes den förut nämnde predikanten John Hatt hava hyst ett varmt intresse för den unge mannen från Sverige, och han förstod, att denne ägde goda förutsättningar att bli en Herrens tjänare. Han sökte också uppmuntra honom och gav honom många goda råd. Han blev en av Broadys allra bästa vänner, och det var förnämligast genom hans bemedling, som Broady blev i tillfälle att få studera. Även d:r Lathrop hyste ett varmt intresse för honom och gav honom den hjälp och uppmuntran han kunde.

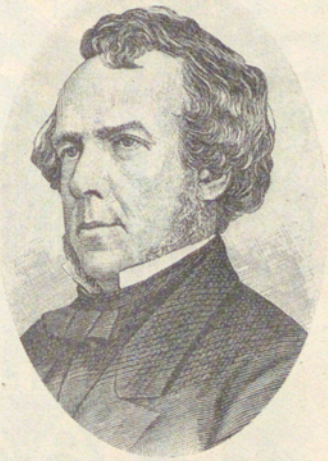

D:r Edward Lathrop.

Broady närde nu en innerlig åstundan att få ägna sitt liv åt Herrens tjänst. Att bli pastor eller församlingslärare tänkte han icke på, men han ville bära vittnesbörd om den frälsning, som blivit så dyrbar för hans eget hjärta. Sedan han blivit döpt, deltog han så gott han kunde i verksamheten tillsammans med Hatt, och det var särskilt under denna tid, som denne sökte uppmuntra honom att bli en evangelii tjänare.

Den församling, till vilken Broady slöt sig, räknade vid denna tid cirka 800 medlemmar, och den bedrev en synnerligen omfattande verksamhet. Den bildades år 1839, och dess vackra kyrka, varav här en bild återgives, invig-

Tabernacle Baptist Church, New York. I denna kyrka döptes Broady den 11 mars 1855.

des för sitt ändamål den 22 dec. 1850.[1] Den har sittplatser för cirka 1,000 åhörare, och är i övrigt mycket praktiskt inrättad med utmärkta lokaler för söndagsskol- och bibelklasser. Som förut nämnts var doktor Edw. Lathrop församlingens pastor vid den tid Broady var medlem där. Han var en begåvad och ansedd predikant, och han tjänade församlingen i 26 år. Under denna tid växte församlingen oavbrutet, och doktor Lathrops verksamhet betecknar en glansperiod i dess historia. Efter hans död uppstodo svårigheter för församlingen, och då den hade sin verksamhet i en stadsdel, som nu nästan helt och hållet bebos av utlänningar, har kyrkan övertagits av New Yorks stadsmission, som bedriver verksamhet bland den utländska befolkningen i trakten. Kyrkans namn är nu »Second Avenue Baptist Church».

[1] Reminiscences of New York Baptists, by Georg H. Hansell.

STUDIEÅREN I AMERIKA.

Sedan Broady fattat sitt beslut att ägna sitt liv åt evangelii tjänst, gällde det att söka komma i åtnjutande av den för detta höga kall nödvändiga utbildningen. Han var fullt på det klara med, att den uppgift, som han nu ville ägna sig åt, var övermåttan krävande, och han insåg, att en av de viktigaste förutsättningarna för att kunna fylla den väl, var större mått av kunskap. Han var också besjälad av en stark längtan efter att tillfredsställa sin kunskapstörst. Det var hans vän John Hatt och d:r Edward Lathrop, som fäste hans uppmärksamhet på en lämplig läroanstalt, nämligen Madison University i staten New York, och församlingen lämnade honom de rekommendationer, som fordrades för att vinna inträde där. Men för att kunna studera krävdes medel, och några besparingar ägde han icke. Det kunde ju under sådana förhållanden se ganska mörkt ut, men han överlämnade saken i Guds hand, och det skulle snart visa sig, att Herren beredde utvägar även ur denna svårighet. Pastor John Hatt vände sig till en rik och för kristlig verksamhet intresserad amerikanare vid namn Robert Syms och lyckades väcka dennes intresse för Broady. Detta hade till följd, att Syms förband sig att lämna ett årligt stipendium av 300 dollars till det förutnämnda universitetet med den bestämmelsen, att

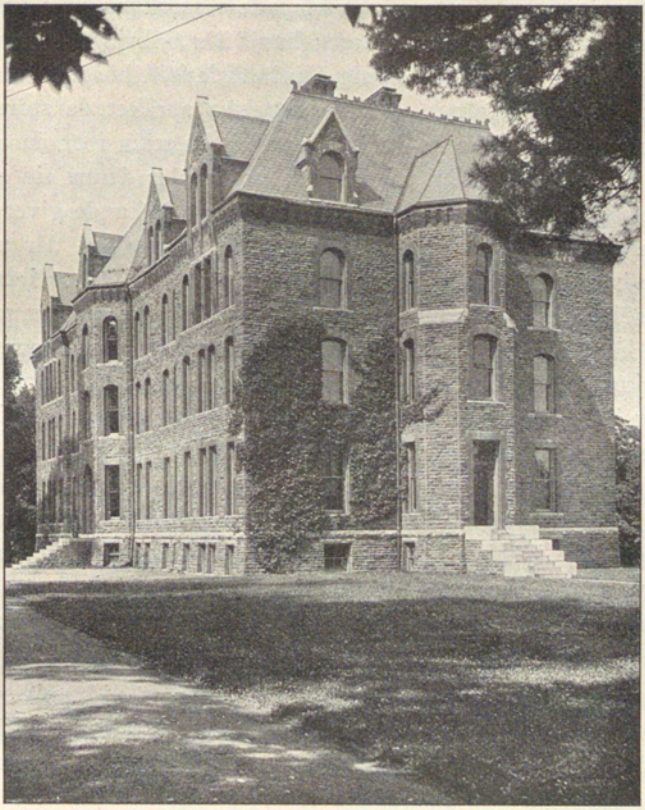

En av byggnaderna vid Madison, numera Colgate, University.

Broady skulle få uppbära det under sin studietid. Den ekonomiska frågan var således ordnad, och det tycktes bli möjligt att få börja studierna utan alltför mörka framtidsutsikter i ekonomiskt avseende.

Det var i maj månad 1855, som Broady begav sig till

universitetet. Höstterminen började visserligen icke förrän några månader senare, men han ville tillbringa sommaren där för att förbereda sig för inträdet till hösten. Helt naturligt förorsakade honom engelska språket de största besvären, ty han hade ju icke varit i Amerika mer än något över ett halvt år. Han hade nog under denna tid använt all flit för att lära sig språket, men han kunde givetvis icke utan fruktan motse inträdet i en läroanstalt, där undervisningen bedrevs på engelska och förutsatte hos inträdessökanden god kunskap i detta språk. Under sommaren läste han mycket flitigt, och när terminen i aug. tog sin början, redde han sig ganska bra med engelska språket. Han hade inga svårigheter att följa med sin klass i de olika ämnena, och bland sina kamrater åtnjöt han snart anseendet att vara den främste i klassen, enligt vad en av dem, professor William Newton Clarke, har berättat i några minnen från studietiden.[1] Han började studierna i den s. k. Academy, d. v. s. den förberedande skolan till College, och fortsatte i det senare, vars samtliga klasser han i vederbörlig ordning genomgick.[2]

Följande ämnen ingingo i lärokurserna vid universitetet den tid, då Broady studerade där: Latin, grekiska, tyska och franska (valfritt), hebreiska (valfritt), matema-

[1] The Colgate Alumni Quarterly 1911. Vol. I.

[2] Universitetet bestod av tre avdelningar: Academy, College och Theological Department.

De amerikanska universiteten äro organiserade på ett annat sätt än de svenska. Till universitetet räknas där även förberedande skolor såsom academies och colleges, vilka delvis motsvara våra gymnasier. Kunskapsfordringarna för inträde i College äro olika på olika platser, men i allmänhet torde de motsvara, vad som kan inhämtas i de svenska realskolorna. Collegekursen leder fram till den s. k. »bachelorsdegree», en grad, som i det närmaste motsvarar en kvalificerad studentexamen eller något mer.

tik, naturkunnighet, kemi, fysik, retorik, logik, psykologi, etik, litteraturhistoria m. fl. Detta i collegeavdelningen; i den teologiska lästes givetvis även andra.

Broady var en flitig och begåvad student. Svårigheterna med språket voro snart övervunna, och med ett brinnande intresse ägnade han sig åt studierna i de olika ämnena. Han fann sig också snart till rätta i de nya förhållandena, och i kamratkretsen åtnjöt han allas aktning och kärlek. Det fanns vid universitetet tvenne studentföreningar, som hade till uppgift att befrämja utvecklingen av studenternas färdigheter framför allt på det retoriska och litterära området. En student skulle vara medlem i någon av dessa föreningar. Medlemmarna invaldes genom ett slags lottningssystem, och den som blivit medlem måste vara en aktiv sådan och fick icke undandraga sig de uppgifter, som ålades honom. Att vara president eller ordförande i dessa föreningar ansågs vara synnerligen hedrande, och till denna hederspost valdes därför i regel sådana studenter, som på ett eller annat sätt hade utmärkt sig, t. ex. genom studiebegåvning, vältalighet eller litterära anlag etc. Ehuru Broady var utlänning, valdes han efter något år till ordförande i den förening han tillhörde, och detta visar, att han måste hava vunnit sina kamraters förtroende och ansågs äga förutsättningar för ledarskap på detta område.

Det fanns också vissa s. k. »secret societies», hemliga sällskap, bland studenterna med sådana namn som Alfa, Beta, Kappa etc., men Broady hade som princip att ej bli medlem i dylika sällskap.

Studentlivet vid de amerikanska universiteten på den tiden bar helt naturligt i flera avseenden en annan prägel

än i våra dagar. Det sportintresse, som nu är så stort icke minst bland studenterna i Amerika, förefanns blott i mycket ringa grad den tiden, och sporttävlingar voro icke vanliga. Detta hade åtminstone det goda med sig, att det gavs mera tid för studier, och ehuru den tidens studenter saknade många av de hjälpmedel, som i våra dagar stå till buds, torde de ha ägt icke ringa kunskaper i de ämnen, som de sysslade med. Tidningar lästes i vanliga fall blott föga, och det fanns icke heller utanför högskolorna så många förströelser och tillfällen till tidsfördriv som i vår tid.

I den klass, som Broady tillhörde, voro alla så när som på en troende och medlemmar av kristna församlingar. Varje vecka hölls regelbundet en bönestund förutom de obligatoriska universitetsgudstjänsterna, och det fanns mycket av varm och stark religiositet bland studenterna. Klassen bestod till en början av icke mindre än 57 elever, men efter sex år graduerade icke fullt hälften och av dem, som graduerade, hade några tillkommit under tiden. Två tredjedelar av eleverna i denna klass förberedde sig för predikokallet och en tredjedel för andra levnadsbanor. Under studietiden deltogo somliga av studenterna i religiös verksamhet på närliggande platser, ehuru icke i någon större utsträckning, och under några ferier tjänstgjorde Broady som lärare i en skola, som underhölls av en baptistförsamling.

Så förflöto åren, och äntligen kom den dag, då examen skulle absolveras. Det var i juli månad 1861. Den avgående klassen bestod av 24 elever. Om själva examenshögtiden skriver tidningen »Examiner» för den 29 aug. 1861 bl. a. följande: »Den stora hörsalen var överfull av åhörare. Tjugutre unga män skulle avlägga sin

examen, och alla utom en deltogo i de övningar, som tillhörde examen. De tal, som höllos av graduanterna, ansågos vara bättre än de som höllos på examen förlidet år, men några av dem hade det felet att vara något för långa. Likväl voro de, med knappast något undantag, goda uttryck för en kraftig och tränad tanke. Tjugutvå av examinanderna erhöllo graden Bachelor of Arts». En av dessa var Broady, och han var primus i klassen.

Så hade då en tid av sex år förflutit, sedan Broady började sina studier vid denna läroanstalt, och dessa år voro de lyckligaste han hittills upplevat. Bekymmer hade väl icke saknats, men dessa hade dock icke varit större, än att han kunnat bära dem. Den kunskap och bildning han vunnit värderade han högre än allt annat i livet, och han kände en mycket stor tacksamhet till Gud, som lett honom till detta universitet, men han var också innerligt tacksam till de personer, genom vilkas bemedling han blivit i tillfälle att få studera. Han hade icke för avsikt att nu avsluta sina studier, utan han ämnade även taga en teologisk grad, men han hade genom sin nu absolverade examen nått den första milstolpen på kunskapens ofta svåra och törnbeströdda väg, och däröver gladdes han helt naturligt. Gud hade också nådefullt bevarat honom under studieåren, och

Broady under studieåren.

detta var för honom den största orsak till tacksamhet och glädje, och den avsikt han vid inträdet i universitetet hyste, nämligen att bli en evangelii förkunnare, den hade han icke ändrat under de gångna åren. Tvärt om längtade han nu innerligt efter tillfälle att få gå ut med frälsningens glada budskap. Men det skulle dock dröja några år, innan denna hans tanke kunde förverkligas.

* *
*

Under vistelsen vid universitetet blev Broady amerikansk medborgare, och han hyste en nästan svärmisk beundran för sitt nya fädernesland. Den frihet, som var rådande i Förenta Staterna både i religiöst och politiskt hänseende, framstod så mycket mera välsignelsebringande, om den sågs mot bakgrunden av de förhållanden, som voro rådande i Broadys eget hemland. Där pågingo svåra förföljelser mot dem, som voro hans trosfränder, och många av dem måste på grund därav utvandra till Amerika för att söka sig en fristad. Religiösa frihetssträvanden undertrycktes med brutala medel i det land, som skulle vara »frihetens stamort på jorden», men i Amerika kunde envar fritt få dyrka Gud efter sitt samvetes bud och följa sin egen övertygelse i religiösa frågor. Amerika var frihetens land, och medborgerlig frihet är den sanna patriotismens viktigaste förutsättning. Det berättas, att svenskar, som på grund av religionsförföljelserna i Sverige i mitten av förra århundradet nödgades utvandra till Amerika, vid landstigningen i detta land föllo ned och kysste jorden, som tecken på sin glädje över att ha funnit en fristad.

Vid den högre elementarskolans öppnande hösten 1857 var Broady anmodad att hålla ett föredrag, och detta föredrag finnes i manuskript bland hans efterlämnade papper. Det torde vara Broadys första offentliga uttalande och har därför sitt särskilda intresse. Det vittnar om att han redan vid den tiden betraktade Amerika som sitt rätta fosterland, vars religiösa och politiska frihet han skattade högre än allt annat. Några brottstycken ur föredraget skola visa detta. Ämnet var följande: »A Pure Christianity Conservator of American Freedom». Det handlade således om den sanna kristendomens betydelse för frihetens bevarande och förverkligande. Efter att inledningsvis ha erinrat om den amerikanska nationens storhet och anseende, folkets lycka och landets storartade utveckling säger han bl. a. följande:

Men vad beror nu denna avgjorda överlägsenhet på? Behöva vi gå tillbaka århundraden för att finna dess orsak? Ingalunda. Orsaken ligger i vår frihet. Den frihetens anda, som är utmärkande för våra politiska institutioner och som är en dödsfiende till all nationell träldom, har varit till större välsignelse för mänskligheten än något annat. Men det vore dåraktigt att påstå, att denna frihet endast är en produkt av dödliga människors tankar och strävanden. Den leder sitt ursprung från Guds oändliga visdom. Det var en gnista av denna, som upplyste de mäns förstånd, vilka ha skapat våra institutioner. Dessa grundades på en evig sanning. Deras grund lades av män, som voro upplysta av den sanna kristendomens strålande ljus. Och därför blevo dessa institutioner den kropp, vars själ är friheten. Leve frihetens land! — — —

Men oaktat detta skulle dock vårt land säkerligen nu vara lika olyckligt och gäckat i sina förhoppningar, lika

sjunket och förlorat, som Frankrike är i våra dagar, om det icke också funnes en annan orsak, som har bevarat den förstnämnda och som därför har en lika stor betydelse som denna för vår nationella storhet. Det är den politiska moral och allmänna bildning, som, vad administrationen av folkets självstyrelse angår, utgör själva grunden för hela vårt statssystem, ett system, som har tillförsäkrat amerikanska medborgare de största och heligaste privilegier. — — — — Men om det är ett faktum, att ingen sann moral och verklig vishet kan existera utan en äkta religion, så följer av vad förut sagts, att den gemensamma kärnan eller grundbeståndsdelen i dessa båda orsaker ytterst har sin upprinnelse i gudomlig uppenbarelse. Och så beroende av varandra äro dessa orsaker, att den ena icke kan existera utan den andra. — — —

Där friheten saknas, blir det dåligt med både den allmänna moralen och bildningen. — — Vår frihet skall bestå, så länge som våra statsinstitutioner bibehålla den hederlighet, som hittills utmärkt dem, och det skola de göra, så länge deras administration vilar på grundvalen av en hög allmän moral och bildning. Men en sådan moral och bildning äro absolut betingade av en sann kristendom, och därför kunna vi göra det påståendet, att en sann kristendom är den nödvändiga förutsättningen för bevarandet av det amerikanska folkets frihet. Men då mena vi icke den kristendom, som kommit till uttryck i de olika kyrkosamfundens dogmer och teologiska system. I många fall har genom dessa system kristendomens härlighet fördunklats. — — — Det är Bibelns kristendom vi mena. Det är allenast i Bibeln, som den framträder i sin ursprungliga renhet, enkelhet och härlighet, och när den tros och praktiseras, såsom den möter oss i denna urkund, då leder den just till

det ändamål, för vilket den uppenbarats i världen. Den skall då befrämja mänsklighetens ädlaste syften och intressen. Detta är alltså den fasta klippan, på vilken vår frihet vilat intill nu och skall vila för framtiden. Om denna grundval rubbas, skall vår rikedom bli fattigdom, vår kraft svaghet och våra medborgare despoters slavar. En talrik befolkning, industri, konst, litteratur och lagar, kunna icke skydda och uppehålla vår frihet, om de icke äro inspirerade av en sann kristendom. Visserligen kan en viss nationell storhet bestå utan kristendomen; glänsande förmågor och stora segrar kunna kasta sitt bedrägliga skimmer vida omkring. De kunna till en viss grad upplysa det mörker, som ruvar kring despoternas troner, men de äro dock lika irrbloss. — — — Greklands, Roms och Frankrikes republiker vunno för en tid befrielse från despotismen genom snille och vapenmakt, men friheten var kortvarig, illusorisk och osäker. Det skulle då vara dåraktigt att tro, att vår frihet skulle bestå, om den berövades själva grundbetingelsen för sin existens. Dess bestånd skulle under sådana förhållanden vara en omöjlighet. Egennyttan och de mänskliga lidelserna skulle då göra om intet dess heligaste grundsatser, och politiken skulle bli allenast ett de självviska intressenas spel.» — — —

Den frihetskärlek, som kommer till uttryck i detta föredrag är karaktäristisk för Broady. Denna höga uppskattning av friheten och av kristendomen som dess förutsättning och som villkoret för dess bestånd, den var för honom utmärkande ända in i ålderdomen. Det var vid 25 års ålder Broady höll det föredrag, varav här en del citerats, och hans livs senare erfarenheter gåvo honom icke anledning att revidera sin uppfattning om den sanna frihetens och den sanna kristendomens förhållande till var-

andra. Ehuru han icke sysslade med politik, var han dock hela sitt liv varmt intresserad för alla sådana strävanden, som hade frihetsidealens förverkligande till mål, och i evangeliet, förkunnat »i anda och sanning», såg han det verksammaste medlet att befrämja folkets sociala och religiösa frigörelse.

COLGATE UNIVERSITY.

Några historiska uppgifter om det universitet, där K. O. Broady erhöll sin utbildning, må här vara på sin plats.

År 1817 samlades några predikanter och andra medlemmar, tillhörande baptistförsamlingar i staten New York, för att rådpläga om nödvändigheten av utbildning för sådana som ville ägna sitt liv åt evangelii förkunnelse. Efter bön och överläggning beslöto dessa, som voro tretton till antalet, att bilda ett sällskap, med namnet Baptist Education Society, vars ändamål skulle vara att bibringa gudfruktiga unga män nödvändig utbildning för evangelii tjänst. I februari följande år mottogs den första unge mannen i den av nämnda sällskap grundade läroanstalten i byn Hamilton. Hans namn var Jonatan Ward, och han blev sedermera en synnerligen framstående missionär. Skolans enda lärare var då pastorn i byns baptistförsamling, Daniel Hascall. År 1819 erhöll sällskapet myndigheternas tillstånd att bedriva skolverksamhet, och i maj följande år öppnades formligen läroanstalten, under ledning av den förut nämnde Hascall. Den erhöll namnet Hamilton Literary and Theological Institution (Hamiltons Litterära och Teologiska läroanstalt). I juni 1822 utexaminerades de första eleverna, fem till antalet. Sedan en diakon vid

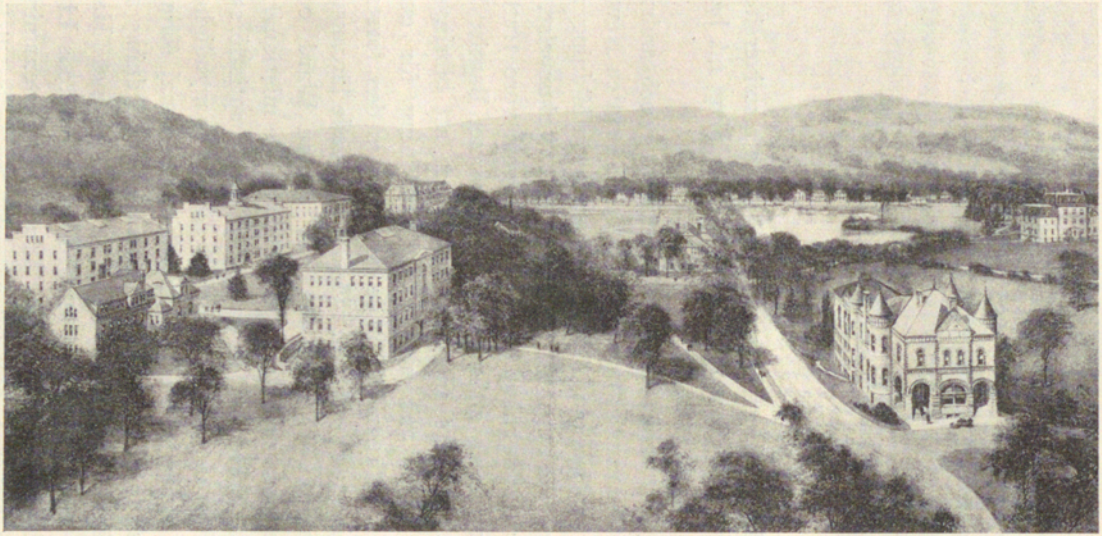

Colgate (f. d. Madison) University.

namn Samuel Payne år 1826 donerat sin i närheten av Hamilton belägna lantegendom till sällskapet, uppfördes där en skolbyggnad. Under de första tjugo åren var skolan endast en teologisk läroanstalt, men år 1839 utvidgades den så, att den skulle kunna mottaga även andra bildningssökande unga män än de som ämnade bli evangelii tjänare. År 1846 erhöll skolan universitetsprivilegier, och en stiftelse, benämnd Madison University, övertog ansvaret för den. Universitetet kom då att bestå av ett College och en teologisk avdelning. Utgifterna för den sistnämnda bekostades av universitetet, ehuru Education Society fortfor att hava del i ledningen. Universitetet har kunnat bestå och utvecklas tack vare frikostiga donationer, som tid efter annan kommit det till del, och särskilt familjen Colgate har under flera generationer lämnat denna lärdomsanstalt ett storartat ekonomiskt understöd. Såsom en erkänsla härför och för att hugfästa minnet av donatorerna ändrades universitetets namn år 1890 till Colgate University. Till namnförändringen bidrog även den omständigheten, att en besvärlig namnförväxling med ett par andra skolor rätt ofta förekom. Det teologiska seminariet blev genom en särskild överenskommelse år 1893 organiskt förenat med universitetet såsom dess teologiska fakultet, och det har sedan 1886 en ståtlig byggnad, benämnd Eaton Hall, till sitt förfogande.

Colgate University åtnjuter fullständiga universitetsprivilegier och står under statskontroll. Det har ägt och äger bland sina lärare flera synnerligen framstående vetenskapsmän, vilka på olika områden utfört en fruktbringande vetenskaplig verksamhet. De studerandes antal torde uppgå till cirka sju hundra.

Colgate University har alltifrån sin början varit en

baptistisk läroanstalt, d. v. s. det har grundats av baptister och väsentligen uppehållits genom deras gåvor. Det satte från början som mål att utbilda pastorer och missionärer för baptistförsamlingarna, men sedermera hava även elever, tillhörande andra denominationer, mottagits, och numera står även dess teologiska avdelning öppen för alla samfund. Universitetets övriga avdelningar hava alltid stått öppna för alla unga män, som fyllt kraven i fråga om inträdesfordringar. Det är ett stort antal elever, som härifrån utexaminerats under de hundra år denna läroanstalt existerat, och många av dessa hava intagit bemärkta platser på skilda områden i livet. Ganska många ha ägnat sig åt evangelii tjänst i olika länder, och därigenom har universitetet utövat ett för Guds rikes sak i världen betydelsefullt inflytande. Även för den religiösa verksamheten i Sverige har Colgate University haft en icke ringa betydelse, ty utom K. O. Broady hava flera svenska män, som sedan verkat och ännu verka i vårt land, där fått en väsentlig del av sin utbildning.

Av de svenskar, som längre eller kortare tid studerat vid Colgate University må följande nämnas:

Knut Oscar Broady. Stud. vid Colg. univ. 1855—1861. Har från universitetet erhållit följande lärdomsgrader och utmärkelser: B. A. 1861; D. D. 1877; LL. D. 1916.[1]

Theodor Truvé. Född i Skåne den 6 jan. 1838. Stud. vid Colg. univ. 1866—68. Pastor i Göteborgs 1:sta baptistförsamling 1868—1910. D. D. vid Colgate University 1909. Död 1910.

Jakob J. Byström. Född i Skorped den 15 maj 1857. Stud. vid Betelseminariet, Sthlm, 1878—82; vid Colg. Univ. (teol. semin.) 1883—84. Pastor i Eskilstuna 1884—89. Red. för Veckoposten sedan 1889. D. D. vid Colg. Univ. 1914.

[1] B. A. = Bachelor of Arts (närmast motsvarande en kvalificerad studentexamen). D. D. = Doctor of Divinity (teologie doktor). LL. D. = Doctor of Laws (juris hedersdoktor).

Carl Erik Benander. Född i Grytnäs, Dalarna, den 4 mars 1861. Stud. vid Betelseminariet, Sthlm, 1883—87; Colg. Univ. (teol. semin.) 1888—1891. Rektor för Betelseminariet sedan 1906. D. D. vid Furman Univ. 1911; vid Colg. Univ. 1912.

Ola Hansson. Född i Åhus, Skåne, den 25 juni 1864. Förberedande studier vid Svenska teol. seminariet i St. Paul; stud. vid Colg. Univ. (teol. semin.) 1888—1890. Sedan 1890 missionär i Birma. Litt. D. vid Colg. Univ. 1909.

Utom dessa nämnda hava även några andra svenskar studerat vid Colgate University, bl. a. tvenne söner till överste Broady, vilka sedan i Amerika ägnat sig åt läkarekallet.

Betelseminariet i Stockholm, de svenska baptisternas läroanstalt för utbildning av predikanter, missionärer och församlingslärare, har stått i nära förbindelse med detta universitet. Några av seminariets elever hava där fortsatt sina studier, och de tvenne män, som under seminariets mer än femtioåriga tillvaro hava tjänat som dess föreståndare (K. O. Broady 1866—1906, C. E. Benander 1906—), hava båda fått en väsentlig del av sin utbildning därstädes. Det måste också sägas, att denna förbindelse mellan de tvenne läroanstalterna varit av icke ringa betydelse för den baptistiska verksamhetens framgång och utveckling i vårt fosterland.

DELTAGANDET I DET AMERIKANSKA INBÖRDESKRIGET.

Det var, som förut sagts, sommaren 1861 Broady fullbordade sina studier vid universitetet. Vid den tiden genomgick den amerikanska unionen en våldsam skakning till följd av det fruktansvärda inbördeskrig, som utbröt i april nämnda år och som sedan rasade med oerhörd våldsamhet under fyra års tid. Nationen var därunder delad i två mot varandra kämpande läger, och kampen gällde förnämligast unionens bestånd och slaveriets vara eller icke vara. Införseln av negerslavar var visserligen icke tillåten, men sådana funnos i sydstaterna till ett antal av mer än fyra millioner, och slaveriet, som vid den tiden icke stred mot Förenta Staternas författning, betraktades särskilt i sydstaterna icke blott som en lovlig och även från moralisk synpunkt försvarlig institution utan även som en nödvändig betingelse för en rationell och fruktbringande skötsel av sydstaternas vidsträckta plantager. Men oppositionen mot slaveriet växte mer och mer i nordstaterna, och kraven på dess avskaffande blevo alltmera bestämda. I tidningar, tidskrifter och från predikstolarna angreps slaveriet, och dess många skuggsidor och oförenlighet med kristendomens etik framhöllos med styrka. En av de mest verksamma orsakerna till att den allmänna opinionen krävde dess avskaffande var den år 1852 utgivna romanen

»Onkel Toms stuga», av Harriet Beecher-Stowe, vilken väckte ett oerhört uppseende i hela världen och kraftigt bidrog till att blotta slaveriets ohyggligheter. Men ju kraftigare opinionen mot slaveriet blev, desto mera energiskt motsatte sig sydstaternas plantageägare varje åtgärd, som kunde leda till dess upphävande. Sydstaterna bildade ett slutet helt, som sammanhölls genom intressegemenskap, och mellan dessa och Nordstaterna förefanns en djupgående social och ekonomisk motsättning. Det i Sydstaterna härskande politiska partiets anhängare kallades demokrater, och detta parti hade länge överhand i kongressen. Det begagnade därvid sin makt för att främja speciellt Sydstaternas intressen. Det republikanska partiet, som hade sina flesta anhängare i Nordstaterna, uppbjöd emellertid vid presidentvalet 1860 all sin makt för att sätta en republikan i spetsen för staten. Ansträngningarna kröntes med framgång, i det att Abraham Lincoln valdes till president. Han var motståndare till slaveriet och åtnjöt stort anseende för sin redbarhet och sina personliga egenskaper. Genom Lincolns val tillspetsades situationen, och det blev tydligt, att den förut starka spänningen mellan Nord- och Sydstaterna skulle resultera i en öppen brytning. Så skedde ock, i det att Sydstaterna fattade det ödesdigra beslutet att utträda ur unio-

Abraham Lincoln.

nen för att bilda en självständig konfederation med egen president och kongress. Den 18 febr. 1861 konstituerade sig Syd Carolina, Georgia, Florida, Alabama, Mississippi, Lousiana och Texas som en självständig union under namn av Amerikas konfedererade stater och valde Jefferson Davis från Kentucky till president. Till konfederationen slöto sig senare även Virginia, Arkansas, Nord-Carolina och Tennessee. Huvudstad var först Montgomery i Alabama och efter maj 1862 Richmond i Virginia. President Lincoln och Nordstaternas folk betraktade denna utbrytning ur unionen som en olaglig och revolutionär handling men ville dock i det längsta undvika användandet av våldsmedel. Men när en sydstatsgeneral med våld bemäktigade sig ett med förbundstrupper besatt fort, utbröt inbördeskriget, vilket fördes med en oerhörd våldsamhet och grymhet. Då kriget från nordstaternas sida gällde unionens bestånd och millioner slavars befrielse samt slaveriets avskaffande, fick det en viss idealitet över sig, och frivilliga i stora skaror skyndade att ställa sig under fanorna. Neutralitet var här knappast möjlig; alla intogo ståndpunkt för eller emot slaveriet. Kriget betraktades också av nordstaternas folk som ett försvar för Förenta Staternas fria författning.

Hänförelsen för kriget var från början mycket stor i Nordstaterna. Det gällde ju icke själviska intressen, ej maktfrågor eller erövring av främmande territorier, utan försvaret av statsförfattningen och befrielse för de förtryckta och i djupaste elände sjunkna slavarna. Till denna ideella kamp skyndade tusen och åter tusen unga män av alla samhällsklasser. Den studerande ungdomen vid skolor och universitet greps av den allmänna hänförelsen och skyndade i stora skaror frivilligt till striden. Även en stor del av studenterna vid Madison University ville gå ut som

frivilliga, och de bildade ett kompani, som enhälligt utsåg Broady till kapten. Att han korades till denna uppgift berodde givetvis på dels att han åtnjöt allmänt förtroende och anseende i kamratkretsen, dels att han i Sverige fått militär utbildning och därför kunde anses kvalificerad för uppgiften att utbilda de unga männen för krigstjänsten. De unga krigarna skaffade sig en uniform, och militärövningarna bedrevos med all energi vid sidan av studierna. Det var nämligen blott ett par månader kvar till examen, och därför fick studiearbetet icke avbrytas. Varje eftermiddag företogos marscher och övningar i trakten av Hamilton, och kompaniet åtnjöt stor popularitet både vid universitetet och trakten däromkring. Ibland kunde marschen utsträckas ganska långt ut åt landet från Hamilton, och överallt mottogos de unga krigarna med glädje och hänförelse av befolkningen. Man tävlade om att på bästa sätt sörja för deras mottagande och förplägnad.

Broady hade vid denna tid icke någon tanke på att själv gå ut i kriget. Han efterkom endast en av lärare och kamrater uttalad önskan att tjäna som ledare för exercisen och giva dem, som ämnade gå ut som frivilliga, nödtorftig utbildning. Det var nämligen hans mening att fortsätta sina studier vid universitetets teologiska avdelning på hösten samma år, och han hyste icke något särskilt intresse för militärlivet. Visserligen var han livligt intresserad för slavfrågans lösning i enlighet med nordstaternas uppfattning, och ehuru utlänning, var han en hänförd patriot och beundrare av den amerikanska författningen, men han kände icke som sin plikt att gå ut i kriget. Ett deltagande i kampen för slavarnas befrielse kunde ju visserligen betraktas som fullt förenligt med den kallelse, som han ansåg vara sin, men han hyste ingen kärlek till militärlivet och

hade svårt att göra sig förtrogen med tanken att, om än blott tillfälligtvis, ännu en gång ägna sig däråt.

Så hände sig emellertid, att befolkningen i Hamilton ville uppsätta ett kompani av frivilliga för kriget. Det var ingen svårighet att få tillräckligt med manskap för ett sådant kompani, om blott kompetent befäl kunde vinnas. Ett stort antal av studenterna vid universitetet hade redan tillkännagivit sitt beslut att som frivilliga gå ut i kriget, och bland stadens unga män fanns det också många, som voro redo därtill. Då det gällde att finna en kapten för kompaniet, riktades naturligtvis uppmärksamheten på Broady, som genom sin exercis med studentkompaniet och sin föregående militärutbildning skaffat sig goda meriter för uppgiften som befälhavare. Han blev uppvaktad av stadens ledande män, som anhöllo, att han ville ställa sig i spetsen för det planerade kompaniet av frivilliga, och de lovade att hos statens guvernör utverka en officersfullmakt för honom. Härigenom ställdes Broady inför en av de viktigaste avgörelserna i sitt liv, och det var för honom ingen lätt sak att fatta beslut. Även flera av hans vänner bådo honom ivrigt övertaga befälet över de frivilliga från staden och universitetet. Mycket syntes honom också tala för, att han borde tillmötesgå den önskan, som tagit sig uttryck i den till honom riktade maningen att ställa sig i spetsen för den ungdom, som ville tjäna fosterlandet och kämpa för slavarnas befrielse. Var icke denna kamp tillräckligt ideell för att väcka hänförelse och offervilja hos alla, som älskade frihet och rättvisa, och borde han icke för den skull låta betänkligheterna fara? Stod han icke i en outplånlig tacksamhetsskuld till det nya fosterlandet, som skänkt honom så mycket? Var det icke rent av hans plikt att erbjuda sin tjänst åt det land, som enligt hans

fasta övertygelse kämpade en rättfärdig kamp för de mest ideella syften? Så resonerade han. Men å andra sidan var han angelägen att icke företaga sig något som kunde innebära en otrohet mot Gud och göra det omöjligt för honom att få ägna sitt liv åt evangelii tjänst. Framför allt ville han bliva viss i sitt sinne rörande Guds vilja, och därför bad han oavlåtligen i tre veckor om visshet rörande denna sak. Han skrev också till sin vän, Pastor J. Hatt i New York, till doktor Lathrop, och till Robert Syms, som lämnat honom det ekonomiska understöd, genom vilket han kunnat uppehålla sig vid universitetet under de gångna sex åren, och bad om deras råd. De svarade honom samtliga, att han i detta fall borde handla, som hans samvete bjöd honom och enligt vad han själv fann vara Guds vilja. De lämnade således avgörandet åt honom själv. Slutligen blev han viss om att han borde gå ut som frivillig i kriget och sålunda ställa sig till förfogande som befälhavare för det nämnda kompaniet. Det avgörande beslutet fattades, och han kände sig sedan trygg och lugn i medvetandet om att han gick den väg, som Gud hade utstakat för honom. Han lät så enrollera sig, och ett fulltaligt kompani av studenter och andra unga män från trakten ställdes till hans förfogande. I juli månad avlade Broady sin examen, och endast några dagar efteråt var han färdig att i spetsen för sitt kompani avtåga till Albany, huvudstaden i staten New York, för att där mottaga officersfullmakten, och vad som var nödvändigt för utrustningen. Före avtågandet överlämnade Hamiltons damer en flagga av siden till kompaniet, och denna medfördes till slagfältet och bevarades troget under hela kriget. Den stannade efter kriget i Broadys ägo, och han har hela sitt liv bevarat den som ett kärt minne från de dagar, då han stod i spetsen för kompaniet

av frivilliga från Hamilton. I Albany samlades de frivilliga från hela staten New York och mönstrades av guvernören och vederbörande militärmyndigheter. Där organiserades kompanierna och regementena och erhöllo sina befälhavare samt nödig utrustning för det förestående fälttåget. Broady utnämndes till kapten för kompaniet från Hamilton, som till största delen utgjordes av studenter från Madison University. Kaptensfullmakten mottog han den 19 sept. 1861, och han tog värvning för en tid av tre år. Omedelbart därefter tågade han med sitt kompani till staten Island, där de frivilliga överlämnades till regeringen och erhöllo nödig utbildning. Broadys kompani hörde till det 61 infanteriregementet av staten New Yorks frivilliga, 1:sta brigaden, 1:sta divisionen och 2:dra armékåren.

Broady i kaptensuniform 1861.

Efter ett par månaders vistelse i staten Island skedde uppbrottet. Det 61 regementet sändes då ut till slagfronten på vägen mellan Washington och Richmond, och det dröjde icke länge, förrän det var invecklat i häftiga och blodiga strider, då även Broadys kompani fick kännas vid svåra förluster. Flera av Broadys kamrater stupade, och själv var han mången gång i stor livsfara. En gång gick en kula genom hans hatt och snuddade vid hans huvud, dock utan att såra honom. Vid ett annat tillfälle något senare under kriget

blevo hans kläder alldeles sönderrivna av en granatskärva, som tillika slog honom medvetslös, så att man förde honom bakom stridslinjen, i tanke att han var dödligt sårad. Samma granatskärva dödade två av hans vänner, som stodo vid hans sida, tvenne bröder och söner till den förutnämnde

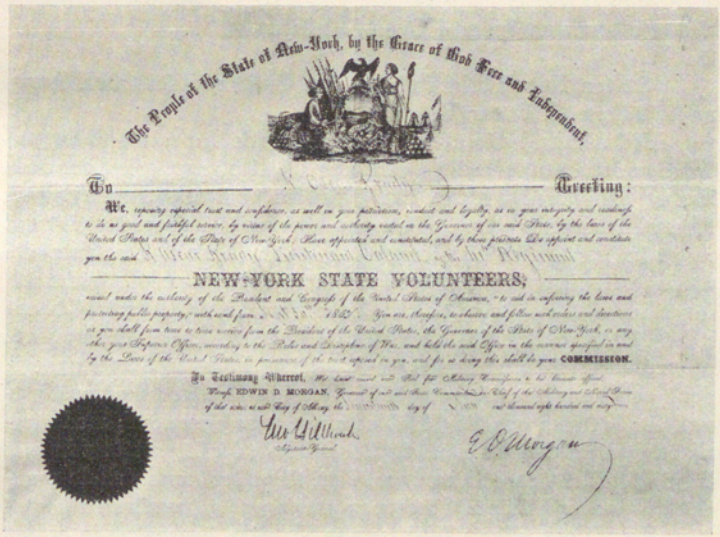

The People of the State of New-York, by the Grace of God Free and Independent,

To _____ Greeting:

We, reposing especial trust and confidence, as well in your patriotism, conduct and loyalty, as in your integrity and readiness to do us good and faithful service, by virtue of the power and authority vested in the Governor of our said State, by the laws of the United States and of the State of New-York; Have appointed and constituted, and by these presents Do appoint and constitute you the said

NEW-YORK STATE VOLUNTEERS;

raised under the authority of the President and Congress of the United States of America, to aid in enforcing the laws and protecting public property, with rank from 1862. You are, therefore, to observe and follow such orders and directions as you shall from time to time receive from the President of the United States, the Governor of the State of New-York, or any other your Superior Officer, according to the Rules and Discipline of War, and hold the said Office in the manner specified in and by the Laws of the United States, in pursuance of the trust reposed in you, and for so doing this shall be your COMMISSION.

In Testimony Whereof, We have caused our Seal for Military Commissions to be hereunto affixed.

Witness EDWIN D. MORGAN, Governor of our said State Commander in Chief of the Military and Naval Forces of the same, at our City of Albany, the [illegible] day of [illegible] and thousand eight hundred and [illegible]

Broadys överstelöjtnantsfullmakt.

pastor Hascall, som var en av grundläggarna till det universitet, där Broady studerat.

På våren följande år insjuknade Broady mycket svårt i tyfoidfeber, och måste därför under trenne månader ligga på sjukhus. En kort tid efter återkomsten till hären befordrades han till överstelöjtnant med överhoppande av majorsgraden, vilket visar, att han ådagalagt duglighet som befälhavare och därför ansågs äga förutsättningar att fylla

en högre uppgift, än den han hade. Att inom en tid av ett år hava avancerat från kapten till överstelöjtnant var ju ingen dålig karriär. Det dokument, varigenom han utnämndes till sagda befattning hade det utseende, som omstående bild visar.

Fullmakten lyder i översättning:

»Staten New Yorks folk, genom Guds nåd fritt och oberoende, hälsar K. Oscar Broady.

Med särskild tillit till och förtroende för såväl Eder patriotism, edert uppförande och eder lojalitet som ock Eder redbarhet och beredvillighet att göra oss god och trogen tjänst hava vi i kraft av vårt ämbete som guvernör i nyssnämnda stat på grund av Förenta staternas och staten New Yorks lagar utnämnt och förordnat och genom detta dokument utnämna och förordna vi Eder, bemälde K. Oscar Broady till Överstelöjtnant i det 61:sta regementet av staten New Yorks frivilliga uppsatt på grund av bemyndigande av Amerikas Förenta Staters president och kongress 'för att bistå i strävandet att skaffa åtlydnad för lagarna och för skyddet av statens egendom', med denna rang från den 30 sept. 1862. Ni har därför att åtlyda och följa de order och anvisningar, som tid efter annan skola meddelas Eder av Förenta Staternas president, guvernören för staten New York eller någon annan av edra överordnade enligt krigets lagar och disciplin, samt att handhava detta edert ämbete på det sätt, som är stadgat i och genom Förenta Staternas lagar. Med förtroende för Eder beredvillighet till pliktuppfyllelse härutinnan hava vi utfärdat denna Eder fullmakt.

Till yttermera visso hava vi låtit sätta vårt sigill här under.

Intygar E. D. Morgan, guvernör i nämnda stat, överbefälhavare för dess krigsmakt till lands och vatten.

Givet i vår huvudstad Albany, den 17 nov. 1862.

M. Hillock. *E. D. Morgan.*»

Generaladjutant.

Sålunda hade Broady på mindre än ett år avancerat från kapten till överstelöjtnant. Den högre befälspost, han nu beklädde, innebar ju ett ökat ansvar och ställde större krav på honom, men han synes hava skött sina åligganden på ett tillfredsställande sätt även här. Från 1863 förekommer Broadys namn ofta i beskrivningarna över kriget, och

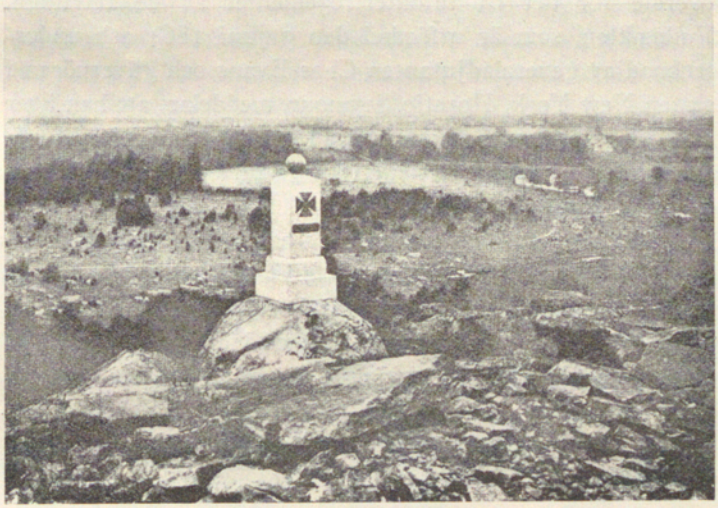

Gettysburgs slagfält.

med sitt regemente tog han verksam del i många svåra och avgörande drabbningar. Vid flera tillfällen hade han att klara synnerligen svåra situationer. Bland drabbningar, i vilka han med sitt regemente deltog och där hans deltagande omnämnes med särskilt erkännande,[1] äro följande de viktigaste:

Slaget vid Chancellorsville, Va, 1—3 maj 1863; vid

[1] Fredrik Phisterer: New York in the War of the Rebellion.

Gettysburg, Pa, 1—3 juni. Detta slag var ett av de blodigaste och på samma gång ett av de mest betydelsefulla under hela kriget. Slaget vid Bristoe, Va, den 14 okt.; vid Mine Run 26 nov.—2 dec.; vid Wilderness, Va, 5—7 maj 1864; vid Spotsylvania Court House, Va, 8—12 maj.

Under det sistnämnda slaget befordrades Broady till överste för det 61 infanteriregementet av de frivilliga. Fullmakten, som är utfärdad den 9 juni 1864 och undertecknad av generaladjutanten Chas Evans och guvernören i staten New York, Horatio Seymour, meddelar, att han äger rätt till överstes titel och rang från den 12 maj nämnda år, samt att han från samma dato skall tjäna som överste och chef för sagda regemente.

Den 27 maj—12 juni anförde han sitt regemente i slagen vid Iotopotomoy, Va, och Cold Harbor, och den 15—19 juni deltog han i stormningen av Petersburg. Att han under dessa strider, som voro mycket blodiga och förlustbringande för båda de stridande parterna, utförde de uppdrag, som gåvos honom, till generalens belåtenhet, framgår bl. a. därav, att han strax efteråt utnämndes till brigadchef genom följande generalorder:

Första divisionens inom andra armékåren huvudkvarter den 25 juli 1864.

Speciell order n:r 477.

Överstelöjtnanten K. O. Broady 61 N. Y:s frivilliga, utnämnes härmed till befälhavare för 4:de brigaden av divisionen. Han skall åtlydas och respekteras som sådan.

På uppdrag av brigadgeneralen Barlow

R. D.

Följande dag började fyradagarsslaget vid Deep Bottom, i vilket 4:de brigaden tog verksam del. Även i slaget vid Stawberry Plains, Va, den 14—18 aug. tjänst-

gjorde Broady som brigadchef under kårchefen general Hancock, och den 25 i samma månad stod den sista drabbning, i vilken Broady deltog. Det var slaget vid Reams station. Här kommenderade han tre brigader, och han hade att lösa en av de allra svåraste uppgifterna i striden. Utsatta för fiendens rasande anfall, var det med möda de under hans befäl stående brigaderna kunde hålla stånd mot övermakten. Generalen, som märkte deras svåra belägenhet och sega kamp mot en överlägsen fiende, sände en stabsofficer för att uppmuntra brigadchefen till uthållighet. Medan striden pågick, satte sig Broady och den nämnde officeren vid vägkanten på en plats, där de icke hade något skydd för fiendens eld. De blevo uppmärksammade från fiendesidan, och inom några ögonblick föll stabsofficeren, träffad av en kula, dödligt sårad till marken, och strax därefter träffades Broady av en kula i axeln, varefter han, ganska svårt sårad, måste lämna stridslinjen. Därmed var Broadys deltagande i kriget slut, ty då det sår han erhållit blivit läkt, hade den tid av tre år, för vilken han tagit värvning, gått till ända, och kriget nalkades också sitt slut. I trettiofem drabbningar [1] hade han under dessa tre år deltagit, och därvid mången gång svävat i mycket stor livsfara, men under allt hade han känt sig trygg i medvetandet om att han stod under Guds beskydd och att fördenskull intet annat skulle kunna ske med honom, än det som Gud tillstadde. Han var viss om att Gud kallat honom till en

[1] De drabbningar, i vilka Broady deltog, voro utom de förut nämnda följande: Vid Peach Orchard, Savage station, Whit Oak Swamp, Charles City, Cross Roads, Malvern Hill, Brandy station, Auburn Hill, Corbins Bridge, Poe River, North Anna, Jerusalem Plank Road, Charlestown, Smikers gap, Ashby's gap, Thoroughfare gap, Manasses gap, Hagerstown, Williamsport, Repidan, Culpepper, Centreville, Middeltown.

annan tjänst än krigets, och aldrig hade han för avsikt att svika den kallelsen. Han var sålunda fast besluten att, när tjänstetiden utgått, lämna militärtjänsten, fastän mänskligt sett här de bästa framtidsutsikter hade öppnat sig för honom.

När han tillfrisknat, inlämnade han sin avskedsansökan till kårchefen, general Hancock. Denne blev högeligen förvånad, och meddelade honom, att han redan var föreslagen till befordran hos regeringen i Washington och när som helst hade att motse utnämningen till brigadgeneral, detta i avsikt att få honom att återtaga sin avskedsansökan. Då Broady var obeveklig, frågade general Hancock, vad han nu ämnade ägna sig åt. Svaret blev: »Jag skall bli baptistpredikant». Då yttrade generalen, som för övrigt icke var obekant med baptisterna och deras trosuppfattning: »Överste Broady, då har ni säkerligen misstagit eder med avseende å eder livskallelse», något som Broady emellertid icke ville medgiva. Broady erhöll sitt avsked, och samtidigt mottog han en utmärkelse, som visar, att vederbörande funno hans tjänst vara värd belöning och erkännande. Han utnämndes till överste i Förenta Staternas armé med rätt att bära överstes titel även efter kriget. De som vunnit befordran under kriget voro annars icke utan vidare berättigade att bibehålla sin rang och sina titlar, sedan kriget slutat. Vi återgiva här en bild av den fullmakt, varigenom Broady tillerkändes denna värdighet. Den däråa synliga texten lyder i översättning som följer:

Presidenten i Amerikas Förenta Stater. Alla, som komma att se detta brev, vare hälsade!

Det göres veterligt, att jag härmed förlänar K. O. Broady, tillhörande Förenta Staternas frivilliga i nämnda staters tjänst på grund av och med senatens råd och samtycke rangen av överste i armén med rätt till denna titel från den 25 aug.

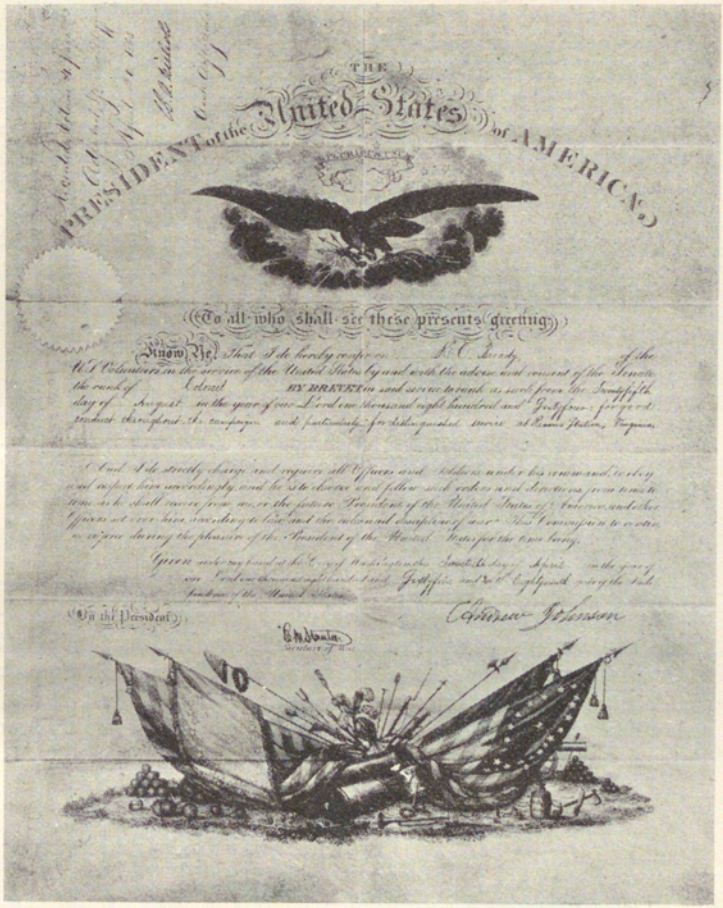

Broadys överstefullmakt.

året efter vår Frälsares börd ettusen åttahundra och sextiofyra för förtjänstfullt uppförande under hela kriget och i all synnerhet för utmärkt tjänst vid Reams station, Virginia. Och jag ålägger och uppfordrar härmed alla officerare och soldater

under hans befäl att lyda och respektera honom. Han å sin sida har att iakttaga och följa sådana order och föreskrifter, från tid till tid, vilka han skall erhålla av mig eller den kommande presidenten i Amerikas Förenta Stater och andra överordnade officerare i överensstämmelse med lagen och krigets regler och disciplin. Denna fullmakt skall äga gällande kraft, så länge presidenten i Amerikas Förenta Stater ej annorlunda beslutar.

Given under min hand i Washington den 20 april året efter vår Frälsares börd ettusen åttahundrasextiofem, och det åttionde året av Förenta Staternas oberoende.

Genom Presidenten
Andrew Johnson.

E. M. Stanton,
Krigssekreterare.

Utnämningen åtföljdes av följande brev från general Mead:

Potomac-arméns högkvarter den 6 dec. 1864.

H. H.

På rekommendation av Edra överordnade officerare och på min begäran har Presidenten hedrat Eder med här medföljande utnämning. Det bereder mig ett mycket stort nöje att få överbringa till Eder detta tecken på regeringens erkännande för de utomordentligt värdefulla tjänster, som Ni gjort landet, sedan jag erhöll det ärofulla uppdraget att föra befälet över Potomac-armén.

Jag förbliver med mycken högaktning Eder tillgivne

G. G. Mead,
Kommenderande generalmajor.

Det var under Lincolns presidentskap, som Broady utnämndes till överste, men då Lincoln föll för en mördares hand den 14 april 1865 och fullmakten utfärdades först sex dagar senare, bär den efterträdarens, president Andrew Johnsons underskrift. Utnämningen räknades emellertid från den dag, då han av kommenderande generalen före-

slogs till befordran. Man kan knappast förundra sig över att Broadys kamrater inom officerskåren hade svårt att förstå motiven till hans avskedsansökan. Att bli baptistpredikant betydde ju att välja en levnadsbana, där ära, berömmelse och socialt anseende icke stod att vinna, och vid valet mellan en sådan livskallelse och utsikten att inom kort bekläda en av de högsta posterna inom Förenta Staternas armé, med de allra bästa ekonomiska utsikter för framtiden, skulle icke mången mäktat motstå frestelsen att låta de timliga utsikterna vara de avgörande. Den som i en sådan situation valde baptistpredikantens kall, måste vara besjälad av en sällsynt stark idealitet och en orubblig kallelsetrohet. Han måste hava förstått, att mänsklig ära och gynnsamma ekonomiska villkor icke äro de mest eftersträvansvärda här i livet, utan att det gives högre livsvärden, och att dessa vinnas av de människor, som ha frimodighet och kraft att gå den väg Gud utstakar för dem, även om denna skulle leda till försakelser och lidanden.

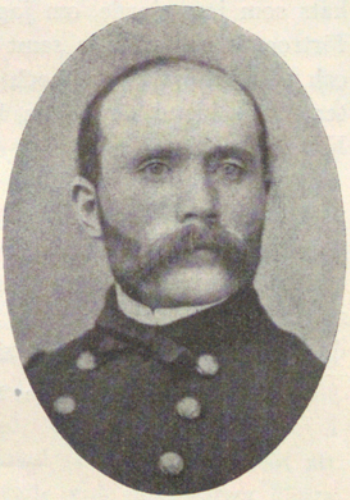

Broady i kaptensuniform 1862.

Flera av Broadys officerskamrater voro också kristna män, som naturligtvis icke hade något att invända mot att han ville ägna sitt liv åt evangelii tjänst, även om de beklagade förlusten av en god kamrat och duglig officer. Med somliga av dessa har Broady sedan stått i korrespondens,

och på slagfältet knötos vänskapsförbindelser, som bestått även när de yttre livsomständigheterna skilt vännerna från varandra. En av de förnämsta härförarna på Nordstaternas sida under detta krig, general Miles, har för icke länge sedan skildrat sina upplevelser under kriget i en engelsk tidskrift,[1] och då han vill förklara orsakerna till sin framgång säger han bl. a.: »Jag skulle aldrig hava lyckats som jag gjorde, om jag icke haft mina överordnades förtroende och välvilja samt det bästa stöd av mina tappra och förträffliga brigad- och regementschefer, mina kamrater», och bland dem, han här särskilt nämner, är även K. O. Broady.

Men det var icke blott officerskamrater och överordnade som uppskattade Broadys person och de insatser, han gjorde i kriget. Även männen i ledet höllo av honom. När han sade farväl till sina trupper, stodo tårar i ögonen på många av hans män, och de gåvo på olika sätt uttryck för de sympatier de hyste för sin avgående chef.

[1] Cosmopolitan Magazine, Mars 1911, sid. 557.

BROADY INGÅR ÄKTENSKAP.

Innan Broady lämnade Hamilton för att gå ut i kriget, ingick han äktenskap med fröken Emily Westnedge, med vilken han blivit bekant under studietiden. Hon var född den 25 okt. 1838 i Sheffield i England, men hennes föräldrar reste, då hon var endast 6 år gammal, över till Amerika och bosatte sig i närheten av Hamilton. Fadern var skräddaremästare. Hon erhöll en god uppfostran, och vid 20 års ålder kom hon till Hamilton för att genomgå ett där befintligt seminarium för flickor. Under vistelsen vid detta seminarium blev hon bekant med Broady, och de förlovade sig år 1859. Hon vistades vid det nämnda seminariet i cirka tre år. Det var i juli månad 1861 Broady beslöt att gå ut i kriget, och hans trolovade ville icke lägga några hinder i vägen för detta beslut. De kommo dock överens om att ingå äktenskap före hans avresa, och den 28 aug. stod bröllopet. Omedelbart därefter måste de emellertid säga varandra farväl utan att veta, om de någonsin mera skulle mötas. Fru Broady stannade i Hamilton, och hade där sitt hem under det första året. Under denna tid besökte hon även slagfältet och deltog i vården av de sårade, och när Broady på våren följande år insjuknade i tyfus och i cirka tre månader låg på fältlasarettet i Alexandria, Virginia, erhöll hon militärmyndigheternas tillåtelse att vårda

honom. Det var också endast tack vare den ömma vård, han erhöll av sin hustru under denna sjukdom, som han räddades till livet. Läkaren förklarade nämligen vid ett tillfälle, att allt hopp rörande hans tillfrisknande var ute. Under följande år hyrde Broady en villa i Mohawk och inredde där ett hem åt sin hustru. Själv hade han icke tillfälle att vistas i hemmet, förrän han blivit fri från krigstjänsten.

Emily Westnedge (fru Broady) vid tiden för förlovningen.

I sin unga maka hade Broady erhållit en följeslagarinna, som i allt delade hans intressen och som skulle komma att bli honom ett troget stöd och en god kamrat i livet. Enkel och anspråkslös var hon i sin vandel och sitt uppträdande, och den hänsynsfullhet och försynthet, som är ett av den sanna bildningens förnämsta kännetecken, var ett framträdande karaktärsdrag hos henne. Hon levde för sin man och sitt hem, och hon måste reda detta hem under de mest enkla och anspråkslösa förhållanden. Under kriget hade hennes make en ganska ringa sold, och efter avskedet från krigstjänsten var hans inkomst så liten, att det krävdes iakttagande av den största sparsamhet, om de allra nödvändigaste utgifterna skulle kunna täckas.

Sedan Broady blivit fri från krigstjänsten begav han sig till sitt hem i Mohawk. Man förstår, att det var en stor glädjens dag, när han satte sin fot över tröskeln till

det egna hemmet. Hans maka hade den 28 febr. 1863 fött honom en son, som fick namnet Frank Oscar, och naturligtvis hade hon med längtan motsett den dag, då familjefadern skulle intaga sin plats i det lilla hemmet. Den tid, som hennes make varit ute i kriget, hade för henne varit full av spänning och oro, och ofta hade hon misströstat att någonsin mer få hälsa honom välkommen hem. En gång hade hon i listan över de i kriget stupade funnit även Broadys namn, vilket av något misstag där blivit infört, och under några dagar levde hon i den tron, att hon var änka, men till hennes outsägliga glädje blev snart den felaktiga uppgiften dementerad. I det enkla lilla hemmet i Mohawk fick nu Broady åtnjuta den vila och vederkvickelse, som han så väl behövde efter flera års oavbrutna mödor och krigsfasor.

BROADY BLIR BAPTISTPASTOR.

Under sin studietid vid universitetet i Hamilton hade Broady deltagit i predikoverksamheten, så mycket som hans tid och krafter medgåvo det. Under de senare åren av studietiden hade han tjänat en liten baptistförsamling på en plats vid namn Mohawk, och den var belägen cirka 5 svenska mil från Hamilton. Det fanns vid den tiden ingen järnväg mellan dessa platser, och därför måste Broady varje lördag färdas den ganska långa vägen efter häst för att under söndagen kunna tjäna församlingen med predikan. År 1861 synes han ha stått i någon förbindelse med en missionsförening, som hette »The Baptist Missionary Convention» på så sätt, att han från denna förening erhöll något understöd för sin verksamhet, ty han rapporterade till densamma, att han verkat i 26 veckor inom »Mohawk River Association» och därvid hållit 60 predikningar.[1] Det var sannolikt församlingen i Mohawk, som uppbar något understöd från nämnda förening, och därför var Broady, som tjänade denna församling, pliktig att lämna rapport om sin verksamhet.

Församlingen i Mohawk hade en utpost på en plats, som hette Ilion, och där predikade likaledes Broady ofta.

[1] »A Century of Missions in the Empire State» by C. W. Brooks, sid. 294.

Ilion var ett framåtgående samhälle, och då några av församlingens mest verksamma medlemmar voro bosatta på denna plats, byggdes där ett kapell. Bland dem, som mest intresserade sig för verksamheten i Ilion, var en diakon vid namn Nicholas Steel och hans familj. Denna bestod av man, hustru och två döttrar, av vilka den ena levde och kunde lämna några meddelanden om Broady, när författaren genom d:r Gordh i New York för ett par år sedan vände sig till Ilionförsamlingens pastor för att få några uppgifter om Broadys verksamhet i denna församling. Hos diakon Steel hade Broady sitt hem, när han besökte Ilion, och det torde väsentligen hava berott på dennes inflytande, att han sedermera kom att bli pastor för den lilla församlingen på denna plats.

Medan Broady ännu var kvar i Hamilton, erhöll han kallelse från baptistförsamlingen i Mohawk att efter fullbordade studier bliva dess pastor. Han lovade också att under den tid, han ämnade idka teologiska studier vid universitetet, uppehålla predikoverksamheten i Mohawk och Ilion för att sedan, om så vore Guds vilja tjäna församlingen som pastor. Så kom emellertid kriget och gjorde om intet hans planer på fortsatta studier, men sedan han tagit avsked från krigstjänsten, tillträdde han den predikobefattning, som han under sin studietid mera tillfälligt uppehållit. Den församling, som Broady sålunda tjänade, var icke stor, och förhållandena i samhället erbjödo icke några gynnsamma betingelser för verksamhetens utveckling. Annorlunda var det i Ilion, som låg blott några få kilometer från Mohawk. Där hade verksamheten god framgång, och då man byggt ett kapell och bedrev regelbunden predikoverksamhet i detta, började man överväga, om det icke vore lämpligt att också bilda en församling av de baptister, som funnos på platsen.

Sedan församlingen i Mohawk gillat denna plan, skred man till verket, och femton medlemmar, som förut tillhört Mohawks församling, konstituerade sålunda 1864 den nya församlingen. Men om verksamheten skulle kunna bedrivas med den kraft, som förhållandena krävde, behövde församlingen en pastor, och då Broady genom sitt föregående arbete på platsen gjort sig allmänt omtyckt som en god Kristi tjänare, beslöt man att kalla honom till Ilionförsamlingens lärare. Kallelsen utfärdades, och ehuru de ekonomiska villkor, som församlingen kunde erbjuda, voro allt annat än lysande, beslöt Broady, som då nyss blivit utnämnd till överste i amerikanska armén och på grund av denna sin ställning åtnjöt stort anseende, att antaga kallelsen, vadan han sålunda blev pastor för en baptistförsamling med 15 medlemmar. Det var en i världens ögon föga bemärkt plats han därmed intog, och framtidsutsikterna voro, mänskligt sett, icke alltför ljusa, men han var nu, såsom tillförne, angelägen att gå Guds väg, varthän denna än många leda, och han kände sig lugn och glad i vissheten om att Gud kallat honom till sitt vittne i den lilla församlingen och på den plats, där denna verkade.

När nu församlingen var bildad och hade fått sin pastorsfråga löst, beslöt den att söka erkännande som en reguljär baptistförsamling och därmed ansluta sig till baptistsamfundet. Broady var icke ännu ordinerad eller officiellt avskild för predikokallet, och församlingen beslöt därför att anordna en ordinationshögtid i samband med de gudstjänster, som skulle hållas i anledning av församlingens erkännande som en reguljär baptistförsamling, och till vilka representanter för systerförsamlingarna skulle inbjudas. Den 16 februari 1865 samlades sålunda i Ilion representanter för sju baptistförsamlingar för att deltaga i de plane-

rade högtidligheterna. Protokoll fördes över förhandlingarna, och då detta ger en god framställning om vad som vid mötet förekom, skola vi här återgiva det in extenso:

> Protokoll från mötet, församlat i Ilion den 16 februari 1865 för erkännandet av en reguljär baptistförsamling och för ordination av K. O. Broady som pastor för församlingen.

1. Mötet öppnades av K. O. Broady.

2. Till ordf. valdes teol. doktor D. G. Cory och till sekreterare pastor S. T. Livermore.

3. Bön av pastor A. S. Patten.

4. Följande församlingar voro representerade vid mötet:

Frankfurt genom följande ombud: Diakon M. Hough; P. M. Smith, diakon, H. Lewis, S. Callow, Chas. Ingham.

Salisbury genom pastor S. P. Koonts, diakonerna Brockett och S. D. Silliman.

Whitesboro genom pastor C. N. Pattengill.

Bleeker st. Utica genom teol. doktor D. G. Cory.

Tabernacle Church, Utica, genom pastor A. S. Patten, J. E. Butt, J. Tunbridge.

Lowville genom pastor S. T. Livermore, M. Lyman.

Newport genom pastor C. R. Negus, diakon J. Harris och G. Graves.

5. Besökande bröder inbjödos av församlingen att taga del i mötet. Pastor L. Botton, pastor J. W. Stackwether och S. Green hörsammade inbjudningen.

6. Församlingens trosartiklar upplästes och godkändes.

7. Namnen på Ilionförsamlingens medlemmar uppropades, och det meddelades, att femton hade undertecknat församlingens stiftelseurkund (covenant) och andra sades stå i begrepp att göra det.

8. En förfrågan gjordes, huruvida församlingen vore i stånd att själv sörja för sin ekonomi, och härpå gåvos uppmuntrande svar av åtskilliga av församlingens medlemmar samt av pastor J. C. Ward. Mötet fäste också stort avseende vid Ilionförsamlingens förhållande till församlingen i Mohawk.

9. Beslöts att erkänna församlingen som en reguljär baptistförsamling i gemenskap med systerförsamlingar av samma tro.

10. Beslöts att hålla gudstjänster i anledning av församlingens upptagande i systerförsamlingarnas gemenskap efter förut av församlingen uppgjord plan.

11. Mötet ajournerades till kl. 2 e. m.

12. Bön av pastor C. R. Negus.

13. Sång av kören.

Eftermiddagssessionen.

14. Bön av pastor J. C. Ward.

15. K. O. Broady redogjorde för sin omvändelse och sin kallelse till evangelii tjänst samt för sina åsikter beträffande den kristna läran.

16. Beslöts att godkänna den av ordinanden avgivna redogörelsen för sin omvändelse, sin kallelse till evangelii tjänst och sina åsikter beträffande den kristna läran.

17. Uppsattes program för ordinationshögtiden.

18. Sång av kören.

19. Bön av teol. doktor D. G. Cory.

20. Sång av kören.

21. Predikan av pastor C. N. Pattengill. Text: 1 Tess. 3: 8.

22. Sång av kören.

23. Tal till församlingen av teol. doktor D. G. Cory.

24. Pastor J. C. Ward räckte brodershanden till församlingens medlemmar.

25. Sång av kören.

Kvällssessionen.

26. Till ordf. för sessionen valdes pastor J. C. Ward.

27. Musik av kören.

28. Bön av pastor J. C. Ward.

29. Predikan av A. S. Patten. Text: Ef. 6: 18—19.

30. Sång av kören.

31. Ordinationsbön av pastor J. W. Stackwether, varvid de tjänande bröderna lade sina händer på ordinanden.

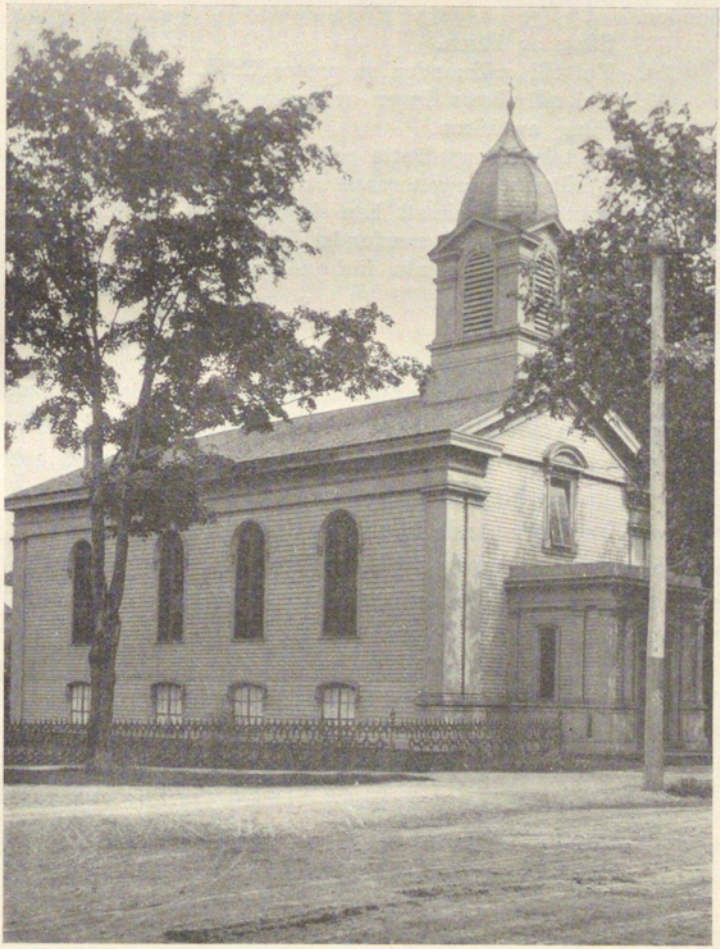

Kyrkan i Ilion, där Broady avskildes för predikokallet och en tid tjänade som pastor.

32. Pastor S. P. Koonts räckte ordinanden brodershanden.
33. Sång av kören.
34. Tal till ordinanden av pastor C. R. Negus.
35. Tal till församlingen av pastor S. T. Livermore.
36. Sång av kören.
37. Protokollet upplästes och godkändes.
38. Beslöts att sekreteraren skulle sända ordinanden en kopia av protokollet och att han skulle lämna en redogörelse för förhandlingarna till samfundstidningarna.
39. Beslöts att avsluta förhandlingarna.

D. G. Cory, ordf. *S. T. Livermore,* sekr.

Den församling, vars första pastor K. O. Broady var, har sedan den tiden haft att glädja sig åt en storartad framgång. Den räknar för närvarande cirka 700 medlemmar och har en söndagsskola med 900 barn. Den gamla kyrkan, i vilken Broady predikade, har blivit för liten och därför måst lämna rum för en större och tidsenligare. Församlingen bedriver även i övrigt en storartad religiös och filantropisk verksamhet.

BROADY SAMMANTRÄFFAR MED PASTOR ANDERS WIBERG OCH BESLUTAR ATT ÅTERVÄNDA TILL SVERIGE.

Vid de svenska baptistförsamlingarnas tredje allmänna konferens, som hölls i Stockholm den 23—28 juni 1861, beslöts bland annat att upprätta en läroanstalt i Stockholm för utbildning av predikanter, och då det icke fanns tillgång på lämpliga lärare för en sådan anstalt inom landet, skulle man söka kalla sådana från utlandet. Det var särskilt pastor Anders Wiberg, som ivrade för denna sak, ty han insåg bättre än andra på den tiden behovet av utbildning för sådana, som skulle tjäna församlingarna i ordet och läran. Men det var ingen lätt sak att realisera det av konferensen fattade beslutet. Därför fordrades medel, och det fanns föga utsikt till att församlingarna själva skulle kunna svara för de kostnader, som voro förbundna med en predikantskolas upprättande och underhåll. Det var därför nödvändigt, att icke blott för anskaffande av lämpliga lärare utan även för företagets säkerställande i ekonomiskt avseende vända sig till utlandets baptister med anhållan om hjälp. Pastor Wiberg beslöt då att resa till Amerika för att söka intressera de amerikanska baptisterna för saken. Dessa hade redan förut genom The American Baptist Publication Society lämnat ekonomiskt understöd för verksamheten i Sverige. Det fanns för honom också ett annat skäl att företaga en resa till Amerika. Bap-

tistförsamlingen i Stockholm, vars föreståndare han var, hade inköpt tomt för ett kapell och börjat samla medel för dess byggande. Utan hjälp kunde församlingen icke gå i land med detta företag, och därför måste Wiberg tänka på att bland de amerikanska trosfränderna verka för saken. Han hade redan förut företagit en insamlingsresa i England för detta ändamål. Resan till Amerika kunde dock icke företagas förrän i augusti 1863.

Anders Wiberg.

Det var då ingalunda någon gynnsam tid för penninginsamling i Amerika. Inbördeskriget pågick, och det upptog i hög grad allas tankar och intresse. Dessutom var det mycket hårda tider, och ont om penningar. Wiberg var emellertid känd bland de amerikanska baptisterna, och hans verksamhet var av dem mycket uppskattad. Därför lyckades han ganska väl med att väcka intresse och offervillighet för verksamheten i Sverige. Under sina resor i nyssnämnda syfte sammanträffade Wiberg med Broady, som då var pastor i Ilion.[1] Det var i oktober 1864. Om detta sammanträf-

[1] Pastor A. Wiberg besökte Amerika första gången 1855 och sammanträffade även då med Broady, som nyss förut kommit dit. I Wibergs dagbok för den 17 mars 1855 heter det: »Hade åter ett långt samtal med D:r Hallock om den svenska missionen, i närvaro av G. Palmqvist och Brundin (K. O. Broady)». De hade emellertid icke haft någon förbindelse med varandra efter det omnämnda tillfället.

fande skriver Wiberg i sin dagbok för den 12 okt. 1864 bl. a. följande: »Jag gick i sällskap med dessa bröder (några som han förut nämnt) för att deltaga i New Yorks distriktmissionsförenings möte, som hölls i baptistkyrkan i Little Falls. Där hade jag nöjet att återigen möta överste K. O. Broady, som jag mötte 10 à 12 år sedan i New York». Wiberg såg genast i Broady den man han behövde för det planerade läroverket i Stockholm, och framhöll för honom, att han borde såsom svensk ägna sitt liv åt verksamheten i sitt gamla fosterland, där behovet av evangelii vittnen var långt större än i Amerika. Han skildrade den baptistiska verksamhetens utveckling i Sverige och redogjorde för de planer, som han hyste rörande upprättandet av en predikantskola. Broady hade emellertid aldrig förut haft en tanke på att lämna Amerika, som blivit hans andra fädernesland, men han lovade att framlägga saken för Gud, vars vilja han i allt ville utröna. Efter det ovannämnda mötet begav sig Wiberg i sällskap med Broady till den sistnämndes hem i Mohawk, där han stannade några dagar, varvid han helt naturligt ytterligare utvecklade skälen till att Broady borde resa hem till Sverige för att där ägna sitt liv åt evangelii tjänst. Vid den tiden blev Wibergs hälsa nedbruten till följd av en svår lungblödning, och han var ibland alldeles urståndsatt att resa omkring för att insamla medel för verksamheten i Sverige. Han uppmanade därför Broady att hjälpa till med insamlingsarbetet, och denne efterkom uppmaningen och de företogo tillsammans under våren 1865 en resa i nämnda syfte, vilken lämnade ganska goda resultat. Ännu hade emellertid Broady icke fattat sitt beslut huruvida han skulle stanna i Amerika eller resa till Sverige. Han hade genom Wibergs enträgna uppmaningar blivit ställd inför ett viktigt avgörande, och det var icke lätt att

vinna visshet om hur han borde handla. Nu som alltid var han dock angelägen att följa Guds anvisningar och göra hans vilja, och under många veckor bad han, att Gud ville visa honom, vilken väg han borde gå. Slutligen blev han viss i sitt sinne om Guds vilja. Han skulle ägna sitt liv åt Guds verk i sitt gamla fosterland, även om han kände det som det största offer, som Gud hittills hade krävt av honom. Det var den 7 april 1865 han fattade sitt beslut, och samma dag uppsökte han Wiberg och meddelade honom sin avsikt. Helt naturligt blev denne mycket glad. Gud hade hört hans böner, och han hade nu funnit den man, som han behövde för att kunna realisera det av konferensen fattade beslutet om upprättandet av en predikantskola i Stockholm. Det gällde nu blott att skaffa de ekonomiska garantier, som det planerade företaget krävde, och det var ju icke utan sina svårigheter. Men både Wiberg och Broady gjorde sitt bästa för saken, och Gud välsignade deras ansträngningar.

Som förut är nämnt, hade det amerikanska sällskapet »Publication Society» i Filadelfia lämnat understöd för verksamheten i Sverige, men då nu den svenska missionen krävde större anslag, än vad detta sällskap ansåg sig kunna lämna, och då en mission, sådan som den planerade, icke ansågs höra till detta sällskaps egentliga verksamhetsuppgifter, beslöt sällskapet att göra en hemställan till det stora baptistmissionssällskapet »Missionary Union» i Boston att övertaga missionen i Sverige. Efter åtskilliga underhandlingar och sedan Wiberg och Broady fått tillfälle att inför sekreteraren d:r Warren och sällskapets styrelse redogöra för den svenska missionens behov och utsikter, beslöt »Missionary Union» att upptaga missionsarbete i Sverige, och att i sin tjänst anställa Wiberg, Broady och kapten J. A.

Edgren, vilken också deltagit i kriget, men nu ville ägna sig åt missionsarbete i sitt fosterland. Det var i början av december 1865 som detta beslut fattades. Därmed hade avsikten med Wibergs resa till Amerika vunnits, och han kunde med tacksamhet till Gud för hans hjälp och ledning återvända till hemlandet. I sin dagbok för den 13 dec. 1865, den dag då det ovannämnda beslutet definitivt fattades, har Wiberg skrivit bl. a. följande: »Tack och pris vare dig, o, min gode himmelske fader för all din oändliga nåd, som du bevisat mig under dessa dagar! Jag tackar dig särskilt för de gynnsamma tecknen till att ditt verk i Sverige hädanefter skall kunna utföras mera effektivt än förut. O, Herre, må du göra för Sverige mycket, mycket mer än jag kan bedja eller tänka, och vi skola tillskriva ditt namn ära evinnerligen!»

Så hade då Broady efter mycken tvekan och en allvarlig bönekamp fattat sitt beslut. Han blev fullt viss i sitt sinne, och han kände det som sin av Gud givna kallelse att använda de gåvor han fått av Herren för att tjäna honom bland sina egna landsmän och i sitt gamla fosterland. Han brann av nitälskan att kunna göra något för Guds och religionsfrihetens sak i Sverige, där baptisterna vid den tiden måste föra en förtvivlad kamp mot förtryck och religiös intolerans. Nog var det för honom svårt att lämna Amerika, som blivit hans andra fosterland och där han vunnit medborgarskap. Han kände sig stå i en outplånlig tacksamhetsskuld till detta land, för vars sak han ju också vågat sitt liv under kriget. I Amerika hade han kommit till tron på Kristus och fått mottaga de största andliga välsignelser, där hade han fått tillfällen att förskaffa sig kunskap och bildning, och där ägde han en talrik vänkrets. Starka band bundo honom således vid detta land, men när

han det oaktat beslöt att lämna det, var det därför, att han trodde sig kallad av Gud att bistå sina trosfränder i Sverige och där predika det evangelium, som blivit en Guds kraft till frälsning för honom själv. Det hade kostat honom mycken kamp att komma till avgörelse i denna sak, men när beslutet var fattat, kände han sig glad och lycklig i vissheten om att han gick Guds väg.

Det var naturligt, att den lilla församling, vars pastor han var, icke gärna ville släppa sin avhållne lärare, men den måste dock finna sig i att han uppsade sin plats efter knappt ett års tjänst. Förberedelsen för resan tog några månader i anspråk och under denna tid tjänade han församlingen, och var pastor Wiberg behjälplig med insamlingsarbetet. Det var i maj månad 1866 som han sade farväl till den lilla församlingen med vilken han delat många andliga välsignelser och vars förste lärare han varit. Skilsmässan från vännerna var för honom smärtsam nog.

Den 17—23 maj 1866 höll »Missionary Union» sitt årsmöte i Boston, då de missionärer, som skulle gå till de olika missionsfälten, avskildes för sitt kall och sade farväl till de församlade missionsvännerna. Den sista aftonens möte beskrives på följande sätt.[1] »Åhörarna fyllde nästan Tremont Temple och lyssnade med tillfredsställelse och uppmärksamhet till tal, som höllos av dem, som väntade att snart få gå ut på missionsfältet och av andra. Förste talaren var pastor Anders Wiberg från Sverige, väl känd i alla församlingarna. Sedan följde tal av Broady och Edgren, alla infödda svenskar, som vänta att inom kort få återvända till sitt hemland. Broady lämnade en intressant redogörelse för sina tidigare upplevelser och sin omvändelse.

[1] »The Examiner» May 31, 1866.

Han har också varit en mycket uppskattad soldat under kriget, sårad i bröstet på slagfältet, utnämnd till överste av presidenten Lincoln för sina utmärkta tjänster. Han hade deltagit i 35 drabbningar, och nu går han med glädje tillbaka till Sverige som en Jesu Kristi soldat.»

D:r J. G. Warren.

Sekreteraren för »Missionary Union», d:r Warren, omfattade den svenska missionen med mycket stort intresse, och i honom hade Wiberg och Broady en vän, som på allt sätt bistod dem i deras arbete och strävanden. Vid många tillfällen besökte de honom och rådgjorde om det förestående arbetet, och tillsammans med honom uppgjorde de läroplanen för den blivande predikantskolan. I Wibergs dagbok för den 28 maj förutnämnda år heter det: »Blev kallad till missionssällskapets lokaler tillsammans med Broady och Edgren och hade en rådplägning om den teologiska skolan. Vi böjde våra knän tillsammans och bådo för den svenska missionens framgång».

RESAN TILL SVERIGE.

Sedan sålunda allt var klart för avresan, stego resenärerna om bord på ett fartyg, som den 16 juni 1866 lyfte ankar och styrde mot Sverige. Ressällskapet utgjordes av Broady med fru och tre barn, Wiberg med fru och dotter samt Edgren med fru. Det var tolv år, sedan Broady reste över Atlanten första gången. Huru mycket annorlunda voro icke förhållandena då än nu! Under sin förra resa gjorde han en av sitt livs bittraste erfarenheter, och han var då i saknad av frälsningsvisshet och en levande tro på Kristus som sin frälsare. Nu hade han genom Guds överflödande nåd vunnit dessa andliga skatter och brann av nitälskan för att hans landsmän måtte få del av samma Guds nåd. Till Amerika reste han för att skapa sig en i ekonomiskt hänseende lycklig framtid, men nu reste han tillbaka, fattig på jordiska ägodelar, men i besittning av värden, som för honom betydde mer än allt på jorden.

Resan över Atlanten var denna gång synnerligen angenäm, och i början av juli landstego resenärerna i Göteborg, där de välkomnades av församlingens pastor, F. O. Nilsson, och W. Lindblom samt andra bröder, som kommit dit för att möta dem. De voro väntade och efterlängtade. Ryktet om deras ankomst hade gått ut över landet, och i baptist-

församlingarna fäste man stora förhoppningar vid dessa nya missionsarbetare. Man ansåg, att Gud sänt dem för att upptaga kampen mot den ogudaktighet och de fördomar, som vid denna tid utgjorde ett så stort hinder för den evangeliska verksamheten. Wiberg var ju väl känd överallt, och man hade under hans vistelse i Amerika känt en stor saknad efter honom. Visserligen hade han stått i oavbruten korrespondens med de ledande bröderna i hemlandet, men denna korrespondens kunde ju icke vara av samma betydelse, som hans personliga närvaro. Med om möjligt ännu större intresse motsåg man emellertid de andra missionsarbetarna, särskilt Broady. Man visste, att han med stor berömmelse hade deltagit i kriget och var »överste» samt att han var designerad till ledare för den blivande predikantskolan. Icke underligt då, att underrättelsen om hans och de övrigas ankomst väckte stor glädje överallt inom baptistförsamlingarna. Resenärerna fortsatte omedelbart till Stockholm, där församlingen hjärtligt välkomnade dem den 14 juli 1866.

Under Wibergs vistelse i Amerika förestods Stockholms baptistförsamling av d:r A. Drake, som i juli 1863 valdes till medäldste. Predikoverksamheten uppehölls dels av Drake och dels av Gustaf Palmqvist. Församlingen hade sin lokal vid Skärgårdsgatan, men denna lokal var trång och olämplig, och det var därför nödvändigt att snarast möjligt sätta i gång med arbetet på det nya kapellet, som man beslöt att bygga på en vid Oxtorget belägen tomt, vilken för ändamålet blivit inköpt. Under en resa, som Wiberg gjorde i England 1860, insamlade han för kapellbyggandet cirka 20,000 kronor och under vistelsen i Amerika hade han tillsammans med Broady insamlat för samma ändamål 20,000 dollars. Tack vare dessa medel var det för

församlingen möjligt att uppföra kapellet, som den 5 nov. 1865 invigdes för sitt ändamål. Naturligtvis var den dagen en glädjens dag för församlingen, men det var om möjligt en ännu större glädje att få hälsa pastor Wiberg välkommen hem från den långa resan. Det var icke utan oro och ängslan, som församlingen hade sänt honom till Amerika. Skulle han lyckas i sin tvåfaldiga uppgift att samla medel för kapellbyggandet och skaffa lärare för en predikantskola? Den frågan gjorde sig säkerligen församlingen, när Wiberg reste. När han nu hade återkommit, kunde församlingen tacka Gud för att han lyckats väl med både det ena och det andra. Betelkapellet stod färdigt, och ehuru det icke var så praktiskt och ändamålsenligt byggt, som Wiberg hade önskat, erbjöd det dock mycket gynnsamma betingelser för verksamhetens utveckling. Det var ljust och rymligt, och i så motto motsatsen till den lokal församlingen förut använt. I det nya kapellet välkomnades nu de från Amerika anlända missionsarbetarna, och man tackade Gud, som nådefullt bevarat resenärerna under färden. Det var stor glädje bland baptisterna, ty de hade genom brödernas hemkomst erhållit en välbehövlig förstärkning i arbetet. Under sommaren hölls i baptistförsam-

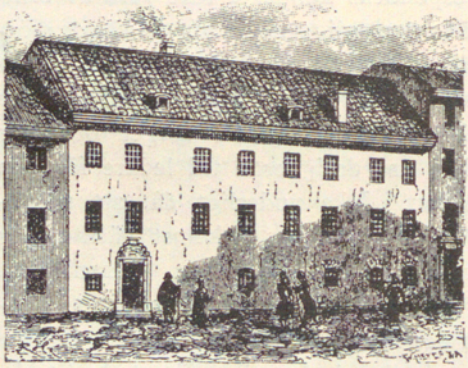

Baptisternas första predikolokal i Stockholm, Skärgårdsgatan 13.

lingens lokal, Skärgårdsgatan 13, Stockholm, en sommar- eller bibelkurs för predikanter, och i den deltogo predikanter från olika delar av landet. Gust. Palmqvist var kursens ledare. Bland dem, som deltogo i denna kurs var även pastor Erik Rosén, nu bosatt i Chicago. Han har lämnat följande livliga skildring av förhållandena vid denna tid och särskilt om de intryck han erhöll vid doktor Erik Ny-

Betelkapellet, Stockholm.

ströms dop, som förrättades strax efter Broadys och hans reskamraters ankomst till Stockholm. Rosén skriver:

»Betelkapellet höll just på att bliva färdigt för invigning. Pastor A. Wiberg väntades hem för varje dag. Under denna väntan fortsatte vi och studerade för G. Palmqvist, som var vår enda egentliga lärare. Det var ock av intresse att lära känna nya bröder. Olof Larsson var med någon vecka och reste sedan till Tromsö i Norge. C. E. Malm var med men kunde icke finna någon egentlig nytta av att på detta sätt förnöta sin tid utan begav sig ut på en missionsresa till Närike. Br. Hallgren (sedan i St. Mellösa), Claeson och N. J. Andersson från Småland stannade kvar tillsammans med oss

norrlänningar. Så kom dagen, då Palmqvist tillkännagav, att pastor A. Wiberg var hemkommen från Amerika i sällskap med tvenne bröder, överste K. O. Broady och kapten Edgren. Han berättade så mycket gott om dessa bröder, att det fordrades ett större tålamod än vanligt för oss att vänta för att få se dessa underbara män. Två dagar därefter presenterades de för vår skola. A. Wiberg liknade något i sin hållning en präst. Edgren liknade en gemytlig sjökapten, men Broady stod högrest och ståtligare än alla, lik en krigare, en general. Sedan blevo vi underrättade, att en ovanlig dopförrättning skulle äga rum på vår skolsal, som ännu var församlingens bönsal på Skärgårdsgatan n:r 13. Det var nämligen d:r E. J. Nyström, nyss lagerkrönt vid universitetet i Uppsala, som då skulle döpas. Jag hade icke då den ringaste aning om att han med tiden skulle bliva en av mina lärare i Betelseminariet. Så kom dagen, då d:r E. Nyström skulle bliva döpt, och jag ansåg det som en riktigt ojämförligt stor förmån att få vara med. Salen fylles till trängsel av dopvittnen, och ibland dem var jag en av de första. Efter Guds ords läsning och bön höll pastor A. Wiberg ett kort tal om dopet, varvid han presenterade dopkandidaten. Därefter stego båda ned i den stora dopgraven som var fylld med vatten, och pastor Wiberg upplyfte sin högra hand och uttalade orden: »Uppå vår Herres Jesu Kristi befallning döper jag dig, min broder, i Fadrens, Sonens och den Helige Andes namn». Därefter nedsänkte han doktorn på ett fint och tilltalande sätt i vattnet och uppreste den ståtlige mannen, som bar huvudet högre

D:r E. Nyström.

än alla med sitt vackra gullockiga hår. Han vände sig mot folket och visade oss sitt av himmelsk glädje strålande ansikte, varefter bön hölls. O, vad jag nu kände mig hänförd och lycklig. Jag trodde nu, att intet folk på jorden var så rikt begåvat som vi baptister. Intrycket var så stort och gripande för mig, att det icke kan beskrivas.

Vid offentliga möten framträdde överste K. O. Broady och väckte allas vår beundran. I tal och argument var han oemotståndlig. En ovanligt behaglig, kraftfull röst lik en basun, jämte en imponerande gestalt, och fina, tilltalande gester gav honom förmågan att rycka till sig allas uppmärksamhet. Omdömet blev: »Ingen har talat som denna mannen».

BROADY INFÖR DE NYA UPPGIFTERNA.

Huru mycket hade icke förändrats, sedan Broady lämnade Stockholm! Han var då endast en yngling, som icke prövat mycket av livets motgångar och svårigheter; nu var han en man i sin fulla kraft och ägde ett rikt mått av livserfarenhet. Han hade själv genomgått en genomgripande förändring både i fråga om sinnelag och livsuppfattning. I hans hjärta brann en djup längtan efter att kunna göra något för sina landsmäns frälsning och sålunda bliva till välsignelse på den plats, där Gud ställt honom. Men de förhållanden han här i landet mötte voro knappast ägnade att ingiva honom förhoppningar om några stora segrar. Han kom från ett land, där baptisterna utgjorde ett av de mest aktade kristna samfunden och där fullständig religionsfrihet rådde. I Sverige voro baptisterna få och föraktade, och deras verksamhet hämmades av statskyrklig intolerans och av på okunnighet grundade fördomar från folkets sida. Visserligen hade konventikelplakatet med dess bedrövliga bestämmelser blivit upphävt, och religionsfriheten hade i någon mån utvidgats, men för den, som fått sin uppfostran i Amerika, där religionsfriheten var fullständig, måste de inskränkningar, som i Sverige ännu rådde på detta område, kännas tryckande och svåruthärdliga. Trots de kraftiga religiösa rö-

relser, som förekommit i landet under närmast föregående år, var dock ogudaktigheten mycket stor. Dryckenskapen florerade fruktansvärt, och i dess spår följde andra synder och laster. Huru Broady såg förhållandena i landet och hur han kände det inför de nya uppgifterna framgår av följande, som han skriver från Stockholm den 21 juli 1866 till en amerikansk tidskrift: »Jag känner mig tacksam att äntligen ha förmånen att skriva från detta avlägsna arbetsfält. Vi anlände hit lyckliga den 14 dennes kl. 11 e. m. Hela resan var mycket angenäm, och allt bidrog till att göra oss lyckliga och tacksamma. — — — Men ack, ett sådant land, en sådan styrelse, sådana institutioner, sådana människorna här äro! De behöva i sanning evangelium, jag vore färdig att säga, mer än de stackars hedningarna. — — — Det torde knappast finnas något folk som står i större behov av en politisk, medborgerlig, social och andlig pånyttfödelse. Det är icke så underligt, om man känner hemlängtan till Amerika nästan varje dag. Innan jag lämnade mitt kära adoptivland, hyste jag någon förhoppning om att jag efter ankomsten till Sverige skulle känna något av den entusiasm, som man ju plägar hysa för sitt fosterland, men det är mig dock omöjligt att känna mig fästad vid Sverige med några andra band än pliktens. Jag kan verkligen säga, att min enda förnöjelse här hädanefter skall vara att arbeta för mina landsmäns frälsning.[1]»

Man må icke förundra sig över att Broady ej var så fästad vid sitt gamla fosterland. Åtskilliga av de erfarenheter han gjort, innan han lämnade Sverige, hade knappast varit ägnade att stärka fosterlandskärleken, och den behandling, som åtskilliga av hans trosfränder rönt från de maktägandes sida — ett stort antal baptister hade nödgats

[1] Baptist Missionary Magazin nov. 1866.

utvandra till Amerika för religionsförföljelsernas skull — motiverade väl de känslor, som han i ovan citerade brev ger uttryck åt beträffande landets styrelse och institutioner. Det var under sådana förhållanden ganska förklarligt, att hans varmaste fosterlandskärlek gällde adoptivlandet, som skänkt honom själv så mycket av värde och som blivit en tillflyktsort för så många förföljda trosfränder. Dess författning och institutioner tedde sig för honom nära nog idealiska, när han jämförde dem med de svenska.

Men även vissa förhållanden bland de troende i landet och inom församlingarna voro ägnade att väcka någon känsla av misströstan och försagdhet. Visserligen hade verksamheten haft framgång, och församlingarnas antal ökats år från år, men en stor del av medlemmarna hade liten eller ingen förståelse för behovet av bildning för predikanter och församlingslärare. Många ansågo det vara en högst onyttig sak att upprätta en predikantskola. Att beslut därom ändå blivit fattat, berodde nog på Wibergs inflytande och icke enbart på en stadgad allmän övertygelse om dess nödvändighet. Det är klart, att det under sådana förhållanden kunde vara förenat med rätt stora svårigheter att starta en predikantskola, och det skulle givetvis hava varit en omöjlighet, om icke de, som insågo företagets nödvändighet och kände sig kallade att börja med denna verksamhet, hade kunnat räkna med stöd och hjälp från de amerikanska trosfränderna.

Det andliga tillståndet i församlingarna var också mångenstädes sådant, att det gav berättigad anledning till bekymmer och missmod. Bristen på ledare och lärare var mycket kännbar, och därför voro ofta församlingsmedlemmarna lätta byten för allehanda villfarande läroriktningar. Wiberg var den andlige ledaren, som alla med vördnad

sågo upp till, men han hade under flera år varit i Amerika och sålunda icke haft tillfälle att genom besök i församlingarna stadfästa de troende och göra dem rotade och grundade i sanningen. Hans kraft räckte ej heller till för allt, som ålåg honom. De predikanter, som funnos, voro i regel fromma män och goda missionsarbetare, men de saknade i många fall den erfarenhet och den bildning, som krävdes av en församlingsledare. Den s. k. syndfrihetsläran hade vunnit insteg i somliga församlingar, och den utövade ett ödeläggande inflytande på det andliga livet. Det var under sådana förhållanden en betydelsefull uppgift, som väntade Broady och Wiberg. Men det bör också rättvisligen framhållas, att det trots de antydda missförhållandena fanns många anledningar till tacksamhet och glädje för det Guds verk, som blivit utfört i och genom baptistförsamlingarna.

Det rådde vid denna tid en ganska stark spänning mellan de olika meningsriktningarna bland de troende här i landet. Evangeliska Fosterlandsstiftelsens folk, som i C. O. Rosenius hade sin ledare, betraktade i allmänhet baptisterna som i hög grad villfarande i sin läroåskådning, och förhållandet mellan baptister och »rosenianer» präglades icke alltid av kristlig kärlek och fördragsamhet. Det kunde hända, att en »rosenian», som mötte en baptist på gatan, antingen vände om eller gick över på motsatt trottoar för att undgå mötet, och hårda domar fälldes över de förmenta »villoandarna» både offentligt och enskilt. Broady har berättat, att han kände detta mycket smärtsamt, och det bidrog till att nedslå hans mod. Han önskade, att de troende skulle visa fördragsamhet i sitt förhållande till varandra, även om de voro av olika meningar i vissa frågor, och han förde i sina predikningar den religiösa toleransens

talan. Han hade i Amerika lärt sig, att troende av olika bekännelser kunna leva och verka i frid och broderlig endräkt, utan att därför behöva kompromissa med sin religiösa övertygelse.

Broady betraktade sig som det stora amerikanska missionssällskapets missionsarbetare i Sverige, vilket han ju också var. Han hade fått detta sällskaps uppdrag att ägna sig företrädesvis åt predikantutbildningen, och han trodde även, att Gud givit honom denna uppgift. I stunder av motgång och svårigheter var också detta hans tröst och styrka. Då han hade sitt underhåll från nämnda missionssällskap, kunde han också intaga en självständigare ställning gent emot olika meningsriktningar bland baptisterna i Sverige, och det var säkerligen icke utan betydelse under då rådande förhållanden.

Vi ha i det föregående nämnt något om fru Broady. Hon var sin makes trogna stöd och hjälp. För henne måste beslutet att bosätta sig i Sverige och säga farväl till släkt och talrika vänner i Amerika ha varit ännu svårare att fatta än för Broady. Hon kände ju icke det svenska språket och var fullständigt obekant med svenska förhållanden, men hon sökte aldrig att lägga hinder i vägen för sin make, då det för honom gällde att gå den väg, som han ansåg vara pliktens. Hon tillrådde därför Broady att utan tvekan gå till Sverige, om han blott var viss på att detta var Guds vilja, och hon följde honom villigt på hans färd.

BAPTISTFÖRSAMLINGARNAS KONFERENS 1866.

Vid baptistförsamlingarnas konferens 1861, då bl. a. beslutet om upprättandet av en predikantskola fattades, beslöts ock, att nästa konferens skulle hållas efter tre år, således 1864. Med anledning av pastor A. Wibergs resa till Amerika blev emellertid konferensen uppskjuten ända till 1866. Fem år hade sålunda förflutit, sedan ombud från församlingarna voro samlade till en allmän konferens. När nu Wiberg återkommit i sällskap med Broady och Edgren, och det sålunda syntes bli möjligt att förverkliga förra konferensens beslut om upprättandet av en predikantskola, var det nödvändigt att sammankalla en allmän konferens med ombud från församlingarna. Den vid förra konferensen tillsatta »förvaltningskommittén», som tjänade som ett slags organ för församlingarnas gemensamma verksamhet, utfärdade kallelse till en allmän konferens, och denna skulle hållas den 25—28 aug. 1866. Ombuden kunde då samlas i det nybyggda Betelkapellet, som hädanefter blev centralpunkten för den baptistiska verksamheten i landet.

Enligt de statistiska uppgifter, som lämnades vid denna konferens, fanns det i Sverige vid den tiden 183 baptistförsamlingar, uppdelade i 10 distriktföreningar. Medlemsantalet var 6,877. Vid konferensen voro 112 försam-

lingar representerade genom 117 ombud, varjämte ett stort antal andra deltagare voro närvarande. Dessutom hade 14 församlingar insänt skrivelser till konferensen i stället för att sända ombud. Till konferensens ordförande valdes pastor Anders Wiberg och till vice ordförande överste K. O. Broady. Vid den tiden hade konferenserna en väsentligen annan karaktär, än vad fallet är i våra dagar. Församlingarna betraktade sig visserligen som en enhet, ett samfund, men det som sammanhöll dem var icke en organisation, utan gemensamhet i trosuppfattning. De hade visserligen sedan 1857 en s. k. »förvaltningskommitté», som hade att ombesörja vissa gemensamma missionsuppgifter, men denna kommittés befogenhet var ganska begränsad, och det gemensamma missionsarbetet rätt obetydligt. Av denna anledning voro konferenserna förnämligast uppbyggelsemöten, då man samtalade över frågor, som rörde det religiösa livet och missionsverksamheten. Även aktuella kyrkliga och sociala spörsmål förekommo på programmet. De ämnen, som behandlades vid den ifrågavarande konferensen, berörde väsentligen undervisningen. Överläggningarna gällde upprättandet och ordnandet av söndagsskolor, vardagsskolor i samband med församlingarna och en predikantskola.

Broady insåg, att en förutsättning för att de svenska baptistförsamlingarna skulle bli i stånd att med större kraft hävda sin uppfattning i religiösa och kyrkliga frågor och för att de skulle kunna bedriva en kraftigare missionsverksamhet, var en fastare sammanslutning dem emellan. Den »förvaltningskommitté», som utgjorde det gemensamma verksamhetsorganet, var blott ett svagt sammanhållningsband. Därför väckte han vid konferensen förslag om bildandet av en hela landet omfattande baptist-missions-

förening. Det fanns visserligen missionsföreningar förut, men dessa voro lokala sådana; nu borde alla baptister i landet förena sig i en enda missionsorganisation för att med större kraft föra fram den kristna missionsverksamheten. De lokala missionsföreningarna kunde ändå fortsätta att verka som förut. Förslaget vann dock icke konferensens bifall. Wiberg m. fl. ansågo, att »bröderna ej voro mogna» för en sådan åtgärd. Det skulle dröja många år, innan den av Broady uttalade tanken kunde förverkligas. Man beslöt nu i stället att i »förvaltningskommittén» invälja representanter för de olika distriktföreningarna.

Konferensens viktigaste fråga gällde dock upprättandet av den planerade predikantskolan. Beslut därom hade ju fattats vid föregående konferens, men det gällde nu att fastställa riktlinjerna för skolan och antaga stadgar för densamma. Vid denna frågas behandling yttrade Broady bl. a. följande:

»Det synes besynnerligt, att i senare delen av 19:de århundradet behöva tala om nödvändigheten av upplysning. Om man rätt betänkte saken, borde ej *en* vara emot upplysning, spridning av vetenskaper. Likväl äro många vänner, som ej inse nödvändigheten av att ha en skola, där talare och föreståndare för församlingarna kunna bildas. Det lär finnas ej så liten fördom emot bildningen, men jag tror, att denna fördom grundar sig på en oriktig uppfattning av orsaken till det onda, som skenbarligen åstadkommits genom kunskaper. Jag medgiver, att bildning kan vara farlig, men blott i *ett* fall, om den nämligen är en bildning allenast av *förnuftet* och *sinnena;* ty då uppblåser den. Men om bildningen även sträcker sig till *hjärtat,* den moraliska delen av människan, då är den god, ja, oumbärlig för mänsklighetens och kristendomens framåtskridande. Om människor, som äro lärda, göra det som är ont, så är detta icke, emedan de veta mera, utan emedan deras vilja ej är helgad åt Herren. Då det nu är fråga om bildning för talare, så är det ej meningen att inrätta en skola, där edra

medlemmar blott få förnuftet utbildat, utan en skola, där även hjärtat, deras moraliska själsförmögenheter, på samma gång utbildas. Någon tror kanske, att det för att verka mäktigt allenast fordras att vara gudfruktig, trogen. Detta är nödigt, men det är ej det enda; det är oumbärligt, men det är blott *en* del av det nödvändiga. Betrakta vi, huru kristendomen börjat, huru den utspritt sig, huru den segrat i riken, provinser och städer, så skola vi finna, att de män, som utfört de största verk i världen, hava varit bildade män, helgade åt Herren, män med kunskaper, vilka Gud ryckt från satans välde; så t. ex. Luther, Calvin, Knox, Melankton, Roger Williams m. fl. Upplysning är således icke i och för sig själv hinderlig för kristendomen. Upplysning är ej ett ont, utan okunnighet. Villfarelser äro grenar av okunnighet. Vad är det som fyller fängelser och dårhus, vad är det som förorsakar jämmer i de fattigas boningar? Är det icke okunnigheten? De veta ej naturens och kristendomens lagar, skillnaden emellan gott och ont. Sen på edra församlingar; hava de ej lidit mycket genom okunnighet hos edra kolportörer och föreståndare? Varav hava split och villfarelser uppkommit om ej av okunnighet? Nu föreslås för eder att bilda en skola, dit I kunnen sända de bröder I själva viljen. I skolen själva hava uppsikt över den, den skall bliva, så att säga, edert eget barn, den skall uppehållas av edra förböner, utvecklas genom edra uppoffringar. Det är hög tid, att I låten hela riket se, att I ej hyllen okunnigheten, att det blir ett slut på den förevitelsen: »Baptisterna äro blott en hop okunniga arbetare»; det är tid på att vi kunna ställa fram sådana, som veta lika mycket som den övriga världen. Detta är kanske det viktigaste steg baptisterna i Sverige någonsin varit kallade att taga. Viljen I nu komma till hjälp i detta företag? Vi äro kallade, icke att leva oss själva, utan att vara ljus och verka för honom, som behöll ingenting för sig själv utan gav oss allt. Tänken icke: Nu vilja vi ej göra något, sänd oss först arbetare från skolan, sedan vilja vi bidraga. Icke så! Tagen den från början i edra armar, läggen den fram för Kristi nådatron, bedjen att Guds Ande må vila över skolan, över vårt land, över församlingarna. Gud hörer bön. Han giver

ej sina barn en sten eller en orm, utan giver mer än vad vi kunna bedja eller hoppas. I skolen härigenom bliva fosterlandets välgörare, Vem kan beräkna var verkningarna härav skola stanna? Men några torde tänka, att skolan blott skall göra talarne till högmodiga herrar. Bort det! Bildning gör icke högmodig, utan okunnigheten. Jag har aldrig trott mig veta mer, än den dag jag gick in i universitetet; där lärde jag mer och mer känna min okunnighet; efter sex år såg jag, att jag visste intet.»

Detta tal, som vittnar om vidsynt uppfattning om bildningens värde och betydelse även i den religiösa verksamheten, torde ha gjort ett kraftigt intryck på de församlade ombuden. Broady uppläste ett förslag till stadgar för predikantskolan, och konferensen beslöt, som det synes enhälligt, att antaga dessa stadgar. Då dessa väsentligen tillkommo genom Broadys inflytande och de därjämte äro ett intressant tidsdokument, förtjäna de att här återgivas. De blevo ju ock grundläggande för det läroverk, där Broady utfört den viktigaste delen av sin livsgärning. Stadgarna hade följande lydelse:

Stadgar för Styrelsen över det av Svenska Baptistsamfundet bildade Bethel-Seminariet.

Vi baptister och innevånare i konungariket Sverige, förenade genom samma tro i ett yttre samfund, vilja härmed, församlade till allmän konferens i Stockholm den tjugusjunde och tjuguåttonde augusti Ett tusen-åttahundrasextiosex, samt fullkomligt övertygade om nödvändigheten och vikten av det steg, vi nu stå i begrepp att taga till understödjande och befordrande av kristlig bildning och upplysning bland talare och föreståndare inom våra församlingar, med vår store Guds och Frälsares vilja, nåd och välsignelse, endräktigt besluta och förklara:

1. Att en läroanstalt för meddelande och befordrande av teologisk och annan vetenskaplig bildning skall grundas på

den plats eller den ort, som anstaltens styrelse för ändamålet finner lämpligt.

2. Denna läroanstalt skall benämnas: *Svenska Bethelseminariet.*

3. Det förnämsta och egentligaste föremålet för denna läroanstalts verksamhet bör vara, att förse våra församlingar med sådana lärare och föreståndare, som behovet och omständigheterna inom desamma kräva.

4. Av undervisningen i denna läroanstalt skola egentligen endast sådana medlemmar av baptistförsamlingarna äga att sig begagna, som visa sig vara gudfruktiga och sanna kristna, samt ådagalägga en varm och innerlig önskan att predika Guds evangelium, på samma gång de därjämte besitta sådana naturliga gåvor, som därför kunna anses erforderliga. Andra dock obetaget, att där de så önska, och mot erläggande av en lämplig avgift, bliva såsom elever i läroanstalten intagne.

5. Vi tillsätta och utvälja härmed bröderna *Per Palmqvist, Per Johansson, Erik Johansson, C. E. Ekholm, C. Lund, David Forssell, Christoffer Andersson, J. Johansson, A. J. Edenholm, Johannes Palmqvist, Per Nilsson, P. M. Rosvall, Olof Svanström,* att tillika med seminariets lärare utgöra en styrelse, vilken det skall åligga att vaka över läroanstaltens väl, samt flitigt och troget befrämja allt, som kan vara till gagn för dess utveckling och verksamhet.

6. Denna styrelse skall äga att vid dess årliga sammankomster, när omständigheterna sådant kräva, genom val föröka antalet av sina medlemmar, med förbehåll likväl, att dessas antal, lärarna inbegripa, aldrig får överskrida trettiofem.

7. Medlemmarne av denna styrelse äro valda, och skola fortfarande bliva valda vid varje allmän konferens av de Svenska Baptistförsamlingarna, vadan de under tiden endast kunna avgå, när de sådant själva önska, eller när de av någon välgrundad orsak bliva från befattningen skilde.

8. Denna styrelse tillkommer ock, att genom val vid dess årliga sammankomster besätta alla ledigheter, som på ett eller annat sätt inom densamma hava uppkommit.

9. Likaledes är samma styrelse berättigad, att vid dess årliga sammankomster, genom omröstning från sig utesluta

den eller de medlemmar, mot vilka sådana *välgrundade* anmärkningar blivit gjorda, som kunna anses till en sådan åtgärd föranleda. Vid sådan omröstning gäller enkel pluralitet, och bör, till undvikande av »paria vota», före röstsedlarnes uppräkning en bland dem förseglad avläggas.

10. Styrelsen skall även, genom val, besätta föreståndareplatsen över denna läroanstalt, när densamma bliver ledig, ävensom övriga bland lärarne förekommande ledigheter.

11. Vidare äger styrelsen makt, att, där omständigheterna sådant kräva, genom val tillöka antalet av lärare, ävensom att efter *grundlig* omprövning, genom omröstning från deras befattningar skilja sådana lärare, som genom osedlighet, irrläror, oduglighet, eller försummelse i sitt kall härav gjort sig förtjänte.

12. Föreståndare, lärare och styrelsens medlemmar måste alla ovillkorligen tillhöra någon baptistförsamling.

13. Anstaltens föreståndare och lärare äro självskrivna medlemmar i styrelsen.

14. Anstaltens föreståndare, eller, i händelse av hans frånvaro, en bland lärarne, för tillfället vald, skall vid styrelsens sammanträden föra ordet.

15. Styrelsen skall hålla ett årligt sammanträde på tid och ställe, som av den själv bestämmes.

16. Varje ny styrelse utväljer vid sitt första sammanträde en av sina medlemmar, som icke är föreståndare eller lärare, att vara förvaltare av anstaltens penningemedel och övriga tillgångar.

17. Sammaledes utväljer varje ny styrelse vid sitt första sammanträde en av anstaltens lärare till sin sekreterare.

18. Styrelsen äger också att tillsätta en vaktmästare för läroanstalten, eller ombyta sådan, när omständigheterna det påkalla.

19. Så ofta någon särskild angelägenhet eller oförmodad händelse av större vikt gör det nödvändigt, äga föreståndaren och två av lärarne, eller tre av lärarne gemensamt makt att till sammanträde kalla denna styrelse.

20. När styrelsen för fattande av beslut sammanträder, måste minst sju medlemmar vara närvarande.

21. Alla vid styrelsens sammanträden förekommande frågor avgöras genom majoritetens beslut. Dock gälla de beslut, som ej fattats på årligt sammanträde, endast intill den närmaste tidpunkt, då sådant bliver hållet, samt bliva då bekräftade eller upphävda.

22. Alla val och omröstningar förrättas med slutna sedlar.

23. Styrelsen anställer årligen revision över kassans förvaltning.

24. Styrelsen är berättigad att fatta sådana bestämmelser, som densamma anser nödvändiga till vinnande av det ändamål, för vilket den blivit tillsatt.

25. Skulle några av dessa bestämmelser befinnas vara oförenliga med eller stridande mot ordalydelsen eller andemeningen av dessa stadgar, förklaras de härmed vara utan all kraft och verkan.

26. Dessa stadgar kunna icke tillökas eller förändras, utom vid en allmän konferens av svenska baptisternas församlingar, och erfordras då därtill två tredjedelars pluralitet.

Broady blev den nya skolans rektor. Till medlärare valdes J. A. Edgren, Adolf Drake och Gustaf Palmqvist. Dessutom skulle ock Anders Wiberg deltaga i undervisningen i mån av tid. Enligt skolans schema skulle undervisning meddelas, förutom i de vanliga skolämnena, i dogmatik, symbolik, exegetik, isagogik, prenotioner, församlingslära, homiletik, pastoralteologi samt grekiska och hebreiska språken. Skolkursen skulle till en början omfatta en tid av tre år. Det var synnerligen omfattande lärokurser, som man ville genomgå i de olika ämnena på denna jämförelsevis korta tid, och det är ju möjligt, att kurserna voro något för drygt tilltagna, men det är tydligt, att skolans rektor och lärare voro av den övertygelsen, att en god teoretisk bildning för predikanterna utgjorde ett villkor för den baptistiska rörelsens sunda utveckling.

Under några år före Betelseminariets upprättande

hade pastor Gustaf Palmqvist hållit en s. k. »kolportörsskola» på olika platser för att giva någon undervisning åt dem, som ville ägna sig åt skriftspridnings- och predikoverksamhet. Flera av dem, som sedermera vunno inträde i Betelseminariet, hade förut deltagit i dessa kurser. Det var också många som ansågo, att en dylik skola var tillräcklig för att möta kraven på »skolade» predikanter. Då »kolportörsskolan» fortsatte även sedan Betelseminariet börjat sin verksamhet, och man tycktes befara någon för predikanter och församlingar skadlig skillnad mellan representanterna för den högre och lägre utbildningen, beslöts att sammanslå de båda skolorna, varvid dock Palmqvist fortfarande skulle vara ledare för »kolportörsskolan», som naturligen skulle omfatta blott en kortare kurs. Så skedde ock, men strax därefter dog Gustaf Palmqvist, och därmed upphörde den av honom ledda skolan som självständig institution.[1] I stället hölls i samband med seminariet »kolportörsskola» för sådana elever, som av en eller annan orsak icke kunde genomgå de ordinarie kurserna.

[1] Baptist Missionary Magazin 1868, s. 287.

BROADY OCH BETELSEMINARIET.

Med Broadys övertagande av rektoratet vid Betelseminariet börjar den period i hans liv, som med rätta kan betraktas som den viktigaste. Hans egentliga livsverk faller inom området för Betelseminariets verksamhet, ty det skulle bli honom förunnat att i fyrtio år vara föreståndare för denna läroanstalt och sammanlagt mer än femtio år där deltaga i utbildningen av evangelii tjänare. Det inflytande, som han därvid utövat, är för visso mycket stort, och de hundratals unga män, som under längre eller kortare tid varit hans lärjungar, hava mottagit intryck och lärdomar, vilka, omsatta i praktisk gärning ute i livet, haft stor betydelse för Guds rikes verk i världen.

Med entusiasm gick Broady till sin nya uppgift. Han var ju en man i sin fulla kraft, endast 34 år gammal, och han var fast besluten att i vad på honom ankom göra Betelseminariet till en skola, som kunde giva en god och tidsenlig utbildning åt samfundets predikanter och församlingsledare. Av vad förut sagts om skolans uppgift och lärokurser förstår man, att det var ett ganska högt mål man ville nå med undervisningen, och det var kanske mindre underligt, att många hyste betänkligheter mot att låta de blivande predikanterna studera samma ämnen, som statskyrkans präster studerade vid universitetet. Det var prästerna

som ivrigast motarbetade baptismen, och det låg ganska nära till hands att sätta detta faktum i samband med deras utbildning, och därför befarade man, att en sådan utbildning, som den Betelseminariet satte som mål att giva, kunde vara skadlig för predikanter och församlingsledare. Denna fruktan, som vid den tiden var ganska allmän i de troendes kretsar, förorsakade Broady många svårigheter i hans arbete. Det skulle säkert ha varit omöjligt att starta och uppehålla en sådan läroanstalt, om den i ekonomiskt hänseende uteslutande varit beroende av bidrag från de svenska baptistförsamlingarna, ty dessas resurser voro ju vid den tiden ganska små, och långt ifrån alla voro hågade att understödja denna verksamhet. Men på grund av det understöd, som det amerikanska missionssällskapet lämnade företaget, ägde Broady större frihet att leda skolan såsom han själv ansåg bäst, fastän han naturligtvis var angelägen om att uppehålla en så nära förbindelse med församlingarna, att dessa kunde betrakta skolan som sin egen skola och ha fullt förtroende för dess verksamhet. I pastor Anders Wiberg hade Broady en god och erfaren medarbetare, och det var givetvis i samråd med honom han uppgjorde skolans schema och fastställde både läroämnen och omfattningen av lärokurserna. Wiberg kunde dock icke

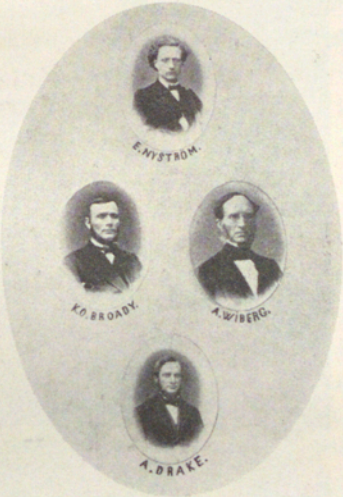

Betelseminariets lärare i slutet av 1860-talet.

annat än tillfälligtvis deltaga i undervisningen, emedan han måste ägna sig åt församlingsvården och hans hälsa var ganska vacklande.

Vi ha i det föregående antytt, att startandet av en

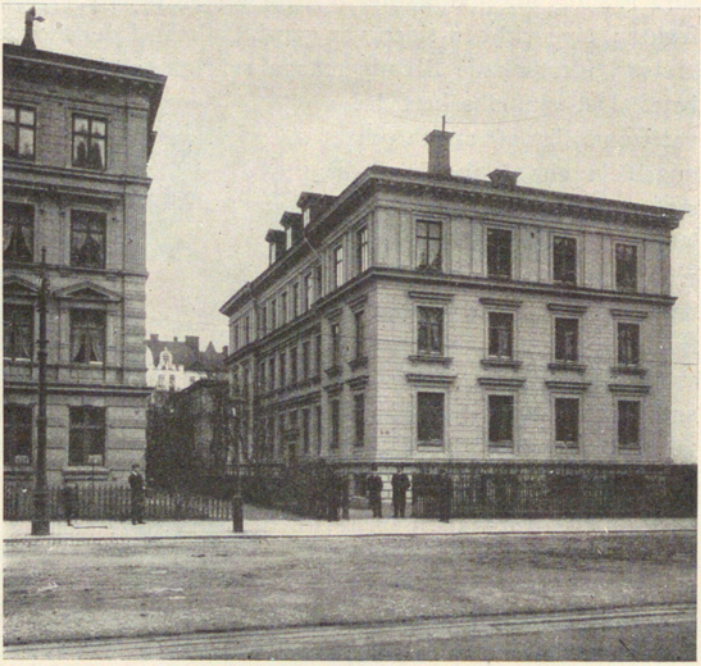

Betelseminariet i Stockholm.

skola som Betelseminariet under då rådande förhållanden var förenat med vissa svårigheter. Man betraktade skolan med misstänksamhet, och på sina håll synes man ha befarat, att Broady, som fått sin uppfostran och utbildning i Amerika, i vissa teologiska frågor kunde hysa åsikter, som icke voro vanliga bland de svenska baptisterna. Man lade

den tiden mycket stor vikt vid teologisk renlärighet. Vid konferensen 1869 inlämnade därför fyra av samfundets mera bemärkta män en skrivelse, vari de säga, att på flera ställen i landet »misstankar av oroande och bekymrande art yppat sig med avseende å beskaffenheten av den teologiska och filosofiska bildning, som meddelas eleverna vid härvarande Betelseminarium». De påyrkade en undersökning av saken, och därför uppdrog konferensen åt skolstyrelsen att verkställa en sådan, vilken dock resulterade i att styrelsen fann dessa »misstankar» alldeles ogrundade. »Ingen mot skriften stridande lära meddelas i skolan», löd styrelsens utlåtande. Måhända var det Broadys sätt att undervisa som gav anledning till de antydda farhågorna. Det var i allt hans uppträdande, både då han undervisade i skolan och då han predikade, något fritt och otvunget, som i flera avseenden bildade en kontrast till vad man den tiden var van här i landet, och det är ju möjligt, att han i sin brinnande iver att föra verket framåt icke alltid ängsligt vägde sina ord och uttalanden eller iakttog nödiga formaliteter. Även hans medarbetare kunde understundom tycka, att han alltför mycket åsidosatte sådant, som försiktigheten borde bjuda honom att iakttaga. Det hände t. ex. en gång en kort tid efter hans ankomst till Sverige, att Adolf Drake, som blev hans trognaste vän och medarbetare under fyrtio år, kom upp till honom och bad om ett samtal. Han gav därvid uttryck åt sina tvivel om huruvida Broadys uppträdande, som så väsentligen avvek från det vanliga och konventionella, kunde vara passande och tillåtet för en sann och allvarlig kristen. Det var under djupt bekymmer han framställde dessa betänkligheter. Broady svarade intet utan föreslog, att de tillsammans skulle ha en bönestund. Sedan Broady bedit, gick Drake fram till honom, och med

glädje i blicken sade han: »Min broder, jag vet, jag känner, att du är en sann kristen», och från den stunden voro de fästade vid varandra med en vänskap, som aldrig grumlades av något misstroende.

Ehuru Broady älskade arbetet i skolan och med hela sitt intresse ägnade sig däråt, hände det dock någon gång under den första tiden, att han närde tanken på att återvända till Amerika. Han erhöll också förmånliga erbjudanden därifrån, och då han ju understundom icke rönte den förståelse och hjälp i arbetet, som han kunde ha haft rätt att vänta, var det ej så underligt, om han tog under övervägande, huruvida Gud kunde ha ett verksamhetsfält åt honom på annat håll. Han var tidvis under de första åren ganska orolig med anledning av förhållandena här i landet, och den visshet om Guds kallelse, som han förut ägt, förbyttes en tid i ovisshet. Törhända hade han fyllt sin uppgift här, när Betelseminariet blivit grundat, och det kunde ju vara Guds vilja, att han sedan skulle verka på ett annat fält. Så tänkte han. Men han ville alltid bliva viss i sitt sinne rörande Guds vilja, och därför bad han oavlåtligen, att Gud skulle visa honom vägen. När han ett av de första åren av sin vistelse här i landet under en längre tid övervägt möjligheten av att återvända till Amerika och flera veckor bedit om förvissning i sitt inre, tyckte han sig en natt under sömnen höra en röst, som sade till honom: »Läs Hesekiels åttonde kapitel samt åttonde och nionde vers». Han vaknade men somnade igen, då samma röst åter hördes. Detta upprepades tre gånger. Han gick då upp, tände ljus och läste det nämnda bibelstället, som lyder: »Du människobarn, bryt igenom väggen! Då bröt jag igenom väggen och fick se en dörr. Och han sade till mig: 'Gå in och se, vilka onda styggelser de här bedriva'». Vid

läsningen av detta bibelställe fylldes hans själ med en underbar glädje. Han hade länge tyckt, att hans väg var »igenmurad med huggen sten», men nu såg han tydligt och klart, att Gud hade en uppgift för honom och att han fördenskull borde stanna på sin post. Under de första tio åren längtade han tillbaka till Amerika, och denna längtan kunde ibland bli synnerligen stark, men han kvarhölls på sin post av sin starka pliktkänsla och sin brinnande nitälskan för den sak, vars befrämjande låg honom så varmt om hjärtat.

* *
*

Betelseminariet började sin verksamhet med endast sju elever. Det var under den första tiden icke lätt att få unga män att studera för predikokallet. Då baptisternas antal icke var så stort vid den tiden och många hyste fördomar mot skolbildning, var det förenat med betydande svårigheter att få elever till skolan. Somliga deltogo blott kortare tid i undervisningen, oftast därför att behoven ute på fältet voro så stora och församlingarna behövde dem så snart som möjligt. Det hände naturligtvis också, att en och annan saknade begåvning för studier. Visserligen stod Betelseminariet i början öppet för alla troende unga män, oberoende av vilket samfund de tillhörde, men det oaktat var tillströmningen av lärjungar under de första åren ganska ringa. Elevantalet ökades emellertid i samma mån som skolan blev känd och tillvann sig förtroende i församlingarna. Det var naturligtvis icke lätt att vara rektor för en skola, som hade att kämpa med så många svårigheter, och mången skulle nog ha tröttnat på den föga tacksamma uppgiften. Broady stod emellertid troget kvar på sin plats,

emedan han trodde, att Gud kallat honom till uppgiften, och genom sin energi besegrade han svårigheterna och lade en fast grund för den utveckling, som kännetecknat Betelseminariet under de senare årtiondena.

* *
*

Ehuru Broady under sin studietid icke nämnvärt studerat teologi, kom han dock redan från början av sin lärarebana att företrädesvis undervisa i teologiska ämnen. Hans huvudintresse bestämdes av hans avgjort religiösa läggning, och därför blev teologien hans speciella gebit. Men detta nödvändiggjorde fortsatta studier vid sidan av lärareverksamheten, och särskilt under de första åren av sin vistelse i Sverige ägnade han sig med utomordentlig energi åt studier icke minst i teologiska ämnen. Hans föregående utbildning och bekantskap med den engelska litteraturen ledde honom därvid till studium av företrädesvis amerikansk och engelsk teologi, som också i stort sett kom att öva bestämmande inflytande på hans religiösa och teologiska åskådning. En undersökning av hans ganska betydande bibliotek ger vid handen, att han i långt mindre grad intresserat sig för tyska teologers arbeten. Av de teologiska arbeten, som han införlivat med sin boksamling, äro åtminstone nio tiondelar av engelska eller amerikanska författare. Vissa tider hade Broady nästan all teologisk undervisning i skolan, medan d:r Adolf Drake, som hade svensk teologisk examen, undervisade nästan uteslutande i profana ämnen. En och annan ansåg nog, att denna anordning icke var fullt tillfredsställande, i synnerhet som Drake helt säkert ägde mycket goda förutsättningar att undervisa även på det teologiska området. Understundom

undervisade dock Drake även i teologi, men huvudläraren på detta område var alltid Broady.

Exegetiken eller bibeltolkningen har ansetts vara det viktigaste ämnet vid Betelseminariet, och under fyrtio år skötte Broady nästan all undervisning i detta ämne. När han undervisade i bibeltolkning, var han i sitt rätta andliga element. Då blevo ofta lektionerna stunder av inspiration och hänförelse, och särskilt i sina yngre dagar ådagalade han en alldeles särskild förmåga att ge framställningen liv och ett gripande och fängslande innehåll. Utom i detta ämne undervisade Broady också tidvis i isagogik, homiletik, dogmatik (blott under de första åren) samt församlingsvård. Dessutom undervisade han ibland också i språk, såsom grekiska, hebreiska, latin (ett par år i början) och engelska. Logik och psykologi hörde även vissa tider till hans undervisningsämnen. Vid seminariets öppnande hösten 1866 fördelades undervisningsämnena bland lärarna på följande sätt: Broady all undervisning i teologiska ämnen och filosofi; Drake i historia och språk, utom svenska språket, som G. Palmqvist åtog sig, och Edgren matematik och geografi. Wiberg höll vid sidan av sin pastorala verksamhet föreläsningar i olika ämnen.

* *
*

Broady strävade alltid efter att göra Betelseminariet till en läroanstalt, som skulle kunna giva de blivande predikanterna och församlingslärarna den allra bästa utbildning för deras kall. Han närde därvid ofta förhoppningar och uppgjorde planer, som icke kunde förverkligas, tillföljd av de mycket begränsade möjligheter, som förhållandena erbjödo. Skolkursen var från början treårig, men utökades snart till fyra år, fastän man ibland nödgades indraga nå-

gon klass av brist på medel. Men redan år 1871 utarbetades en plan för en förlängd studiekurs, och på Broadys enträgna tillstyrkan blev också denna plan av skolstyrelsen enhälligt antagen. Den gick ut på, att vid seminariet skulle inrättas tre särskilda studiekurser: en omfattande två år, en fyra år och en fem år. Den första var avsedd för evangelister, eller också för sådana, som på grund av ålder eller bristande studiebegåvning eller någon annan omständighet voro förhindrade att stanna vid läroverket längre tid. Den sistnämnda kursen, som var en utökning av den ordinarie fyraårskursen, var avsedd för sådana elever, som visade särskild håg och fallenhet för studier. Detta var utan tvivel en mycket god plan, men den kunde icke förverkligas vad angår femårskursen, dels därför att de ekonomiska förhållandena lade hinder i vägen, dels därför att de allra flesta elever valde fyraårskursen, som de torde ha ansett vara tillräcklig för deras behov av utbildning. När skolan vid den tiden icke bestod av mer än ett tjugutal elever, som voro fördelade på tre à fyra klasser, blevo i regel de sista klasserna ganska små, och att anordna en femte klass för ett par eller tre elever varje år, medgåvo icke de ekonomiska förhållandena. Planen kunde således icke förverkligas i sin helhet vid den tiden, men den visar, att Broady i detta som i så många andra avseenden var före sin tid. År 1918, alltså 47 år sedan den nämnda planen uppgjordes, antog ånyo skolstyrelsen en undervisningsplan, som i allt väsentligt ansluter sig till den av Broady 1871 framlagda, och våren 1920 kunde den första klass, som studerat fem år vid Betelseminariet, utexamineras.

Men det var icke endast predikantskolans utveckling, som låg Broady om hjärtat. Han insåg betydelsen och behovet av en bildningsanstalt för baptistisk ungdom i all-

mänhet, och han arbetade en tid redan på 1870-talet för att få en sådan till stånd. I en amerikansk tidskrift skriver han 1876 därom bl. a. följande efter att ha talat om Betelseminariet och vad det med sina begränsade resurser kunnat uträtta:

»Dessutom behöva baptisterna i Sverige ett eget högre allmänt läroverk, i vilket deras barn under ledning av kompetenta kristna lärare, kunna erhålla en bildning, som å ena sidan bereder dem för deras kommande livsuppgift och å andra sidan icke hos dem ingjuter fördom och fiendskap mot en personlig omvändelse och anslutning till våra församlingar. Som det nu är, bli våra barn mer eller mindre främmande för våra grundsatser, emedan vi i fråga om den högre undervisningen och i stor utsträckning även i fråga om den elementära äro beroende av skolor, som helt och hållet stå under den lutherska statskyrkans inflytande och som i de flesta fall äro fientliga mot såväl våra barns omvändelse som vår tro och praxis som ett samfund av kristna och troende. Det har därför rätt länge varit ett föremål för allvarligt övervägande och bön, att finna en utväg till ett bättre sakernas tillstånd i detta avseende. Nu ser det emellertid ut, som om förverkligandet av dessa båda mål skulle vara nära.» [1]

Det som ingav Broady förhoppning om att frågan om upprättandet av ett högre allmänt läroverk för baptistisk ungdom i Sverige, skulle kunna finna sin lösning inom en ej avlägsen framtid, var följande omständighet. Körsnären David Forssell i Stockholm, som var medlem av baptistförsamlingen, hade genom sin affärsrörelse vunnit en avsevärd förmögenhet och han beslöt att skänka en del av denna för något kristligt eller ideellt ändamål. Han rådgjorde därför

[1] Baptist Missionary Magazin aug. 1876.

med Broady om saken, och denne föreslog genast, att han skulle genom en större donation skapa möjlighet för upprättandet av en högre kristlig bildningsanstalt i Stockholm, i första rummet för baptistförsamlingarnas ungdom. Forssell gillade denna plan och lovade att som grundplåt för en dylik läroanstalt giva en summa av cirka 140,000 kronor samt en tredjedel av de inkomster, som han kunde få på sitt deltagande i den stora utställning, vilken anordnades i Filadelfia 1876 med anledning av Förenta Staternas hundraårsjubileum. Det såg sålunda ganska lovande ut. Det behövdes visserligen ett större kapital — man beräknade cirka 275,000 kronor — om planen skulle kunna realiseras, men Broady trodde sig möjligen kunna insamla det erforderliga beloppet genom att hänvända sig till de amerikanska trosfränderna. Han uppgjorde planen för den nya undervisningsanstalten, och enligt denna skulle den bestå av en förberedande skola, motsvarande de allmänna läroverkens lägre klasser; en högre, motsvarande gymnasiet, och i samband med detta läroverk skulle Betelseminariet stå som en teologisk avdelning. Det var en i flera avseenden storstilad plan, och hade den kunnat genomföras, skulle utan tvivel detta blivit av mycket stor betydelse icke blott för baptistsamfundet utan för hela den frikyrkliga verksamheten i landet. Broady reste till Amerika sommaren 1876 för att söka väcka intresse för saken, och det är möjligt, att han skulle ha lyckats, om icke Forssell snart därefter kommit i sådana ekonomiska förhållanden, att han icke ansåg sig kunna infria sitt löfte om de 140,000 kronor, som skulle utgöra den nya stiftelsens grundplåt. Detta var en svår missräkning för Broady, som hade hoppats att kunna skapa en bildningsanstalt efter mönster av den högskola i Amerika, där han själv studerat och som för honom stod som ett ideal i fråga

om undervisningsanstalter. Men tiden var måhända icke mogen för förverkligandet av en så storstilad plan. 1882 skriver Broady: »Vi längta efter den dag, då det skall behaga Gud att giva oss medel att kunna upprätta en förberedande skola, där vi kunna förlägga studiet av de för allmänbildningen nödiga ämnena, så att Seminariet uteslutande får till uppgift att meddela undervisning i sådana ämnen som stå i direkt samband med studiet av Guds ord. Ännu kunna vi icke se den dagen».

* *
*

Då det således icke blev möjligt att få till stånd en undervisningsanstalt av det slag, som Broady tänkt sig, inriktade han sin strävan på att skapa bättre utvecklingsmöjligheter för Betelseminariet. Det gällde då i första rummet att få en lämplig byggnad för skolan, ty dittills hade man varit hänvisad till förhyrda lokaler, som i många fall voro mycket olämpliga för skoländamål. Redan år 1874 hade en kommitté tillsatts för att undersöka möjligheten av att få ett eget hus för seminariet, men denna kommitté lyckades icke finna någon utväg därtill. År 1880 ställde grosshandlaren J. V. Wallin hyresfritt lokal till skolans förfogande i huset n:r 67 Grevturegatan, och någon tid därefter erbjöd sig körsnären Forssell att bygga en lämplig skolbyggnad och som gåva överlämna den till seminariet. Han ville därigenom infria det löfte, som han givit år 1876. Naturligtvis mottogs detta erbjudande med tacksamhet, och man motsåg med glädje den dag, då seminariet skulle få flytta in i egna lokaler. Men även nu skulle missräkningar komma. Forssell byggde visserligen en efter dåtida förhållanden synner-

ligen lämplig skolbyggnad, som blev färdig 1883, men i stället för att genast lämna den som gåva till seminariet förelade han skolstyrelsen ett kontrakt, enligt vilket seminariet fritt skulle få disponera lokalerna, med villkor att en av honom tillsatt kommitté, som skulle ha rätt att komplettera sig själv, finge övervaka allt som rörde skolans hushåll och ordningsföreskrifter, vilka donator själv ville utfärda. Detta innebar givetvis ett oberättigat intrång i rektors och skolstyrelsens åligganden, och både Broady och skolstyrelsens majoritet gingo med på denna anordning endast i hopp om att Forssell inom en nära framtid skulle finna sig böra ändra bestämmelserna. Det visade sig också snart, att de forsselska ordningsföreskrifterna voro i hög grad olämpliga, och då elevkåren kraftigt reagerade mot dem, upphävde styrelsen dem på hösten 1884. I missnöje däröver utträdde Forssell jämte tre andra ledamöter ur skolstyrelsen. Forssell hade icke överlämnat något gåvobrev på skolbyggnaden, och när han år 1886 nödgades göra konkurs, inräknades denna bland hans övriga tillgångar. Skolstyrelsen måste därför å stadsauktion inropa egendomen för en summa av 80,000 kronor. Så förverkligades då Broadys dröm om en seminariets egen skolbyggnad, men först efter många missräkningar och besvär. De gjorda erfarenheterna hade dock måhända givit både Broady och andra vissa nyttiga lärdomar. År 1881 hade konferensen godkänt ett förslag, enligt vilket en förening, kallad »Föreningen Betelseminariet», skulle vara den juridiske ägaren till skolan, detta emedan konferensen eller samfundet icke kunde lagligen besitta egendom, och det var denna förening, som blev ägare till den nya skolbyggnaden vid Engelbreksgatan 18. Men föreningen disponerade icke över så stort kapital, att egendomen kunde bli skuldfri. Broady vände sig då till det

amerikanska missionssällskap, som understödde skolan, och erhöll ett extra bidrag på 1,000 dollars för skuldens avbetalande. Även om den skuldbörda, som vilade på egendomen, var tryckande och i någon mån ägnad att hämma utvecklingen, hade dock seminariet genom förvärvet av en egen stor och passande skolbyggnad erhållit mycket goda betingelser för ett fruktbringande skolarbete.

* *
*

När Betelseminariet kunde flytta in i egendomen Engelbrektsgatan 18, börjar ett nytt skede i dess historia. Förut hade skolans elever nödgats inackordera sig på olika håll i staden, men i den nya skolbyggnaden fanns det rum för ett rätt stort antal elever, och dessutom kunde man där anordna gemensamt hushåll. En annan fördel var, att både rektor och seminariets andre lärare, d:r Drake, fingo bostad i samma hus och därför kunde övervaka och tillse eleverna på ett helt annat sätt än förut. Broady gladdes också mycket åt de nya utvecklingsmöjligheter, som skapats genom förvärvet av en egen byggnad för seminariet, även om den rätt betydande skuldbörda, som vilade på egendomen, förorsakade honom oro och svårigheter. Man kan ju tycka, att en man med det inflytande, som Broady hade, borde ha kunnat insamla det för skuldens betalande erforderliga beloppet. Men för insamling av penningar hade Broady ingen särskild håg eller begåvning. Han kände det t. o. m. motbjudande att behöva bedja och truga människor att offra för religiösa och ideella ändamål, då detta av alla kristna borde anses vara icke blott en plikt utan också en förmån. Han insåg själv, att hans förmåga att insamla

penningar var rätt begränsad, ty i ett yttrande, som han höll vid konferensen 1893 säger han bl. a.: »Jag har icke gått ibland eder och tiggt, ty jag är den sämste tiggaren av alla. Icke därför att att jag är stolt, ty jag är en ödmjuk själ, som ni nog vet, utan därför att jag icke har den gåvan. Jag kan blott tigga av Gud, och jag vet, att han hör bön. Gud har lärt mig att förtrösta. Ingen kan ha mera att tacka Gud för än jag». Naturligtvis talade Broady ofta om seminariets ekonomiska behov både vid konferenser och andra tillfällen, men gällde det att praktiskt arbeta för att insamla medel, var han ganska bortkommen. Det är ju ofta så, att personer med utpräglat ideell läggning finna det svårt att nödgas taga befattning med ekonomiska spörsmål, och om de tvingas därtill av förhållandena, misslyckas de icke så sällan. Det är icke utan, att Broady hörde till denna kategori av människor, ehuru det rättvisligen måste sägas, att man icke beträffande honom kan tala om något ekonomiskt misslyckande.

Inom skolstyrelsen var naturligtvis Broady den ledande, och hans tankar och meningar voro i de flesta fall utslagsgivande. Men det fanns dock sådana, som voro missnöjda med hans ledning av skolan och hans arbete i övrigt, även om missnöjet aldrig tog sig några svårare uttryck. Man tycktes i allmänhet dock vara övertygad om att han var den rätta mannen på den rätta platsen, och han mottog ofta, särskilt under senare år, bevis på kärlek och uppskattning av det arbete han utfört. Ehuru han icke var angelägen om att vinna människors pris, gladdes han givetvis åt att se sitt arbete värderat, i synnerhet när han fann, att denna uppskattning tog sig uttryck i ett större intresse för den läroanstalt, vars väl låg honom så varmt om hjärtat.

Betelseminariet firade sin 25-årshögtid år 1891, och då

kunde Broady se tillbaka på ett tjugufemårigt arbete, som visserligen varit mycket mödosamt och uppoffrande, men som dock genom Guds nåd burit rika frukter. Vid den nyssnämnda högtiden blevo Broady och hans trogna medlärare, d:r A. Drake, föremål för en hjärtlig hyllning från samfundets sida och en rätt betydande insamling gjordes för seminariet. Vid detta tillfälle höll Broady ett tal om Betelseminariet, dess uppgift och arbetsresultat, och då detta kan anses vara ett betydelsefullt programtal och på samma gång ger ett utmärkt uttryck för hans uppfattning i vissa skolfrågor, skola vi här återgiva en del av detsamma. Han yttrade bl. a.:

Den redogörelse, som av broder Drake blivit uppläst, utgör endast en kort skildring av Betelseminariets 25-åriga verksamhet och icke i egentlig bemärkelse läroverkets historia. Betelseminariets historia är ännu icke skriven; den håller ännu på att skapas, dag efter dag, år efter år. De första tjugufem årens historia torde bäst skrivas, då läroverket uppnått sitt 50:de år och icke nu. Åtskilligt skulle likväl muntligt kunna tilläggas vid detta tillfälle i sammanhang med det skrivna och upplästa. Tillåten mig för den skull, och blott för en kort stund, utbedja mig eder uppmärksamhet, medan jag i korthet och från några få synpunkter vidrör det ämne som föreligger, nämligen seminariet och dess verksamhet.

Mina bröder! Betelseminariets verksamhet står oskiljaktigt i samband med vårt samfunds verksamhet, med den uppgift vi såsom ett samfund mottagit av Herren, vår mästare. Hög och viktig, stor och genomgripande är denna vår uppgift, vars mål är världens frälsning. Och då jag här begagnar mig av uttrycket samfund, så begränsar jag icke detta ord till de mellan 30 och 40 tusen döpta troende, som finnas i Sverige, utan jag låter det inbegripa alla, som tillhöra de döpta troendes samfund, varhelst de än må bo och verka. Vår uppgift, mina bröder, är dock icke att uppbygga ett samfund. Låtom oss icke fatta det så. Vår uppgift är vida högre, vida ädlare, vida större. Dock har Herren ordnat det så, att i det

vi troget fylla vår uppgift, växer även vårt samfund till längden och bredden, så väl som till djupet inom oss och höjden ovan oss. Detta tillväxande blir vår lön, men icke vår uppgift. Vår uppgift, behöver jag upprepa det? är världens omdaning till Guds rike. Och Guds rike, som I väl veten, älskade bröder, är Kristus i oss, salighetens hopp, Ordet, som var i begynnelsen och var hos Gud och var Gud. Att verka för att Kristus Jesus kommer till gestalt så väl i oss, såsom de där äro bärare av hans namn och vittnesbörd, som i den ännu ofrälsta delen av världen, detta är vår stora uppgift såsom ett samfund. Vi äro blott ett av Guds arbetslag. Och i denna vår egenskap har Herren givit oss i uppdrag att verka på ett visst sätt, varigenom vi ock skilja oss från andra arbetslag (kyrkor, samfund), som hålla på med byggnadsarbetet inom och för Guds rike. I många stycken hava vi mycket gemensamt med Israels övriga stammar, men i detta skilja vi oss från alla de övriga, i detta nämligen, att vi till vår trosbekännelse endast hava Guds ord, Guds ord från början till slut — ty Gamla testamentet få vi icke skilja från det nya, lika litet som vi få skilja det nya från det gamla. Till vår läromästare hava vi icke den eller den kyrko- eller lärofadren, det eller det ekumeniska kyrkomötets beslut, utan såsom samfund sitta vi, såsom det tillhör Kristi lärjungar, endast och uteslutande vid Herrens Jesu fötter. Kristi och hans apostlars ord och lära är vår trosbekännelse, vi veta icke och vilja icke veta av någon annan. Det är just härutinnan vi såsom samfund i grund och botten skilja oss från andra kristna samfund. Detta är således det sätt, varpå *vi* såsom ett av Guds arbetslag fått i uppdrag att utföra den för alla kristna för övrigt gemensamma uppgiften — Guds rikes uppbyggande på jorden, det sättet nämligen, att göra detta medelst tillhjälp av *Guds* ord, endast och uteslutande, och icke med tillhjälp av människofunder. Men då tillhör det oss ock såsom ett samfund att ägna oss åt detta ord, att förstå detta ord rätt, och att leva detta ord.

Det är i detta sammanhang som, vad vårt samfund vidkommer, betydelsen av Betelseminariet och dess verksamhet ligger. Ty är det vår uppgift såsom samfund att så väl ge-

nom levernet som genom den offentliga förkunnelsen göra Guds ord, frälsningens evangelium, känt för världen, då är det också nödvändigt, att de inom samfundet, som äro kallade att förkunna Guds ord, i första rummet komma till kännedom om vad Guds ord lärer. Detta har ock från begynnelsen varit målet för Betelseminariets strävan. Läroverkets mål har icke varit ett teoretiskt, utan ett praktiskt, icke att skapa en klass av teoretiskt bildade män, utrustade med mänsklig lärdom, utan män lärda av Gud, utrustade med evangelium och dugliga för arbetet i Herrens vingård. Det är just sådana män, det arbete i första rummet kräver, vilket vi såsom samfund fått i uppdrag av Herren att utföra. Huru skola vi då gå till väga, på det att bröder, som gå ut ifrån seminariet, måtte förkunna Guds ord och icke mänskliga funder. Sättet är enklare än mången tror. Det består helt enkelt däri, att vi vid bibelstudiet icke rädas att gå direkt till Guds ord, utan gå just dit och icke annorstädes. I stället för att lita på andra hava vi i seminariet allt ifrån början följt den grundsatsen att gå direkt till Guds ord och där under innerlig bön till Gud om ljus och ledning lära sanningen. Nu torde någon säga: men härigenom kan väl ändock icke förekommas, att icke lärarens enskilda meningar kunna insmyga sig i ordet, och lärjungarne sålunda tillägna sig dem i stället för sanningen. Vi svara: Herren har så ordnat, att om man ställer sig i beroende av honom och gör hans ord till sin enda sanningskälla på livets väg samt med en uppmärksam ande och ett mottagligt hjärta följer detta ord från vers till vers, från kapitel till kapitel, från bok till bok, även om man skulle fatta miste på ett ställe, hans ande vid ett annat ställe rättar misstaget och förer från ljus till ljus, från klarhet till klarhet. Ett dylikt studium av Guds ord göra vi till vår huvuduppgift. Därigenom lära vi känna Herrens vilja och rådslut med avseende å vår frälsning samt få sålunda hans uppenbarelse levandegjord för våra hjärtan. Det ligger en märkvärdig frigörelse i att läsa Guds ord på detta sättet. För att komma till en rätt uppfattning av Guds ord, lära vi oss ock grundspråken. Detta är både en förmån och en plikt. Ty beredes ordets tjänare tillfälle att inlära de språk, hebreiska och gre-

kiska, på vilka det täcktes Herrens ande att i första hand giva ess sitt ord, då må de ock med tacksamhet begagna sig av detta tillfälle och därigenom, så vitt möjligt är, göra sig oberoende av översättningarna av Guds ord. Ty huru god en översättning än må vara, så har det dock i varje fall allt hitintills visat sig, att den kan vara riktig, men ock i mångt och mycket oriktig. Dessutom måste naturligtvis vår skola hålla på med svenska språkets inlärande, ty I torden icke vara nöjda med, att de som gå ut från skolan, väl kunna något litet av Bibelns grundspråk, men äro okunniga angående sitt eget tungomåls rätta bruk. Därför giver seminariet också åt modersmålets studium mycken uppmärksamhet.

Någon eller några av eder, bröder, torde hava förvånat sig, då de vid uppläsandet av 25-årsberättelsen hörde att av de 231 lärjungar, som varit intagna i seminariet, 20 icke på något sätt kommit att ägna sitt liv åt förkunnelsen av Guds ord. Eder förvåning torde försvinna, då vi upplysa, att vi de första åren icke lade så strängt an på att i seminariet endast intaga sådana, som voro kallade av Gud att förkunna evangelium eller i annan form tjäna Hans församling. Vi tänkte nämligen, att det kunde vara möjligt, att även andra, ehuru icke sålunda kallade, likväl skulle kunna hava nytta av undervisningen. Därför intogo vi i skolan de första åren åtskilliga som icke voro predikanter. Dessa bekostade sig likväl i varje fall själva och erhöllo intet understöd ur skolkassan. Detta har emellertid gjort, att vår lista i dag uppvisar 20, vilka icke under någon form kunna sägas hava tjänat eller nu tjäna i evangelium. Nu mer följa vi icke den planen.

Om under årens lopp en eller annan utgått från Betelseminariet, vilken varken varit seminariet till heder eller den församling, han tillhörde, eller den eller de som rekommenderade honom till inträde i skolan, så mån I ej heller, mina bröder, däröver så mycket förundra eder. Huru skulle det gärna kunna hava varit annorlunda, när goda, erfarna och för övrigt förståndiga bröder under de första åren, ja ända intill de senaste åren hava haft den tanken, att om en ung man endast komme in på Betelseminariet, även om Herren aldrig fått tröskat, södermalt och omstöpt hans inre, skulle det ändå bliva

karl av honom och en god kristen? Naturligtvis hava dessa bröder, som så tänkt, icke förstått saken rätt. Om för den skull under dylika förhållanden en eller annan under dessa 25 år utgått från seminariet, vilken icke varit någon av oss till glädje, så må det icke förundra eder. Arbetet i seminariet förutsätter, att lärjungarna, för så vitt de skola hava verklig och hel nytta av undervisningen och brödraumgänget, äro, då de inträda i skolan, omvända, pånyttfödda, fri- och levandegjorda Guds barn, de där genom Jesu Kristi nåd blivit av Gud utsedda och kallade att under någon form vara hans tjänare. Sänd oss aldrig andra än sådana! Då skola vi och I och alla Guds vänner hava anledning att glädjas samt att tacka och lova Gud. Tänken härpå, bröder, då det kommer i fråga att rekommendera unga män till seminariet. Vi få dock tillägga, att under senare åren, sedan predikanternas antal i vårt land börjat förökas, och allt flera av dessa börjat inträda i Betelseminariets skolstyrelse, en mycket noggrannare tillsyn, grundad på styrelseledamöternas personliga kännedom om de inträdessökandes karaktär, har vid de årliga intagningarna av nya elever utövats, vilket ock befunnits hava varit till stor nytta för skolan. Men även om en eller annan, som en tid vistats i seminariet och åtnjutit dess förmåner, varit oss och andra till sorg, kunna vi dock Herren till pris säga, att det stora flertalet av dem som utgått från skolan, varit oss, eder och församlingarna till glädje och uppbyggelse och Herrens namn till ära. De, vilka vi icke kunna räkna till detta antal, utgöra ett försvinnande fåtal; Gud vare lov för det! Ty det är icke blotta undervisningen vi söka. Betelseminariet har även ett högre mål, hava vi sagt, det nämligen, att de bröder, som gå ut ifrån skolan, bliva såsom trogna och dugliga Jesu Kristi tjänare samfundet till glädje och välsignelse och världen till frälsning.

Det må här tillåtas mig att nämna, emedan jag sätter det i sammanhang med seminariets verksamhet, med vilken glädje och tacksamhet till Gud jag under dessa tre dagar aktgivit på de förhandlingar som här förevarit, vilka bära vittne om de stora välsignelser, som under de förgångna 25 åren kommit samfundet till del, och dess i sammanhang med dessa välsig-

nelser stående underbara och livskraftiga utveckling. De av eder, mina bröder, som voro med för 25 år sedan, kunna bäst fatta, vad Herren under denna tid uträttat ibland oss. Under de 25 år jag haft förmånen få vara med eder, har jag ej bevistat en konferens så sant uppbygglig som denna. Detta säger jag av innersta känsla och övertygelse. Ja, säger någon, men vad säger du då om det eller det, icke var väl det åtgörandet här i dag på förmiddagen eller i går så synnerligt trevligt och uppbyggligt? O, käre broder, Gud give dig ett varmare hjärta, ett friskare öga, en klarare, en mera vittomfattande blick! Det fordras ej mer än att du får en rätt syn på den nåd, varmed Herren välsignat oss såsom samfund och vårt arbete i hans namn, förrän även du skall känna dig överväldigad av hans godhet, och i förening med oss böja knä och tacka Gud. Låtom oss lägga bort all trånghjärtenhet, alla obroderliga fördomar och i stället öppna våra hjärtan för Jesu Kristi ande och fyllas av hans kärlek, och allt skall bliva väl. Tron I, som städse knoten, att vi redan äro fullkomnade? Huru inskränkt vore icke en dylik uppfattning! Om jag en dag, då vinterns frost tinat bort för vårsolens strålar, och den späda gräsbrodden på nytt börjar spira upp, ginge ut på ängen och finge höra det lilla grässtråret med glättig röst säga till mig: Tacka Gud, o människobarn, ty han har kallat mig till liv och satt mig här till ditt hjärtas glädje! Om jag då sade: Tacka Gud! för vad, för dig, du obetydliga, du intet? Bort det! När jag kommer att se denna äng stå i högsommarens fägring, då skall jag tacka, men icke förr. Vore detta mitt hjärtas tal, så vore jag ej värd att bära människonamn. Må därför vårens sol bortsmälta vinterns snö och is, och våra hjärtan från släkte till släkte bliva tacksamhetens, fridens och kärlekens helgade jordmån.

Såsom av den upplästa berättelsen framgått, hava vi såsom ett läroverk under årens lopp storligen välsignats av Herren. Om icke han hade varit med oss och hade varit vår borg och vår förlossare, hade vårt arbete för längesedan varit nedlagt och avslutat, och edert läroverk, sådant det nu är, ett minne, ett förflutet. Men vi hava undfått välsignelse. Nu mån I icke förmena mig, mina bröder, om jag finner det vara

svårt att skilja den välsignelse Herren under dessa 25 år täckts beskära edert läroverk och den framgång det har täckts honom att giva åt arbetet därstädes, från den välsignelse och det arbete vi såsom konferens dessa dagar fått bevittna, och vilket redan givit anledning till så mycken uppmuntran och tack och lov till Gud. Förmenen mig icke, att jag tvekar att skilja läroverkets verksamhet under dessa 25 år från den välsignelse som vi nu såsom samfund och konferens här genom Herrens nåd gemensamt fått och få åtnjuta. Men då jag nu här talar om de välsignelser Herren under de förgångna åren så rikligen beskärt skolan, vill jag ock tillägga, att Herren i mycket tillförsett oss detta goda med tillhjälp av en aldrig svikande kärlek å deras sida, vilka vi sökt tjäna, våra bröder och församlingar. Visserligen har välsignelsens och framgångens ena betingelse varit — koncentrering av arbete. Det har varit absolut nödvändigt för oss att giva vårt liv åt detta verk och att icke beröva skolan de krafter och den tid, som Herren henne tillgodo under vår livsdag alltintill detta nu täckts ställa till vårt förfogande. Detta har nu utgjort en betingelse för ernåendet av den undfångna välsignelsen och framgången. En annan betingelse har varit, att Herren i sin nåd anförtrott tyngsta bördan av arbetet åt två bröder, vilka han ställt sida vid sida och givit den stora nåden att draga jämnt med varandra. Under de 25 år, som de två ordinarie lärare, vilka skolan från början haft, arbetat tillsammans, har icke för ett enda ögonblick dem emellan den ringaste tvist uppstått. Genom Guds nåd, säga vi, har detta skett, därför är det ock Herren allena äran tillkommer. Alla torde emellertid icke kunna helt fatta det betydelsefulla uti detta lyckliga sakförhållande.

Det nu nämnda hade likväl icke varit nog, om icke genom Herrens försorg även andra betingelser varit verksamma att under de gångna 25 åren tillförsäkra läroverket välsignelse och framgång. Ibland dessa måste i allra första hand framhållas, hurusom såväl läroverket som dess lärare på det mest broderliga, uppriktiga och kärleksfulla sätt uppmuntrats, uppburits och understötts av så väl församlingarna i vårt land som deras föreståndare, inom vilket kärlekens område Stock-

holms 1:sta baptistförsamling och dess föreståndare stått i spetsen och visat vägen. Ett annat medel i Herrens hand till välsignelse har varit, att de bröder, som under årens lopp gått ut från läroverket för att tjäna Herren, varit trogna icke blott därutinnan, att de med nit och hängivenhet ägnat sig åt det verk, vartill de av Gud blivit kallade, utan även därutinnan att de icke glömt den moder, vilken i deras tidigare lärjungaår vårdade och fostrade dem. I, bröder, Betelseminariets alumner, haven icke minst bidragit till den välsignelse och framgång, som under de gångna åren genom Herrens försorg kommit skolan till del. Edert arbete har väckt församlingarnas uppmärksamhet på skolans arbete och behov. Välsigne Herren även i fortsättningen edert verk. Läroverket är ock skyldigt de bröder sitt tack, vilka i egenskap av redaktörer för Wecko-Posten år efter år så troget tjänat Betelseminariets sak genom att med pennan kalla till liv vänners och församlingars eftertanke och omtanke för skolans så väl timliga som andliga väl. Välsigne Herren eder!

Snart nog skolen I icke längre se bland eder de två bröder, som hittills genom Guds nåd haft förmånen att såsom ordinarie lärare tjäna edert läroverk. Men när de äro borta, skola nya släkten komma, släkten redan framfödda, vilka skola intaga våra rum och utföra arbetet till ännu större seger. Därom hysa vi icke det ringaste tvivel. Men, på det att detta måtte kunna ske, komma även de, mina bröder, att fordra samma trohet, samma kärlek, samma omtanke och offervillighet från eder och församlingarnas sida, vilken I så broderligt och kärleksfullt haven låtit komma oss och vårt 25-åriga arbete till del. Och nu, mina bröder, för att bereda eder för de unga, nya krafter som komma, och vilkas uppgift det blir att föra det arbete framåt, åt vilket vi ägnat dessa våra år, framåt till hittills ännu icke anade bredder, längder, djup och höjder, främjande på alla människolivets områden vår Herres och frälsares Jesu Kristi rike, så börjen redan nu att tänka på nödvändigheten av att i en snar framtid utvidga edert läroverk och att, utom de dagliga behovens avhjälpande, tillförsäkra det allt, vad dess fortbestånd och utveckling till ett allt bättre och bättre för övrigt kräver. Den broder eller syster

eller vän bland eder, inom eller utom församlingarna, som har och kan, densamme give sina hundraden eller tusenden, omedelbart eller genom testamente. Ty skolans sak är Herrens sak och avser icke ett verk för dagen utan för evigheten, alla folk och släkten till välsignelse. Rädens likväl icke för de fordringar, som den framtid, I nu gån till mötes, kommer att ställa på eder offervillighet och kärlek till Herren. Sägen till edra hjärtan och sägen till församlingarna, när I kommen hem: kommer dag, kommer råd. Våra bekymmer för morgondagen kasta vi på Herren. Han skall såsom i dag, så även i morgon hava omsorg om oss.

Mottagen vårt hjärtligaste tack. Gud välsigne eder och församlingarna! Bären oss i edra böner. Av Herren äro vi beroende i allt. Från honom kommer all god och fullkomlig gåva. Åt honom anförtro vi oss och allt vårt verk. Ännu en gång, Betelseminariets tack, och bären oss fortfarande i edra böner och i allas eder kärlek.

Det är onekligen en vidsynt kristlig uppfattning, som finner uttryck i detta tal. Man måste medgiva riktigheten av Broadys antydan om sambandet mellan baptistsamfundets tillväxt och utveckling och den predikantskola, som blivit ledd efter de i detta tal angivna principerna. Broady visade alltid en hög uppskattning av kunskapen, på vilket område den än förvärvats, och han såg i den ett betydelsefullt medel för framgångsrik verksamhet även för Guds rike. Men för en evangelii tjänare var dock insikten i Guds ord och förtrogenheten med den gudomliga uppenbarelsens innehåll och historia det allra viktigaste. Att vinna en sådan förtrogenhet måste vara det mest angelägna för varje Kristi tjänare, även om kunskapsförvärv på andra livsområden kan vara något både nyttigt och nödvändigt.

BRODY LÄMNAR REKTORSBEFATTNINGEN VID BETELSEMINARIET.

Året 1906 är ett betydelsefullt år i Betelseminariets historia. Doktor Adolf Drake, som ända från skolans början, med undantag av en kort tid, troget stått på sin post som lärare, avsomnade i Herren i febr. detta år, och några månader senare frånträdde Brody rektoratet vid skolan efter att i fyrtio år ha innehaft denna befattning. Han var då 74 år gammal, och således i den ålder, att han med rätta kunde göra anspråk på befrielse från den ansvarsbörda, som ledningen av seminariet pålade honom. Han var dock ännu vid den tiden i besittning av nästan obrutna kropps- och själskrafter, och det är möjligt, att han skulle ha kvarstått på sin post ännu något år, om icke vissa förhållanden i samband med undervisningens ordnande kommit honom att anse tiden för en förändring då vara inne.

Brody undervisade vid den tiden som förut i exegetik i skolans samtliga klasser, och det innebar, att huvudparten av all teologisk undervisning låg i hans händer. Elevkåren önskade emellertid, att en del av den exegetiska undervisningen skulle överflyttas till en av skolans yngre lärare, C. E. Benander, och insände till skolstyrelsen en skrivelse med anhållan om en förändring i antydd riktning. Skrivelsen ifråga innehöll icke något, som kunde tolkas som en önskan, att Brody skulle frånträda rektoratet. Men när

skolstyrelsen framlade elevkårens skrivelse för honom, gav han icke blott sitt bifall till den begärda förändringen utan förklarade även, att han trodde tiden för sin avgång från rektorsbefattningen vara inne. Han motiverade denna sin mening med hänvisning till sin höga ålder och en tilltagande kroppslig svaghet. Han hade stått på sin post i fyrtio år, och han ansåg det vara lämpligt att vid fyrtioårshögtiden lämna ledningen av seminariet åt någon yngre kraft. Det är klart, att detta tillkännagivande väckte en viss förstämning bland hans många vänner och lärjungar, ty man hade svårt att tänka sig någon annan än Broady som ledare för Betelseminariet. Visserligen lovade han att även efter sin avgång från rektorsbefattningen deltaga i undervisningen, i den mån krafterna medgåvo detta, men då knappast någon torde ha väntat, att han den tiden skulle träda tillbaka, insåg man icke genast, vem som skulle kunna bli hans efterträdare på den ansvarsfulla posten. Broady stod emellertid fast vid sitt beslut, och skolstyrelsen hade därför att se sig om efter en man, som skulle intaga hans plats. Därtill utsågs då en av seminariets lärare, C. E. Benander, som några år förut valts till biträdande föreståndare. Även om Broady kunde känna behov av vila efter en så lång och krävande tjänstgöring på en

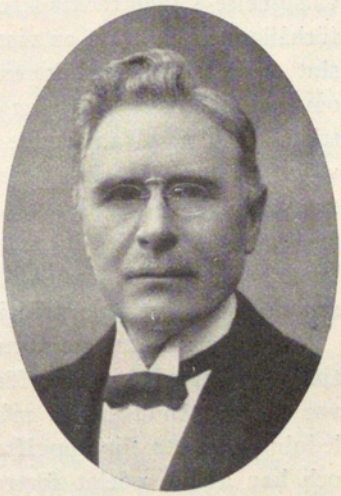

Rektor C. E. Benander.

ansvarsfull post, kan man dock förstå, att det icke var utan smärta han lämnade ledningen av skolan i andra händer. Betelseminariet var dock väsentligen hans skapelse, där hade han utfört sitt livsverk och fostrat flera generationer av Herrens vittnen. Han hade lett denna läroanstalt genom svårigheter av många slag, så att den vunnit en stark ställning inom baptistsamfundet och blivit till stor välsignelse i vidsträckta kretsar. Det torde under sådana förhållanden ha krävt en viss självövervinnelse att fatta beslut om att lämna ledningen av skolan, men då han ansåg omständigheterna kräva en förändring, var han villig att träda tillbaka. Han trodde sig därvid handla enligt Guds vilja. Att seminariets ledning anförtroddes åt en man, som både varit Broadys lärjunge och sedan många år hans medlärare, utgjorde en garanti för att rektorsombytet icke komme att innebära någon förändring i fråga om de för skolan grundläggande principerna.

Det är icke många förunnat att få sluta en fyrtioårig tjänst under så lyckliga förhållanden som Broady. Han var vördad och älskad av många lärjungar, som under hans ledning fostrats för uppgiften att tjäna Kristus i världen, och han åtnjöt odelat förtroende inom hela det samfund, vars framgång och utveckling i så hög grad betingats av hans arbete och strävanden. Han kunde se tillbaka på ett livsverk, som visserligen ofta varit tungt och mödosamt, men som dock genom Guds nåd burit rika frukter och blivit många till välsignelse. Han synes vid denna tid ha trott, att han icke hade många år av sitt liv kvar. Säkert är, att han icke drömde om någon lång levnadsafton. Det var måhända doktor Drakes bortgång, som kom honom att tro, att hans egen icke kunde vara så långt avlägsen. Det skulle dock bli honom förunnat att ytterligare i ganska

många år få deltaga i det verk, vars framgång var hans största glädjeämne.

Vid Betelseminariets årshögtid nämnda år tillkännagav Broady sin avsikt att frånträda rektorsbefattningen, och vid baptistsamfundets konferens ett par dagar senare, höll han sitt avskedstal. Detta var i huvudsak av följande lydelse:

»Mitt hjärta är fullt av tacksamhet för vad Herren låter mig bevittna, när vi äro så här samlade. Herren visar mig, att seminariets verksamhet icke varit fåfäng. Detta är bönhörelse från Gud. Han låter oss se, att bröder, som bevistat skolan, hava blivit manliga, tänkande bröder, samverkande, goda, trogna och framgångsfulla arbetare i Herrens vingård. Våra hjärtan äro innerligt tacksamma. Jag upprepar det, som lästes i skrivelsen, att vi äro tacksamma för det understöd skolan fått av eder under det flydda året. Om ej gåvorna fullt motsvarat behovet, så hava de dock varit förknippade med osynliga gåvor från höjden. Det visar, att I haven skolans väl lagt på edra hjärtan. Allt är av Gud, hans namn skall hava äran.

Jag har stor orsak att återupprepa vad jag yttrade i torsdags, då jag var föremål för en stor kärleksbevisning, att jag av allt mitt hjärta tackar eder. Jag har lön redan och mera kommer efteråt. Det fröjdar mig att få värmas av denna kärlek, innan mina ögon tillslutas. Framfören mitt tack till församlingarna, min kärlek och tacksamhet till dessa, som icke äro med här. Och nu, mina bröder, kommen ihåg, att jag troligen icke kommer att närvara vid någon mer konferens. Mina 40 års strävanden bland eder hava ej gått ut på blott ett lärarekall; jag intar en enastående ställning bland eder. Min plats har ej blott varit en lärares utan även en missionärs. Jag har ej av alla blivit förstådd. Jag har varit en missionär i baptistsamfundet och dess verksamhet i Sverige. Mången har ej insett detta. Jag blev sänd som missionär att verka i Sverige och att framföra samfundets sak. Som missionär har jag arbetat i skolan. Att tjäna baptistsamfundet i Sverige har varit mitt mål, medlet har varit att tjäna bröderna i sko-

lan. Några hava ansett mig vara chef, men jag har varit missionär.

Det är nu nära slutet. Jag har velat föra arbetet framåt och uppåt. Gud har ock vid min sida ställt flera goda bröder. Broder Drake glömma vi aldrig! För samfundets skull har jag verkat som jag gjort och undervisat som jag har. Det har måst ske i Herrens kraft, och då hava vi måst skiljas från allt orent och avledande.

Jag var edert ombud vid kongressen i London i somras och erfor mycken välsignelse under mötena. Där voro vi samlade från jordens skilda länder. Det var mycket, mycket uppfriskande för anden. Jag har ej skrivit i tidningarna om mötena i London, ty jag var uttröttad. Jag arbetade där mycket och deltog i så många möten jag kunde. Jag hann ej skriva, innan skolan började, och sedan hade jag som en gammal man icke tid. Jag såg där, huru rikt vårt baptistsamfund är välsignat. Jag tänkte då, att vårt samfund i Sverige även måste taga ett steg framåt. Vad våra bröder behöva är en grundläggande bildning, innan de komma in på en teologisk skola. Ni måste ordna denna sak på ett gott sätt. Det måste bli så, att vi som predikanter även genom lärdom utöva inflytande över det svenska folket. Tala icke blott om inspiration. Det ropades så fordom. Vi behöva lärda män, sådana som Paulus var, men vi behöva ock inspiration. Det har varit mig angeläget att vara bröderna till hjälp, och jag har därför kämpat på mina knän. Jag tror på ordet. Det levande Gudsordet är ett fullkomligt ord, och till detta ord har jag velat leda de män, som gått ut från skolan, så att de måtte hava en säker grund att stå på. Vi behöva ej bygga på mänskliga system utan på ordets klippa. I behöven ej följa hugskott. Att väcka tanken och framställa ordets sanning har varit min avsikt. Vilka män stå mer fasta än I? Men det är ej för att I haven inhämtat, vad jag lärt eder. Jag har talat med bröder, som gått ut, och de äro lyckliga över vad de fått i vår skola. Nu är jag innerligt tacksam till Gud och eder för den tid som gått. Fortsätten nu och gören allt till det bästa i Jesu Kristi namn. Gån framåt och frukten icke. Nu lämnar jag allt i Guds hand och tackar eder alla. Herren vare med eder!»

Konferensens ordförande, redaktör *J. Byström*, sade därefter följande:

»Det kan vara sannolikt, att överste Broady talat till konferensen sista gången, men säkert är det icke. Jag skulle nu vilja uttala ett tack till överste Broady och övriga lärare vid seminariet, men jag kan det icke, som jag känner och vill. Vi hava nu firat Betelseminariets 40-årsjubileum, och det är en och samma person som haft ledningen av skolan under hela tiden. Var finns ett liknande exempel? Var har en rektor lett ett läroverk i 40 år? Det är ett stort och ståtligt verk. Vi känna oss tacksamma till Gud, som välsignat vårt samfund med denna skola och med dessa män, synnerligast dem, som så länge offrat sin tid och kraft i denna skola. Det känns som en missräkning, att icke d:r Drake är här, men han vilar från sitt trogna arbete. Han var i verksamhet till hög ålder, och så fick han hastigt flytta hem. Det var en död i skönhet, det är hänförande.

Vi lyckönska vår broder Broady att i 40 år hava stått som skolans rektor. Vi känna beundran och tacksamhet. Jag skulle nu vilja tolka vår tacksamhet, men kan det ej. Mina minnen från skolan äro som ledstjärnor, och däri instämma många av mina kamrater. Jag och vi alla tacka dig för vad du varit för oss. »The Baptist Missionary Magazine» har ock uttryckt sin beundran över vår skola och dess verksamhet. Nu, då du, broder Broady, är vid din afton, önska vi dig en vacker afton, en afton lik den härligaste i Norden. Vi hava sett höstens naturskrud, och vi önska, att din afton må bli så vacker. Vi vilja, att du skall leva länge än och dö i Norden. Jag tror, att konferensen instämmer i dessa ord.»

Konferensen gav uttryck åt sitt instämmande i ordförandens yttrande genom att stå upp, och säkerligen var det mången, som greps av vemod vid tanken på att Broadys dagsverk snart kunde vara avslutat. Men tacksamheten för vad han under de fyrtio åren uträttat var dock den starkaste känslan hos dem, som lyssnade till hans tal.

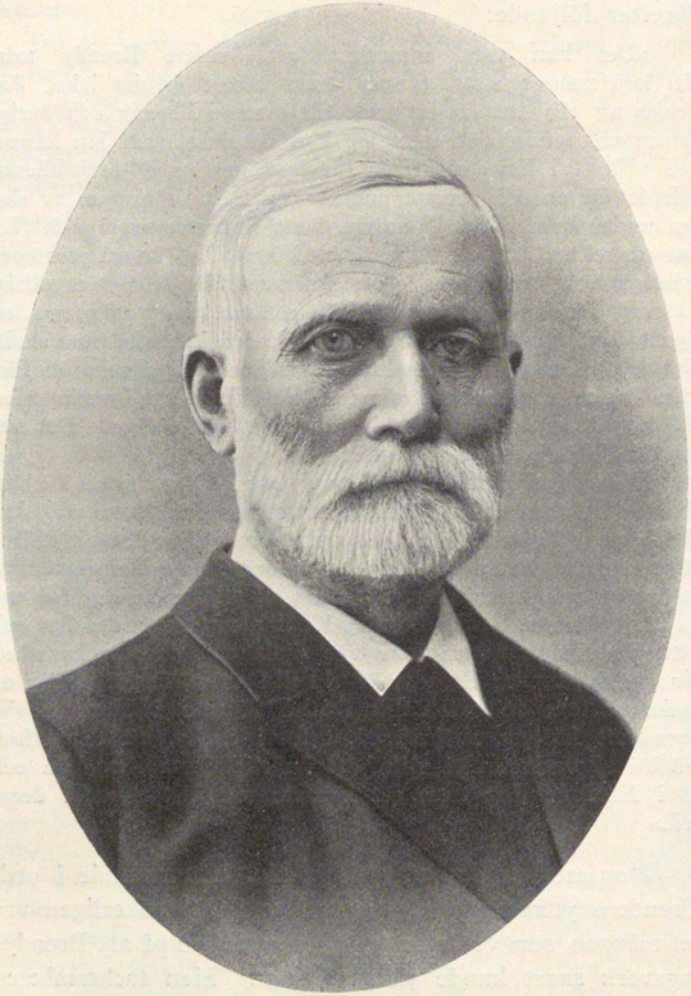

Broady vid sjuttioårsåldern.

Med anledning av Betelseminariets fyrtioårshögtid, ingick från doktor Mabie, sekreteraren för det amerikanska missionssällskap, i vars tjänst Broady hela tiden stått, en skrivelse, vari bl. a. yttras:

»På uppdrag av styrelsen för de amerikanska baptisternas missionssällskap har jag nöjet att skriva några rader och uttrycka styrelsens höga uppskattning av den värdefulla verksamhet, som doktor Broady under fyrtio år utövat till fromma för vårt missionssällskap, för de svenska baptisterna och för Kristi sak i hela världen. Redan under den tid, då Broady studerade vid Colgate University, gjorde han sig djupt älskad av de baptister i vårt land, som lärde känna honom. När inbördeskriget bröt ut och Broady, driven av en djup medborgarkänsla för sitt adoptivland, gick ut som frivillig i detsamma, gjorde han sig snart bemärkt i Förenta Staternas armé och vann slutligen den utmärkelsen att bli utnämnd till överste. Denna ärofulla utnämning vittnade om hans tapperhet och väckte stor beundran för honom hos alla hans vänner. Efter krigets slut återgick Broady till predikokallet, och vi äro förvissade om att han skulle ha kommit att utöva en högeligen välsignelserik verksamhet, därest han hade valt att stanna i detta land. Genom Guds ledning kom han emellertid att känna sig mäktigt kallad att återvända till sitt hemland, Sverige, och blev då rektor för Betelseminariet. På denna post har han tillsammans med vår nyligen hänsovne doktor Drake med hängivenhet utfört ett berömvärt verk, och vi äro övertygade om att han genom sin tro och sin starka kristliga personlighet gjort djupa intryck på ett stort antal studenter, som åtnjutit hans undervisning. Nu förenar sig därför vår styrelse med baptisterna i hela världen i att giva uttryck åt de hjärtligaste lyckönskningar till doktor

Broady för det ädla verk, som han utfört, och för den höga aktning, som han åtnjuter.» Så långt d:r Mabie.

Den höga uppskattning av Broadys verksamhet, varom denna skrivelse vittnar, gladde helt visst hela det svenska baptistsamfundet, som ju ägt förmånen att i rikt mått skörda frukterna av den avgående lärarens livsgärning.

BROADYS BETYDELSE FÖR SVENSKA BAPTISTSAMFUNDET.

Ett religiöst samfunds tillväxt och utveckling beror väsentligen på att det äger goda och för sin uppgift väl kvalificerade ledare och lärare. Det inträffar mycket ofta, att en lovande och i sin början framgångsfull religiös verksamhet lämnar blott ringa bestående resultat, till följd av bristen på lämpliga ledare. Man kan därför med fullt berättigande säga, att predikantskolor och dylika utbildningsanstalter för evangelii tjänare äro bland de viktigaste betingelserna för den evangeliska verksamhetens framgång. Säkerligen beror det svenska baptistsamfundets jämförelsevis stora framgång på den omständigheten, att det tidigt erhöll en predikantskola, och då denna väsentligen är ett verk av K. O. Broady, som organiserat den och under så många år varit dess ledare, är det uppenbart, att han genom denna sin verksamhet gjort en mycket betydande insats i det svenska baptistsamfundets mission. De allra flesta av samfundets predikanter och lärare hava under längre eller kortare tid stått under hans inflytande, och det är klart, att de därigenom mottagit intryck, som blivit av grundläggande betydelse för hela deras liv och verksamhet.

Men det är ingalunda blott i egenskap av lärare, som Broady betytt mycket för baptistsamfundet. Hans begåv-

ning och kraft har tagits i anspråk på många håll, och vid sidan av Anders Wiberg blev han tidigt den ledande mannen på flera områden. Visserligen ägnade han sitt huvudintresse åt skolarbetet, men hans krafter räckte till även för andra uppgifter. Vid konferenser och större möten var han ofta ordförande, och i styrelser och kommittéer av olika slag var han mången gång den, vars uppfattning var utslagsgivande vid överläggningar och beslut. Han var en man med stark vilja och klart förstånd. Man tog därför också stor hänsyn till hans mening, ehuru det måste sägas, att han icke vid alla tillfällen fick sin vilja fram. Baptistsamfundet ägde redan på 1860- och 1870-talen flera andra både begåvade och självständiga män, och det hände icke så sällan, att rätt skarpa meningsbrytningar förekommo både i konferenserna och vid andra tillfällen. Broady hörde icke till dem, som förlora jämvikten vid minsta motgång. Väl kunde han ganska tydligt giva uttryck åt sitt missnöje, när han ansåg, att något misstag blivit begånget, och han försvarade med kraft den ståndpunkt han en gång intagit, men han tog alltid tillbörlig hänsyn till andras mening.

Som på annat ställe är nämnt, föreslog Broady redan vid baptistsamfundets konferens 1866 bildandet av en hela landet omfattande baptist-missionsförening, som skulle vara det gemensamma organet för baptistförsamlingarnas verksamhet. Detta förslag bifölls icke då, men behovet av en närmare sammanslutning mellan församlingarna och av ett bättre missionsorgan än den s. k. »förvaltningskommittén» gjorde sig mer och mer gällande, allteftersom samfundet tillväxte i medlemsantal. Det dröjde dock till konferensen 1887, innan frågan om en sammanslutning mellan församlingarna på allvar åter dryftades, fastän den icke

förrän två år senare fick sin lösning. Vid den nyssnämnda konferensen diskuterades en så lydande fråga: »Enär vi enligt skriften såsom församlingar hava till uppgift att samverka för Guds rikes utbredande, skulle vi icke bättre främja detta genom att bilda en förening med namnet 'Svenska baptistsamfundet', vilken hölle årliga möten för överläggning och beslut rörande verksamheten, än genom att som hittills samlas vart tredje år blott som rådgivande konferens». Denna fråga stod först på programmet och torde ha formulerats av Broady, som också inledde den. Därvid yttrade han bl. a. följande:

Förevarande fråga har framkallats av ett av icke så få känt behov av en närmare sammanslutning församlingarna emellan i och för bedrivande av verksamhet för Guds rikes uppbyggande. Konferensen har varit till stort gagn, dock motsvarar den i sin nuvarande form icke det behov, som här blivit nämnt. Den saknar beslutanderätt, och genom att blott rådpläga om en sak kommer man icke långt. Att församlingarna sammansluta sig till en förening, däri ligger intet orätt eller skriftvidrigt. Skriften själv antyder en sådan sammanslutning i och därmed, att den sammanfattar de lokala församlingarna till ett helt och tecknar dem alla med namnet »församlingen», såsom exempelvis i Apg. 9: 31; 1 Kor. 12: 28, eller ock tecknas de troende i sitt förhållande till varandra med uttrycket *en* kropp, 1 Kor. 12: 12—13. Om dessa ord på de ställen, där vi läst dem, icke äro avsedda att angiva sammanslutning och samverkan, så hava de ju ingen betydelse. Ty icke lärer väl skriften, då talet gäller församlingen, att Kristus har lika många kroppar, som det finnes lokala församlingar? Tvärt om, vi sammanföras alla under benämningen »*en* kropp», liksom vi alla såsom lokala församlingar och troende även hava blott ett andligt överhuvud, Kristus.

Att denna förening och sammanslutning församlingarna emellan i och för gemensam samverkan för Guds rike, vilken skriften framhåller och lärer, icke avser församlingarnas ingripande i varandras *inre* angelägenheter, framgår av vad

aposteln säger i 1 Kor. 12: 15—21, där han begagnar sig av uttrycken fot, hand, öra, öga, huvud o. s. v., vilka uttryck likaväl kunna tillämpas på lokala församlingar som på enskilda individer. Den förening, som i föreliggande fråga åsyftas, avser icke heller ett dylikt ingripande utan endast en sammanslutning församlingarna emellan för gemensam verksamhet, vilken skall motsvara den sammanslutning, som äger rum mellan de olika organen i en och samma kropp. Vi baptister stå icke i den sak, varom här är fråga, på skriftens grund förr, än denna sammanslutning de lokala församlingarna emellan kommit till stånd. Isolering är hedendom; sammanslutning till ett hjärta och en själ i allt, som tillhör Gud och vilket kan och bör sammanslutas, det är kristendom. Dithän kommer ock församlingens huvud att leda det, innan han fullgjort allt. Foten har visserligen icke till uppgift, ej heller kan den, bota synnerven, när denna är i oordning, — — — dock måste både fot och hand, huvud, öga och öra var för sig och alla tillsammans verka och samverka, såvida människan skall kunna utföra sitt verk. Såsom de olika organen i kroppen icke hava till uppgift att ingripa i varandras förrättningar, lika litet åligger det de lokala församlingarna att ingripa i varandras inre angelägenheter. Men de måste vara verksamma var och en för sig och samverka, såvida Kristus skall hava fullt gagn av sin kropp.

Ej heller är det oriktigt eller skriftvidrigt, att församlingarna vid gemensamma möten, såsom årsmöten eller dylikt, då frågan är att överlägga och besluta om den gemensamma verksamheten, och då det av rent yttre skäl är omöjligt för församlingarnas medlemmar att mangrant infinna sig, låta icke blott representera sig genom ombud, utan även överlägga, handla och besluta genom dem; detta likväl under den förutsättningen, att församlingarna på förhand hava kännedom om de ärenden, som vid de gemensamma mötena äro avsedda att behandlas, så att ombuden äro underrättade om församlingens vilja i sak. — — —

Den förening församlingarna emellan, varom här är fråga, avser ej heller att utföra det verk för Guds rikes uppbyggande, vilken nu utföres av distrikt- eller mera lokala mis-

sionsföreningar, lika litet detta, som den avser att upphäva eller omintetgöra de enskilda församlingarnas verksamhet för Gud var och en för sig. Meningen är blott att få en sammanslutning, sådan som är nämnd, till stånd i och för en kraftig samverkan för Guds rikes uppbyggande på orter och områden inom och utom vårt land, dit de enskilda församlingarna eller våra nuvarande distrikt- eller missionsföreningar icke nå, eller där de icke äga krafter nog att verka eller underhålla verksamhet. Sällskap eller föreningar, bildade av enskilda medlemmar inom församlingarna, kunna aldrig *så* utföra detta gemensamma arbete, som om församlingarna själva sammansluta sig till en gemensam förening. Att en dylik förening har årliga sammanträden, synes mig vara en självklar sak. Namnet på en sådan förening, har även i förenämnda fråga antytts: »Svenska baptistsamfundet». Vi kunna ej finna annat, än att namnet är lämpligt. Vi behöva icke blygas för det, ej heller är det missledande. Det är tillräckligt talande, utan att vi i en eller annan form behöva tillägga ordet mission. Svenska baptistsamfundet är till för missionens skull, och uttrycket samfund innebär begreppet förening.

På grund av det anförda tager sig inledaren av frågan friheten föreslå, det konferensen tillsätter en kommitté av tre bröder med uppdrag att uppsätta förslag till stadgar för en förening, sådan som vi här förordat.» — — —

Det förslag, som Broady sålunda framställde och motiverade, blev, som förut är sagt, icke vid denna konferens bifallet. Man kan tycka, att åtskilliga av de i motiveringen framhållna synpunkterna, äro så självklara, att de knappast behövt något försvar, men av den diskussion, som ägnades förslaget, framgick det, att insikten om att sammanslutning mellan församlingarna vore av betydelse för det gemensamma verkets befrämjande icke var allmän bland ombuden. Man gjorde alla möjliga invändningar och hyste fruktan för att de enskilda församlingarnas frihet skulle beskäras genom en dylik sammanslutning. Åtskilliga talare uttalade dock sitt erkännande av de synpunkter, som

inledaren framhållit, även om de ansågo, att man borde uppskjuta frågans avgörande till nästa konferens. En av dem, som anslöto sig till Broadys framställning, var pastor, numera professor, C. G. Lagergren, som gav uttryck åt sin tacksamhet för inledarens »utmärkta och rediga framställning». Han förordade dock frågans bordläggning. Prof. Lagergren var f. ö. Broady till mycken hjälp vid många tillfällen, icke minst därigenom, att han så kraftigt framhöll behovet och betydelsen av bildning för predikanter och församlingslärare och alltid var en av Betelseminariets vänner och gynnare. Han var också en av samfundets mest begåvade och inflytelserika predikanter. Men även åtskilliga andra understödde Broadys uppfattning om behovet av en fastare sammanslutning mellan församlingarna. Frågan fick sitt avgörande två år senare och då i huvudsaklig överensstämmelse med de av Broady framhållna synpunkterna. Broadys betydelse för tillkomsten av Sällskapet Svenska Baptistmissionen, som sammanslutningen kom att heta, är för visso icke liten. Om icke han med sin auktoritet så kraftigt framhållit behovet därav, skulle kanske frågan fått vila ytterligare flera år.

* *
*

Under många år var Broady ordförande i »förvaltningskommittén» och i denna sin egenskap var han givetvis i tillfälle att öva inflytande på de beslut, som av denna fattades. Han var också länge ordförande i »konferenskommittén», som efter Sällskapet Svenska Baptistmissionens tillkomst hade till uppgift att under tiden mellan konferenserna bevaka sällskapets intressen och föra dess talan.

Även på denna post hade han många tillfällen att verka för det, som han ansåg vara till gagn för samfundet. Dessutom var han ledamot och ordförande i flera andra styrelser och kommittéer. I styrelsen för Stockholms distriktförening av baptistförsamlingar och i Stockholms Missionsförening var han ordförande under en lång följd av år, ända till dess att hans krafter icke längre tillåto honom att deltaga i denna verksamhet. Sedan valdes han till hedersordförande i båda dessa organisationer, och det var han till sin död.

År 1879 tog Broady initiativ till bildandet av »Svenska Baptistpredikanternas Enke- och Hjälpkassa». Denna kassa skulle enligt de stadgar, som vid dess bildande antogos, ha till ändamål att efter behov och i den mån kassans tillgångar det medgåvo lämna understöd åt sjuka och ålderstigna predikanter samt att vid dödsfall söka bereda efterlevande änka eller familj en behövlig och, så vitt möjligt var, tillräcklig hjälp. Det var ingen lätt sak att få till stånd en sådan kassa, ty baptistpredikanternas antal var ju icke stort och deras inkomster i allmänhet så små, att de flesta endast med svårighet kunde betala stadgade medlems- och dödsfallsavgifter. Men Broady talade med mycken iver för saken, och det var väsentligen hans förtjänst, att kassan kom till stånd. Vid dödsfall uttaxerades 10 kr. pr medlem, och de sålunda inkommande medlen överlämnades till den dödes änka eller barn. Broady blev från början kassans sekreterare och ledande kraft, och han skötte denna sin uppgift på ett mycket förtjänstfullt sätt. Den princip, på vilken kassan grundades, var måhända icke ägnad att giva nödiga utvecklingsmöjligheter för framtiden, men man fick emellertid en kassa, som på den tiden fyllde en betydelsefull uppgift. När förhållandena omsider

gjorde en omläggning nödvändig, hade jämförelsevis betydande fonder samlats, som kunde bilda det nödvändiga underlaget till den nya kassa, vilken fick namnet Svenska baptistpredikanternas pensionskassa. Ännu har icke det från början föresatta målet blivit uppnått, men om det en gång blir en verklighet, att gamla, i Herrens tjänst utslitna predikanter eller deras änkor erhålla en nödtorftig bärgning genom denna kassa, så beror detta i väsentlig grad på de män som voro med vid själva starten, och då förnämligast på K. O. Broady. Han tillhörde i egenskap av hedersledamot kassans styrelse till sin död, ehuru han under de senaste åren icke kunnat deltaga i dess sammanträden.

Den 20—25 sept. 1898 firade det svenska baptistsamfundet sitt femtioårsjubileum, och i samband med detta hölls årskonferensen. Vid detta jubileum tjänade Broady som ordförande. Det var också sista gången han ledde en konferens. Därvid höll han ett tal, som är ganska karaktäristiskt för hans syn på vissa frågor. Han yttrade bl. a.

»Älskade bröder och vänner!

Jag har blivit uppmanad att vid detta tillfälle säga något om vår verksamhet, och give Gud, att jag må kunna säga det, som kan bliva till välsignelse och glädje. Låten mig då först fixera synpunkten, från vilken vi vilja betrakta vårt ämne. Redan av broder Drakes berättelse (han hade föredragit en historik över samfundets uppkomst och utveckling) fingen I höra mycket om missionen i vårt land upp till denna tid, och dessutom torden I få höra mera i morgon. Låten mig därför begränsa mitt ämne till den inre synpunkten. Vår uppgift är naturligtvis densamma här i Sverige som baptisternas i andra länder, där baptistisk mission bedrives. Såsom samfund och kristna hava vi vår uppgift gemensam med andra kristna samfund på jorden, nämligen att uppbygga Guds och Jesu Kristi rike, ehuru vi fått oss ålagt att verka på vårt vis. — — — —

Det uppdrag Jesus gav sina lärjungar, då han stod färdig att lämna dem i synlig måtto lyder: 'Gån fördenskull ut och gören alla folk till mina lärjungar, döpande dem till Faderns, Sonens och den helige Andes namn, lärande dem att hålla allt, det jag har befallt eder'. Vi uppmana hela den kristna världen att gensäga oss och överbevisa oss om att vi tagit fel, då vi fattat detta så, att vi först skola göra människorna till lärjungar, och sedan döpa och undervisa lärjungarna. Vi taga himmel och jord till vittne härför. Uppdragets andra punkt lyder: döpande lärjungarna. O, att den kristna kyrkan finge detta klart för sig, då skulle hennes liv och framtid gestalta sig annorlunda! Hon har ej aktgivit härpå under de sista flydde 1600 åren utan i denna punkt farit vilse.

Vi äro en liten svag skara baptister, och dock kan ingen annan än Gud tillstoppa vår mun, och han skall ej göra det. Nej, äro vi trogna vår kallelse, skola vi vinna framgång. Det är åt troheten, som Gud har lovat sin välsignelse. Vi hava emellertid intet annat att vänta oss från vissa håll än motstånd och förföljelse. Jesus måste lida för sanningens skull, och vi ha att vänta oss detsamma. Vad var det då, som stod sanningen emot och fällde domen över honom? Jo, det var det officiella religiösa intresset. Det politiska intresset, personifierat i Pontius Pilatus, doppade sina händer i det religiösa intressets vatten och frånsade sig skulden till Jesu död, men det religiösa intresset ropade: jag tager ansvaret på mig. Sammalunda har även sedan det religiösa intresset stått sanningen emot. Men det har inte varit det religiösa intresse, som Kristus skapat, utan det som världsväsendet skapat. Det finns människor, som stå Gud och hans sanning emot och ändå äro så förblindade, att de tro sig tjäna Gud därmed. Emot allt detta har Gud skapat ett baptistsamfund även i vårt land. Vad är då vår mission som baptister här i detta land, som vi hålla för att vara i många avseenden det bästa på jorden? Jag har kommit i beröring med många olika folkslag, men aldrig har jag funnit ett folk, som är bättre än vårt eget. Detta må sägas, ehuru jag icke är svensk medborgare. Därför älskar jag detta land och detta folk. Ja, vår uppgift är att göra detta

folk till Kristi lärjungar och döpa dessa lärjungar och lära dem hålla allt det, som Jesus har befallt. Må vi då först se till, att vi själva lyda Kristi bud. — — —

Har då vårt arbete som baptister under gångna århundraden lett till något resultat? Ja. Nu medgiva de största och lärdaste av kyrkans teologer, att baptisterna hava rätt, då de säga, att dopet är hela människans nedsänkning i vatten och att Kristus förordnade och apostlarna praktiserade dop av endast sådana, som trodde. Nu gäller det för oss att arbeta, till dess även de mindre betydande lärde erkänna, vad de mera betydande redan hava erkänt. Låtom oss därför fortsätta att peka på vad ordet säger, intet annat.

Vi hava som baptister gjort oss skyldiga till ett misstag, då vi sagt oss hava till uppgift att upprätta en riktig församlingsordning. Detta är ej nog. Kroppen är ej förmer än livet; den är blott verktyg för detta. Kropp kunna vi ha utan liv, men det är livet, som skall skapa den sunda kroppen.

Kristenhetens största villfarelse ligger ej i barndopet utan i den sakramentala uppfattningen av dop och nattvard. Detta är själva grundvillfarelsen. Det är ej vattnet eller det vid döpelsen uttalade ordet, som föder människan på nytt. Nej, det är det, att människan upphör att leva sig själv och avskilja sig för att leva för Gud. Det att människan överlämnar sig helt åt Gud och giver sig åt Jesus Kristus, det är detta, som föder henne på nytt. Dopet är ej blott en tom bekännelse eller en lydnadshandling. Det innebär, att vi tro på Kristus såsom vår frälsare och inviga oss att tillhöra Gud, vår fader, och vår Herre Jesus Kristus. Men detta är icke ett blott formellt döpande, ty det gäller ju att helt överlåta sig åt Kristus. Därför äro baptister, som leva i synd, löftesbrytare. — — — Tagen då dessa ord till godo. Klargören för eder, att dopets betydelse är att avsäga sig synd och värld och att leva för Kristus. Vi komma ej till Gud på lögnens utan på sanningens väg. Och give Gud, att vi så må leva och verka, att vi en gång må få höra de orden: 'Du gode och trogne tjänare, gå in i din Herres glädje'.»

BROADYS DELTAGANDE I FÖRSAMLINGSARBETET OCH PREDIKOVERKSAMHETEN I STOCKHOLM.

Broady blev efter sin ankomst till Sverige medlem av Stockholms första baptistförsamling, som utövade sin verksamhet i det då nyuppförda Betelkapellet. Församlingen, som vid Broadys hitkomst räknade 358 medlemmar, ägde flera begåvade män, vilka plägade predika dels i Stockholm och dels på utposterna runt omkring staden. Broady deltog i församlingsarbetet med kraft och hänförelse, och det dröjde icke länge, förrän han genom sina eldiga predikningar och sitt arbete i övrigt tilldragit sig en mer än vanlig uppmärksamhet. Han införde en del nya verksamhetsmetoder, vilka tillämpades bland trosfränderna i Amerika, naturligtvis i fullt samförstånd med församlingens föreståndare. För att tillgodose behovet av andlig uppbyggelse hade pastor Wiberg uppdelat församlingen i s. k. klasser, var och en med sin föreståndare. Varje klass samlades till bön och Guds ords betraktande en gång i månaden. Broady, som ivrade för att så långt möjligt varje medlem i församlingen skulle bli aktivt verksam i det direkta missionsarbetet, föreslog, att de nämnda klasserna skulle taga var sin stadsdel som missionsfält eller verksamhetsområde, och denna plan blev åtminstone delvis förverkligad, till stor välsignelse för medlem-

marna själva och till gagn för församlingens verksamhet.[1] Han blev också ledare för en stor bibelklass, som samlades i början en gång var 14:dag för att studera Guds ord. Detta bibelstudium bidrog i hög grad till församlingens stadfästelse och det andliga livets fördjupande. Sedermera höll han under en följd av år varje vecka textutredning med söndagsskollärarna, och till dessa bibelstunder samlades söndagsskollärare från nästan alla söndagsskolor i huvudstaden. Ännu leva åtskilliga av dem, som deltogo i dessa textutredningar, vilka de framställa som oförgätliga minnen.

Men vid sidan av skolarbetet utövade också Broady en ganska omfattande predikoverksamhet. Denna blev av mycket stor betydelse icke minst för den baptistiska verksamheten i Stockholm. Hans stora talarebegåvning och något excentriska predikosätt väckte mycken uppmärksamhet, och stora åhörareskaror strömmade till, närhelst han uppträdde som predikare. Han började strax efter sin hitkomst att predika i Betelkapellet i regel varje söndagseftermiddag, och han fortsatte därmed i mer än tjugu år. Tillströmningen av åhörare ur alla samhällsklasser var oerhört stor, och det ganska stora kapellet kunde icke på långt när rymma dem, som ville lyssna till förkunnelsen. Vid de flesta tillfällen var kapellet fullsatt av åhörare långt före den utsatta tiden, och ofta måste stora skaror vända om, emedan plats icke kunde beredas. Under 1870- och 1880-talen var Broady måhända Stockholms populäraste talare, men det var icke blott genom sin vältalighet han drog massorna inom hörhåll för sin förkunnelse, utan genom den andekraft och det religiösa allvar, som var för honom så utmärkande. Givetvis måste denna predikoverksamhet vara av stor betydelse för församlingens tillväxt och utveckling.

[1] Baptist Missionary Magazine 1867, s. 468.

Nästan varje år förekommo väckelser, och antalet av dem, som blevo döpta och förenade med församlingen, var ganska stort i synnerhet från mitten av 1870- till mitten av 1880-talet. Under denna tioårsperiod blevo mer än 2,000 personer upptagna i församlingen genom dopet, och i slutet av tioårsperioden bestod församlingen av mer än 2,000 medlemmar. Broady var naturligtvis icke ensam om detta framgångsrika arbete. Pastor Anders Wiberg tjänade församlingen som dess föreståndare och predikant till 1870, då han efterträddes av pastor Wilh. Lindblom, som också ägde en sällsynt begåvning både som predikant och församlingsledare. Men i väckelsearbetet var Broady den ledande själen. Han brann av nitälskan för detta verk, och han var outtröttlig i sina bemödanden att befrämja det. Han var själv en bönens man och trodde på bönhörelse, och församlingens böneliv ville han på allt sätt uppväcka. Broady har för den, som skriver detta, berättat, att de stora andliga rörelserna i huvudstaden på 1880-talet föregingos av mycken bön. Han kände en djup nöd i sitt hjärta över det andliga tillståndet i församlingen, och han uppmanade några av sina närmaste vänner att på bestämda tider samlas till bön i Betelkapellets nedre lokaler. Skaran av de bedjande var i början icke stor, men den ökades så småningom, och till sist uppstod en andlig rörelse av så djupgående art, att icke blott församlingen blev såsom förnyad, utan skaror av förut likgiltiga och ogudaktiga människor började fråga efter livets väg. I en skrivelse, som församlingen sände till distriktföreningens årsmöte 1882 heter det bl. a.: »Men bönemötena, som vi måste fortsätta i januari, emedan Herren verkade så kraftigt, nödgades vi strax före påsk sluta, ej emedan rörelsen upphört, utan emedan krafterna voro alldeles uttömda, i synnerhet på en

av församlingens äldste, vår dyre broder Broady, som de flesta aftnar ledde mötena och alltid höll ett föredrag, innan bönemötena började. Såsom en frukt av denna väckelse ha över 300 nya medlemmar lagts till församlingen sedan nyåret. — — — Aldrig har vårt kapell visat sig så otillräckligt att rymma de skaror, som tillströmmat. Ehuru nedre salen en lång tid begagnats samtidigt att förkunna evangelium för dem, som ej kunna tränga sig in i den övre, hava skaror ändå fått vända om».

Men det var icke blott i Betelkapellet Broady predikade. Där deltog han visserligen mera regelbundet i församlingsarbetet och predikoverksamheten men han uppträdde också ofta i andra lokaler, särskilt i Salemkapellet på Söder. Detta kapell invigdes för sitt ändamål 1878, och under första året därefter predikade Broady nästan varje söndag där inför många åhörare. I församlingens skrivelse till Stockholms distriktsförenings möte 1884 heter det bl. a.: »Isynnerhet under den tid, som Broady predikat i Salemkapellet, hava stora skaror samlats där, och än mer, flera själar hava under denna tid blivit förda från mörkret till Guds underfulla ljus ibland oss». I början av 1880-talet bildades flera baptistförsamlingar i huvudstaden: Ebeneserförsamlingen på Söder 1883, Stockholms fjärde baptistförsamling i Vasastaden och Stockholms femte baptistförsamling på Östermalm, båda 1884, och Stockholms sjätte eller Kungsholms baptistförsamling 1885. Det fanns således fem baptistförsamlingar i huvudstaden redan i mitten av 1880-talet, och då var och en av dessa hade sin egen predikolokal, krävdes ju många predikanter. Alla ville naturligtvis gärna få Broady som högmässopredikant, och det var få söndagar, som han icke var engagerad i någon församling, för så vitt han icke var på predikoresor utåt

landet. Det säger sig självt, att denna predikoverksamhet vid sidan av ett krävande skolarbete var mycket ansträngande, och vissa tider sveko också krafterna, men en brinnande nitälskan för människors frälsning och Guds verks befrämjande var den drivande kraft, som kom honom att anstränga sig till det yttersta. Vad Broadys predikan betydde för baptismens rotfästande och utbredning i huvudstaden särskilt under 1870- och 1880-talen kan knappast ett yngre släkte fatta, men visst är, att utan hans kraftiga och välsignelsebringande insatser skulle icke Stockholms baptistförsamlingar ha blivit, vad de i våra dagar äro.

BROADYS INSATS I NYKTERHETS-ARBETET.

Broady var hela sitt liv en varm nykterhetsvän och en ivrig kämpe för folknykterhet. Både i Sverige och Amerika hade han haft tillfälle att se och studera dryckenskapens elände och skadliga verkningar på individ och samhälle, och han såg i rusdryckshanteringen och supseden ett av de största hindren både för folkets sociala lyftning och den religiösa verksamhetens utveckling.

I sin undervisning framhöll han mycket ofta nykterhetsverksamhetens betydelse och predikanternas plikt att aktivt deltaga i kampen mot rusdryckerna. Han kunde i de mest bjärta färger framställa dryckenskapens elände för sina elever och sedan fråga dem, om de ej ansågo det vara en kristlig plikt att bekämpa denna vårt folks värsta fiende. Naturligtvis inskärpte han hos dem nödvändigheten av absolut avhållsamhet från alla rusgivande drycker. Det kunde hända, att han någon gång fick kännedom om att någon av hans elever vid något tillfälle icke iakttagit absolut avhållsamhet från alkoholhaltiga drycker, och då blev han i högsta grad upprörd. Den felande blev ofelbart föremål för stränga disciplinära åtgärder, och det hände t. o. m. att dessa i någon mån drabbade hela skolan. Vid ett tillfälle förbjöd han t. ex. användningen av svagdricka i skolans matsal, ehuru en svagdricksbryggare lovat att gra-

tis leverera allt vad skolhushållet behövde därav. Anledningen därtill lär hava varit, att någon av eleverna begagnat drycker med starkare alkoholhalt, och dels för att statuera ett exempel, dels för att förebygga all möjlighet för alkoholbegärets uppväckande, vidtog han denna ganska drakoniska åtgärd.

Att det svenska baptistsamfundet så aktivt deltagit i nykterhetsarbetet och i sin verksamhet alltid hävdat kravet på absolut avhållsamhet från rusdrycker, det beror säkerligen i icke ringa grad på K. O. Broadys inflytande. De flesta av samfundets predikanter hava varit hans lärjungar, och hos alla, som någon tid åtnjutit hans undervisning, har han inskärpt vikten av personlig nykterhet och aktivt deltagande i striden mot dryckenskapen. Och i detta som i så många andra avseenden var han det bästa föredömet för sina lärjungar.

Men det var icke endast i skolan Broady verkade för nykterhet. I sina predikningar och föredrag kunde han på det mest illustrativa och övertygande sätt tala om rusdrycks-hanteringens faror, och hans nykterhetsföredrag hörde till de yppersta man någonsin kunde få höra. Mycket ofta höll han speciella nykterhetsföredrag och deltog i diskussioner rörande alkoholspörsmålet, och hans inlägg voro av den art, att motståndarna hade svårt att komma med några invändningar. Hans strävanden gingo ut på att icke blott rädda dem, som voro hemfallna åt dryckenskapslasten, utan framför allt att väcka en social ansvarskänsla, så att samhället komme att reagera mot rusdryckshanteringen. Han framhöll kraftigt samhällets skuld i fråga om rusdryckerna. År 1883 hölls i Betelkapellet, Stockholm, en stor och uppmärksammad debatt i nykterhetsfrågan. Ämnet för diskussionen var följande: »Är det folket eller lag-

stiftningen, som är orsak till brännvinshanteringen och den därmed förenade dryckenskapslasten?» Huvudtalarna vid denna diskussion voro generalkonsul C. O. Berg och överste K. O. Broady. Den förre förfäktade den meningen, att folket självt vore skulden till dryckenskapen och att riksdagen gjort, vad den kunnat göra för att på lagstiftningens väg råda bot mot superiet. Han förordade följaktligen upplysning som det enda effektiva medlet till nykterhetens befrämjande. Broady företrädde en annan åskådning. Han medgav att upplysning vore nödvändig och att dryckenskapen i väsentlig grad berodde på folkets okunnighet och oförmåga att rätt inse dess skadeverkningar. Men han framhöll desslikes med skärpa, att riksdagen eller lagstiftningen ingalunda gjort, vad den bort och kunnat göra, för att motverka och förhindra dryckenskapen. Lagstiftningsarbetet i denna fråga borde gå hand i hand med upplysningsverksamhet och slutligen resultera i ett allmänt rusdrycksförbud. Det var Broadys uppfattning, att folknykterhet utan rusdrycksförbud aldrig skulle bli en verklighet, huru mycket man än bemödade sig om att giva folket upplysning. Det vore staten ovärdigt att tillhandahålla rusdrycker åt folket och därigenom lägga frestelsen i dess väg. Broady förfäktade också den meningen, att genomförandet av ett demokratiskt styrelsesätt skulle befrämja folknykterheten i landet. Häremot uppträdde generalkonsul B. mycket skarpt och framhöll, att dryckenskapen florerade även i Amerika, där full demokrati rådde, men härpå svarade Broady med att framhålla de välsignelsebringande verkningarna av rusdrycksförbudet i de stater i Amerika, där det redan vid den tiden blivit infört. Det var folket självt, som i dessa stater avkastat sig rusdryckernas ok. Diskussionen blev mycket livlig och den stora publiken gav genom kraftiga applå-

der och tillrop tillkänna sitt bifall till den av Broady företrädda åsikten. Broady förordade förbudstanken, vars främste företrädare han var vid den tiden, och generalkonsul B. anslöt sig till vad som senare blivit kallat restriktionssystemet.

Detta och många andra av Broadys inlägg i de spörsmål, som rörde alkoholens bekämpande, torde ha bidragit till att väcka den sociala ansvarskänsla, som blev mer och mer allmän i kristna kretsar under 1880-talet.

Broady var en av dem, som 1877 införde »Hoppets Här» i vårt land. Föregående år hade den bekante amerikanske baptistpredikanten Eli Johnson besökt Sverige och hållit nykterhetsföredrag på många platser i landet, och såsom en frukt av denna verksamhet infördes efter amerikanskt mönster den nykterhetsrörelse, som kallades »Hoppets Här». Man bildade föreningar på många platser, och det var pastor Anders Wiberg och överste K. O. Broady, som mest verksamt deltogo i detta nykterhetsarbete. Broady reste omkring och höll eldiga nykterhetsföredrag, illustrerade med s. k. väggtavlor, och överallt bildades nya avdelningar av »Hoppets Här». Dessa föreningar utförde ett förberedande arbete för de stora nykterhetssällskap, som sedermera bildades, och i vilka de gingo upp.

Under år 1880 utförde Broady ett originellt nykterhetsarbete i huvudstaden. Han besökte nämligen alla Stockholms krogar och utskänkningsställen och varnade kunderna på dessa ställen för rusdryckerna samt utdelade lämpliga nykterhetstraktater. Detta var ingen behaglig sysselsättning. Ibland blev han naturligtvis skymfad och utkastad, men icke så sällan hände det, att krogkunderna gåvo honom rätt och lyssnade villigt till hans ord. De som minst tyckte om denna verksamhet, det var krögarna,

men de kunde icke mycket göra för att förhindra den. Han inbjöd krogkunderna till speciella möten, som han höll i Betelkapellet, och han kunde ofta glädja sig åt att finna dem ganska talrikt församlade till dessa möten. På ett kraftigt språk och med bilder, som de ägde förutsättningar att förstå, målade han för dem dryckenskapens förbannelse.

Hans inflytande sträckte sig också utom Sveriges gränser. År 1877 erhöll han kallelse att besöka Finland. Han hörsammade denna kallelse, och efter ett föredrag, som han höll i Wasa den 6 juni 1877 bildades den första absolutistiska nykterhetsföreningen i detta land.[1]

Det må vara på sin plats att här återgiva några tankar ur ett nykterhetsföredrag, som Broady höll redan 1877. Vad som i detta framhålles, har icke förlorat sin auktualitet sedan den tiden. Tvärt om. Över ämnet: »Dryckenskap och ett oskickligt väsende» yttrade han bl. a.:

»Mina älskade vänner! Det ligger sanning i det påståendet, att dryckenskapen kräver flera offer av samhällena, städerna, nationerna, folken, än vad krigen göra. Dryckenskapen förorsakar, att ett folk, en nation, ett samhälle förlorar sin känsla av personlig värdighet. Är du en rättänkande människa, så måste du medgiva, att det är skamligt och sorgligt, att dessa många hundra och tusen, vilka tala samma tungomål och dyrka samma Gud som du, genom dryckenskapen skola gå ned i en för tidig grav.

Saken har hos oss fått alltför liten vikt, och skälet därtill är, att vi ej bry oss om att tänka på den, men mycket har det oaktat gjorts för nykterhetens befrämjande i vårt land under de sista 40 åren. För 40 år sedan var ju den tron allmän, att starka drycker voro alldeles oumbärliga för vår nation. Numera vill väl ingen påstå något dylikt? 'Jo', kanske någon här vill säga, 'rusdrycksbehovet hos vårt folk grundar sig på klimatiska förhållanden. Sverige ligger så långt i norr, vi ha

[1] Weckoposten n:r 34, 1877.

kalla vintrar, långa vintrar och låg temperatur, vilket allt inverkar försvagande på människornas krafter. Vi behöva därför starka drycker för att hjälpa upp nerverna med.' Nej, lägg bort detta argument, ty det håller icke. Jag behöver väl icke påpeka, att det beviset eller antagandet, att vårt nordliga klimat fordrar, att vi skola njuta starka drycker, totalt vederlägges av följande händelse.

Den sista från England utgående nordpolsexpeditionen förvärvade sig en erfarenhet beträffande saken i fråga, vilken är ganska talande. Vi hava nämligen av de officerare och befälhavare, som medföljde denna expedition, underrättats, att bland besättningen funnos några, vilka flera år tillhört nykterhetsföreningar i England, föreningar, som påbjuda helt avhållande från rusgivande drycker. När fartygen kommo till de nordligare regionerna, kunde de ej komma därifrån på grund av is och snö. Då besättningen under vintern fick utstå många lidanden, så visade det sig, att just dessa sjömän, som tillhörde nykterhetsföreningar, hade sin hälsa kvar, när deras kamrater, som drucko sin grogg varje dag, angrepos av den vanliga sjukdomen skörbjugg. För vidare bestyrkande av saken i fråga kan jag nämna, att då en av de nyktra sjömännen en gång tog sig en grogg, insjuknade han och blev spetälsk. Men dessa nykterhetsvänner blevo icke endast befriade från skörbjugg, utan de kunde såsom friska män uträtta mera och uthärda hårdare arbete än de övriga.

Dessa bevis säga oss, att vi för att leva i vårt klimat icke behöva nyttja rusdrycker. Måtte vi frälsas från denna villfarelse! För 40 år sedan ansågs brännvinstillverkningen nyttig för jordbruket och ladugårdsskötseln. Nu tror ingen därpå.

För förändringarna i det allmänna tänkesättet ha vi till stor del att tacka den i fjol hädangångne domprosten Per Wieselgren. Han har uträttat mycket för nykterhetens befrämjande i vårt land. Han påpekade i synnerhet det fördärv, som rusdryckerna åstadkommo inom de s. k. bättre klasserna.

De nykterhetsföreningar, som bildas i våra dagar, hava till uppgift att nå de djupare lagren i samhällena. De som äro mest blottställda för krogens lockelser, äro arbetarna, för

så vitt jag mäktat iakttaga det. För att vinna de djupa leden måste vi i första rummet se efter, vad som utgör de egentliga orsakerna till att folket så tanklöst kastar sig i en last, som fördärvar både själ och kropp.

Vanan är en av orsakerna. Mången fader giver sin gosse brännvin och sätter glaset till hans läppar, innan gossen ännu kan stå stadigt på sina fötter. När sedan gossen blivit så gammal, att han kan tänka, anser han det karlaktigt att förtära rusdrycker. Mången gosse tycker måhända, att drycken i början smakar odrägligt illa, men detta övervinnes slutligen genom vanans makt.

En orsak till det onda är fattigdomen. Många tusen av våra medmänniskor ligga i dryckenskapslasten därför, att de tyngas av fattigdomens börda. Livet i hemmet blir för dem en plåga, och så förtära de rusdrycker för att trösta sig i sitt elände.

En annan orsak är okunnigheten. I våra skolor skola barnen lära sig tyska, latin, grekiska, hebreiska, rita trianglar, kvadrater, lära sig namnen på floder, berg och sjöar, men om lagarna angående själen och människokroppen, om det fysiska och det andliga livets välfärd få de inhämta ringa kunskap. Ingen kan då förundra sig över att okunnighet råder bland massan av vårt folk rörande de fördärvbringande rusdryckerna.

Begäret att hava s. k. angenäma och behagliga samkväm är vidare en orsak. Då unga män träffas t. ex. på gatan, väcker någon bland dem förslag om att dricka ett glas, varpå de följas åt in på källaren eller schweizeriet, där de rekvirera starka drycker. Något måste det vara, det är ej roligt annars. Men det är en falsk uppfattning, då man tror, att man ej kan ha roligt utan att dricka.

Åter en annan orsak, värre än de föregående, är gudlösheten. Av naturen frågar människan litet eller intet efter Gud. Hon går allt längre bort från Gud och tänker blott på att tillfredsställa sina egna onda begär, hon blir en slav i synder och laster och förgås, om ej Gud får rädda henne, omskapa hennes hjärta och sinne och giva henne av sitt eget väsende.

Dessa äro några av orsakerna till dryckenskapen. Om vi skola nå målet, som är nykterhet, sedlighet och trohet, så

måste vi börja rätt och lägga en god grund. Må vi börja med barnen, taga oss an dem och hos dem motverka onda vanor! Då skulle vårt folk ej längre behöva blygas över dryckenskapslasten. Fattigdomen måste vi söka avhjälpa. Vilka orättvisa lagar följas icke här på jorden! Hurudant är förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare? Huru många mästare tänka väl på att giva arbetaren mer än det, som är alldeles nödvändigt för hans arbete? Huru många av dem, som hava arbetare, tänka på annat än att själva förtjäna så mycket som möjligt?

Nykterhetsvänner, här hava vi något att göra. Tänken ut något medel till att få bort armodet! Du säger kanske, att arbetarne äro begivna på dryckenskap och äro därför fattiga, om de avstode därifrån, skulle de kunna köpa kläder, möbler m. m., och hustrurna bleve då nöjda. Det är ett misstag. Under mina resor och min vistelse i Sverige och Amerika har jag observerat, vilka egendomliga förändringar, som ägt rum hos den del av den kroppsarbetande klassen av vårt folk, som kommit över till Amerika. När dessa tjänare och tjänarinnor lämnade Göteborg, hade de sina brännvinsbuteljer med sig ombord på fartyget, och de roade sig, så länge innehållet i flaskorna räckte. När det blev slut i buteljerna och sjön sög och de voro nyktra, sågo de olika ut mot på fädernejorden, där de voro slavar under dryckenskapslasten, utan energi och intelligens. När de hunnit halvvägs över oceanen, började de att gå litet fastare, när de nalkades Amerikas kuster, blev det mera liv i dem, och när de slutligen satte foten på Amerikas jord, kunde man knappast känna igen dem. Denna förändring hade de hastigt genomgått. De kände, att de kommit i helt nya men icke hopplösa förhållanden. De visade, att de hade ett mål att sträva för, hade utsikter att förbättra sin ekonomiska ställning. Och när de inspirerades av hoppet om att bättre tider skulle komma, att de ej i hela sitt liv behövde stå och trampa på samma plats, likt oxen, då mån I tro, att det blev liv, energi, eftertanke och arbetsiver. Orsaken till förändringen var hoppet om en förbättrad ställning. Låtom oss använda de medel, Gud sätter i våra händer, och söka främja våra arbetande bröders bästa, ingjuta hos dem hoppet

om ett bättre, så att torpare-, statkarls- och dagakarlssonen ej må tänka, att han ej kan bli annat än torpare, statkarl och dagakarl. Ja, låtom oss arbeta för bättre utsikter för arbetarne även i jordiskt avseende. Därigenom skall nykterhetssaken befrämjas.

Såsom nykterhetsvänner önska vi en förändrad opinion inom den arbetande klassen, så att man där får en känsla av att det är en vanära att vara drinkare, vara en slav under dryckenskapen. Mycket är att göra härutinnan. Måtte Gud hjälpa oss!

Till sist några ord till de dyra själar, som känna, att de äro slavar under lasten. Du känner, att du är bunden med järnfjättrar, som du själv ej kan bryta. Ropa till Kristus, han skall förlossa dig i dag. Han är kommen till jorden och uppfaren till himlen för att frälsa sådana, som du och jag äro. Du säger kanhända att du är så usel och förnedrad, att det ej är värt, att du försöker komma upp ur eländet. Har du hört talas om att i Buddhatemplen står mitt på varje altare avbildad en lilja, slående ut sina vackra blommor omkring breda, glänsande blad? Denna lilja är en sinnebild och syftar på att liksom hon växer upp ur marken och blir fager och skön, ja, ett av jordens härligaste blomster, så kan människan, huru djupt fallen och sjunken i dyn, synden, hon än må vara, resa sig upp och bliva en härlig skapelse. Liljan är du, kära själ, som känner dig förlorad. Den som kan hjälpa dig upp ur din förnedring, är Herren Jesus Kristus. Han kan giva dig silvervita kläder och ställa dig ren och helig inför tronen. Må Jesus giva dig hjälp, och må du och alla taga emot hans frälsning och bliva iklädda denna härliga skrud!»

Detta föredrag är typiskt för Broadys uppfattning om alkoholspörsmålet. Dryckesseden har en av sina djupast liggande orsaker i de sociala missförhållandena, och därför bör nykterhetsarbetet också gå ut på att skapa drägligare existensvillkor och bättre sociala betingelser för de folkklasser, som lida mest av rusdryckerna.

Broadys föredrag refererades ofta i pressen, särskilt

när han befann sig på resor i landsorten. Men även Stockholmstidningarna, som i allmänhet icke visat mycken förståelse för nykterhetssträvandena, refererade ibland hans nykterhetsföredrag. I en Stockholmstidning för 1886 läses t. ex. följande: »Därefter höll överste Broady ett med stor spänning åhört och med ljudliga applåder hälsat föredrag om orsakerna till dryckenskapen». Enligt referatet av föredraget voro dessa följande:

1. Njutningsbegäret, som driver människorna att söka tillfredsställelse även där verklig sådan aldrig finnes.
2. Okunnigheten om alkoholhaltiga dryckers skadliga verkningar för individ och samhälle.
3. Människors sorgliga likgiltighet för varandras välfärd, en likgiltighet som har sin grund i självviskheten.
4. Själstomheten hos de människor, som icke ha ett bestämt mål för sitt liv.
5. Familjeolyckorna, som ofta ha sin grund i fattigdom och sociala missförhållanden.
6. Vinningslystnaden och egennyttan hos krögare och bryggare.
7. Barbariet i en lagstiftning, som tillåter staten att profitera på superiet genom att använda inkomster av rusdryckshanteringen för statsändamål.

Det var i slutet av 1870- och början av 1880-talen Broady ägnade särskilt stor uppmärksamhet åt nykterhetsarbetet. Han reste omkring nästan överallt i landet och höll sina nykterhetsföredrag, och där han uppträdde, samlades stora skaror för att höra honom. Han var vid den tiden en av landets främsta nykterhetspredikare, och att den svenska nykterhetsrörelsen vid nämnda tid fick den fart, som fallet var, torde i icke ringa grad ha berott på K. O. Broadys energiska och målmedvetna nykterhetsarbete. Vad

han sålunda gjort för att främja nykterhetssträvandena i vårt land och för att rädda dem, som råkat i dryckenskapens fruktansvärda elände, berättigar honom till ett rum i den svenska nykterhetsrörelsens historia.

KAMPEN FÖR RELIGIONSFRIHETEN.

Baptisterna hava alltid med styrka framfört kravet på religionsfrihet. Man kan säga, att detta är en av grundprinciperna i deras förkunnelse och religiösa åskådning. De kräva för sig själva rätten att fritt dyrka Gud efter sitt samvetes bud, och de yrka på samma rätt även för andra. Det är, enligt deras uppfattning, fullkomligt stridande mot evangeliets både anda och bokstav, att vare sig staten eller ett av staten gynnat religionssamfund övar tvång på det kyrkliga eller det religiösa livets område. Denna deras uppfattning har lett dem till att bekämpa statskyrkodömet, som de icke anse stå i överensstämmelse med religionsfrihetens princip.

När Broady kom till Sverige, voro icke baptisterna så förföljda och trakasserade som fallet var ett årtionde förut. Religionsfrihetskampen var då till stor del redan utkämpad. Konventikelplakatet hade blivit upphävt 1858 och ersatt med en kungl. förordning, enligt vilken sammankomster till gemensamma andaktsövningar utan ledning av präst icke finge utan särskilt tillstånd äga rum å tid, då allmän gudstjänst i kyrkan hölles. Naturligtvis innebar ett sådant stadgande en begränsning i religionsfriheten och ett hinder för den frikyrkliga verksamheten. Det måste också ganska snart upphävas. Det ersattes 1868 med ett

nytt, i vilket allenast föreskrevs, att sammankomster icke finge hållas å allmän gudstjänsttid så nära det ställe, där den statskyrkliga gudstjänsten förrättades, att ordningen därigenom störtdes. År 1873 antogs den s. k. dissenterlagen, vilken utgjorde en förbättring av en dylik lag av år 1860, och baptisterna uppmanades att söka lagligt erkännande såsom främmande trosbekännare. Då emellertid enligt denna lag rätten till fri religionsutövning gjordes beroende av regeringens godtycke och den i övrigt innehöll många för de frikyrkliga synnerligen hindrande bestämmelser, vägrade baptisterna att ställa sig under den. Endast baptistförsamlingen i Våmhus, Dalarna, anhöll om lagligt erkännande enligt 1860-års dissenterlag och ingen församling sökte erkännande enligt lagen av 1873. Vid konferensen 1875 höll Broady ett föredrag, vari han framlade skälen till baptisternas ståndpunkt i denna fråga, och konferensen beslöt, att föredraget skulle gälla som ett auktoritativt uttalande rörande baptisternas ställning till den nya lagen samt att genom en kommitté framlämna uttalandet till kungl. majestät. Vi anföra här några punkter ur föredraget.

»Såsom baptister tillerkänna vi den heliga skrift absolut och uteslutande rätt att avgöra alla sedliga och religiösa frågor. Till dessa hörer frågan om förhållandet mellan stat och kyrka.

Beträffande det religiösa livet i allmänhet framhåller skriften på det tydligaste, att Gud med avsikt ordnat skapelsen så, att människan, varhelst hon än må befinna sig på jorden, skall förnimma Gud och av inre tro eller övertygelse ordna sitt liv under honom. Aposteln Paulus säger: 'Gud har uppenbarat för människorna kunskapen om sig själv, ty ända ifrån världens skapelse äro hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudom genom hans verk synbara för eftertanken'. Härav framgår, att den Evige avsett, det individens personliga

tro på Gud, förmedlad i första hand av den i skapelsen givna gudomliga uppenbarelsen, skall vara det religiösa livets eller religionens första och allmänna grund. Av detta följer då även, att den religiösa övertygelsen är individens ensak, för vilken han, och detta endast inför Gud, står eller faller. Vad återigen särskilt vidkommer församlingen, så framhåller skriften lika tydligt, att hon tillhör Kristus, att hon är hans kropp och rike och har honom uteslutande till sitt huvud. Av detta framgår, att församlingen såsom Kristi kropp är i allt oberoende av statsmakten och att följaktligen ingen annan än Kristus har rättighet att för henne lagstifta.

På dessa Skriftens tydligt framhållna läror grunda vi så väl i allmänhet vårt yrkande på absolut samvetsfrihet i allt vad till den religiösa tron och övertygelsen hörer, som särskilt vår protest mot och vårt förkastande av 1873 års dissenterlag. Ty ehuru vi, då vi jämföra denna lag med den, som utfärdades 1860, gärna giva den förstnämnda företrädet, så vilar dock även den på en alltför skriftvidrig uppfattning om förhållandet mellan stat och kyrka, för att vi med gott samvete skulle kunna underkasta oss densamma.»

Efter dessa inledande anmärkningar upptogos de olika paragraferna i lagen till granskning. Då denna framställning är ett gott uttryck för Broadys kyrkopolitiska uppfattning och för baptisternas åskådning i allmänhet, skola vi här återgiva dess huvudsakligaste innehåll.

Rörande lagens första paragraf heter det:

»I denna paragraf göres församlingens tillvaro beroende av konungens bifall. Men vi äro av den övertygelsen, att konungen såsom statens överhuvud endast har att vaka över och befrämja det borgerliga samhällets väl. Det är visserligen sant, att eftersom detta väl har ej blott en materiell utan även en sedlig sida, statschefens ovan angivna uppgift då kommer att inbegripa även den att vaka över samhällets sedliga liv. På grund därav är det även som Skriften säger, att den världsliga överheten är en Guds tjänare till nytta för den, som gör det goda, men iklädd svärdet för att verkställa Guds vrede på den, som gör det onda. Men längre kunna vi ej se att

statsmaktens myndighet sträcker sig. Ty det, att den är satt att vaka över samhällets sedliga liv, berättigar den ej att ingripa på det religiösa livets område. Visserligen bestämmes det sedliga livet till en ej ringa grad av individens religiösa åsikt. Men detta oaktat måste dock denna åsikt vara fri, för så vitt den eljest skall vila på tro eller övertygelse. Är däremot åsikten icke fri, d. v. s. har den ej övertygelsen till sin grund, då finns ej heller någon borgen för att den hos individen eller hos samhället skall verka i sedligt syfte. Tvärt om övertyga oss både förnuftet och erfarenheten, att tvång inom religionens område alstrar skrymteri, ogudaktighet och ateism. Det står således fast, att den religiösa tron eller övertygelsen är individens ensak, för vilken endast hon själv är ansvarig inför Gud och över vilken följaktligen den världsliga överheten ej äger att bestämma.

De protestantiska statskyrkorna hava visserligen i de flesta fall insatt statschefen såsom församlingens 'summus episcopus', d. v. s. de hava gjort honom även till kyrkans överhuvud, varuti de i princip icke mäktat höja sig över hedendomens ståndpunkt. Men med detta åtgörande hava vi intet att skaffa. Ty såsom kristna erkänna vi ingen annan än Kristus som vårt överhuvud i andliga ting. — — —

Att således efterfölja denna dissenterlagens första paragraf, vore i princip att insätta en dödlig på Kristi tron och att göra lydnaden för vår himmelske konung beroende av en dödlig människas vilja, vilket allt Guds ord och vårt samvete förbjuda oss».

Rörande § 2 i dissenterlagen heter det:

I denna paragraf göres i första rummet församlingens offentliga religionsutövning, varmed vi särskilt förstå det offentliga förkunnandet av Guds ord, beroende därav, att hon först skaffat sig en lämplig person till föreståndare och därom underrättat den borgerliga myndigheten. För det andra förpliktigas församlingens föreståndare att utöva en viss polisuppsikt över henne och i sådana fall, då vid den offentliga gudstjänsten avvikelse skett från den uppgivna trosbekännelsen eller allmän lag överträtts, därom göra anmälan till vederbörande borgerliga myndighet. För det tredje ålägges förestån-

daren att i denna sin egenskap utöva vissa andra borgerliga förrättningar, vilkas beskaffenhet och omfång göras beroende av konungens eller annan borgerlig myndighets påbud.

Församlingen ålägges ock att städse äga en föreståndare över sig.

Vad vi härmed hava att invända är för det första, att Herren i sitt ord ålägger sin församling att offentligen förkunna Guds frälsning, hon må för övrigt hava eller icke hava en föreståndare. För det andra, att då hon har föreståndare eller lärare, dennes åliggande *såsom sådan* enligt Skriften är, att uteslutande hängiva sig åt ordet och bönen, men icke i sin egenskap av församlingsherde befatta sig med den ena eller andra borgerliga förrättningen, ty allt sådant åligger det staten att med egna tjänstemän själv uträtta. — — —

Den lagliga åldern för utträde ur statskyrkan och inträde i dissenterförsamlingen bestämmes i denna paragraf (§ 3) till 18 år. Denna bestämmelse grundar sig naturligtvis på den förutsättningen, att en person före den angivna åldern ej är mogen att själv avgöra över sin religiösa tro och övertygelse. Men är denna förutsättning sann, då följer även nödvändigt, att en människa före sitt adertonde år ej är mäktig att bestämma över sitt religiösa liv och följaktligen, att hon före denna ålder ej heller är för sina gärningar ansvarig inför Gud. Men att varken skriften, erfarenheten, den borgerliga lagen eller ens statskyrkans egen lag berättigar till ett sådant antagande, är så uppenbart, att vi ej anse vara av nöden att härom vidare orda. Vi tillägga blott, att det att fixera den tidpunkt, då i en människas liv förmågan hos henne är förhanden att själv bestämma över sin tro och sitt förhållande till gudomliga ting, är en sak, som allenast tillkommer Gud, men ingalunda statsmakten, som med detta alls intet har att skaffa». — — — — — — — — — — — — — — — — —

Efter en granskning av §§ 5 och 6, som handla om äktenskap mellan makar, vilka båda äro dissenters, och uppfostran av barn, födda av makar, av vilka den ena tillhör statskyrkan, säges följande om § 12:

»I denna paragraf förbjudes vid strängt straff dissenters

att meddela religionsundervisning åt barn under 15 år, och vilka tillhöra svenska kyrkan, utan att konungen för särskilt fall det tillåter. Men huru skola vi som kristna samvetsgrant kunna låta binda oss av en sådan lag! Befaller icke Herren oss i sitt ord att gå ut i hela världen och predika evangelium för hela skapelsen? Inbegriper icke denna befallning även barn under 15 år? Eller hava icke barn, innan de uppnått denna ålder en själ, som behöver frälsas? Eller kan staten ansvara för, att barnen inom svenska kyrkan utan undantag undervisas i evangelium, till dess de hunnit nyssnämnda ålder. Om staten härpå svarar ja, så fråga vi varpå den grundar denna sin försäkran. Vittnar icke den dagliga erfarenheten inom samhälls- och familjelivet oförtäckt om motsatsen? Om återigen staten svarar nej, vad berättigar den då att hindra alla utom statskyrkan stående kristna att meddela sagda undervisning? Är icke detta att ingripa på ett område, där bestämningsrätten endast tillkommer Gud? Ja, än värre, är det icke att uppenbart våldföra, vad Gud har befallt? Må ingen göra den invändningen, att vi här ej hava något att frukta, eftersom saken är hänskjuten till konungens särskilda avgörande, vilken visserligen icke skall motsätta sig det gott är. Ty för det första är det avgivna stadgandet i uppenbar strid mot Herrens uttryckliga befallning, och för det andra varken kunna vi eller är det oss tillåtet att i det Gud tillhörer bygga på jordiska konungars eller regeringars gunst. Alla sådana stöd äro vanskliga, varom historien lämnar alltför många vittnesbörd».

Rörande § 15 i den nämnda lagen säges följande:

»I denna paragraf straffas med förlust av innehavd borgerlig befattning i vissa fall de, som utträda ur svenska kyrkan. Ej nog med att den allmänna rättskänslan känner sig djupt kränkt av ett sådant godtyckligt stadgande, utan staten själv handlar här till sitt eget förfång. Ty vill staten hava dugliga ämbets- och tjänstemän, så må den därtill kalla samhällets bästa gåvor och endast fordra av dem redbarhet, insikter och vetande, men längre i sina anspråk anse vi ej staten befogad att gå. Allraminst bör enligt vårt förmenande staten uppställa någon viss religiös bekännelse som villkor för bor-

gerlig syssla, för så vitt den vill undvika att försänka samhället i ohämmat skrymteri. Tvärtom, de lagar, under vilka Gud ställt samhället, och vilka bestämma dess mål, fordra, att det må stå envar samhällsmedlem fritt att oavsett sin religiösa bekännelse tjäna staten i det kall, vartill hans gåvor för övrigt berättiga honom, och dymedelst alla samverka vid befrämjandet av det helas väl. Vi uppställa därför såsom en rättmätig och billig fordran, att ingen inskränkning av individens medborgerliga rättigheter måtte äga rum såsom en följd av hans religiösa tro, och att följaktligen ingen samhällsmedlem blott på grund av sin övertygelse måtte berövas dagligt uppehälle för sig själv, sin maka och sina barn.»

Inlagan avslutas med följande ord:

»Härmed hava vi uttryckt vad vi ville hava sagt angående vår åsikt om 1873 års dissenterlag. Vi hava endast avsett att, i korthet angiva de bestämmelser i den, vilka synas oss mest stridande mot den rent mänskliga rätten i allmänhet och särskilt mot den lydnad, vi såsom Kristi lärjungar äro skyldiga vår Gud och Frälsare. Och det synes oss, som om tillräckligt framhållits för att övertyga envar, att vi med gott samvete ej kunna underkasta oss nyssnämnda lag».

Baptisterna hava fått uppbära mycket klander för att de icke velat ställa sig under dissenterlagen utan fortsatt att tillhöra svenska statskyrkan, som de ju i flera avseenden tillföljd av sin religiösa övertygelse måste bekämpa. Man har stundom fällt mycket hårda omdömen om dem på grund av denna deras ställning. Den som emellertid läser den av överste Broady författade inlagan, vars huvudsakligaste innehåll vi här ovan återgivit, skall icke vägra att erkänna, att de hava mycket starka skäl till sin ståndpunkt i fråga om dissenterlagen.

För Broady var religionsfrihetens grundsats helig, och i sina föredrag och på annat sätt försvarade han den oförfärat. Han hade fått sin uppfostran i ett land, där full religionsfrihet är rådande, och han hade sett tillräckligt

mycket av den religiösa intoleransens yttringar i förföljelserna mot baptisterna och andra för att han skulle bli en avgjord motståndare till allt religiöst tvång och en den ivrigaste försvarare av varje människas rätt att fritt och obehindrat handla efter sin religiösa övertygelse.

BROADY SOM PREDIKANT.

Vi ha i annat sammanhang framhållit, att Broady var en begåvad och framgångsrik predikant och att han i denna sin egenskap utövade stort inflytande icke blott inom de svenska baptistförsamlingarna utan även inom andra kretsar. Han predikade mycket ofta i Stockholm, i synnerhet i Betelkapellet, men han företog även vidsträckta predikoresor till olika delar av landet, särskilt i sina yngre dagar. Varhelst han uppträdde, samlades stora åhörareskaror, som med uppmärksamhet åhörde hans predikningar, och under 1870- och 1880-talen var han onekligen en av vårt lands mest bemärkta predikanter.

Det är icke så lätt att giva en analys av Broadys predikan. Det homiletiska stoff han efterlämnat är ganska knapphändigt, beroende därpå, att han sällan eller aldrig hade sina predikningar skrivna. Ett kortfattat utkast med predikans huvudpunkter var i regel det enda koncept han använde. Åtskilliga predikningar av honom hava dock återgivits i tidningar, och möteshandlingar, och en samling av dessa har också utgivits av trycket.[1]

Vilka voro då betingelserna för den framgång, som Broady rönte i sin predikoverksamhet? En predikants in-

[1] Ax från ett femtioårigt arbetsfält. Tryckningskommitténs förl. 1916.

flytande betingas förnämligast av tvenne faktorer, nämligen hans egen personlighet och det budskap, som han har att förkunna, och ingen kan bli en verkligt inflytelserik evangelii förkunnare, om han icke är en kristlig karaktär och förkunnar ett budskap, som kan möta åhörarnas andliga behov. Vad beträffar Broady, så var det måhända icke predikans innehåll, som var det mest anmärkningsvärda. Visserligen är hans predikan evangelisk och genom sitt innehåll hjärterannsakande, men någon rikedom på originella tankar och synpunkter kan knappast sägas kännetecknа den. Det är icke genom en djupsinnig tolkning av textens innehåll han fängslar sina åhörares uppmärksamhet, och ibland kan t. o. m. den något djärva exegesen vara ägnad att framkalla invändningar. När man läser en av hans predikningar, har man svårt att förstå, hur kanske just denna var i stånd att på ett alldeles särskilt sätt binda åhörarnas uppmärksamhet och gripa deras hjärtan. Man inser, att det icke kan vara predikans innehåll, som i första rummet utgör förklaringsgrunden till dess verkan på åhörarna.

Broady lade icke heller överdrivet stor vikt vid formen. Han hyste icke höga tankar om de predikanter, vilkas predikningar närmast ge intryck av att vara vältalighetsprov, och ofta varnade han sina lärjungar för faran att lägga huvudvikten vid det formella i framställningssättet. Själv var han knappast vältalare i ordets vanliga mening, men när han riktigt kom in i sitt ämne och kände sig gripen av det budskap han hade att förkunna, kunde han höja sig till en anmärkningsvärd grad av vältalighet. Ordspråk och vackra fraser föraktade han, och ingen kunde få det intrycket, att han med sådana medel ville påverka sina åhörare. Enkelt och flärdfritt utan oratoriska vändningar och svårbegripliga ord och uttryck frambars budskapet. Broady

ägde en utomordentligt vacker och kraftig röst, som ända in i sena ålderdomen bibehöll sin säregna klang. Han kunde utan ansträngning göra sig hörd även i de största lokaler, och när han, såsom ofta skedde, höjde rösten för att giva särskilt eftertryck åt det han sade, kunde ingen åhörare förbliva likgiltig och med sina tankar frånvarande. Även när han talade så tyst, att han nästan tycktes viska fram orden, kunde man utan svårighet uppfatta, vad han sade. Denna hans mycket goda utrustning i fråga om röstresurser bidrog naturligtvis till att hans tal och predikningar aldrig verkade tröttande på åhörarna, även om de understundom kunde bli rätt långa.

Även gesten använde han som uttrycksmedel. En och annan kunde nog tycka, att hans rörelser på talarestolen voro alltför livliga och kanske något teatraliska. Under sina yngre dagar gestikulerade han ganska häftigt och hans offentliga uppträdande kunde kanske anses i någon mån excentriskt. Han plägade ofta gå fram och tillbaka under det han talade, och därför tyckte han icke bra om sådana talarestolar, som voro av beskaffenhet att alltför mycket begränsa predikantens rörelsefrihet. Hans gester och rörelser i övrigt verkade dock alltid naturliga och voro väl ägnade att förstärka intrycket av det talade ordet.

Broady var en man med en fast kristlig karaktär och starka religiösa grundsatser, och hans predikningar gåvo åhöraren ett djupt intryck av att predikanten själv var gripen av de sanningar han förkunnade. Man kunde icke undgå att märka, att bakom de med djup känsla och övertygelse uttalade orden stod en kristen personlighet, som ville och kunde meddela andra, vad han själv upplevat som sanning. Det var inga »ovissa ljud», inga tveksamma och tvetydiga uttalanden, som kunde lämna åhöraren i ovisshet

om predikantens egen uppfattning. Varje uttalande tycktes vara uttryck för en stark och djupt grundad övertygelse, och framställningen föreföll därför åhörarna vederhäftig och verkade övertygande. Utan tvivel kan man i den antydda egenskapen se en av de allra viktigaste förutsättningarna för Broadys framgång som predikant. Hans predikan blev alltid mera ett personligt vittnesbörd än en exegetisk utläggning, och erfarenheten visar ju, att den predikant, vars förkunnelse har karaktären av personligt vittnesbörd, oftast lyckas bäst, då det gäller att vinna åhörarnas intresse och uppmärksamhet. Naturligtvis höll också Broady bibelförklaringar eller utläggningar av vissa ställen i den heliga skrift, men man torde med skäl kunna säga, att han på det området icke lyckades så väl, som då hans predikan fick formen av en personlig vädjan till människorna.

Utmärkande för Broadys predikan var också den kraft och hänförelse som ovillkorligen rycker åhöraren med sig. Detta var naturligtvis fallet mer under hans yngre dagar än under de senare åren av hans liv, men även den, som hörde honom endast de sista åren, måste förvåna sig över den religiösa hänförelse och andliga kraft, som ofta utmärkte förkunnelsen. Han var ibland synnerligen djärv och skarp i sina uttalanden, och somliga av dessa torde kunna betecknas som överdrifter, men en predikant, som är besjälad av ett verkligt religiöst patos, väger icke ängsligt sina ord, i synnerhet om det gäller sådant, som enligt hans övertygelse är villfarelse eller humbug.

Ehuru Broadys predikan ofta kunde ge intryck av att vara framsagd alldeles extempore, hade den dock i de flesta fall föregåtts av omsorgsfull förberedelse. Men denna förberedelse bestod icke i ett noggrant instuderande av ord

och uttryck, ej heller avsåg den blott ämnets homiletiska behandling. De som stodo Broady nära hava berättat, att han vid förberedelsen till sina predikningar och lektioner tillbragte timmar i ensamhet, och han tillät icke gärna, att någon därvid störde honom. Den viktigaste förberedelsen bestod i bön och stilla begrundan av Guds ord. I bönen hämtade han kraften och inspirationen, och mycket ofta betonade han för sina lärjungar vikten av att låta det offentliga framträdandet föregås av bön och inre koncentration. Själv var han utan tvivel en bönens man och i det stilla umgänget med Gud såg han den viktigaste betingelsen för framgång även i det offentliga.

Pastor J. W. Hjertström, Amerika, berättar följande händelse, som är mycket karaktäristisk för Broady:

»Vår församling höll ett större uppbyggelsemöte. Under middagen samlades i vårt hem åtskilliga deltagare i mötet. Där voro predikanter, någon folkskollärare, en medlem av stadsstyrelsen och likaledes den ledande mannen i den lutherska missionsverksamheten på platsen o. s. v. Efter intagen måltid samtalades över olika ämnen under ett par timmar. Därunder försvann översten, utan att kanske någon lade märke därtill. Det led mot tiden för eftermiddagsmötet, och man började undra, om den försvunne gått till vila i något närbeläget rum. Som alla gäster lagt sina hattar i vårt arbetsrum, och vi tänkte, att möjligen där vår gäst gått till vila öppnades dörren försiktigt. Vad funno vi där? Jo, en man stående på sina knän med händerna hopknäppta över bröstet och med ansiktet vänt uppåt. Till mätta hade han utbrett sin reskappa. Att vi smögo oss till våra hattar under en känsla av förödmjukelse och vördnad, är naturligt. Vi hade icke bedit, vi hade blott ätit oss mätta, språkat och väntat på kyrkdags.

Sedan vi börjat mötet kom översten och deltog i diskussionen rörande undervisningen i söndagsskolan.»

Ingenting fick hindra honom, då det gällde att genom bön och Guds ords betraktande förbereda sig för predikan. Därför sökte han ensamheten. En predikant, som reser från den ena platsen till den andra och således ständigt har att predika för nya åhörare, kan nog frestas att hålla samma predikningar dag efter dag för att slippa mödan att utarbeta nya. Han saknar ju också mången gång tillfällen att på det sätt han kunde önska förbereda sig för predikan. Det kan icke sägas, att Broady föll för den antydda frestelsen. Ehuru han på sina predikoresor oftast var mycket upptagen av samtal och överläggningar med predikanter och andra, drog han sig undan till ensamheten, när tiden för hans offentliga framträdande nalkades. Han ville i bön och stillhet inför Gud hämta krafter, och när han sedan framträdde med sitt budskap, var även det, som han mången gång förut predikat om, nytt för åhörarna. Predikan blev heller aldrig enformig och schablonmässig.

Broady var en religiös personlighet, och däri ligger hemligheten till den framgång han hade som predikant. En stark övertygelse, en brinnande nitälskan för Guds verk, en orubblig visshet om sanningen i det budskap han förkunnade, en rik kristlig erfarenhet — detta var avgörande faktorer i fråga om inflytandet av hans predikan.

Vad angår innehållet i Broadys predikan, så kan man med skäl beteckna det som verkligt evangeliskt. Han är väckelsepredikanten, som vill väcka människorna till besinning om vad deras frid tillhörer, och till den sinnesändring som är den sanna trons första förutsättning, men hans väckelsepredikan är icke företrädesvis en lagisk bot- och straff-

förkunnelse utan en vädjan till människornas samveten och en bevekande maning att mottaga Guds i Kristus erbjudna nåd. Gud är icke blott den stränge domaren utan framför allt den förbarmande fadern, vars kärlek sträcker sig även till de djupast fallna. Typiskt för detta slags predikan kan följande framställning vara. Den är hämtad ur en predikan om »den förlorade sonen», hållen 1877:

»'En man', säger Jesus, 'hade två söner'. Härmed angiver då Jesus med ens det rätta förhållandet mellan Gud och oss, mellan Gud och människan. Gud är människans fader, och människan är hans barn, och detta evad människan för övrigt än må vara, hon må vara troende eller otroende, helig eller syndig, hemma i fadershuset eller bortkommen därifrån. Under alla dessa hennes olika förhållanden blir dock Gud hennes fader och hon ett av hans barn. Nu är det mycket svårt för oss att begripa detta, ja, vi kunna icke begripa det, och vi vilja icke ens tro det. Så länge vi, mina älskade, äro i vårt naturliga tillstånd, d. v. s. i synd, död, överträdelser och orättfärdighet, så länge vi befinna oss såsom Guds fiender, så länge vilja vi ju icke tro, att Gud det oaktat är vår fader i himmelen och vi hans barn. Begripa det kunna vi aldrig, men tro det, det fordrar Gud av oss. Älskade, låt det bliva klart för ditt hjärta, att du även i din synd, i din orättfärdighet, såsom fallen, sjunken i dyn och träsken, dock är ett Guds barn och Gud din fader! Låt detta bliva klart för ditt arma, inskränkta, förblindade hjärta, och det skall icke töva många ögonblick, förrän du står upp ur din synd och vänder dig till levande Gud och ger honom ditt hjärtas hyllning, din själs pris. Detta, älskade, är just vad Kristus här börjar med att framhålla, naturligtvis icke så, att människan även i sin synd är ett Guds barn i samma särskilda betydelse, som hon är det, när hon tror på Kristus, nej icke så; men att människan under alla omständigheter och förhållanden ändock har Gud till sin fader, att han är hennes fader och hon ett av hans barn, det vill Jesus göra klart för oss. Det var just fariséerna och de skriftlärde, som icke ville tro och begripa detta. Därför knotade de, när de sågo syndare och publika-

ner nalkas honom och av honom mottaga välsignelse och frid.»

Längre fram i samma predikan säger han följande:

»Den unge mannen 'gick bort och tog tjänst hos en borgare i det landet'. Det var ju mycket bra. Det är ju rätt, att människan gör någonting, när hon börjar känna sin nöd, känna att världen icke kan giva henne, vad hon behöver, något, som kan stilla hennes hunger. Icke gjorde han orätt däruti. Men han begav sig till en av landets borgare, till en av de människor, som voro i samma belägenhet, som han själv, till en syndens tjänare. Arbeta skulle han väl för att få mat och bliva människa. Det stora misstaget, han begick, var icke, att han sökte göra någonting för att hjälpa sig ur eländet, utan det han gjorde, var alldeles galet. Vad han borde göra, var icke att gå till en landets borgare utan stå upp och gå till sin fader, ty det var blott där, han skulle finna hjälp. Så är det, min älskade. När du kommer i nöd, i själanöd, när du känner livet kyligt och hjärtat tomt, när du känner, att synden är en fasa och du vill ifrån henne, när du har betryck och döden hotar dig, då, älskade, gå icke till människor utan gå rakt till Gud, till fadern, genom Herren Jesus. Det är vägen. Dit måste du komma. 'Jag är vägen, sanningen och livet, ingen kommer till fadern utan genom mig', säger Jesus. Genom Jesus måste du gå».

Detta är ju en väckande och hjärterannsakande skildring av Guds nåd och människans ställning, när hon ännu icke vänt sig till sin himmelske fader och mottagit hans förlåtelse, och den torde vara karaktäristisk för Broadys väckelsepredikan. Det är tron på Guds faderskärlek, som skall upprätta den fallne, och därför bör evangelii förkunnelse vara ett budskap om denna kärlek.

Frälsningen i Jesus Kristus var själva grundtemat i Broadys predikan. När han talade om denna frälsning, värmdes hans eget hjärta, och han kunde som få andra framställa dess härlighet och rikedom för människorna.

Han ägde själv en djup erfarenhet av denna frälsnings kraft, och därför kunde han också vittna därom för andra. Aldrig blev hans röst mera mild, hans ord mera allvarliga och gripande, hans vädjan mera varm och innerlig, än när han manade människorna att komma till Kristus för att mottaga hans frälsning. Följande citat ur en sådan predikan må här anföras:

»I striden mot det onda förlora vi och förlora ideligen och duka var gång under. Därför kom Kristus i världen. Och han är den ende, som förmår att giva frigörelse, att öppna fängelset, att föra andarna ut i ljuset, att lyfta dem till Gud. Och han gör det, ty han äger all makt. Se syndens verk i världen! Se mängden av de gråtande, de övergivna, de förtvivlade bland höga och låga, fattiga och rika! Ett enda ångestskri uppstår ifrån jorden och höres ända upp till himlen. Vilket vittnesbörd, att världen ännu icke lärt känna honom, som är kommen i världen att frälsa syndare! Dock står det fast, att Gud så älskade världen, att han gav sin enfödde son, på det att genom honom alla tårar skulle avtorkas och all världen hava frid med Gud. Han, denna gåva från Gud, är fri som luften. Han lyser som solen och är tillgänglig för alla. Hans ljus har under dessa senare tider och dagar kommit till mångas hjärtan med liv och glädje. Många ha vaknat upp och sett Guds nåd såsom aldrig tillförne och förnyats i anden. Sålunda göras de döda levande. Tron, den förunderliga tron på Kristus, vilken makt den har i världen!

Att du låter dig ledas av Gud, att du låter hans ord ha makt med dig, att du är ett barn i hans hand, att du låter hans vilja vara din vilja, huru upplyftande! Vilken underbar frälsning detta är, och det är Kristus, som förer denna frälsning till dig. Du beder honom, och han bevarar dig. Du giver honom ditt hjärta, och han giver dig kärlekens gåva från Gud, anden, livet. Och du förvandlas. Din väg går ej längre nedåt, utan uppåt. Gud har fött dig på nytt. Allt förvandlas för dig: jorden, himlarna, allt blir nytt. Förbannelsen har vikit undan för välsignelsen. Lösta av Kristus från syndens bojor ledas vi av Guds helige ande.

Mottaga vi Kristus genom tron, komma vi i besittning av allt vad han är, av allt vad han lovat. Vi dö då bort från oss själva. En uppenbar förändring inträder i hjärta och sinne. I stället för att vi förut spridde köld omkring oss, sprida vi nu värme, ty kärleken värmer. Genom goda gärningar samla vi glödande kol på våra motståndares huvuden. I Kristus bliva vi rättfärdiga, starka, heliga, fridfulla. Som barn vid modersbröstet hämta vi näring av Gud. Ordet, som var i begynnelsen blir vår livskälla. Fåfängligheten, själens förvändheter träda tillbaka. Ondskan underkuvas. Kristi ande hos oss blir starkare än köttets ande.

Saknar du denna erfarenhet, har du att söka den hos Kristus. Lämna dig åt honom. Låt honom äga dig. Han var i allt trogen inför Gud, han vandrade helt inför Guds ansikte. Låt honom taga dig vid handen, och han leder dig in på samma väg inför Guds ögon. Huru stor blir icke din frid och din glädje, då du kommer att vandra med Kristus och leva i honom! Ord kunna ej uttrycka, huru lycklig den är, som mottagit Kristus och låter honom bliva hjärtats allt. För dem, som så göra, störa ej bespottelse, sjukdom, sorger, lidanden friden i deras inre. Inför själva döden utropa de segerrikt: 'Jag har kämpat den goda kampen, jag har vunnit'.

Att mottaga denna Guds kärleksgåva, Kristus, i tro och i honom vandra inför Gud, det är frälsning, det är evigt liv. Då fylles hjärtat av kärlek. Ondska, vrede, ont sinne, dessa mäktiga jättar, som eljest hålla människan bunden, ha funnit en överman. Då vidgas hjärtat, då kan man till och med älska sina fiender, ja, hela världens väl blir andens innersta åtrå.»

År 1867 besökte d:r J. G. Warren från Boston Sverige, och han hörde Broady predika i Betelkapellet. Därom skriver d:r W.:

»Han stod fullt synlig på plattformen med bibeln i sin vänstra hand och syntes fullt behärska alla sina rörelser. Hans sätt var ledigt, hans ord väl genomtänkta, särskilt i predikans första del, då han rikligt använde skriften, ut-

tydde olika bibelställen och därmed bestyrkte sin huvudställning. Sedan grunden var väl lagd fortgick han med byggnaden och värmdes allt efter som han fortsatte, tills han vid slutet lade alla sitt förstånds och hjärtas krafter vid sitt verk. Det hela var en tydlig, enkel och omedelbar framställning av sanningen. Allt detta kunde jag se och känna... Från början var varje ansikte, varje öga riktat mot honom. Alla syntes ivriga att fånga orden. Vid mitten av predikan voro alla upptagna, många ansikten lyste av glädje, andra visade bekymmer. Ingen i den stora församlingen syntes oberörd.»

Z. Topelius besökte en gång Betelkapellet och hörde Broady predika. Därom skriver han i »Blad ur min Tänkebok» följande:

»En annan gång såg jag en begåvad skollärare uppträda utan prästkrage, i vanlig svart rock i Stockholms baptistkyrka och tala till själarna i livets enkla ord, utan de sedvanliga fraserna. — — — Men det flärdlösa, tändande, levande liv, som flödade ut ur denna baptistpredikants ord, syntes mig vara en bättre kristendom, än mången skriven predikan i den rättrogna folkkyrkan».

Under det fransk-tyska kriget år 1870 höll Broady ett föredrag i Betelkapellet över ämnet: »De sårade i krig». Detta föredrag, som väckte stor uppmärksamhet, lär ha åhörts av konung Karl XV, vilken i sällskap med sin kammarherre tagit plats bland åhörarna, utan att förut anmäla sin avsikt att besöka kapellet. Vid utträdet lär kungen med en lindrig svordom ha bekräftat sin mening om Broady såsom en utomordentlig talare.

Många ännu levande, som hörde Broady predika i sin krafts dagar, bevara ända in i ålderdomen outplånliga intryck av hans predikningar. En nu gammal man, som på

1870- och 1880-talen var Broadys åhörare, säger, att han ännu har i minne många predikningar, vilka han hörde för 30 à 40 år sedan, och dessa ha haft ett djupgående inflytande på hans liv. Han plägade också åhöra P. Waldenström, men ehuru dennes predikningar i vissa avseenden voro mera populära, gjorde de dock aldrig på honom samma djupa intryck, som Broadys predikningar. Genom Broadys förkunnelse hava tusenden mottagit djupa och för hela deras livsriktning bestämmande intryck, och det är därför berättigat att räkna honom som en av den svenska frikyrkorörelsens förnämsta predikanter.

* *
*

Broady var också en synnerligen framstående debattör. Det var förr mycket vanligt, att statskyrkans präster utmanade baptisterna till diskussion i dopfrågan. Hundratals sådana diskussioner ha hållits i olika delar av landet, och de ha alltid tilldragit sig mycket stort intresse från allmänhetens sida. Vid sådana tillfällen uppträdde ofta statskyrkoprästerna med anspråk på den auktoritet, som en högre lärdom skänker, och det hände ju icke så sällan, att de i känslan av en viss överlägsenhet gent emot sina mindre lärda motståndare framkommo med påståenden och argument, vilkas styrka eller beviskraft stod i omvänd proportion till tvärsäkerheten i deras framförande. Broady deltog i många sådana diskussionsmöten, ibland på kallelse av baptisterna, men understundom också utan att vara kallad. Genom sin stora beläsenhet och sin utomordentliga dialektiska förmåga kunde han mången gång utan svårighet göra sina prästerliga motståndare alldeles svarslösa. Säkerligen

ha många vid dessa diskussionsmöten blivit övertygade om den sanningen, att Nya Testamentet ingenting har att säga om barndopet. Det mest utmärkande för Broady som debattör var den logiska bevisföringen, det lugna framställningssättet och den strängt sakliga argumenteringen. Han föll aldrig för frestelsen att medelst oratoriska fraser eller sofistiska bevis söka vinna publikens bifall.

En av de största disputationer, som Broady deltog i, hölls i Risör i Norge 1882. Den pågick en hel vecka och var en väldig kraftmätning mellan baptister och barndopets försvarare, statskyrkoprästerna. Baptisterna hade en liten församling i staden, och dess pastor var en av Broadys lärjungar vid namn M. A. Öhrn. Församlingen var emellertid illa sedd av det statskyrkliga prästerskapet, som synes ha beslutat att slå ett stort slag för statskyrkan och hennes åskådning och om möjligt utrota baptismen. Baptistförsamlingen erhöll inbjudan att utse representanter, som i öppen diskussion skulle möta de lutherska prästerna, och man kom överens om att sex man från vardera sidan skulle uppträda som debattörer. Baptisterna i Risör vågade icke med enbart egna krafter möta sina motståndare, av vilka flera voro berömda för lärdom och slagfärdighet, och därför skrevo de till Broady, som lovade att komma dem till hjälp. När så dagen för den stora kraftmätningen kom, hade intresset för densamma blivit så stort, att den största lokalen i staden icke kunde rymma alla dem, som ville lyssna. Den var nära nog det enda samtalsämnet både i hemmen, på gatorna, i verkstäderna och överallt. Då mötena höllos även mitt på dagen, stängde affärsmännen sina butiker för att kunna vara närvarande. En som själv deltog i den stora debatten, skildrar Broadys deltagande på följande sätt:

»Doktor Broady visade sig redan från början fullständigt överlägsen först och främst genom sitt värdiga och imponerande uppträdande, och om honom kan sägas, att 'han lärde dem som en som har makt och icke såsom de skriftlärde'. Han talade sakligt, lugnt, logiskt och överbevisande utan att på minsta sätt rikta några personliga hugg mot sina motståndare. Han visade sig också överlägsen sina motståndare i kunskap såväl i historia som i språk. Gällde det att framlägga bevis för baptisternas tro och praxis, var han helt enkelt oemotståndlig. Vid det sista mötets avslutning gick Broady fram till sin skarpaste motståndare, prosten L., räckte honom handen och sade: 'Gud välsigne den lutherska kyrkan, så länge hon förkunnar Kristi evangelium!' Församlingen blev därvid djupt gripen, och det berättas om en dam, att hon blev så rörd av Broadys högsinta uppträdande, att hon gick hem, föll ned på sina knän och överlämnade sig åt Herren samt blev från den stunden en levande kristen».

Denna diskussion i dopfrågan fick en mycket stor betydelse för baptisterna i Risör och trakten däromkring. Den allmänna opinionen i samhället, vilken förut varit avgjort fientlig mot baptismen, blev alldeles omstämd. Baptisterna voro icke längre ansedda som farliga »villoandar», vilka man borde undvika att komma i beröring med, utan deras existensberättigande erkändes, och många, som förut aldrig satt sin fot inom ett baptistkapell, blevo från den disputationen flitiga besökare vid baptistförsamlingens gudstjänster. Broadys besök i Risör betraktas ännu i dag som en av de största händelserna i därvarande baptistförsamlings historia.

Vid baptistsamfundets konferenser och andra möten deltog naturligtvis Broady i diskussioner i olika ämnen,

men han hörde icke till de flitigaste debattörerna. Han synes ha haft för princip att icke yttra sig i andra frågor än dem, som tycktes honom vara särskilt betydelsefulla eller speciellt berörde hans intressen. När undervisningsfrågor behandlades, deltog han alltid i överläggningarna, och ofta segrade då den mening, som han företrädde. Det hände dock ibland, att besluten gingo emot hans uppfattning, även när han mycket energiskt förfäktade sin åsikt.

annat än af allt vårt hjerta med Psalmisten utropa: "Tackom Herren, ty Han är god; Hans godhet varar evinnerligen!"

Vi vilja äfven härmed på det uppriktigaste och innerligaste å hela skolans vägnar hembära alla församlingar och alla de vänner, som under läsåret med förböner, kärlek och deltagande främjat arbetet och varit oss alla till glädje och uppmuntran, vår gemensamma och hjertligaste tacksamhet —

Terminsafslutning.

Läsåret afsluter den 29 Maj med slutläsning och afslutningsprof —

Nästkommande arbetsår börjar, om Gud vill, Onsdagen den 3 September kl 12 middagen —

Stockholm den 28 Maj 1884.

K. O. Broady

Föreståndare.

Prov på överste Broadys handstil.

BROADY SOM LÄRARE.

Det blev Broady förunnat att utföra en sällsynt lång och välsignelserik läraregärning. I fyrtio år kvarstod han på sin post som rektor för Betelseminariet och sedan han lämnade denna befattning, har han i femton år undervisat i skolan, fastän han under de senare åren nödgats inskränka sin undervisning till en eller ett par timmar i veckan. Inflytandet av denna läraregärning är förvisso mycket stort, och det finnes flera hundra evangelii förkunnare i Sverige och andra länder, som av hjärtat tacka Gud för de stora andliga värden, som tillfördes dem genom Broadys undervisning. De som längre eller kortare tid varit hans lärjungar, betrakta det säkerligen som en av livets största förmåner att ha fått mottaga undervisning av denne lärare. Detta framgår också av de vittnesbörd från hans lärjungar, vilka på annat ställe i denna bok återgivas.

Vad betingade då Broadys stora inflytande som lärare? Det var kanske icke i första rummet hans pedagogiska skicklighet eller originaliteten i de synpunkter han framhöll, utan snarare hans personliga ställning till sina lärjungar och framför allt hans starka kristliga personlighet. Till sina elever stod han i ungefär samma förhållande som en fader till sina barn. Han hyste ett personligt intresse för var och en av dem och delade både deras sorge- och glädje-

ämnen. Han gjorde sig alltid noga underrättad om sina lärjungars förhållanden och var alltid angelägen om att de skulle anförtro honom sina bekymmer. Om någon under ferietiderna skrev till honom, även om det blott gällde en hälsning, behövde denne ej vänta länge på svar, och hans brev vittnade om kärlek, intresse och faderlig omtanke. I de mest hjärtliga ordalag sökte han uppmuntra eleverna i arbetet, i synnerhet när han märkte, att svårigheter mötte dem.

Men han kunde också bestraffa, när han ansåg skäl därtill förefinnas. Då någon gjort sig skyldig till en förseelse, mulnade det annars blida ansiktet, och ibland blevo bestraffningarna mycket skarpa. Voro förseelserna av svårare art, blev den felande omedelbart relegerad, och det kunde ibland hända, att elevkåren ansåg straffet hårdare än vad förseelsen motiverade. Om han fann att någon elev genom sitt liv eller sitt uppförande vid något tillfälle skadat seminariets anseende, tog han saken mycket allvarligt, och i sådana fall var han sträng i sin dom och sina bestraffningar.

Eleverna hyste städse en mycket stor aktning och vördnad för Broady. Ehuru han alltid var i hög grad vänlig och hjärtlig i sitt förhållande till sina lärjungar, hade dock dessa en så stark känsla av hans överlägsenhet, att de knappast blevo förtroliga med honom. Deras förhållande till honom karaktäriserades mera av aktning, respekt och vördnad än av förtrolighet och kamratlighet. De visste, att icke ens en fader kunde bevisa dem större vänlighet och kärlek än han, men det oaktat hyste de en viss bävan, när de framträdde inför honom med sina frågor och bekymmer.

Det var tydligen elevernas obegränsade förtroende till sin lärare, som utgjorde en av orsakerna till hans inflytande över dem, t. o. m. i sådana fall, då de ansågo sig böra oppo-

nera mot hans åskådningar. Detta inträffade icke så sällan. Men alla kände, att han var en religiös personlighet, för vilken de gärna böjde sig, även om de understundom icke ville acceptera hans uppfattningar i vissa frågor.

Broady var knappast en pedagog i modern bemärkelse. Han framställde mycket ofta negativa frågor, i vilka det önskade svaret var antytt. Sålunda kunde han först säga sin mening i en sak och sedan rikta frågan: »Är det icke så?» till någon av eleverna. Om denne då svarade ja, så var han nöjd, men kom icke det önskade svaret, blev han bister i sin uppsyn och kunde sedan sysselsätta sig med eleven i fråga, tills denne antingen lät övertyga sig eller kanske utan att ha blivit övertygad medgav riktigheten i lärarens uppfattning. Skulle han ha ägt mera av psykologisk skarpblick, hade han kanske insett, att det sålunda givna svaret icke alltid grundade sig på någon djupare övertygelse utan ofta blott var uttryck för en strävan att tillmötesgå lärarens önskan. Det kunde därför hända, att de minst begåvade av eleverna klarade sig bäst, medan de mera tänkande och självständiga blevo föremål för hans missnöje, emedan han frestades att tolka deras frågor och invändningar som bevis på bristande läraktighet.

Broady hade en ganska egenartad undervisningsmetod, i synnerhet när han undervisade i exegetik. Han började vanligen med att alldeles nedriva de gamla hävdvunna åskådningar, som eleverna tilläventyrs hade. Därvid gick han ibland så grundligt tillväga, att eleverna icke endast blevo utblottade på nästan allt, vad de ägde, utan även stodo frågande, om icke den kristna trons fundamentala sanningar blivit angripna. Det hände t. o. m. att en och annan råkade i samvetsnöd, när Broady obarmhärtigt ryckte undan de trosstöd, som han ansåg vara bräckliga och ohåll-

bara. Det kunde också ibland inträffa, att en och annan elev, som kanske t. o. m. varit »pastor» före inträdet i skolan, trodde sig veta icke så litet och menade sig ha sin teologiska åskådning tämligen färdig, men i sådana fall gick Broady ganska hårdhänt tillväga. Han ansåg det nämligen nödvändigt att först av allt visa sina elever, huru litet de i själva verket visste, för att därigenom omintetgöra möjligen förefintlig benägenhet till högmod. Och han lyckades i allmänhet ganska snart att få sina elever att förstå, huru föga djupa deras insikter voro och huru väl de behövde fastare grunder för sin tro. Men det var ingalunda blott för nöjet att få rasera, vad kanske många betraktade som värdefullt, Broady använde sig av denna negativa metod. Han ville giva sina elever något nytt, och för att detta skulle få rum i deras hjärtan och sinnen, ansåg han det vara nödvändigt att först rödja undan det, som kunde hindra dem att fatta och mottaga, vad han ville meddela. Det är möjligt, att han i denna sin strävan ibland gick allt för långt, så att t. o. m. en och annan rent av stod i fara att taga skada, när han fann sin dogmbyggnad störta samman, men säkert är, att metoden också hade sina stora fördelar, när den användes av en lärare, som verkligen hade något nytt och bättre att sätta i stället för det gamla, som nedrevs.

När så Broady ansåg sig vara färdig med raserandet av ohållbara dogmer och uppfattningar, började det positiva i hans undervisning, och detta bestod i att för eleverna framställa Jesus Kristus som en levande personlighet, hans makt att frälsa, helga och rena den själ, som genom en levande tro mottager honom. Det var knappast möjligt att sätta hans åskådning i något system, och hans undervisning i teologi gav mindre åt förståndet än åt hjärtat, men nog kände hans lärjungar, att det positiva, som han gav

genom sin undervisning, var av långt större värde än det, som han tilläventyrs berövat dem genom sin skarpa kritik av hävdvunna meningar. De fingo en fastare grund för sin tro och en djupare inblick i frälsningens rikedom.

Broady hade föga sinne för humor, men däremot kunde han även i sin undervisning använda sig av satiren. Denna blev ibland ganska bitande och riktades vanligen mot sådana lärjungar, som ådagalade någon självöverskattning, benägenhet för högmod eller också bristande flit och uppmärksamhet. Den som en gång blev föremål för en satirisk anmärkning av den ena eller andra anledningen, fick därigenom helt säkert en hälsosam uppfordran till självprövning.

* *
*

Redaktör J. A. Borgström, som var Broadys lärjunge i början av 1880-talet, och således lärde känna honom, medan han ännu stod i sin fulla mannakraft, har godhetsfullt ställt följande intressanta skildring av Broady som lärare till författarens förfogande. Han skriver:

»Skulle jag i ett par ord försöka sammanfatta intrycket av överste Broady som lärare skulle de orden bliva: Man älskade och fruktade honom på samma gång. Man älskade honom nästan till lidelse och fruktade honom nästan till rädsla. Det fanns hos honom tvenne poler, som samtidigt verkade rent av fascinerande. Den ena, som drog till sig med en slags magnetisk andlig kraft, den andra, som nära nog stötte bort eller åtminstone höll sitt föremål på ett visst tillbörligt avstånd. Man tyckte han var mjuk som vax och hård som stål, utan att det fanns den minsta anledning att betrakta honom som ögonblicksmänniska. Man skulle för övrigt knappast kunna upptäcka

en man med ett jämnare lynne och en större självbehärskning än överste Broady. Låg denna självbehärskning i hans natur, var den medfödd eller var den en frukt av en stark vilja och ett innerligt böneliv? Vi tro det senare. Någon gång, ehuru ytterst sällan, kunde det dock hända, att denna självbehärskning nådde en bristningspunkt, och då blev han vek som ett barn. Då var det som om han ville taga hela världen i famn och trycka sina närmaste vänner, främst eleverna, till sitt hjärta. Han kunde nog också ibland lämna rum för en lynnets retlighet, som då vanligen tog sig uttryck i en skarpt bitande satir. Men i allt kände man sig stå inför den store mannen med de stora breda linjerna.

Huru en sådan man med omfattande kunskaper och beläsenhet samt därtill stor naturlig begåvning och en imponerande gestalt skulle te sig som lärare är lätt att inse. Hans undervisning var alltid klar och enkel. Själv inspirerad av sitt ämne, ofta lika mycket i katedern i lärosalen som på talarestolen i Betelkapellet, inspirerade han även sina lärjungar. Ämnena, vari han undervisade, ehuru han år efter år undervisat i samma ämnen, voro alltid nya och färska, komna direkt ur smältugnen, därför blev aldrig hans undervisning baserad på torr rutin utan på levande liv. Den gav därför kanske mindre behållning för minnet än för förståndet och känslan. På detta sätt var han i stånd att rycka med, så att både han själv och lärjungarna ej sällan glömde, när klockan slog, och ibland, sedan man fått en stor ringklocka, varigenom lektionernas början och slut tillkännagavs, kunde det hända, att man knappast tyckte sig hava hunnit mer än börja lektionen förrän klockan förkunnade, att den borde vara slut. Och här hände det ej sällan att punktligheten fick vika för inspirationen. Detta

var kanske ett fel, men ett fel, som knappast kunde hjälpas.

Det intresse för studier, som genom denna inspirerande undervisning väcktes såväl som mängden av ämnen och de betydande pensa, som skulle inläras på den korta tiden av tre à fyra år, gjorde, att en icke ringa fara för överansträngning förelåg. Vad som än ytterligare ökade denna fara var, att de flesta eleverna innan de blivit predikanter varit kroppsarbetare, vana vid ett rörligt liv, och om de än hade läst en del litteratur, voro de dock ovana vid strängt forcerade studier. Lärarna och icke minst överste Broady insågo väl detta och manade till försiktighet och kroppsrörelser i fria luften, något som han själv genom sina promenader en eller ett par timmar om dagen aldrig försummade. Men vad hjälpte alla dessa förmaningar gent emot det brinnande kunskapsbegär som översten genom sin inspirerande undervisning hade väckt och inför det hemarbete, som han själv och övriga lärare hade ålagt dem. Om han än fattade det, kunde han dock aldrig praktiskt, åtminstone ej under 1880-talet, leva sig in i, att kanske ej ens en av hundra elever ägde den studiebegåvning som han själv. Här kom möjligheten i kollision med omsorgen, den goda viljan och alla förmaningar. Ambitionskänslan, kärleken till lärarna, känslan av ansvar och framför allt den inspiration till studier, som han i så hög grad väckte, gjorde, att när vårterminerna voro slut voro åtminstone hos de flesta av eleverna de sista krafterna utpumpade. Några dukade också verkligen under, ett par blevo alldeles nedbrutna och dogo snart och ett par måste för någon tid sluta sina studier. Detta forcerade arbete kan synas hårt, men det kunde icke hjälpas. Överstens ande låg alltid över eleverna som en kärleksfullt hetsande kraft, som han själv

ej förmådde tillbakahålla. Man förstod, vad den mannen varit som befälhavare i en armé. Ett och annat undantag fanns väl bland eleverna, som ej kände denna förnimmelse, utan togo saken lugnt, men detta upphävde ingalunda, vad som var allmän regel. Vi ha redan anmärkt, att denna skildring gäller en tidpunkt för cirka 40 år sedan, då överste Broady var i besittning av sin största manliga kraft och sin mest eldiga inspiration.

Till följd av ständigt fortsatta studier — ty överste Broady var ej bland dem, som efter inhämtandet av ett visst kunskapsmått ansåg sig fullärd — kunde det ibland hända, särskilt i exegetiken och antropologien, att hans åskådning genom framhållandet av nya synpunkter syntes växla från det ena året till det andra. Detta var emellertid endast skenbart. Hans undervisning kunde i viss mening åtminstone delvis förefalla negativ, men det negativa består alltid i att rensa bort en mängd inrotade obibliska föreställningar för att få fästet fritt för bibelns positiva sanningar. Härvid kunde det nog ibland hända, att han gick så hårdhänt tillväga, att det sved i de gamla dogmatiska föreställningarna, som eleverna fått från fädernehem, konfirmation och en del uppbyggelse-dogmatisk eller teologisk litteratur. Därav kom, att mera dogmatiskt lagda personer både inom och utom skolan någon gång ifrågasatte hans renlärighet. Men om man med renlärighet menar ett bestämt vidblivande vid Nya testamentet såsom sin enda tillförlitliga religionskodex, då var överste Broady strängt renlärig.

Med sin filosofiska läggning och med filosofiska studier som grundval för sin bildning kunde det synas, som han skulle haft vissa förutsättningar för att schematisera sin undervisning och sammanfatta den i ett eller annat dogmatiskt eller teologiskt system. Detta var emellertid inga-

lunda fallet. Lika skarpt som han schematiserade sin undervisning i logik och antropologi, lika fri var den från schematisering i exegetik. Här utgjorde de bibliska författarna, särskilt aposteln Paulus, den förebild, som han sökte följa, och hela hans exegetik besjälades av den paulinska andan. Sin filosofiska läggning kunde han dock ej helt undertrycka vid bibeltolkningen, vadan han nog hos många elever väckte en spekulationskänsla, som kanske ibland var mera djärv än vislig. Denna hade dock alltid fördelen av att lära lärjungarna själva tänka.

För de elever, som ville ha huvudet fullproppat med fullt utbildade lärosatser, utan att behöva göra sig mödan att själva smälta dem, var överste Broady en dålig lärare, men för dem, som ville göra sig mödan att tänka själva och utbilda egna system i den mån dessa kunna vara till gagn för en predikant, var han den bästa tänkbara lärare. Han skapade icke hos sina elever känslan av att de, sedan de gått tre eller fyra år i Betelseminariet, voro lärda män, som hade pejlat de stora sanningsdjupen varken i de heliga skrifterna eller i andra kunskapskällor. Han förmådde såsom kanske ingen annan att hos sina elever skapa känslan av att hela livet måste bliva ett studium framför allt i de heliga skrifterna och att Bibeln var en bok, vars levande innehåll icke lät sig inpressas i en del mer eller mindre lyckligt hopkomna dogmer. Han lärde dem förnimma, att Bibeln var en sådan bok, att varje gång man läser den, blir dess innehåll rikare, och ju mera den studeras, dess mer fruktbärande blir den i predikantens liv och verksamhet, på samma gång han finner, att det blir allt längre till bottnen i denna livskälla. Detta var den ojämförliga storheten i överste Broadys läraregärning och ryggraden, som han skapade i den predikantkår, som hade förmånen mottaga hans under-

visning. Huru stor hans livsgärning i övrigt var som lärare, skall det dock alltid utgöra glanspunkten, att han lärde sina elever själva studera Bibeln utan att göra sig beroende av en mängd mer eller mindre dogmatiska kommentarer.

Men mitt i all sin storhet var Broady i likhet med många andra rikt begåvade män dålig psykolog, när det gällde att praktiskt genomskåda karaktärer, och detta oaktat han trodde sig själv kunna läsa dem som en uppslagen bok. Det är besynnerligt med stora män, att där deras begåvning är störst, där inse de i allmänhet med största blygsamhet sin begränsning ända därhän, att de stundom underskatta sig själva, men där naturen lämnat en lucka i begåvningen, där överskatta de den ofta. Men det är ju en allmän företeelse, att ju större begåvning och intelligens, dess större ödmjukhet och känsla av begränsning och ju mindre begåvning och intelligens, dess större självförtroende. Kanske även de rikast utrustade naturerna måste partiellt skatta även de åt detta rätt allmänna förhållande?

Några s. k. »gullgossar», som det heter på skolspråket, hade väl icke överste Broady, men hans speciella sympatier kunde nog ibland vända sig åt orätt håll. Liksom han själv aldrig kunde förställa sig, trodde han ej heller att andra kunde det. Renheten i hans eget sinne förledde honom att tro det alla andra i detta avseende voro danade som han själv. Men upptäckte han ett svek var han omutlig, då slutade allt överseende, då fanns inför honom inga ursäkter. Upptäckte och insåg han däremot, att han själv varit orättvis i sina omdömen eller varit för hård mot någon, då kunde han förödmjuka sig ända därhän, att eleverna, bildligt talat, smälte i tårar. Då först förstod man, vilken fond av ömhet och kärlek, som fanns under den stundom till synes så hårda och kalla ytan.»

Så långt redaktör B. Det är helt naturligt, att den kraft, hänförelse och inspiration, som utmärkte Broady i hans yngre dagar, icke framträdde i samma grad på ålderdomen, men även de sista åren av hans liv hände det, att han så gick upp i sitt ämne, att han alldeles glömde att giva akt på, när lektionstimmen var slut. Han använde mera under senare år än förut metoden att låta eleverna nedskriva de tankar, som han ville inpränta hos dem genom bibelutläggningen, och vad de fingo nedskriva, var vanligen en ganska fri parafras av själva bibeltexten. Han torde ha använt denna metod för att undvika, att framställningen skulle få formen av dogmatiskt schematiserande. Han ville icke ge sina lärjungar färdiga dogmer och lärosatser endast, utan i stället hjälpa dem att rätt förstå innebörden av den i den heliga skrift uppenbarade sanningen.

NÅGRA GRUNDDRAG I BROADYS RELIGIÖSA OCH TEOLOGISKA ÅSKÅDNING.

Vi ha i annat sammanhang framhållit, att Broadys litterära produktion är rätt obetydlig. Den består endast i tidnings- och tidskriftsuppsatser samt en eller annan broschyr. Han var talaren och läraren men icke författaren. Sin religiösa och teologiska åskådning har han framlagt förnämligast i sina föreläsningar och lektioner i Betelseminariet samt i sina predikningar. För sin undervisning i teologi förberedde han sig mycket väl, och bland hans efterlämnade papper finnas talrika manuskript och utkast till de exegetiska föreläsningarna. Dessa utgöra givetvis en värdefull källa för studiet av Broadys teologiska åskådning, även om de i vissa fall äro svåra att förstå och aldrig kunna giva förklaringen till det inflytande han utövade över sina lärjungar. De äro ju ock jämförelsevis fragmentariska.

Broadys religiösa och teologiska åskådning betingades i första rummet av hans ställning till den heliga skrift och av hans egen religiösa erfarenhet. För honom var Bibeln Guds ord, och han såg i den icke blott en källa, varur ett sant trosliv alltid måste hämta näring, utan även den auktoritet, inför vilken varje fråga rörande tro och lära måste avgöras. Därför hänvisade han alltid till skriften. Men denna är för de flesta människor endast en död bok-

stav, även om de mena sig i den hava stöd för de dogmer eller lärosatser, som de omfatta. Ett intellektualistiskt försanthållande av dess bokstav är till föga gagn. Skriften måste bli ett levande ord för själen, om dess innehåll skall bli det kristliga livets kraftkälla och en verklig auktoritet i alla frågor, som röra tro och liv. Men hur skall då den heliga skrift bli detta »levande ord»? Därom säger han i sina föreläsningsanteckningar 1916 bl. a. följande:

»Bibelordet måste för att rätt förstås betraktas i Guds Andes ljus, i sitt eget ljus, i historiens ljus, i erfarenhetens ljus och ljuset av förhanden varande förhållanden». Det är Anden, som gör levande. Bibeln är blott en död bokstav, en bok bland andra böcker, om icke Andens ljus faller över den. Men om detta sker, ser människan i ordet, vad hon eljest aldrig finner där, då bli de annars döda bokstäverna fulla av liv. Att se skriften i dess eget ljus, det är att låta de sanningar, som genom Guds Ande blivit levande för själen, få tjäna som belysning för sådant, som ännu synes dunkelt och oklart. Under Guds Andes ledning skall människan med hänsyn till en rätt förståelse av ordet gå »från klarhet till klarhet». Men Skriften har även en historia, och såväl denna som historien i övrigt är av betydelse, då det gäller att rätt förstå skriftens mening och innehåll. Det är dock framför allt den religiösa erfarenheten, som blir avgörande för en människas ställning till skriften. Den som förnummit något av den kraft och den frid, det ljus och det liv, som en levande gemenskap med den i skriften uppenbarade Kristus skänker åt en människa, den måste med nödvändighet komma att intaga en annan ställning till Bibeln än den, som är i saknad av en sådan erfarenhet. Den heliga skrift blir för en sådan människa både ett levande ord och en bindande auktoritet.

Men skriftens auktoritet betingas enligt Broadys uppfattning icke av några yttre omständigheter, såsom sättet för dess tillkomst, dess ofelbarhet i fråga om tidshistoriska förhållanden eller dylikt. Skriften blir en auktoritet endast för den själ, som fattar dess innehåll och förnimmer, att Gud talar genom dess ord till människan. För den religiösa eller andligt sinnade människan är Bibeln en absolut auktoritet i religiösa frågor. Broady kunde ibland yttra sig med en smula ironi om människor, för vilka Bibelns auktoritet och värde står eller faller med frågan om »den idisslande haren» eller dylika från religiös synpunkt oväsentliga spörsmål. En djupare insikt i ordet under den helige Andes ledning skall visa, att skriftens auktoritet betingas av andra faktorer än sådana som de nyss antydda.

När Broady tolkade Bibeln för sina lärjungar, så blevo dessa åtminstone övertygade om den saken, att läraren själv hade ett orubbligt förtroende för och en innerlig kärlek till Guds ord. Eleverna voro icke alltid villiga att antaga som ofelbart, vad han framhöll som sin uppfattning, men alla förstodo, att han själv levde av det ord, som han tolkade för sina lärjungar. Hans skrifttolkning var i vissa fall ganska allegoriserande, och däri låg måhända dess största svaghet. Den tycktes icke så sällan leda till ett åsidosättande av den respekt för de historiska realiteterna, vilken bibeltolkaren måste hysa, om han icke skall förlora sig i spekulativa och verklighetsfrämmande funderingar.

Ett ingående bibelstudium var enligt Broadys mening viktigare än något annat i synnerhet för ordets förkunnare. Själv var han en ivrig bibelforskare hela sitt liv, och för sina lärjungar sökte han alltid att framhålla nödvändigheten av att under bön och stillhet giva akt på vad Gud sä-

ger i ordet. Rörande betydelsen av ett ingående bibelstudium i predikantskolan skriver Broady följande:

»Ehuru vi icke försumma historia, språk, matematik och åtskilliga teologiska ämnen, är dock huvudintresset koncentrerat på Bibeln. Det är och har alltid varit mitt mål att göra eleverna förtrogna med innehållet i denna heliga bok, icke endast med dess bokstav utan också med dess andemening och djupheter. Vi studera den, varje klass för sig, dag efter dag och timme efter timme och begagna därför den svenska bibeln eller bibeln på orginalspråket, allteftersom klasserna äga förutsättningar. Framstegen äro kanske icke så stora, men den utveckling, som sålunda främjas, går i varje fall i den rätta riktningen. Ljuset bryter in efter hand, Kristus blir mer levande för hjärtat, och lärorna om återlösningen kulminera i personlig erfarenhet. På så sätt blir den av Kristus kallade så småningom utrustad för fullgörandet av sin uppgift, och välsignelserna sträcka sig långt utanför skolans område. Församlingarna bli uppmuntrade, uppbyggda och helgade i Kristus, och syndare förda in i Guds rike. Erfarenheten har övertygat mig om att den bästa teologiska utbildningen är ett ingående, djupt och under bön till Gud bedrivet bibelstudium. 'Icke med makt och icke med kraft utan genom min ande, säger Herren'.» [1]

Broady talar i det citerade om »bokstav» och »andemening». Han var ingen bokstavsträl, ehuru han naturligtvis ej betraktade Bibelns bokstav som något oväsentligt. Men han höll före, att den av Anden upplysta kunde se och fatta skriftens »andemening», där den icke andligt sinnade människan endast stannar för bokstaven. »Andemeningen» var kärnan, som inrymmes i eller omslutes av bok-

[1] Baptist Missionary Magazine July 1882.

staven. De flesta människor sakna förutsättning att komma åt denna kärna, emedan de ej äro av Anden upplysta. Därför blir också deras uppfattning om Bibeln ytlig, mekanisk och lätt att rubba. Men den själ, som smakat sötman av Guds ord och som av Anden ledes att fatta den för den ytlige betraktaren fördolda sanningen, vet av egen erfarenhet, att Bibeln är Guds bok och att i den Gud uppenbarar sin vilja och talar till människan på ett förunderligt sätt. Det är tydligen denna Broadys uppfattning om en bakom bokstaven liggande »andemening», som utgör förklaringsgrunden till hans ganska djärva allegorisering vid bibeltolkningen. Mången gång försatte han sina elever i bryderier genom att, som det tycktes dem, alltför mycket negligera bokstaven vid sina bibelutläggningar, och det hände icke så sällan, att de ansågo sig böra göra invändningar mot hans uppfattning. Men även den, som stod tveksam och tvivlande inför ett och annat i hans exeges, blev snart fullt övertygad om att hans frihet i förhållande till bokstaven icke berodde på bristande uppskattning av Bibeln, om Guds ord, utan snarare därpå, att hans kärlek till den heliga skrift kom honom att i bokstaven finna ett innehåll, som andra hade svårt att där upptäcka. Det måste dock sägas, att den antydda friheten, som naturligen icke är utan sina risker, icke hos Broady ledde till godtycklighet och verklighetsfrämmande spekulationer. Broadys uppfattning om den heliga skrift kan kanske bäst uttryckas i det av honom själv ofta citerade paulinska ordet: »Bokstaven dödar men Anden gör levande».

Broadys teologiska åskådning kan icke inpassas i något schema. Han var icke en dogmatiker med ett färdigt system, i vilket den religiösa sanningen inpassats. Han hyste icke höga tankar om en teologi, som består i ett sy-

stematiserande av dogmerna. En tid undervisade han i dogmatik i seminariet — det var någon gång på 1870-talet — men av efterlämnade anteckningar till dessa lektioner och föreläsningar framgår, att han därvid sysslade förnämligast med dogmhistoria. Ibland uttalade han sig nästan vanvördigt om dogmerna, emedan de enligt hans uppfattning snarare voro ett hinder än en hjälp för människorna, då det gällde att komma till Kristus och mottaga honom. Naturligtvis måste den kristna församlingen söka uttrycka sin tro även i läroformuleringar, d. v. s. i dogmer, men dessa skola icke vara för alla tider och alla människor bindande trosregler, utan vittnesbörd om församlingens tro. Det är kravet på uniformitet i läroåskådning, som tänt kättarbålen och bragt miljoner av de mest fromma och gudfruktiga kristna till grymma lidanden och en kvalfull död. Kyrkan krävde av människorna dogmatisk rättrogenhet i stället för kristligt liv, och däri består hennes största misstag. Därför var också Broady absolut emot att baptistsamfundet skulle antaga någon särskild trosbekännelse, ty han menade, att en sådan snart komme att skapa kättare och leda till ödeläggande lärostrider. Från ortodox-dogmatisk synpunkt var Broadys teologiska åskådning ingalunda oangripbar, och icke så sällan framställdes synnerligen grava anmärkningar från den teologiska renlärighetens förespråkare mot vissa av hans uttalanden i lärofrågor. Man kan ibland tycka, att han på nästan varje punkt företräder uppfattningar, som icke utan skäl kunna betecknas som ganska kätterska i sträng dogmatisk mening, och det är egentligen ägnat att förvåna, att han det oaktat kunnat kvarstå på sin post under så många år, utan att några allvarligare försök gjorts för att störta honom för bristande renlärighet. Den enda förklaringen därtill är, att

de som kommit i beröring med honom, fått ett så starkt intryck av hans kristna karaktär och hans varma religiositet, att de varken velat eller kunnat upptaga någon strid med honom i lärofrågor.

Broady hade en djup och stark övertygelse, men han hörde icke till dem, som anse sig vara färdiga med varje problem. Det är mycket betecknande, att han år efter år skriver nya utkast och anteckningar till sina föreläsningar och lektioner, även när det gäller ämnen, som han många gånger förut undervisat i. Han skriver ned nya tankar och överkorsar, vad han kanske blott ett år förut nedtecknat. Detta visar att han ständigt tänkte över frågorna och problemen och aldrig någonsin ansåg sig vara fullt färdig med sin åskådning. Han var en sökare, som genom Guds nåd ständigt gjorde nya upptäckter och därigenom tvingades att gång efter annan revidera sin uppfattning. Det finns måhända de, som äro benägna att anse en åsiktsförändring i en religiös och teologisk fråga vara ett bevis för hållningslöshet och brist på övertygelse, och naturligtvis kan detta ibland vara fallet; men å andra sidan kan aldrig en allvarlig sanningssökare kvarstå på samma ståndpunkt hela sitt liv. Den religiösa sanningen är så stor och rik, att vad en människa fattar av den, är att betrakta endast som fragment, och då måste med nödvändighet ett ärligt och uppriktigt sanningssökande leda till fördjupade insikter med därav följande förändring i uppfattningen av många spörsmål.

Vad Broady beträffar, så torde man visserligen icke kunna tala om några djupgående förändringar i uppfattningen av de fundamentala religiösa frågorna, men han hade ofta behov av att omformulera sina ord och uttalanden och framställa den av honom fattade sanningen på ett

annat sätt än förut. Detta vittnar ju om att han under sina studier och forskningar erhållit nya synpunkter, som han ville meddela sina lärjungar. I vissa fall, t. ex. i nattvardsfrågan, proklamerar han dock under de senare åren av sitt liv en väsentligen annan uppfattning än den han tidigare haft.

Kristus är det centrala i Broadys teologi, och därför blir också frälsningen genom honom grundtemat i hans förkunnelse och undervisning. Frälsningen, som är människans återförening med Gud och delaktiggörelsen av det eviga livet, grundar sig på försoningens stora faktum. Det är knappast möjligt att i någon teologisk formel uttrycka Broadys försoningslära, men av hans många även i skrift bevarade uttalanden om frälsningens grundvillkor, framgår tydligt, att han tillmäter Kristi död absolut avgörande betydelse för människans frälsning. »Försoningen är Guds frälsningsverk hos oss genom Kristus och i kraft av Kristi död», säger han på ett ställe i sina anteckningar, och dessa ord torde vara det bästa uttrycket för hans åskådning i denna fråga. På andra ställen formulerar han sin uppfattning annorlunda, men uttrycket »i kraft av Kristi död» använder han nästan alltid. Kristi död och uppståndelse, vars innebörd människan aldrig fullt kan fatta, bildar sålunda själva grunden till vår försoning med Gud, men försoningen består icke i att Guds vrede över synden eller syndaren stillas genom att Kristus påtager sig det straff, som syndaren förtjänat — denna uppfattning fann Broady orimlig och från biblisk synpunkt ohållbar — utan däri, att Gud giver den människa, som i en levande tro mottager Kristus, nåd och kraft att dö till sitt kött, d. v. s. övervinna sina köttsliga lustar och begärelser och i stället leva ett nytt liv i Guds gemenskap och under Andens ledning. I sitt myc-

ket starka betonande av försoningens s. k. subjektiva sida närmar sig Broady Waldenström, men han framhåller mera än denne Kristi döds betydelse för människans försoning. Det förefaller, som om Broady intoge ett slags förmedlande ståndpunkt mellan å ena sidan den s. k. ortodoxa försoningsläran med dess »satisfactio vicaria», den ställföreträdande tillfyllestgörelsen, och å andra sidan den waldenströmska uppfattningen om innebörden av Kristi försoning, dock med någon dragning åt den senare.

* *
*

Broadys intresse på det religiösa och teologiska området är emellertid av övervägande praktisk art. Teoretiska läroformuleringar intressera honom jämförelsevis litet, men på de praktiskt-religiösa frågorna lägger han alltid mycken vikt i sin undervisning och i sin predikan. Det personliga kristendomslivets nödvändighet, vandringen i Kristi efterföljd, gärningarna, om man så vill, — detta är för honom av sådan vikt, att lärofrågor och dogmatiska intressen måste träda i bakgrunden. Det rena kristliga livet är enligt hans åsikt långt viktigare än den rena läran, även om han icke förbiser den senares betydelse. Härmed sammanhänger måhända den omständigheten, att många av Broadys uttalanden i lärofrågor kännetecknas av en viss dunkelhet och svårfattlighet, vilket däremot ingalunda är fallet, när det gäller praktiskt-religiösa spörsmål.

* *
*

Broady uttrycker ett av grundbegreppen i sin teologiska åskådning med ordet »köttet», ett uttryck, som ju är hämtat från Pauli skrifter, särskilt från Romarebrevets 8:de kapitel. En rätt förståelse av det begrepp, som han inlägger i detta ord, ger på sätt och vis nyckeln till hela hans teologi. De som varit hans lärjungar veta, hur ofta han talade om »köttet», om »köttets korsfästande och dödande» etc. Med ordet »köttet» menar han helt enkelt det ondas princip eller inkarnationen av det onda, kanske icke i en personlig djävul utan i den från gemenskapen med Gud skilda och mot honom fientliga människan. Att icke vara Guds vilja underdånig, det är att »leva i köttet», och »köttets sinne är fiendskap mot Gud», säger Paulus. Den människa, som följer sina egna lustar och begärelser utan att akta på Guds bud, är under »köttets välde» och sålunda ett »djävulens barn». Frälsningen består, som förut är sagt, i frigörelse från »köttets» herravälde, och endast Gud kan genom Jesus Kristus befria människan från detta välde eller från det ondas makt. När själen under känslan av sin egen vanmakt i kampen mot det onda genom en sann tro mottager Kristus som sin personlige frälsare, kommer hon under ett välde, som är starkare än »köttets», och hon vinner därmed också förutsättningarna för ett segerrikt kristligt liv. Men ett sådant liv måste vara en oavlåtlig kamp mot »köttet», d.ä. djävulen, och därför blir frälsningen icke ett avslutat utan ett hela livet fortgående verk. Den människa, som mottagit Kristus, har genom honom blivit delaktig av det eviga livet och undfått »Andens sinne», och genom detta skall hon övervinna »köttets sinne, som är död».

Den åskådning, som med dessa få ord antytts, har sina rötter i Romarebrevet, och detta brev var också Broadys favoritepistel. När han inför sina elever utlade Pauli ord

i nämnda brev, var han i sitt rätta element, och själv gripen av de stora sanningar, som denna epistel innehåller, kunde han giva sin framställning ett utomordentligt fängslande och livfullt innehåll.

* * *

I frågan om den kristna församlingens väsen hade Broady en uppfattning, som väsentligen avvek från den av Wiberg m. fl. hävdade. Det är naturligtvis icke om den nytestamentliga församlingsprincipen Broady företrädde en annan mening. De voro båda ense om att det för den kristna församlingen konstitutiva är medlemmarnas ställning till Kristus. Den församling, som icke kräver en levande tro på Kristus av sina medlemmar, är ingen kristen församling. Men gäller det att giva uttryck för innebörden av begreppet församlingen, lägger Broady betoningen på dess universella karaktär medan Wiberg framhåller begreppets lokala betydelse. För Broady blir församlingen identisk med Guds rike, vars organ och verksamhetsform är lokalförsamlingen, men Wiberg ser i den sistnämnda den egentliga församlingen. Från denna utgångspunkt ledes han att betrakta de ställen i Nya Testamentet, där församlingens universella karaktär tydligen framhålles såsom åsyftande en kollektiv sammanfattning av alla de människor, som höra till de kristna lokalförsamlingarna. Ordet församling användes i sistnämnda fall i bildlig betydelse enligt Wibergs uppfattning. Därför blir Guds rike grundbegreppet i Broadys åskådning om församlingen, medan den lokala sammanslutningen av dem, som tro på och genom dopet bekänna och ikläda sig Kristus, enligt Wibergs mening utgör den enda sanna kristna församlingen.

År 1873 utgav Broady en liten skrift, i vilken han framställer sin uppfattning om församlingens väsen, och ehuru han i vissa mindre väsentliga punkter under senare år hävdat en annan mening än den, som i nämnda skrift kommer till uttryck, skola vi här återgiva några brottstycken ur densamma. I huvudsak var Broadys åskådning i denna fråga oförändrad även de sista åren av hans liv. I den nämnda skriften, som bär titeln: »Försök till utredning av begreppet Kristi församling» heter det bl. a.:

Kristi församlingsväsen.

Vi uppställa följande fråga: Vad skola vi förstå med begreppet Kristi församling?

Det gives blott en källa, ur vilken vi kunna hämta ett giltigt svar på denna fråga; denna källa är den heliga skrift och särskilt det Nya testamentets skrifter. Vår forskning måste följaktligen utgå från och grunda sig på det, som Kristus och apostlarna lära med avseende å församlingen.

Men härvid givas tvenne sätt att gå tillväga, antingen att först noggrant undersöka, vad betydelse begreppet Kristi församling har i varje givet fall, och sedan under definitionens form uppsummera det, som allestädes befunnits vara grundväsentligt; eller också att först uppställa begreppets definition och sedan genom att utveckla denna visa, att dess bestämningar med hänsyn till begreppets nytestamentliga bruk äro faktiskt berättigade. Vi ha valt det senare förfarandet såsom för tillfället det lämpligaste.

Jämföra vi nu de ställen i nya testamentet med varandra, som bestämma detta begrepp, så skola vi kunna besvara den först framställda frågan genom att uppställa följande definition.

Kristi församling är Guds rike på jorden, vilken såsom synligt framträder i form av ett mänskligt samfund och rike, vars grund är Kristus, vars enhet är Kristi ande, vars uppgift är att lära och att hålla allt vad Kristus befallt, och vars ändamål är att vara en uppenbarelse på jorden av Guds välde.

Låtom oss då i första rummet betrakta Kristi församling

till sitt väsende. Vi säga att Kristi församling är till sitt väsende Guds rike på jorden.

Hon är således i första rummet ett rike. Härmed hava vi då även sagt, att hon till sitt väsende icke är blott ett samfund. Det allmänna språkbruket berättigar oss att skilja emellan begreppen samfund och rike. De stå visserligen tillsamman under det högre begreppet förening, men äro likväl till arten olika. Begränsa vi dem till mänskliga förhållanden, så förstås vanligtvis med begreppet samfund en förening av personer, som frivilligt förenat sig för något särskilt ändamål, och vilka hava sin egen styrelse samt själva stifta sina lagar. Med rike däremot menar man i allmänhet sammanfattningen av ett folk eller en nation, d. v. s. en förnämligast genom födseln bestämd förening av personer, vilken avser befrämjandet av alla livets ändamål och vilken vanligtvis styres av en furstlig person. Är denne enväldig, så är det han, som stiftar lagarna och bestämmer över liv och död.

Men skriften framställer för oss icke blott vad Kristi församling är, utan även den form, hon ikläder sig, då hon synligen framträder i världen. Denna form är den i det Nya testamentet skildrade apostoliska församlingens; ty denna församling har sig alla de bestämningar tillmätta, som beteckna Kristi församling. Att denna form är den för Kristi församling såsom synlig enda giltiga, och att hon följaktligen, då hon på ett synligt sätt framträder i världen, aldrig ikläder sig någon annan, framgår för det första därav att Kristus själv genom att med sin ande leda apostlarna vid församlingens bildande fastställt denna form; för det andra därav att den under mänskligheten närvarande förhållanden är den enda tänkbara, i vilken, såsom vi längre fram skola se, Kristi församlings egendomliga väsende kan på ett synligt sätt inrymmas. På grund av detta kunna vi även med fullt fog sluta, att vad vidkommer Kristi församlings synliga framträdande, den apostoliska församlingens form är för alla tider bindande, och att ingen förändring härutinnan kommer att ske, så länge den närvarande nådeshushållningen varar, det vill säga intill tidens slut.

Men här är noga att märka, det Kristi församling med

hänsyn till sin tillvaro i och för sig icke är bunden vid denna form. Visst är att intet mänskligt samfund på jorden, som är i saknad av denna form, kan med fog göra anspråk på att i egentlig bemärkelse vara eller kallas Kristi församling; men att alla troende på jorden hava såsom sådana sedan apostlarnas dagar alltjämt befunnits sammanslutna inom den apostoliska församlingens form, det kan på intet sätt bevisas. Tvärtom ger erfarenheten vid handen, att en mängd sant troende finnes, vilka hava såsom kristna sitt synliga hem i av världen bildade, fastän med Kristi namn utpyntade, religiösa samfund, och vilkas samvaro således icke omslutes av den apostoliska församlingens form. Detta oaktat besitta de likväl såsom sant troende borgarerätt i Guds rike, vadan de då även nödvändigt måste höra Kristi församling till. Men då följer även oavvisligt, att de tillhöra Kristi församling i det dolda, och icke så, som hon på ett synligt sätt ter sig i världen. Det är på grund av detta förhållande som vi säga, att Kristi församlings tillvaro i och för sig icke betingas av den apostoliska församlingens form, utan är det endast hennes synliga framträdande i världen, som av den är beroende. Vad vidkommer hennes tillvaro i och för sig, så betingas den närmast av intet annat än av en sann och levande tro på Kristus.

Härmed hava vi då även velat säga, att antingen Kristi församling uppträder såsom synlig eller såsom osynlig, så är och förblir hon till sitt väsende oföränderligt densamma: Guds rike på jorden. Den synliga formen kan varken dela eller förändra henne i och för sig. Hon må visa sig i Efesus eller i Galatien, i Korint eller i Rom, i Europa eller i Amerika, i Asien eller Afrika — överallt är hon dock blott en: Lammets brud, Guds rike på jorden. Hon må till sin synliga, i rum och tid fallande form, förminskas eller tillväxa, försvinna, framträda, återigen försvinna för att åter framträda och tusenfalt mångdubblas, så förbliver detta oaktat hennes tillvaro i och för sig, såvida det finnes tro på jorden, lika oantastbar, lika oföränderlig, lika odelbar som Gud.

Härmed hava vi då även antytt, i vilket förhållande den synliga formens genom rummet skilda delar — de så kallade lokala församlingarna — stå till varandra. Besjälade av ett

och samma väsende, av ett och samma liv, och havande ett och samma huvud, en och samma uppgift samt ett och samma mål, äro de blott en kropp och inbördes varandras lemmar. Följaktligen äro de icke satta till att härska den ena över den andra, utan är förhållandet dem emellan ett samliv, en samverksamhet och ett ömsesidigt tjänande varandra. Och bandet, som binder dem samman, är så innerligt, att om en lider, så lida alla med, om en gläder sig, så glädjas alla med.

Kristi församling med hänsyn till sin synliga form.

Med avseende härå säga vi att såsom synlig framträder Kristi församling, eller Guds rike på jorden, i form av ett mänskligt samfund och rike, vars grund är Kristus, vars enhet är Kristi ande, vars uppgift är att lära och att hålla allt vad Kristus befallt, och vars ändamål är att vara en uppenbarelse på jorden av Guds välde.

Vi säga således i första rummet, att såsom synlig framträder Kristi församling, eller Guds rike på jorden, i form av ett mänskligt samfund och rike.

Vi hava redan på ett föregående ställe antytt skillnaden emellan begreppen samfund och rike. Vi säga nu, att dessa båda begrepp enligt Nya testamentets framställning — och med något annat hava vi icke här att skaffa — faktiskt bestämma den apostoliska församlingen med hänsyn till hennes form. I detta hänseende skildras hon dels såsom ett samfund och dels såsom ett rike. Såsom ett samfund, ty hon framstår såsom en frivillig förening av personer, de där förenat sig för ett särskilt ändamål, vilket i förevarande fall är uteslutande ett andligt. Dessutom hava de ingen kejsare, konung, påve eller annan synlig regent över sig, utan de styra sig själva och bestämma genom fritt val, vilka bland dem som skola fylla de tjänster och uträtta de sysslor, som föreningens uppgift och ändamål kräva. Å andra sidan framställes hon såsom ett rike, emedan hon även skildras såsom en förening av personer, vilken uppkommit genom en andlig pånyttfödelse, och vilken avser alla ett andligt livs ändamål. Hon har även en absolut fastän osynlig konung över sig, och med hänsyn till sina lagar är hon helt och hållet utan bestämningsrätt; i detta hänseende har hon blott att mottaga och verkställa det, som hennes Herre

befaller; vilken även är den, som inom henne bestämmer över liv och död.

Vidare säga vi, att denna förening, som sålunda äger den dubbla karaktären av att på en och samma gång vara både samfund och rike, och vilken är den enda synliga form Kristi församling ikläder sig — har Kristus till sin grund.

Varje samfund eller rike måste hava en grund. Med grund menas det, varförutan en sak eller ett ting icke kan vara till. För vanliga mänskliga föreningar ligger alltid ett världsligt intresse till grund; ett visst känt timligt behov, en naturdrift eller annat dylikt gör att de äro till. Detsamma kan sägas om vilket som helst religiöst samfund, som existerar såsom en statens kyrka. En sådan kyrka har den borgerliga lagen till sin grund, och den borgerliga lagbestämmelse, varav hennes tillvaro beror, är ett uttryck av ett för statens timliga väl känt behov.

Annorlunda förhåller det sig med det mänskliga samfund, som utgör Kristi församling. För detta ligger intet timligt behov till grund, utan endast Kristus, han är orsaken, hans verk allena gör, att det är till. Härvid utövar Kristus en trefaldig verksamhet, nämligen såsom profet, överstepräst och konung. Men i och med det att den troende individen, genom att låta döpa sig till Faderns och Sonens och den helige Andes namn,[1] avlägger inför världen en offentlig bekännelse om tillvaron av det gudomliga trosliv, som Kristus sålunda upptänt i hans innersta, i och härmed är det, som Guds rike, det är, Kristi församling, ikläder sig sin synliga form. Sålunda uppstod den apostoliska församlingen, och sålunda måste varje mänskligt samfund uppstå, som i sanning vill vara Kristi församling.

Härav följer då, att det kristliga dopet är dörren till Kristi församling såsom synlig, och följaktligen att det är en inrättning, som endast tillhör församlingen, samt att den, som

[1] Här mena vi den symboliska begravningen och uppståndelsen med Kristus; ty något annat av Kristus förordnat dop finnes ej. Och någonting betydelsefullare och för sitt syfte mera lämpligt än denna symbol låter sig icke tänka; vilket för övrigt även kan sägas om den andra symboliska inrättningen, som Herren lämnat sin församling, nämligen nattvarden.

förrättar det, gör detta såsom en medlem av församlingen, å hennes vägnar och i hennes tjänst.

Vi säga vidare, att Kristi Ande är enheten, vilken sammanhåller medlemmarna av det mänskliga samfund, som är Kristi församling.

Men liksom intet timligt intresse ligger till grund för det mänskliga samfund, som är Kristi församling, så är det ej heller något timligt intresse, som utgör föreningsbandet lemmarna emellan. Utan såsom Kristus är samfundets grund, så är Kristus även dess enhet. Hans Ande är det som uteslutande håller lemmarna tillsamman och gör dem alla till ett. Och denna enhet i anden har sitt uttryck i kärleken, kärleken till Gud, vår Frälsare, och kärleken till bröderna. Detta var det band, som uteslutande höll den apostoliska församlingens lemmar tillsamman, som gjorde dem till ett. Samma band är det, som ännu i dag uteslutande håller det mänskliga samfund samman, som är Kristi församling. Sitt symboliska uttryck har denna enhet fått i den genom apostlarna åt den apostoliska församlingen överlämnade åminnelsemåltiden, nämligen det gemensamma brytandet av brödet och vinets drickande. Ty såsom det kristliga dopet är det symboliska uttrycket av individens enhet med Kristus, så är Herrens nattvard det symboliska uttrycket av samfundets enhet med Kristus och lemmarnas enhet inbördes: de äro alla blott en kropp, och i följd härav innesluta de alla en och samma Kristi Ande.

Härav framgår då även, att den symboliska betydelsen av Herrens nattvard är uteslutande fästad vid Kristi församling, och detta endast för så vitt hon framträder såsom ett synligt samfund. Ty endast åt det synliga samfundet var det, som denna högtidliga inrättning överlämnades. Följaktligen förlorar denna Herrens måltid, denna så enkla men dock så innehållsrika och tilltalande symbol, all sin egentliga betydelse, då den begås antingen av en enskild individ eller av personer, som stå utom det av Kristus upprättade synliga samfundet, eller då den begås av ett samfund eller en förening av individer, som icke är Kristi församling; vadan dess iakttagande i alla dessa fall då även blir oberättigat.

Såsom framgår av dessa citat, är Kristi församling

identisk med Guds rike i världen, och den lokala församlingen närmast att betrakta som detta rikes organ eller bärare och förkunnaren av Kristi evangelium. Broady hade vid tiden för denna skrifts utgivande den uppfattningen, att Guds rike och himmelriket voro två skilda begrepp, men den uppfattningen gjorde han icke senare gällande. Enligt anteckningar till hans föreläsningar under de senare årtiondena låter han de båda orden vara uttryck för en och samma sak.

Den uppfattning om dopets och nattvardens innebörd, som han giver uttryck åt i de återgivna citaten, hävdade han om möjligt ännu mera energiskt under de senare åren av sitt liv. Han såg i den sakramentala uppfattningen av dessa Herrens instiftelser en av kristenhetens största villfarelser, och ett av de svåraste hindren för det nytestamentliga församlingsidealets förverkligande. Både dopet och nattvarden ha enligt Broadys uppfattning uteslutande sinnebildlig betydelse och alldeles icke någon sakramental innebörd. Genom dopet överlämnar sig den troende människan åt Kristus för att vara hans lärjunge, lyda och tjäna honom och bekänner därigenom hans namn. Hon inviger sitt liv åt Kristi efterföljd och ikläder sig lärjungaskapets förpliktelser och förmåner.

Nattvarden har lika litet som dopet sakramental innebörd. Den är en Herrens åminnelsemåltid, och den vill på ett sinnebildligt sätt framhålla, att det endast är genom delaktigheten i Kristi död en människa vinner det eviga livet. Den påminner sålunda icke endast om Kristi död för oss utan framför allt om att vi allenast genom att i tron mottaga Kristus hava livet och undfå kraften att göra Guds vilja.

Ända fram till 1890-talet hyste Broady den meningen,

att förkastandet av sakramentalismen icke behövde leda till ett frångående av den s. k. slutna kommunionens princip, vilken han i sina yngre dagar ansåg vara den enda riktiga. Men i denna fråga ändrade han delvis mening. Han deklarerade nämligen under senare år sin anslutning till principen om öppen kommunion, och han motiverade denna sin åsiktsförändring med hänvisning till att ett fördjupat studium av nattvardsfrågan lett honom till en ändrad övertygelse. I anteckningarna till sina föreläsningar från år 1916 framhåller han att läran om sluten kommunion »grundar sig på en kvarleva av den sakramentala uppfattningen av måltidens betydelse».[1] Men han ansåg, att frågan om sluten eller öppen kommunion icke borde få förorsaka splittring bland de troende, emedan den icke kan anses höra till de för församlingen fundamentala spörsmålen. Att han emellertid icke ansåg frågan alldeles oväsentlig framgår därav, att han med sina vänner gång på gång upptog detta spörsmål, och han var ytterst angelägen om att det, som enligt hans mening utgjorde själva grundorsaken till striderna i nattvardsfrågan, nämligen den sakramentala uppfattningen av nattvardens betydelse, skulle utrotas. Ja, han uttryckte t. o. m. icke långt före sin död den förmodan, att Gud låtit honom leva så länge, för att han skulle få förkunna för sina vänner och lärjungar en sanning, som han trodde sig se klarare i sin sena ålderdom än någonsin förut. Författaren har vid många tillfällen samtalat med Broady i denna fråga. Då han vet det vara i överensstämmelse med den vördade lärarens vilja, att denna hans uppfattning om dop och nattvard skulle komma till uttryck i skildringen av hans läroåskådning, har ovanstående meddelats.

[1] Anteckningar över de fyra Evangelierna sid. 130.

Ett av de mest framträdande dragen i Broadys religiösa liv var hans förtröstan på Gud och hans orubbliga tro på sanningens och Guds rikes seger. Hans barnsliga tillit till Herren tog sig uttryck i ett varmt och innerligt böneliv, och för honom tycktes det vara en naturlig sak att framlägga alla livets förhållanden, både smått och stort, i bön inför Gud. Och Broady kunde bedja. Vem har icke känt sig gripen i djupet av sitt hjärta, när han bad! Med den djupaste vördnad och den största högtidlighet framträdde han inför Gud, men också med en innerlighet och en förtrolighet, som hade sin grund i vissheten om bönhörelse. Men icke endast i det offentliga var Broady en bedjare som få. Även i det enskilda, i ensamheten kunde han tillbringa timmar i stilla bön, i synnerhet när han stod inför någon viktig uppgift. I sina böner tänkte han på alla. Han bad för Betelseminariet, för församlingarna, för predikanterna, ja, för allt Guds verk i världen, och för var och en av sina vänner hade han ett personligt intresse, som ofta kom till uttryck i förbönen. Till en av sina yngre kolleger, som en tid varit sjuk, skrev han t. ex. följande ett par veckor före sin död:

»Min värderade broder!

Mottag blomman — en vacker blomma åtföljde brevet — såsom ett tecken på huru innerligt jag har dig i mina tankar. Jämt ligger du för mig i mina böner, bittida och sent. Vi vänta genom Guds stora nåd, om det täckes Gud, att åter se dig ibland oss frisk och stark till kropp, själ och ande. Gud välsigne dig, styrke och bäre dig i prövningens stund.

Din kärleksfulle broder i Kristus Jesus.

K. O. Broady.»

Den som vet sig ha varit föremål för den vördade lärarens förböner — och det medvetandet äga åtminstone alla hans lärjungar — betraktar detta som en av livets största förmåner, och det känns vemodigt att tänka på, att hans stämma nu tystnat i denna världen. Han var en bönens man, och törhända är detta hemligheten till hans personlighets styrka och inflytande.

En sund kristlig optimism var också utmärkande för Broady. Aldrig tvivlade han på Guds rikes slutliga seger i världen. Hur ofta sade han icke till den som skriver detta: »Tror du, att Kristus skall segra? Tror du, att Guds verk går framåt i världen?» Om svaret röjde någon tveksamhet eller ovisshet, så blev han allvarlig, och han kunde då peka på historien och sin egen rika erfarenhet för att stärka tron och tillförsikten hos den tvivlande. Han såg även bakom världshändelserna och tidsförhållandena Guds majestät och framhöll ofta, att allt måste samverka till Guds rikes seger. Världskriget och den nöd, som följt i dess spår, betraktade han som födslovåndan till en tid, då Guds rike skall på ett härligare sätt än någonsin förr uppenbara sin kraft. Det var därför trosstärkande att lyssna till Broady, när han utvecklade sin åsikt om tidsföreteelserna. Han såg i dessa endast tecken på att Gud fortsätter sitt verk, och han ägde en särskild förmåga att uppmuntra den, som var svagare i tron än han. Besöken hos Broady blevo ofta verkliga högtids- och uppbyggelsestunder, från vilka man gick med en starkare tro och en ljusare syn på livet och förhållandena i världen. En livslång erfarenhet av Guds nåd och hjälp i alla livets skiften och en djup inblick i uppenbarelsens sanning hade givit honom denna ljusa och hoppfulla livssyn. Så långt tillbaka som vid konferensen 1878 yttrade Broady följande, som vi-

sar, att han även då hade samma barnsliga tillit till Gud och samma ljusa framtidstro. Han sade:

»Jag är glad att få höra Jesus till. Jag vet, att han älskar mig. Hans tålamod är outtömligt. Han är trofast och skall hjälpa mig varje steg till det härliga målet. Han känner alla strider, han överger mig aldrig i striden. Han har lärt mig, att jag intet har, som ej tillhör honom. Allt tillhör min frälsare, och jag vill leva för honom. Nyss har jag fått glädja mig åt, att min moder, mer än sjuttio år gammal, jublande gått hem. Måtte Herren giva mig ännu mera nit och håg att verka för sin sak till själars frälsning! Måtte alla edra hjärtan uppfyllas av Kristi kärlek! Måtte var och en av eder helga sig åt Herren! Du, broder, på din jordtorva, du i ditt yrke, du ordets tjänare — alla och allt må tillhöra Herren!

Herrens sak skall gå främst. Jag har uppgivit all hopplöshet. Om tio år skola vi vara långt framme, om tjugo år ännu längre. Kunde vi om hundra år blicka ned, skulle vi se, att allting storligen förändrats. Vi hava Herrens löften, att hans sak skall hava framgång. Mannen på den vita hästen skall ovillkorligen segra. Måtte detta uppmuntra våra hjärtan! I predikanter, mottagen kraft ovanifrån! Given eder helt åt Gud, bedjen, kämpen, rannsaken! I andre, given eder alla åt Jesus! Bliven levande epistlar från Herren! Stån upp som en man! Bilden missionsföreningar och verken en var med sin gåva! Stån upp från jordens grus och varen nyktra och vakande! Du stridshop vaksam stå!»

Den framställning vi här givit av Broadys religiösa och teologiska åskådning är ju fragmentarisk och kortfattad, men den torde i någon mån ha ådagalagt, att han var självständig i sin uppfattning och i de flesta fall gick sina

egna vägar i teologiska spörsmål. Trots sin kritik av hävdvunna åskådningar var han verkligt positiv till hela sin läggning, och hans personliga fromhet och innerliga gudsfruktan hade sin grund i en djup erfarenhet av den gudomliga sanningens frigörande makt. Det var denna sanning han själv alltid sökte, och det var till denna han ville leda människorna både med sin predikan och sin undervisning.

BROADY OCH A. B. M. U.

Broady kom till Sverige som det stora amerikanska missionssällskapets (American Baptist Missionary Union) arbetare, och han kvarstod i detta sällskaps tjänst hela sitt liv så tillvida, att största delen av hans understöd betalades av detta missionssällskap. Naturligtvis betraktade det svenska baptistsamfundet Broady som sin man och hade gärna, särskilt under de sista årtiondena, velat avlöna honom helt och hållet, men då det amerikanska sällskapet ville, såsom en erkänsla för Broadys framgångsrika och betydelsefulla lärare- och missionsgärning, betala större delen av hans lön, så mottogs naturligtvis detta erbjudande med tacksamhet. Det nämnda sällskapet lämnade också från 1866 ända till 1898 betydande ekonomiskt understöd för den baptistiska verksamheten i Sverige, och man kan därför säga, att det svenska baptistsamfundet i väsentlig grad är en frukt av de amerikanska baptisternas missionssträvanden. Några ha med anledning därav talat om baptismen i Sverige som en »importerad» religiös trosåskådning och menat sig därmed ha sagt något förklenande och nedsättande om den. Men vad är det, som i fråga om kristen tro och lära kan sägas vara inhemskt eller icke? Har icke protestantismen och lutherdomen också en gång »importerats» från ett annat land? De svenska baptisterna

blygas icke för sin förbindelse med de amerikanska trosfränderna, utan tacka i stället Gud för de välsignelser, som tillförts vårt folk icke minst genom inflytelser från de frikyrkliga och i synnerhet baptisterna inom den anglosaxiska världen. Det är dessa inflytelser vi i första rummet ha att tacka för att religionsfrihetens grundsats blivit erkänd, om än icke ännu fullt förverkligad, även i vårt land. Det var en tid för endast några årtionden sedan, då svenska män och kvinnor i hundratal nödgades lämna sitt fosterland till följd av de brutala förföljelser de blevo utsatta för, när deras samvete bjöd dem att omfatta en trosåskådning, som av den lutherska statskyrkan stämplades som villfarelse. Dessa funno i Amerika en fristad, och det var ju icke så underligt, att de amerikanska baptisterna ansågo Sverige vara i behov av mission, när det så behandlade sina egna medborgare. Det var i första rummet de svenska trosfrändernas betryckta ställning, som kom de amerikanska baptisterna att lämna understöd för baptistisk verksamhet i vårt land. När de genom pastor Anders Wiberg och många andra, som för sin tros skull nödgats utvandra, erforo, hurudana de religiösa och kyrkliga förhållandena voro här i landet, blevo de djupt gripna och offrade villigt medel till deras underhåll, som ville verka för utbredandet av de baptistiska grundsatserna i Sverige. De svenska baptisterna skola aldrig upphöra att känna tacksamhet till det amerikanska missionssällskapet, A. B. M. U., som i en svår och kritisk tid kom dem till hjälp och som hitsände och under årtionden understödde två av de män, vilkas livsverk varit av större betydelse för det svenska baptistsamfundet än några andras, nämligen Anders Wiberg och K. O. Broady. Men utom det, som nämnda sällskap offrade för deras underhåll, gav det också betydande summor både för Betelse-

minariet och missionsverksamheten i övrigt i landet. Det är blott tillbörligt att konstatera, att förbindelserna mellan det svenska baptistsamfundet och de amerikanska nordstatsbaptisternas missionssällskap varit en mycket väsentlig orsak till den jämförelsevis stora framgång, som baptismen haft i Sverige. Dessa förbindelser ha naturligtvis icke varit blott av ekonomisk art. På många områden har inflytandet från Amerika gjort sig gällande och det svenska baptistsamfundets organisationsformer äro i flera avseenden efterbildningar av de amerikanska baptisternas. Baptismen är internationell, även om samfunden i olika länder äro fullt självständiga i förhållande till varandra. Det är därför helt naturligt, att starkare sammanslutningar stödja svagare, då det gäller missionen både i de kristna länderna och i hednavärlden.

K. O. Broady var det stora amerikanska missionssällskapets missionär i Sverige, och han satte en ära i att vara detta. Vid många tillfällen framhöll han, att han kommit hit till landet som en missionär, och han ville förbliva en sådan hela sitt liv. Han var alltid mycket angelägen om att förbindelserna mellan det nämnda missionssällskapet och de svenska baptisterna skulle äga bestånd, ty han insåg, att dessa förbindelser varit mycket betydelsefulla i det förflutna med hänsyn till baptismens framgång i Sverige, och han var övertygad om gagnet av dem även för framtiden.

* *
*

Några historiska uppgifter om det missionssällskap, vars arbetare Broady var i 56 år, torde här försvara sin plats.

Det var den store hednamissionärens Adoniram

Judsons övergång till baptistsamfundet år 1812 som gav anledning till bildandet av de amerikanska baptisternas missionssällskap. Under sin resa till Indien nämnda år hade han tillfälle att studera Bibeln särskilt med hänsyn till dopfrågan, och detta ledde till att han fann sin tro på barndopet rubbad och därför lät döpa sig efter framkomsten till Indien. Därmed blev han också tvingad att lämna det missionssällskap, i vars tjänst han utgått. Även fru Judson och en annan missionär vid namn Luther Rice, hade kommit till samma uppfattning som Judson och blevo samtidigt med honom döpta. Då de sålunda förlorade allt stöd från missionsvänner i hemlandet — de amerikanska baptisterna hade då ingen mission i Indien — reste Rice tillbaka till Amerika för att söka väcka intresse för bildandet av ett baptistiskt missionssällskap. Detta lyckades, och den 18 maj 1814 bildades i Filadelfia ett sådant som fick namnet »General Convention of the Baptist Denomination in the United States of America for Foreign Missions». Judson och hans fru blevo sällskapets första missionärer. I början voro Nord- och Sydstaternas baptister förenade i detta sällskap, men år 1845 skilde sig de senare från sällskapet, emedan de hyste en från de övriga baptisterna avvikande mening i slavfrågan. De bildade ett eget sällskap, som fick namnet »The Southern Baptist Convention». Med anledning härav ändrade det gamla sällskapet sitt namn till »The American Baptist Missionary Union». Sedan den tiden har sällskapet kunnat glädja sig åt en storartad utveckling. Det bedriver mission i Birma, Assam, Telugulandet, Kina, Japan, Liberia, Kongo, Filippinerna samt därjämte i flera europeiska länder.

Framgången av sällskapets verksamhet på hednafälten var i början ringa. År 1819 hade en enda blivit omvänd,

men missionärer utsändes och arbetet utvidgades mer och mer, så att sällskapet 1840 hade 97 missionärer, 68 församlingar på missionsfälten, 44 skolor och 2,900 döpta medlemmar. Inkomsterna voro det året 56,948 dollars. Tjugo år senare eller 1870 hade kommunikanternas antal växt till 48,763, och missionärskåren räknade 127 medlemmar. Inkomsterna hade då stigit till 217,510 dollars. Sedan den tiden har verksamheten oavbrutet utvidgats, så att missionssällskapet för närvarande är ett av världens största. Det ändrade för några år sedan sitt namn till »The American Baptist Foreign Mission Society». Enligt statistiken för år 1920 hade sällskapet detta år 755 missionärer, 6,979 infödda missionsarbetare, 1,834 församlingar, 194,373 nattvardsberättigade församlingsmedlemmar, 2,694 skolor samt ett flertal högskolor och seminarier, allt detta på hednafälten. Sällskapets utgifter för sistnämnda år uppgingo till den stora summan av 2,311,287 dollars. Det är sålunda en utomordentligt storslagen och omfattande verksamhet som detta missionssällskap utfört och utför, och dess utveckling och framgång torde i icke ringa mån bero på att det bland sina ledare haft och har flera rikt begåvade, vidsynta och Gud hängivna män, besjälade av ett levande intresse för missionen. En

Doktor J. H. Franklin.
Sekr. för A. B. F. M. S.

av dessa är sällskapets nuvarande sekreterare, doktor J. H. Franklin, som är den ledande mannen för missionen i Kina, Japan, på Filippinerna och i Europa. Han har vid tvenne tillfällen besökt Sverige i missionsärenden, och dessa besök ha varit synnerligen betydelsefulla med hänsyn till förbindelserna mellan det svenska baptistsamfundet och det missionssällskap, som han representerar.

K. O. BROADY OCH ADOLF DRAKE.

Man kan icke rätt skildra K. O. Broadys livsverk utan att också nämna åtminstone en av de lärare, som stodo vid hans sida i Betelseminariet, nämligen doktor Adolf Drake. Det kan utan överdrift sägas, att Broady icke skulle kunnat utföra sin gärning på sätt, som han gjorde, om han icke ägt Drakes stöd och bistånd, och detta insåg han också själv. De båda lärarna och kamraterna voro förenade med varandra i en vänskap, som aldrig brast under ett fyrtioårigt samarbete, och ehuru de voro varandra mycket olika i läggning, begåvning och sinnesart, eller kanske just därför, kompletterade de varandra på ett lyckligt sätt. Sällan ha två män under en lång följd av år samarbetat så intimt och harmoniskt som Broady och Drake, och betydelsen av detta samarbete har utan tvivel varit mycket stor med hänsyn till framgången av det verk, vars befrämjande de båda i lika hög grad nitälskade för. Det förefaller därför, som om denna biografi skulle bli alltför ofullständig, om den icke också innehölle en kort framställning om Drakes liv, även om denna enligt sakens natur måste inskränka sig till ett omnämnande av endast en del data och några få mera betydelsefulla uppgifter om hans livsgärning.

Doktor Adolf Drake föddes å godset Tisenhult i

Skedevi socken i Östergötland den 21 sept. 1833. Hans föräldrar voro löjtnanten M. G. Drake av Hagelsrum och dennes maka Johanna Gustava Indebetou. Han var den äldsta bland tre syskon, två bröder och en syster. Då den äldste sonen tycktes hava håg och begåvning för studier, bestämde föräldrarna, att han skulle få studera för att bli präst, och den yngre brodern skulle få övertaga fädernegodset. Därför sattes sonen Adolf i Norrköpings »lärdomsskola», och sedan han genomgått den, kom han till Linköpings gymnasium. Han fullbordade gymnasialstudierna år 1852 och blev samma år student i Uppsala.

Doktor A. Drake.

Inflytandet av de andliga väckelserna i landet vid den tiden sträckte sig även till studenterna vid Uppsala universitet, och det fanns bland dem några, som hade kommit till en levande tro på Kristus. Efter ankomsten till Uppsala slöt sig Drake till de troende studenternas krets, och bland hans studiekamrater funnos sådana män som Valdemar Rudin, B. Wadström, Gustaf Beskow, A. Steinmetz m. fl. De studerade samtliga teologi för att bli präster i statskyrkan, och de blevo också detta allesammans utom Drake. När han år 1856 avlade prästexamen, hyste han så starka betänkligheter mot åtskilliga av statskyrkans ordningar, att han icke kunde låta prästviga sig. Det var särskilt nattvardsfrågan som

oroade honom. Han tog därför plats som läroverkslärare, först i Västervik och sedan i Linköping. Under vistelsen på den förstnämnda platsen kom han i beröring med baptisterna, och detta gav honom anledning att mera ingående än förut studera dopfrågan, vilket hade till följd, att hans tro på barndopet, som förut var ganska svag, nu alldeles rubbades. Han beslöt att låta döpa sig, och detta steg, som för honom betydde en icke ringa uppoffring, tog han 1858. Efter någon tid kom han i förbindelse med pastor Anders Wiberg, och denne anställde honom som sin medarbetare i den ganska omfattande litterära verksamhet, som han den tiden bedrev. Wiberg utgav tidningen »Evangelisten», och dess redigering anförtroddes väsentligen åt Drake. När sedan Wiberg 1863 reste till Amerika fick Drake övertaga ansvaret icke endast för tidningens redigering utan även för församlingsvården och i övrigt för hela det arbete, som Wiberg hade att utföra. Samvetsgrann in i minsta detaljer och besjälad av en djup ansvarskänsla utförde han sina många åligganden på ett mycket berömvärt sätt. Som på annat ställe är nämnt, byggdes Betelkapellet under denna tid, och det var Drake, som fick bära huvudansvaret därvid, även om han i bröderna Palmqvist och andra hade goda medhjälpare.

När Wiberg återkommit från sin amerikaresa och beslut fattats om Betelseminariets upprättande, blev Drake vald att vid sidan av sin publicistiska verksamhet deltaga i undervisningen i skolan. Han ägde också goda förutsättningar för lärarekallet, både vad angår teoretiska kvalifikationer och pedagogisk skicklighet. Skolarbetet blev honom mer och mer kärt, och han fann snart, att hans viktigaste uppgift i livet var att ägna sig åt arbetet i seminariet. I sin undervisning var han mycket samvetsgrann och

förvärvade sig även en grundlig insikt i de ämnen, som han hade att undervisa i. Anspråkslös och vänsäll till sitt väsen, blev han innerligt älskad av sina elever, och hans varma gudsfruktan, milda sinnelag och brinnande nitälskan för allt sant och rent, gjorde honom till ett oförgätligt föredöme för alla sina lärjungar. Under sin fyrtio åriga läraregärning vid Betelseminariet utövade han på flera generationer av elever ett inflytande, som helt visst var ägnat att fördjupa deras gudsfruktan, stärka deras karaktär, rikta deras håg på det rena och upphöjda samt skickliggöra dem för uppgiften att tjäna Gud.

Det var emellertid icke blott genom sin långa och pliktrogna läraregärning, som Drake inlade stora förtjänster om Betelseminariet och det svenska baptistsamfundet. Vid sidan av sitt arbete som lärare ägnade han sig åt journalistisk verksamhet, och han var måhända den främste tidningsman, som baptistsamfundet haft. Som förut är nämnt, redigerade han »Evangelisten» under många år, och år 1869 startade han tidningen Weckoposten. I tjugu år var han ensam redaktör för denna tidning, och från 1889, då J. Byström och J. A. Borgström ingingo i redaktionen, kvarstod han ända till sin död som medredaktör. I sina publicistiska grundsatser var han omutligt sträng och samvetsgrann, och de av honom redigerade publikationerna stodo både i etiskt och litterärt hänseende på ett högt plan. Hans ledareartiklar, som oftast handlade om religiösa och kyrkopolitiska ting, voro mönstergilla både i fråga om stilistisk form och koncentration. Han skrev också »politiska översikter», d. v. s. kort resumé av och kommentar till de aktuella politiska dagsfrågorna och den kände journalisten, redaktör Rudolf Wall, lär hava betecknat Drakes »politiska

översikter» som de bästa, som någon tidning på den tiden kunde uppvisa.

Utom denna sin litterära verksamhet tjänade Drake också som sekreterare i »förvaltningskommittén» och även i en kommitté, som förmedlade de av det amerikanska missionssällskapet lämnade bidragen till evangelistverksamheten i landet, och i denna sin egenskap hade han att föra en vidlyftig korrespondens med nämnda sällskap, samt översätta och till Amerika sända rapporter från de ganska många evangelister, kolportörer och predikanter, som helt eller delvis hade sitt underhåll från sällskapet. Detta var en omfattande korrespondens, som naturligtvis krävde mycken tid. En ofantlig arbetsbörda vilade på Drake, men han ägde en ovanlig arbetsförmåga och en tjänstvillighet, som kom honom att utan knot och klagan påtaga sig även de uppgifter, som bort kunna skötas av andra.

Drake var naturligtvis en varm vän av religionsfriheten, och de av honom redigerade tidningarna förde en energisk kamp mot den religiösa intoleransen och för en humanare lagstiftning på detta område. Sannolikt utövade han genom sin publicistiska verksamhet ett icke ringa inflytande till förmån för den religionsfrihetens utvidgning, som ägde rum på 1860—1870-talen.

Drake var en man med fasta religiösa grundsatser, men han älskade friden och ville städse främja endräkt och samförstånd mellan Jesu lärjungar av olika bekännelser. Om de kristnas enhet skrev han redan 1869 följande: »Medan katolicismen sätter enheten uteslutande i den yttre kyrkogemenskapen och nutidens rationaliserande riktning i motsatt ytterlighet vill förena alla religiösa övertygelser blott på grundvalen av en gemensam sedelära, finns mellan

Kristi lärjungar en annan väsentlig enhet, som bör klart behållas i sikte.

Nya förbundets heliga skrifter erkänna inga andra för Jesu sanna lärjungar, 'kristna', än sådana som äro 'kallade, heliga', 'födda på nytt till ett oförgängligt hopp av Guds ord, som bliver evinnerligen', som hava 'Kristi Ande' o. s. v. Mellan alla dessa, ehuru de i våra dagar framstå såsom tillhörande mångfaldiga yttre kristliga samfund av olika namn, förefinnes en outplånlig, väsentlig enhet, som består i samma tro på Jesus Kristus såsom 'Herren', deras personlige frälsare, deras tröst, kraft, hopp och föremålet för deras kärlek. Det är nämligen omöjligt att på mer än ett enda sätt tro på Herren Jesus till salighet, och på detta ena sätt tro de alla på honom. Att i det yttre framställa denna enhet har varit ett av Ev. Alliansens uttryckta syften med inbjudningen till böneveckan. Och i sanning, man kunde svårligen finna ett lämpligare uttryck därför. Dessa kristna må stundom tala olika, handla olika i avseendet på församlingsordning, men inför nådens tron föra de ett språk.»

Den 4 februari 1906 slutade Drake sina dagar, sörjd och djupt saknad icke blott av de många, som under årens lopp varit hans lärjungar, utan även av hela det svenska baptistsamfundet och en stor skara tillgivna vänner i övrigt både i vårt land och i andra länder. Han var teologie doktor vid Bucknell University i Pennsylvania, U. S. A.

Vi ha redan sagt, att förhållandet mellan Broady och Drake var det allra bästa. Den förre var den borne ledaren och den senare den plikttrogne och nitiske läraren. De voro under en lång följd av år seminariets enda ordinarie lärare, och det är naturligt, att Drakes inflytande på ledningen av skolan icke var så litet, även om han icke mycket

framträdde inför offentligheten. Broady rådfrågade honom alltid i alla viktigare angelägenheter och tog givetvis den största hänsyn till hans mening.

Typiskt för de båda lärarnas förhållande till varandra är följande lilla episod. Vid en konferens höll Broady ett tal, varvid han bland annat framhöll, att förhållandet mellan honom och Drake varit sådant, att de, så vitt han kunde erinra sig, icke någon gång under de många år, som de arbetat tillsammans, växlat ett enda ovänligt ord med varandra. Men då inföll Drake: »Jo, vid ett tillfälle råkade vi i dispyt, men då bad jag om förlåtelse, ty jag ansåg, att det var mitt fel». De voro också innerligt fästade vid varandra. Broady var ganska ofta rätt svårt sjuk, och vid sådana tillfällen var Drake nästan förtvivlad. Han bad oavbrutet till Gud om hans tillfrisknande och uppmanade eleverna att göra på samma sätt, och när han förnam, att sjukdomen gav vika, var han glad som ett barn.

Det är visst, att Broady hade icke blott en trofast vän och god kamrat i Drake utan även en värdefull hjälpare och vis rådgivare i de svåra förhållanden, som ofta mötte i arbetet. Drake å sin sida, som var en vekare och känsligare natur, kände sig trygg, så länge han visste, att Broady stod vid hans sida och höll rodret i sin starka hand. De behövde båda varandra, och Gud gav en sådan framgång åt deras gemensamma strävanden, att icke blott hundratals Herrens vittnen utan även hela baptistsamfundet i Sverige och Amerika i dag välsigna deras minne och livsgärning.

Vid Drakes frånfälle skrev Broady följande nekrolog i Weckoposten:

»Mogenhet i insikter och ett naturligt förstånd samt en kristlig karaktär gjorde den hänsovne till vad han var: en ädel personlighet, kär och värderad av tusenden. Född aristo-

krat blev han genom ny födelse och det överträffande i Jesu Kristi kunskap en tjänande broder. Och att tjäna, och detta på många sätt, var hans lust och ära. Känslofull som få, ehuru även ägande stor självbehärskning, var han en hjälpare i nöd, en tröstare i sorg. Med stor självförsakelse gick han gärna och med glädje Guds ärenden. Till vilken välsignelse har han icke varit för vårt samfund, för Kristi församling och världen! Han var ett ljus, tändande och värmande. Hans uppgift var icke att strida. Bestraffning och tillrättavisning låg icke inom hans område, sådant lämnade han gärna åt andra. Skedde det någon gång, var det helt enskilt och under en form som icke rev upp, utan lade balsam på såren. Att pruta med sanningen i ord och i leverne var främmande för hans hjärta. Ett fel, upptäckt, följdes av snar bön om förlåtelse först inför Gud, därnäst inför den, vars förlåtelse hans hjärta krävde. Visserligen älskade han att bliva erkänd och älskad, men världens utmärkelser voro för honom ett intet jämfört med den översvinnliga äran att få vara en Jesu Kristi tjänare, om än den ringaste. Ja, vår oförgätlige broders ingång och utgång ibland oss var en levande handskrift, skriven av Guds Ande. Från den stund, då Gud böjde sig till honom och drog honom upp ur fördärvets grop, ur den djupa dyn, och ställde hans fötter på Klippan och gjorde hans steg fasta och lade i hans mun en ny sång, Guds lovsång, ledde Gud honom alltjämt framåt och uppåt, från ljus till ljus, från kraft till kraft, närmare, allt närmare det eviga livets mål. Nu är kronan vunnen. Vår broder skådade den på avstånd. Kröningsdagens sol gick upp i hans inre, och hans ande fylldes med glädje. Stillsam i friden, stillsam i glädjen översvallade han dock med tack och lov till Gud.

Det utmärkande hos honom som lärare var hans stora samvetsgrannhet och en innerlig åtrå att främja lärjungarnas intellektuella och andliga upplyftning och utrustning för evangelii verk. Hans tålamod sattes ofta på prov, men jämnmod och uthållighet sveko honom icke. Humoristisk och pikant i klassen kunde han ock vara, när det föll honom in, men alltid träffande. Att hjälpa och föra framåt var målet med allt. Hans röst kommer nu ej mer att höras i det yttre, men i det

inre kommer den alltfort att tala i de hundradens hjärtan, som under tiderna fått åtnjuta förmånen av hans undervisning.

Vårt kamratskap var ej blott ett yttre. Dess innerlighet och ljuvlighet var i anden. Tankarna sammansmälte, strävandena och målet voro ett och detsamma. Förtroendet var odelat, ty andarna genomskådade och kände varandra. Det må icke synas förmätet att låna Israels förnämsta sångares ord, de hava i mycket en tillämpning här: 'Jonatans själ fäste sig så vid Davids själ, att Jonatan hade honom lika kär som sin egen själ och slöt ett förbund med David. Och Jonatan tog av sig manteln, som han hade på sig och gav den åt David, så ock sina övriga kläder, ja, till och med sitt svärd, sin båge och sitt bälte'. 'Jag sörjer dig, min broder Jonatan, du Gudsgåva; du var mig mycket ljuvlig. Kostbar var mig din kärlek', den hade sin upprinnelse i Gud.»

Sådant var förhållandet mellan de två män, som Gud använde att genom ett ädelt livsverk lägga grunden till och under mer än en generation fullfölja det arbete, som Betelseminariet har till uppgift att utföra, nämligen fostrandet av arbetare för Guds rike i världen.

BROADYS RESOR.

Vi ha förut framhållit, att Broady ofta var på resor till olika delar av landet för att deltaga i större uppbyggelsemöten, konferenser o. dyl. Hans besök motsågos alltid med stora förväntningar, och när »översten» kom till någon plats, samlades folk från olika håll dit för att höra honom. Under terminerna kunde han väl icke företaga så långa resor, men ferietiderna utnyttjade han ofta för missionsresor, som ibland togo flera veckor i anspråk.

Men Broadys resor sträckte sig även utom Sveriges gränser. Vi ha nämnt om hans besök i Finland 1877 och hans resa till Norge 1882. Utom dessa besök i grannländerna besökte han icke andra länder än Amerika och England. Till det förstnämnda landet reste han tre olika gånger, emigrationsresan oberäknad och det senare besökte han två gånger. Första resan till Amerika företog han 1876. Syftet med denna framgår av skolstyrelsens protokoll av den 9 maj samma år, där det heter: »Omtalade ordföranden sin avsikt att resa till Amerika för att verka för bidrags samlande till uppförande av ett eget hus för seminariet i samband med en lokal för elementarläroverket och utbad sig styrelsens råd i detta hänseende. Efter inhämtande av skälen härför beslöt styrelsen att tillstyrka broder

Broadys resa och att genom en skrivelse hjärtligt rekommendera honom». Huru han lyckades i denna sin avsikt ha vi i annat sammanhang omnämnt. Han återkom från denna resa den 9 dec. samma år och den tog således hela sommaren och hösten i anspråk.

År 1880 besökte Broady London, där han som representant för det svenska baptistsamfundet deltog i söndagsskolans etthundraårsjubileum. Han reste i sällskap med bokförläggare Per Palmqvist, bankdirektör Wilh. Carlsson, och pastor T. Truvé. Dessa fyra besökte under vistelsen i London Spurgeons Tabernakel vid en nattvardsgudstjänst, som hölls i samband med en predikan av Spurgeon. Broady höll vid den tiden strängt på den s. k. slutna kommunionen, och då församlingen i Tabernaklet hade öppen kommunion, ansåg han sig av principiella skäl förhindrad att deltaga i nattvardsfirandet. Wilh. Carlsson hyste samma uppfattning som Broady medan däremot T. Truvé och Per Palmqvist icke hade några betänkligheter mot att deltaga med församlingen i nattvarden. Därför stannade Broady och Carlsson på läktaren och åsågo nattvardsfirandet medan de båda andra gingo ned i kyrkan och deltogo i detsamma. Broady berättade för en tid sedan denna händelse för några av sina vänner för att visa, att även han en gång varit fullt övertygad om riktigheten av en praxis, som han senare icke ansåg vara berättigad.

År 1887 företog Broady åter en resa till Amerika. Denna gång reste han på egen sold, dels för att besöka sina barn, av vilka två söner och en dotter då voro bosatta i Amerika, dels för att väcka intresse bland de amerikanska baptisterna för verksamheten i de nordiska länderna. Denna resa räckte i cirka tre månader.

När han den 10 nov. återkom till Stockholm, möttes

han av meddelandet, att hans vän och mångårige medarbetare, pastor Anders Wiberg, hade dött och föregående dag blivit begraven. Denna underrättelse smärtade honom djupt, ty Wiberg hade haft ett större inflytande på hans liv än någon annan människa, och de hade under många år varit förenade i en trofast vänskap.

Sin sista resa till Amerika företog Broady 1892, då på inbjudan av American Baptist Missionary Union, som det året firade en missionshögtid med anledning av den moderna hednamissionens hundraårsjubileum. Broady besökte under denna resa missionssällskapets stora jubileumsmöten i Filadelfia, där han höll föredrag om missionen i de nordiska länderna, men också ganska många svensk-amerikanska församlingar. Han fann vid detta tillfälle, att intresset för missionen i de europeiska länderna icke var så stort som förr, men att hednamissionen fått ett större rum i de amerikanska baptisternas hjärtan än någonsin tillförne. Han uttrycker sin glädje över detta förhållande, fastän han på samma gång har en viss farhåga för att indragandet av understödet för missionen i Europa kunde få menliga följder. Dock anser han, att de svenska baptisterna nu voro så starka, att de snart borde reda sig utan understöd från utlandet.

Tidningen Nya Weckoposten i Chicago, skrev vid detta tillfälle om Broady följande:

»Överste K. O. Broady från Stockholm har, som bekant, vistats här i landet sedan årsmötena höllos i Filadelfia och predikat Kristi evangelium på åtskilliga platser, mest i Östern. I torsdags anlände han hit till staden, då han avlade ett kärt besök även på denna tidnings kontor. De sjukdomar han haft att genomgå de senaste åren hava lämnat på honom sina märken, ty han har åldrats betydligt,

men han ser dock nu frisk och stark ut. Och vad som är mera värt, hans nit för Herren, hans andliga värme, enfalden och innerligheten i hans tro samt hängivenheten för Herren och hans sak synes hava tilltagit genom prövningarna. Mer än någonsin tyckes Kristus vara dyrbar för hans hjärta samt utgöra A och O i hans predikningar. En sådan utveckling är alltid mycket glädjande, men synnerligast i vår tid, som mer utmärker sig för spekulationer än för enfaldig tro.» Sedan talar tidningen om Broadys livsverk och den betydelse detta haft för de svenska baptisterna både i Sverige och Amerika och uttrycker den förhoppningen, att han måtte få leva ännu många år och utföra en gagnande verksamhet.

Broady var vid denna tid rätt klen till hälsan, ty i början på 1890-talet var han mycket sjuk och måste underkasta sig en svår operation. Den starka hettan i Amerika denna sommar tog också hårt på hans krafter, varför han måste avbryta resan tidigare än han ämnat och återvända hem.

Sin sista utländska resa gjorde Broady 1905, då han som svenska baptistsamfundets ombud deltog i baptisternas första världskongress, som hölls i London detta år. Ehuru han då var 73 år gammal, skötte han sina representationsplikter på ett utmärkt sätt. Han höll tvenne mycket uppmärksammade tal, och de ganska många svenskar, som deltogo i denna kongress, voro glada åt att som sin främsta representant få sända fram en så begåvad och allmänt aktad man som Broady.

BROADYS HEM OCH FAMILJ.

Den som någon gång besökte Broadys bostad vid Engelbrektsgatan 18, Stockholm, har säkert frapperats av den enkelhet, som kännetecknat detta hem. Ingen lyx, intet överflöd, inga dyrbara möbler, fann man där, men en fil av ljusa, vackra rum, av vilka ett par voro nästan fulla av böcker. Det ena av dessa var Broadys arbetsrum. Man märkte, att i detta hem bodde en familj, vars intressen blott i ringa grad voro riktade på det timliga och materiella. Allt är enkelt, men ändå smakfullt. På väggarna hänga några kopparstick och en Hesselboms målning. I Broadys arbetsrum finnas tvenne tavlor. Det är två porträtt, det ena av fru Broady och det andra av doktor Eaton, som var rektor för Madison University den tid; då Broady studerade där. I nära fyrtio år har familjen bott i samma våning, och man må då icke förundra sig över att Broady på ålderdomen, då han blivit ensam och blott hade sin dotter Nellie hos sig, icke gärna ville lämna denna bostad, även om den nu var något för stor i förhållande till familjemedlemmarnas antal. Ingen satte heller i fråga, att han skulle flytta till någon annan bostad, ty man ansåg, att han borde få sluta sina dagar i det hus, där han utfört en stor del av sin livsgärning.

Broady hade en stor familj att försörja, och det var

icke alltid lätt att få de rätt knappa inkomsterna att räcka till dess underhåll. Men han hade en hustru, som levde för sitt hem och sin make, och hennes omtänksamhet bidrog väsentligen till att de ganska små förråden räckte för de många behoven. Några korta anteckningar om familjens medlemmar torde här vara på sin plats. Broady hade åtta barn, och av dessa äro sex i livet. De äro följande:

Frank Oscar, född den 28 febr. 1863. Genomgick åtskilliga klasser i läroverk i Stockholm, men utvandrade år 1880 till Amerika, där han studerade en tid vid Colgate University. Ägnade sig sedan åt medicinska studier och är för närvarande läkare i Burlington, Oklahoma.

Georg Augustus, född den 25 okt. 1864. Efter skolstudier i Stockholm reste han till Amerika 1884. Bedrev liksom sin äldste broder college-studier vid Colgate University, studerade sedan medicin och är läkare i Plains, Kansas.

Julia Henrietta, född den 15 okt. 1865. Gift med grosshandlaren Axel Windahl, Örebro. Hon dog den 28 febr. 1904.

Charles Edward, född den 2 april 1867. Reste till Amerika 1882. Efter studier vid krigsskola blev han löjtnant i amerikanska armén och tjänstgjorde en tid vid krigsdepartementet. Dog i Manilla 1902.

Fannie Cecilia, född den 1 maj 1869. Reste till Amerika 1887. Gift med en affärsman vid namn Harry Grove. Bosatt i Athol, Mass.

Carrie Wilhelmina, född den 14 juni 1871. Gift med grosshandlaren E. Widinghoff i Örebro.

Nellie Louise, född den 27 jan. 1873. Genomgått Ateneum och lärarinneseminarium i Stockholm. Har under flera år vistats i Amerika och där erhållit sjuksköterskeutbild-

ning. Hon har sedan under några år tjänstgjort som föreståndarinna för ett större sjukhus i Michigan. Återkom till Sverige 1911 för att vårda sin gamle far och har sedan dess troget stått på denna sin post till faderns frånfälle.

Harry William, född den 28 dec. 1878. Student i Stockholm 1897. Har avlagt ingenjörsexamen vid Chalmerska

K. O. Broady 1876.

Fru E. Broady 1876.

institutet i Göteborg och har sedan vistats i flera år i Amerika. Återkom till Sverige 1921.

Det var en ansvarsfull och ingalunda lätt uppgift att fostra en så stor barnskara. Men i denna fostraregärning hade Broady den bästa hjälp av sin maka. Själv var han ofta så upptagen med arbete, att den tid, som han kunde giva åt sitt hem och sin familj, måste bli ganska knapp. Därför kom ofta huvudansvaret för barnens uppfostran att vila på modern, som helt levde för sin make och sina barn. I

början av sin vistelse i Sverige längtade hon väl åter till Amerika, där hon hade sina släktingar och vänner, men då hon trodde, att Gud ställt hennes make på den plats, som han innehade, ville hon gärna bringa de offer, som ett kvarstannande i Sverige kunde innebära. Hon var en något vek och känslig natur men en modig kvinna, som på ett berömvärt sätt fyllde sin uppgift i hemmet. Innerligt tillgiven sin make gjorde hon allt, vad i hennes förmåga stod, för att stödja och hjälpa honom i hans arbete. Broady satte också stort värde på sin hustru och han insåg mycket väl och erkände, att han icke utan henne skulle kunnat uträtta sitt arbete och fylla sina uppgifter. Därför blev också hennes frånfälle ett hårt slag för honom. Fru Broady slutade sina dagar den 23 dec. 1902 efter en tids sjukdom. Följande meddelande från en av Betelseminariets dåvarande elever kan vara ägnat att belysa, huru Broady tog förlusten av sin hustru, med vilken han varit förenad i ett fyrtioårigt lyckligt äktenskap. Eleven i fråga hade sitt rum gränsande till Broadys våning. Vid tretiden på natten hörde han, att Broady började bedja med hög röst och på ett sätt, som han aldrig förut hört honom bedja. Det var verkliga nödrop inför Gud. Därmed höll han på i tre timmar eller till kl. 6 på morgonen. Det var tydligt, att något särskilt inträffat och man fick på morgonen höra, att fru Broady dött just det klockslag, när Broady började bedja. Han hade behov av att i bönen hämta kraften att bära den förlust, som han genom sin makas frånfälle hade lidit, men också att av hjärtat tacka Gud för vad hon varit för honom under deras långa sammanlevnad.

BROADY INTIME.

En person ter sig ofta helt annorlunda i sitt offentliga liv än i sitt enskilda. Det är icke alltid så, att de mest karaktäristiska egenskaperna komma till uttryck i de handlingar, som höra offentligheten till. I hemmet och det privata livet visa sig ofta sådana sidor av personligheten, som kanske sällan eller aldrig lysa fram i det offentliga. Hurudan var Broady i sitt hem, i sin familj eller i den trängre kretsen? Det är måhända en fråga, som någon gör sig vid läsningen om hans verksamhet och om de yttre, mera framträdande dragen i hans personlighet. Det är för en utom familjen stående svårt för att ej säga omöjligt att besvara denna fråga, men den iakttagelse som författaren gjort vid många besök i Broadys hem, och familjemedlemmarnas uttalanden om den hädangångnes liv i hemmet, hava kvarlämnat några intryck, som här må framhållas.

Broady var en god och öm fader för sina barn, och dessa hyste för honom icke blott barnslig tillgivenhet och kärlek utan också mycken respekt och vördnad. Det var för dem verkliga glädjestunder, när han någon gång kunde lämna sitt arbete och deltaga i deras lekar, eller när de fingo göra honom sällskap på hans promenader. Man har nästan svårt att föreställa sig Broady i lek med sina barn,

och dock förekom det ofta, att han för någon stund slet sig från sina uppgifter för att få tillfälle att vara tillsammans med barnen och åse eller deltaga i deras lekar. Han älskade barn, och fann mycken glädje i deras lekar och upptåg. Han kunde ibland komma in, taga sin hustru om livet och hissa henne i taket och vara glad och fri som ett barn. Då stod också glädjen »högt i taket» i barnskaran. Men när leken var slut och han återvände till sitt arbete, fick ingen störa honom. Aldrig gick någon av familjens medlemmar in i hans arbetsrum utan att först knacka på dörren och få hans tillåtelse. Hade något av barnen förgått sig genom någon olydnad eller förseelse mot far eller mor, så var ett uttryck av missnöje i hans anlete tillräckligt för att väcka ånger och skuldkänsla hos den felande. På samma gång han kunde vara mycket sträng, så att barnen t. o. m. för honom hyste en respekt, som nästan gränsade till fruktan, var han så öm och godhjärtad, som någon fader kunde vara. Han hade mycket svårt att säga nej, när barnen begärde något av honom. Var något av barnen sjukt, kunde han sitta vid sängen och smeka dess kinder och panna långa stunder. Det var sed i det broadyska hemmet, att barnen varje kväll, innan de gingo till vila för natten, kommo in till fadern och med en kyss sade honom sitt god natt. Och då hade han alltid ett vänligt ord till var och en av dem. Deras förhållande till honom kan uttryckas i orden: kärlek, vördnad och aktning. Hans yngste son yttrade ock vid hans bår: »En bättre far har ingen haft».

Broady hade mycket bestämda levnadsvanor och handlade enligt principer, även då det gällde till synes mindre väsentliga saker. Klockan 6 på morgonen gick han upp ända till år 1914, då han framflyttade tiden för uppstig-

ningen med en halvtimme. De sista åren har han legat något längre. Han arbetade till kl. 8.30 f. m., då han spisade frukost, och kl. 4 e. m. hade han sin middag. Sedan arbetade han vanligen till kl. 12 på natten. Under några år på 1890-talet följde han dock en annan ordning. Därmed förhöll sig på följande sätt. Broady hade en längre tid plågats av en svår sjukdom och måst underkasta sig tvenne livsfarliga operationer. Enligt läkares utsagor fanns det icke heller stora utsikter till att han skulle bli återställd. Så kom han att läsa en bok, som innehöll vissa regler för hälsans bevarande. Enligt denna bok skulle man äta endast en måltid varje dag vid 2-tiden på dagen och i övrigt antingen fasta helt och hållet eller ock endast intaga någon mycket lätt föda. Broady försökte att leva efter dessa föreskrifter och fann, att den plågsamma sjukdomen (gallsten) alldeles försvann. Han blev fullt frisk. Vi låta honom berätta därom själv. Han skriver i Weckoposten följande:

»Jag minnes sept. månad 1895. Krämporna kommo åter. Då bad jag Gud, eftersom han funnit nödigt att förlänga min vistelse här, att, om han därtill hade behag, på något sätt häva kroppens onda och göra mig arbetsför. Endast några få dagar senare erhöll jag från en för mig alldeles obekant person i Amerika, ett brev med uppmaning att skaffa mig d:r Dewey's bok. Jag följde uppmaningen, därtill ledd av Gud. Boken kom, mina ögon öppnades, och redan i början av okt. samma år kunde jag av allt mitt hjärta tacka Gud för underbar bönhörelse. Ingen medicin, ingen läkare, ingen onaturlig levnadsordning, utan allt var enkelt, okonstlat, naturligt, såsom Gud vill hava det. Ett kroppsligt välbefinnande, vad känslan angår, kom till mig, vars motsvarighet, om den ens någonsin ingått i min erfa-

renhet, ligger så långt tillbaka i tiden, att minnet därav är mig fullständigt utplånat.» — — —

Broady blev som sagt fullt återställd och den stränga diet han förde synes ha varit orsaken därtill. Han blev med anledning därav entusiastisk för den hälsolära, som den nämnda boken innehöll, varför han också gick i författning om att boken blev utgiven på svenska. Den utkom på P. Palmqvists förlag med namnet »Hälsans evangelium». Broady beslöt även att införa den nya för honom själv så hälsosamma matordningen på Betelseminariet i den fasta tron, att den skulle vara till gagn för elevernas hälsa och studieförmåga. Men den tycktes icke bekomma de unga och starka männen lika bra som fallet var med rektorn själv. Eleverna, som voro vid god aptit redan tidigt på morgon, voro nästan färdiga att digna av hunger fram på förmiddagen, och när så middagsmåltiden kom vid 2-tiden, åto de mer än vad nyttigt var för att kunna reda sig till nästa dag. Den nya matordningen tycktes icke befordra vare sig hälsan, trevnaden eller studierna, och då klagomålen slutligen blevo alltför starka, måste Broady ge sitt bifall till återgåendet till den gamla, svenska matordningen med tre mål om dagen.

Broady själv följde emellertid under flera år föreskrifterna i »Hälsans evangelium», men under senare år övergav också han dem, även om han alltid iakttog stor försiktighet med avseende på sin diet.

Broady brukade, så länge han orkade, taga sina bestämda promenader varje dag, och därvid var ofta Humlegården en kär viloplats för honom, i synnerhet på senare år. Då han till följd av kroppslig svaghet icke längre kunde företaga sina regelbundna promenader ute på Öster-

malm, vandrade han fram och tillbaka i sin våning och han hämtade då frisk luft genom de öppna fönstren.

Ända in i det sista följde Broady dagshändelserna med intresse. Under de sista åren var hans syn så försvagad, att han icke själv kunde läsa och på senaste tiden var han nästan alldeles blind. Men hans dotter och trogna vårdarinna, fröken Nellie Broady, läste tidningarna för honom, och han hade därför mycket väl reda på vad som skedde i världen.

Man kunde tycka, att Broady skulle känna sig störd av att ha sin bostad i en skolbyggnad, då ljudet från trappor och korridorer trängde upp i hans våning. Så var dock icke fallet. Ljudet från skolans ringklocka var hans käraste musik, och hände det någon gång, att klockan icke ringde till lektionerna — t. ex. lov- och skrivdagar — så blev han nästan orolig och gjorde sig underrättad om orsaken. När eleverna lämnade skolan under ferietiderna och det blev tyst omkring honom, trivdes han icke riktigt i sin våning, och med längtan motsåg han dagen för deras återkomst.

Ingen kunde vara mera älskvärd och hjärtlig mot sina gäster än Broady. Han gladdes åt att få besök av sina vänner, och när de kommo till honom, gjorde han allt för deras trevnad. Han ägde också en sällspord förmåga att underhålla sin omgivning, icke minst därigenom att han ledde samtalen så, att de blevo både intressanta och lärorika. Tomt prat avskydde han, och vid samkväm i hans hem förekom heller intet sådant. Ett besök i det broadyska hemmet blev därför alltid rikt givande och minnesvärt.

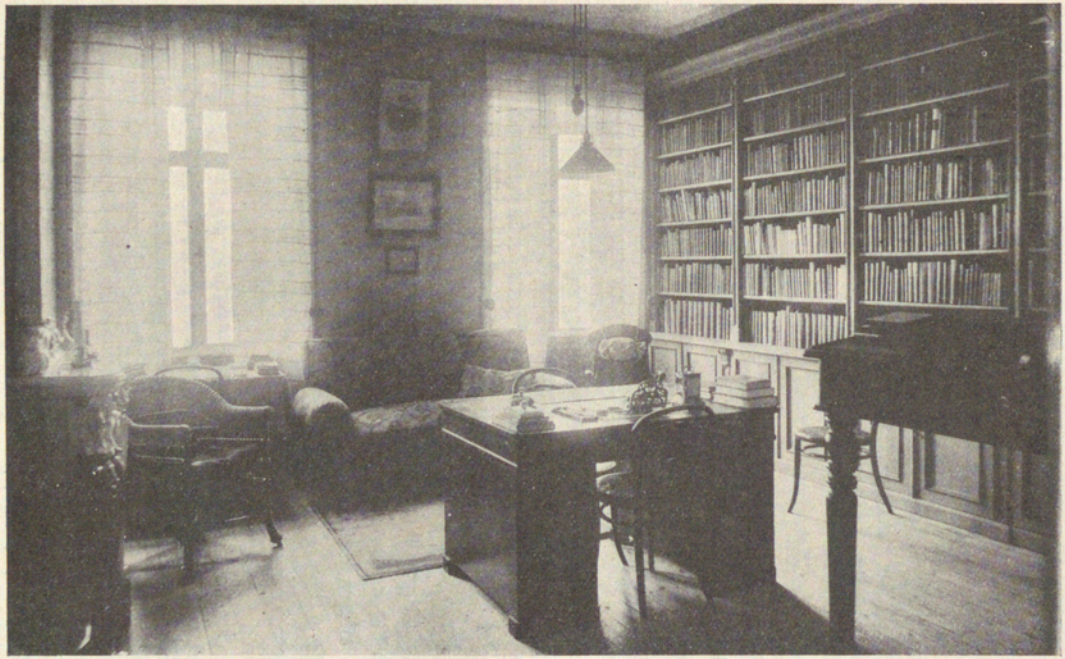

K. O. Broadys arbetsrum.

NÅGRA AV BROADYS TAL TILL AVGÅENDE ELEVER.

Sedan många år har Betelseminariet i samband med läsårets avslutning anordnat en högtid i Betelkapellet, vid vilken de avgående eleverna pläga föredraga av dem skrivna uppsatser över olika ämnen. Vid dessa tillfällen höll Broady, så länge han var seminariets rektor, avskedstal till de avgående, och dessa tal formade sig ofta till allvarliga och gripande minnesord, som gjorde ett djupt intryck på dem, till vilka de i första rummet voro riktade. Det var den erfarne läraren, som talade såsom en fader till sina barn, och mången mottog vid sådana tillfällen för hela livet bestående intryck. Då flera av dessa tal höra till de yppersta, som vi ha i behåll efter Broady, skola vi här återgiva några av dem, detta så mycket hellre som i dem den vördade lärarens uppfattning om en evangelii förkunnares ämbete kommer till uttryck.

Varen män!

(Tal vid avslutningen i Betelseminariet den 15 juni 1887.)

Det slutord, jag i dag enligt gammal sed skall säga, gäller huvudsakligast eder, bröder, som i och med detta år sluten edert arbete i seminariet.

I veten mycket väl, att det sätt, varpå undervisningen bedrivits, gör det nästan omöjligt för mig att vid detta tillfälle kunna säga något nytt, ty under årens lopp hava vi dagligen rört oss omkring sådana ämnen, som stå i samband med eder

kallelse som evangelii förkunnare. Till grund för vad jag vill säga, lägger jag detta ord i 1 Kor. 16: 13: »Varen män».

Om denna uppmaning kan ställas till de kristna i allmänhet, så har den en så mycket större tillämpning på eder, som skolen gå ut i världen för att fostra människorna till »män». Visen eder sålunda äga mod i farorna! Faror omgiva oss såsom kristna alla dagar, men här är fråga om särskilda faror för eder såsom evangelii förkunnare. För att kunna stå på sin post i en strid, fordras det i första rummet mod, och för att I skolen kunna stå på den post, Herren har anvisat eder, måsten I vara modiga, ej fega och rädda. Men detta mod består ej i att tala mycket om mod, ty det händer ej så sällan, att de som mest tala om sitt mod, äro de fegaste. För att anses modig måste man kunna se fienden rakt i ansiktet. Fienden uppträder stundom på ett förrädiskt sätt. Den kläder sig i auktoritet och samhällsställning, och allt som ger människan myndighet på jorden, är på edra motståndares sida. Fienden har förskansat sig bakom falska lärosystemer och en falsk visdom. Det fordras då ej blott att stå modig i striden utan även att anfalla. Lären såväl i detta som i alla andra avseenden av Jesus! Han ägde ej blott mod att stå på sin post, utan ock att gå anfallsvis till väga. Då han såg växlarne i templet, gjorde han ett gissel och drev dem alla ut. Gören såsom han gjorde, frukten ej för de rika och mäktiga! I ären små, det är sant, men det är en annan, som är med eder, som står vid eder sida, varför I aldrig behöven frukta. Han är med eder alla dagar intill världens ände. Och genom hans kraft är det, som I skolen intaga fiendernas fästen. Frukten därför ej för att mängden är emot eder.

Men jämte mod fordras även klokhet. I bören ej rusa åstad blint, utan varen kloka och beräknande. Mången predikant har fördärvat sig genom att blint rusa framåt. Söken ej den klokhet, som går ut på att vinna något eller mycket för det »egna jaget», för det, som tillhör denna världen, utan söken den klokhet, varigenom I kunnen bliva skickliga att verka Guds verk! Haven klart för eder, vart I viljen med varje predikan, varje bönemöte och varje sammankomst! Beräknen varje steg, I tagen, och varje handling, I utfören! Gören så-

som en general, då han skall ut i striden; han beräknar allt. Mången predikant har bittert fått ångra, att han ej nog på förhand beräknade sina handlingar.

Varen vidare uthålliga! Det finnes några predikanter, som äro nyckfulla. I måsten hålla ut. Fiendens tillgångar äro stundom endast skenbara, vadan hans krafter kunna vara uttömda, redan innan vi ana det. När det synes, som om allt hopp vore ute, kan segern ligga i edra händer. Tänken ej: Jag skall byta om plats, ty det är så svårt här, utan stån på eder post och använden där all den kraft, Herren givit eder! Varen uthålliga intill döden! Sen även i det fallet på Jesus, huru han höll ut in i döden.

Och slutligen, varen alltid trogna! Att vara trogen, är att ägna sig åt det, vartill man blivit kallad. Begynnen ej, om I ären kallade att predika, att köpa och sälja! Kristus predikade intill sista ögonblicken av sitt liv; gören även I på samma sätt! Har Herren kallat eder att predika evangelium, så ve eder, om I icke prediken evangelium.

Låt mig nu till sist ännu en gång säga eder, att förmågan till detta mod, denna klokhet, denna uthållighet och trohet icke finnes inom eder själva, utan hos honom, som utgav sig själv för världen. Men han vill och förmår giva eder allt, vad I i detta avseende behöven.

* *
*

Bevaren det, som är eder ombetrott!

(Ur avslutningstalet i Betelseminariet den 6 juni 1889.)

»Bevaren det, som är eder ombetrott.» I dessa ord ligger mycket, som är nödvändigt för eder kallelse i livet, och för att kunna utföra den måsten I bereda eder. Den tid, I haven vistats här, är ej eder beredelse, utan det är blott en liten fingervisning om beredelsen, som är så outsägligt nödvändig. Huru dåraktigt handlar icke den, som åtager sig en tjänst eller antager en kallelse, för vilken han ej är beredd. Kallelsen må vara än så liten och ringa, det är dock en nödvändig sak, att man bereder sig för densamma. Huru mycket lidande

och huru många sorger ha ej kommit därav, att personer försökt sig på uppgifter, för vilka de ej varit beredda! Om vi för några år sedan hade stått i Liverpools hamn, skulle vi ha fått se, huru ett stort antal personer gingo ombord på ett fartyg, som skulle frakta dem till Amerika. Det var sorg i somligas hjärtan. De gräto, då de skulle skiljas från nära och kära och fara till ett annat land. Tårar rullade utför deras kinder. Men andra voro glada och förhoppningsfulla. De liksom sågo, huru de skulle lyckas att skapa nya hem i det stora Amerika. De voro hundratals ombord både unga och gamla, både män och kvinnor. Resan började, och allt syntes gå så bra, men en dag blir det storm på havet. Vågorna gå högt. Seglen blåsa sönder. Faran blir allt större och större. Ångestskri höres bland passagerarne, och just då befälhavaren som bäst behöves, är han ej beredd för sin viktiga kallelse. Det nödvändigaste hos honom fattades, och de hundraden, han hade sig ombetrodda, gingo till havets botten. Det är ytterst nödvändigt att vara beredd. Huru mången församling har icke så att säga gått i kvav, därför att dess ledare ej varit beredda för sin höga kallelse. Bröder, kommen ihåg, att i skolan haven I fått blott en liten vink om eder uppgift! Men vad är då eder kallelse? Vi tro det är mången, som ej har mera begrepp därom, än den nämnde befälhavaren hade om sin. Man säger, att det är att predika. Ja, visst, men det är något mera, mycket mera, det är att vandra i Jesu efterföljd, att vara Jesu tjänare och att utföra det uppdrag, han givit. I haven valt denna kallelse själva, och jag hoppas, att det är gjort av hjärtat. Tänken då på vad I haven gjort och att den är outsägligt viktig, den är evig. Herren har dock behagat giva eder densamma, och det är ingenting mindre än att återvinna en förlorad värld för Kristus. I edra uppsatser har jag sett och hört, att I haven rätt uppfattat den, och däröver gläder jag mig. Dock är det mången, som lika litet förstår den saken, som en gosse förstår algebra, därför att han hört namnet nämnas. Det har åtgått många år och kommer nog att ännu dröja innan församlingen förstår denna sak, ty hade den varit klar, tror ni, att man då hade nöjt sig med sådana talare, som, sedan de stått en stund på predikstolen, gå och sätta sig vid

punschglaset och i dryckeslag. Nej, nej! Nu menar jag talare i allmänhet inom den s. k. kristenheten.

Men vad är det då att återvinna världen för Kristus? Jo, det är att få den rättfärdig. Det vore lätt för oss, om detta kunde ske endast genom predikan. Men det måste vara något mera, om människorna skola bli rättfärdiga, och detta mera är att leda dem in i ordet, upplysa dem om sanningen och få dem att hängiva sig åt Gud. Vi få ej nöja oss med att blott predika, utan vi måste som aposteln Paulus upprätta trons lydnad bland folket.

Detta är vår mission, och jag vill säga eder det allvarligt, att om I ej kännen eder vara kallade att utföra dessa tre viktiga saker i världen, så gån då hellre och gören något annat. Bliv skomakare, skräddare o. s. v. Vårt baptistsamfund behöver predikanter, som lik en Paulus inlägger hela sin själ i arbetet, ty han ej blott predikade nitiskt, utan han levde så, att han kunde säga till sina medmänniskor: »Följen mig, såsom jag följer Kristus». Detta är eder kallelse, och I sen, att den är så viktig, att den tarvar beredelse. Det är att låta människorna få sanningen, ja, hela sanningens ljus. Det är knappast en hundradel av frälsningssanningen, sådan den i den heliga skrift är uppenbarad, som ännu är känd i världen, ja, i allmänhet även bland dem, som bekänna sig tro. När så är, förstån I, bröder, vilken uppgift I haven. Herren vill använda eder tunga, eder röst, edert förstånd, ja, hela eder varelse för sin höga mission på jorden. Det behöves ljus i världen, och frälsningssanningens ljus finnes endast inom Guds rike. Vi måste därför införsätta oss i ordet. Gören den heliga skrift först och sist till edert studium. Det råder mycken okunnighet även inom vårt samfund om många av den heliga skrifts sanningar. Okunnighet och mörker äro tvillingar, som måste dödas med ordets ljus. Bröder, träden fram i ordets kraft och bestraffen det onda, varhelst I finnen det! Jag förstår ej, varför jag nu så sällan från predikstolarna får höra, att den som ljuger är en lögnare och en satans träl och att den som blott fikar efter jordiska skatter är en mammons slav, som, om ej bättring sker, skall kastas till helvetet, o. s. v. Bereden eder att tala sanning, om det än skall kosta eder livet, ja, bereden

eder, bröder, genom att giva eder åt döden för sanningens skull, och säg, som Huss sade: »Herre, hjälp mig, att jag ej må minska ditt evangelium». Måtte Herren giva oss många sådana predikanter, som hängiva sig åt denna viktiga kallelse, ty tänk ej, att människorna skola hängiva sig åt Gud, utan att predikanterna gå före i denna dygd. I haven inflytande var och en på sitt sätt, och gören vad I kunnen att öva det i rätt riktning! Bereden eder varje dag för edert stora arbete, och det inför Gud!

Om I nu ej fån se så stora frukter av edert verk, som I önsken, så uppgivens icke därför, ty det är Herrens sak att välsigna arbetet. Herren Jesus fick ej heller under sitt kötts dagar se så särdeles stor framgång i sitt verk, men han var ej bekymrad däröver. Han var trogen. Frukten kommer nog. Så även med eder. Varen blott trogna och bevaren det, som är eder ombetrott!

Måtte Herren välsigna eder var och en på sin plats! Detta har varit och är min bön till Herren för eder.

* *
*

Kampen för tron.

(Ur ett tal till de avgående eleverna 1891.)

»Att kämpa för den tro, som en gång för alla blivit överlämnad åt de heliga.» Jud. br. v. 3.

Mina bröder! Då den helige författaren skriver det brev, varur vi hämtat några ord, nalkas det mot slutet av apostlatiden. Han såg tidsriktningar, som motiverade en uppmaning att kämpa för tron. Denna tro var överlämnad åt de heliga av Jesus Kristus. För att äga den, måste livet vara helgat av Guds Ande. Judas önskar, att alla människor i världen måtte äga denna tro, d. v. s. en sann och levande tro på Herrens Jesu Kristi uppenbarelse. Och det är eder uppgift att kämpa för att människorna måtte tro på Jesus Kristus och det han uppenbarat. Men om detta skall ske gäller det, att ni kämpar. Ni måste anstränga eder till det yttersta för att vinna människorna för Jesus Kristus. Om en människa håller

på att drunkna måste vi både skynda oss och anstränga oss för att rädda henne. Detsamma gäller, om någon skall räddas ur ett brinnande hus. Här är det fråga om människors räddning undan evig olycka, och då måste ni använda alla edra krafter, all eder begåvning och all eder energi för att rädda dem. Man måste kämpa för att vinna segern. Där det arbetas och kämpas, skall ock seger vinnas och resultat uppnås, men där arbetet går lojt och makligt, vinnes föga eller intet.

Låt mig säga eder några ord om det, som vi måste hålla fast vid och kämpa för, om ni skall vinna seger. Ni måste gent emot världen och vissa tidsströmningar fasthålla vid Bibeln såsom Guds ord. Men än mer. Guds Ande måste få göra detta levande för edra hjärtan. Jesus Kristus måste själv få giva eder en levande erfarenhet av sanningen i Guds ord. Detta är nödvändigt, om skriften skall bli annat än en död bokstav.

Ni måste vidare tro på den fullkomliga förlåtelsen för alla synder, ty endast i så fall skall ni med glädje och tillförsikt kunna kämpa för att vinna människor för Kristus. Endast detta skall vara i stånd att skänka eder den glädje och frid, som ni måste ha för att kunna utföra ett välsignelserikt arbete. Men det är Jesus Kristus som måste uppenbara detta för eder; det är han, som måste giva människan den förvissning om förlåtelse, utan vilken hon aldrig kan bli sant lycklig. Ni måste kämpa för att människorna må komma till en levande kännedom därom.

Ytterligare måste ni tro, att Kristus är sann Gud. Han är icke blott den ädlaste bland människor, utan han är Gud, högtlovad evinnerligen, och han var hos fadern förrän världens grund var lagd. Men icke heller detta kan fattas och förstås, om icke Guds Ande har gjort det levande för edra hjärtan. Det blir sanning för den själ, som upplever det.

Än ytterligare måste ni tro, att det var genom Jesu död alla edra synder blevo borttagna och att detta skett genom Guds barmhärtighet och icke genom eder egen förtjänst. Jag vet, att ni tror detta, men ni måste också kämpa för att alla människor måtte komma till denna tro.

En annan sak, som endast Herren har kunnat och kan

göra klar för eder, är, att frälsningen är en frälsning *från* synden, så att den, som är frälst, icke längre kan leva ett liv i synd och ondska. Ni måste kämpa med allvar för att människorna måtte komma till denna tro. Frälsningens frukt är ett liv i rättfärdighet, helighet och sanning.

Och slutligen har Herren uppenbarat för eder, att vi hava att vänta nya himlar och en ny jord, där rättfärdighet bor. Detta måste ni tro, såsom de heliga gudsmännen fordom trodde det och för denna tro kunde giva sitt liv. Kämpen för att människorna måtte komma till samma tro! — — —

Jag har känt det som en stor förmån att få bära eder i mina böner inför Herren, och jag har genom mitt umgänge med eder lärt att älska och värdera eder. Må hans nåd, som är mäktig i de svaga alltid leda och fostra eder!

* *
*

Förvaltare av Guds hemligheter.

(Tal till avgående elever 1892. 1 Kor. 4: 2.)

Var och en av eder är förvaltare av Guds hemligheter. Vad Gud därför väntar av eder är, att I skolen vara trogna. Give Gud att denna trohet förefinnes i högre mått hos varje hans förvaltare i alla länder och bland alla folk! Livet skulle då te sig på ett annat sätt, ty på troheten hos Herrens förvaltare beror världens omdaning. Utan denna trohet komma vi ej framåt, utan stå och trampa på samma ställe, ja, vi gå tillbaka. Herren har lagt det tungt på mitt hjärta att finna denna trohet förverkligad inom kretsen av de döpta kristna i vårt land; därom beder jag dagligen och stundligen. Vi hava som samfund mottagit förvaltningen av Guds hemligheter, och eder uppgift, I som i dag avsluten edra studier vid vår skola, är att leda samfundet framåt. Sådana I ären, blir också det samfund, i vilket Gud satt eder till förvaltare.

Vad är då förvaltningen av Guds hemligheter? Det är evangelii tjänst. Texten talar om hemligheter och frälsningens äro många, ty de omfatta alla de sanningar, som tillhöra vår frälsning. De äro hemligheter för var och en, som icke

lärt känna frälsningen. För eder, hoppas jag, denna ej är okänd, utan att I genom Kristi närvaro och Andens delaktighet lärt känna den. Genom umgänget med eder har jag fått förtroende för eder såsom lärda av Gud. Vad jag nu åstundar är, att I måtten bliva trogna i förvaltningen av Guds hemligheter, göra dem kända för Guds husfolk och för hela världen.

Men för att fullgöra denna uppgift fordras ej blott ett förståndets arbete. Det är ej nog att I ägnen mycket tankearbete åt en text för att sedan framställa resultatet av edert tänkande för människorna. Många begränsa nog sin verksamhet därtill. De ha tänkt djupt och sedan gjort sina tankar kända. Men därvid har det stannat. De ha ej rätt fullgjort sin förvaltning. Sådana skola på den dag, då Gud utdelar lönen, stå utanför. De skola väl säga: Hava vi ej lärt på dina gator och gjort stora tecken? Men Herren skall dock svara: Jag känner eder icke. Och detta av det skäl, att frälsningen ej är en teoretisk angelägenhet utan en hjärtats sak, en livssak. I skolen aldrig kunna uppenbara Guds hemligheter, om de ej äro en livssak för eder själva. Dessa hemligheter avslöjas endast därigenom att de framstå i edert liv inför världen.

Förvaltare är t. ex. en husmoder. Hon ser till, att allt husfolket får sin beskärda del på bestämd tid. En husfader likaså. Han har att tillse, att allt, som maka, barn och tjänare behöva, finnes. I kunnen icke förvalta Guds hemligheter blott genom predikan utan genom liv. Varen trogna däri! Det är så mycket, som söker hindra eder att vara trogna, och det icke blott edra egna begärelser och svagheter utan mycket utom eder också. Må Gud hjälpa eder och giva eder nåd att motstå frestelserna! — — —

Hela frälsningen kan sammanfattas i två ord — *helighet* och *kärlek*. Däri inbegripes då sanning, självförsakelse, tålamod, uthållighet, ödmjukhet och mycket annat. Det är dessa dygder världen behöver finna hos eder, och dessa äro mera betydelsefulla än någon predikan. Tagen icke hänsyn till människors omdömen! O, måtten I bli starka i Kristus och blott tänka på vad han har behag till! Det nödvändigaste

är att I klart insen, att I ären sanningens lärare, kristendomens lärare. — — —

Må jag då alltid finna eder trogna att tjäna Kristus i vårt samfund! För närvarande hotas detta av vissa moln, men när dessa fått urladda sig, tror jag det åter skall bliva klar himmel. Söken behålla endräkt och kärlek! Om en eller annan talar annorlunda, än vad I gören, men ej vill anstifta ont, så haven tålamod med honom; bekrigen honom icke annat än med kärlek. Gören det så varmt för honom, att det blir som glödande kol på hans huvud! Haven fördragsamhet, och varen icke fordrande. Om det går en annan väl, så glädjens och talen icke illa om honom för det. Gud välsigne eder och tänken på mig i edra böner! — — —

De här återgivna talen äro naturligtvis förkortade, men de kunna ändå tjäna som exempel på karaktären av Broadys skoltal eller avskedstal till avgående elever. Man kan dock knappast vid läsningen av dem bilda sig en riktig uppfattning av det intryck, som de gjorde på lärjungar och åhörare, ty deras verkan betingades icke blott av innehållet utan även av kraften, allvaret, känslan och innerligheten, som kom till uttryck i deras framförande. Dessutom kan deras starka inflytande på dem, till vilka de riktades, även förklaras därav, att dessa vid avskedet från den skola, som de lärt sig att innerligt älska, voro särskilt känsliga och mottagliga för den vördade och älskade lärarens ord och maningar.

I AFTONENS TID.

Man kan på Broadys levnadsafton tillämpa profetens ord: »I aftonens tid skall det bliva ljust». Gud gav honom en sällsynt lång och ljus afton efter en arbetsdag, som varit mödosam och krävande. När han vid 74 års ålder lämnade ledningen av Betelseminariet i andra händer, ägde han ännu en i förhållande till sina år god hälsa och arbetsförmåga. Han hade ju kunnat göra anspråk på befrielse från ansvarsbördan och de många arbetsuppgifterna ett tiotal år före den tiden, utan att detta skulle ha varit ovanligt tidigt, men den ännu oförbrukade kraften och livsenergien krävde arbete och sysselsättning, ett förhållande, som alla gladdes åt. Man kan därför knappast säga, att Broadys levnadsafton börjar förrän vid hans avgång från rektorsbefattningen vid seminariet, ehuru han ju då var en gammal man. Det blev honom sålunda förunnat att nära sexton år njuta sitt »otium», även om han så länge som möjligt ville tjäna i den skola, som hade blivit honom kärare än något annat. Befrielsen från ansvaret för skolans ledning och från undervisningsskyldigheten innebar ju dock möjlighet och tillfälle till vila och ro.

Men Broady kunde icke helt lämna skolarbetet i och med det, att han fränträdde rektoratet. Både eleverna, medlärarna, skolstyrelsen, ja, hela baptistsamfundet gladdes

åt att han ville deltaga i undervisningen i mån av sina krafter, och själv hade han ingen kärare sysselsättning än att få undervisa i skolan. Under de första åren hade han ganska många timmar i veckan, men allteftersom krafterna avtogo, minskades också timantalet. Under senare år gick han icke ned till lektionssalarna, utan eleverna fingo gå upp till honom i hans våning, och han använde då salen till lektionsrum. Hans undervisningsämnen voro exegetik och själslära, och han ville gärna undervisa de högsta klasserna. De sista åren, då kroppskrafterna avtogo ganska hastigt, ville han icke ha mer än två timmar i veckan, och han måste ofta inställa lektionerna på grund av kroppslig svaghet. Men han var mycket angelägen om att få åtminstone någon timme på skolans schema, och ända in i det sista undervisade han fjärde klassens elever i regel en timme i veckan. Efter den ansträngning, som detta krävde, voro krafterna alldeles uttömda, men det oaktat kunde han icke avstå från denna för honom så kära sysselsättning.

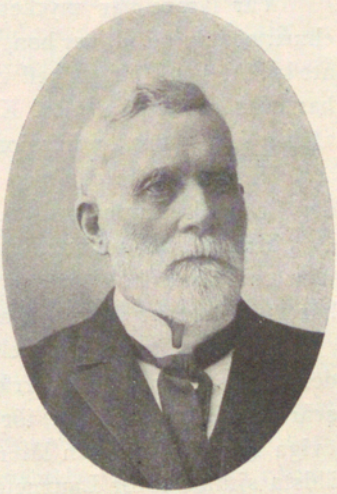

Broady vid tiden för sin avgång från rektorsbefattningen.

Om hans sista lektion, som hölls strax före jul 1921, skriver en av eleverna följande:

»Det är torsdag. Klockan är tre kvart på ett, och fjärde klassens elever ha tågat upp för trapporna till överste Broadys våning för att enligt schemat tillbringa en stund

kring bibelordet under den erfarne gudsmannens ledning.

När alla äro samlade, inträder den vördade åldringen och hälsar fryntligt: 'God dag, bröder'. Med en brinnande bön inleder översten sin lektion och tager så plats vid övre ändan av det stora bordet, omkring vilket vi alla slå oss ned, var och en på sin bestämda plats.

Vår lärare har mycket noga reda på sin klass och, ehuru nästan blind, vet han, var broder H. har sin plats och att br. A. sitter längst ned vid andra ändan av bordet. Han har också reda på att br. K. är en duktig orgelspelare och att br. L:s pappa är missionär i Kina.

Vi sysselsätta oss med Uppenbarelseboken och skola i dag behandla femte kapitlet.

Med nästan ungdomlig entusiasm talar den gamle rektorn om 'Guds bok' och om 'Lejonet av Juda stam', som har vunnit seger över alla avgrundens makter.

Översten är en originell undervisare, och han gör understundom sina elever frågor, som kunna vara rätt så svåra att besvara. Nu för han våra tankar upp till det eviga ljusets värld och låter oss lyssna till sången, som de äldsta sjunga inför Lammets tron. Det är en väldig sång. Nu stämmer hela skaran av änglar och frälsta själar in, ja, allt skapat både i himmel och på jord blandar nu sin röst med i jubelkören till återlösarens ära.

Men lektionstimmen går fort.

Översten har kommit lite vid sidan av ämnet och är just i färd med att skildra, huru ormen bedrog Eva, då klockan ljuder, och vi måste skiljas åt.

Sedan en av bröderna tackat Gud, trycker översten våra händer och önskar oss välsignelse under julferierna.

Det var sista gången han räckte oss sin hand. — Det

var sista gången överste Broady gav lektion på Betelseminariet.»

För arbetet i seminariet ägde Broady samma intresse ända till det sista. Han gjorde sig underrättad om gången av detsamma, och när någon av lärarna besökte honom, ville han gärna samtala om förhållandena i skolan. Han mindes väl namnen på sina elever, och ehuru han på sista tiden blott några gånger i terminen kunde ha lektioner med dem och då var i det närmaste blind, hade han bildat sig en uppfattning om vars och ens karaktär, studiebegåvning och personliga egenskaper.

* *
*

Broady deltog i samfundets konferenser, så länge hans krafter medgåvo detta. Han var den s. k. »konferenskommitténs» ordförande till 1913, då denna med anledning av en förändring i samfundets organisation upphörde, och i sin egenskap av ordförande i nämnda kommitté hade han att öppna konferenserna. Han fullgjorde detta sitt åliggande t. o. m. år 1912. Sedan den tiden var han visserligen närvarande vid flera konferenser, men han kunde icke nämnvärt deltaga i arbetet. Han plägade under senare år endast säga några uppmuntringens och förmaningens ord till ombuden, och vi återgiva här ett av hans tal, som hölls 1911: Han yttrade:

»Jag har tänkt på eder och alla dagar bedit för eder, då I haven varit samlade. Jag vill alltid bedja för eder, medan I arbeten. Jag har verkligen med möda släpat mig hit och vill nu uttala ett hjärtligt tack för samvaron i denna konferens och i mötena före densamma. Jag vill tacka för all kärlek och glädje, som kommit mig till del. Jag har

icke gjort mig förtjänt av något. Har något gott kommit till eder under årens lopp, så är det Herrens verk. Given honom äran för allt! Mig har han sänt hit, mig har han talt till. Alla ha ägt mig, och ingen har ägt mig, ty Herren har ägt mig. Jag har den känslan, att det torde vara sista konferensen jag får vara med om, och därför har jag behov av att inför Gud tacka eder för det gångna och prisa honom för hans underbara ledning av samfundet. Jag kan med glädje lämna eder, älskade, som Herren utrustat att föra arbetet framåt. Mitt arbete har varit att medverka till Kristi rikes utbredande. Arbetets frukter skola alltfort komma. Jag tackar eder.

Hållen eder troget till Jesus Kristus! Varen trogna intill döden, så skola I krönas med härlighet och aldrig mer känna något störande, såsom ofta händer på jorden.»

Under de följande åren hindrade honom den kroppsliga svagheten att säga många ord, när han någon gång infann sig vid konferenserna. Det var dock verkliga högtidsstunder, när den gamle gudsmannen uppenbarade sig inför de församlade ombuden, och hans hälsningar och maningsord rörde allas hjärtan.

År 1916 firade Betelseminariet sitt femtioårsjubileum i samband med det årets konferens. Det blev en storslagen högtid, icke minst därför, att Broady kunde deltaga i densamma. Det var helt naturligt, att han därvid blev föremål för varm hyllning, ty ingen hade haft så stor del i de flydda femtio årens framgång och utveckling som han. Till denna högtid hade många lyckönskningar ingått både från vårt land och andra länder, framför allt Amerika, och i alla omnämndes med erkännande Broadys betydelsefulla gärning. Vi skola här meddela Broadys tal vid jubileumshögtiden. I konferenshandlingarna för det året heter det bl. a.:

»Den åldrige, vördade överste K. O. Broady ledsagades nu in i mötet, som mottog honom stående och uttrycksfullt viftade honom till mötes. Broady höll med klar stämma följande anförande:

Jag ber, broder ordf., få tacka för välkomsthälsningen, och jag tackar för allas eder hälsning, I älskade.

Detta är en stor högtid för mig. Jag har blivit uppmanad att tala något till eder. Tal har jag hållit i mina dagar, kanhända tillräckligt. Nu är icke tiden för mig att tala, tycker jag, utan jag vill nu blott uttrycka mitt hjärtas känslor av tacksamhet till Gud i första rummet, som genom Jesum Kristum i sin stora nåd mot envar av oss och inte minst mot mig har låtit även denna dag komma, full av välsignelse, full av barmhärtighet och nåd och beskärt oss frid med Gud utan penningar och för intet.

Jag vill ock låta eder veta, huru innerligt tacksam jag är, även till eder alla. Jag är så tacksam till älskade och aktade bröder och vänner samt till församlingar, närmare och fjärmare, vilka under de femtio åren burit Betelseminariets verksamhet i sina böner inför Gud. Jag är tacksam till dem, som i sin varma kristliga kärlek — kärlek till Herren Kristus i första rummet — gjort vad de gjort för denna sak. De ha på mångahanda sätt verkat för att bära verksamheten framåt och de ha sökt värma deras hjärtan, som varit med i arbetet. Tack, älskade! Ännu en gång tack och tusen tack!

Det som under dessa år utförts, är såsom väl sagts i tidningar och tryck för övrigt, Guds verk från början till slut, det nämligen som haft till följd Guds rikes upprättande på jorden. Många ha varit verksamma därvid. Mig har Gud låtit den nåden förunnas att leva alla dessa år. Jag känner både början och fortsättningen och slutet, nämligen slutet av de 50 årens arbete. Många ha varit verksamma. Gud har rest upp, skaffat, skapat och kallat trogna bröder, trogna vänner, att tjäna och befrämja det arbete, som nedlagts i skolan och allt, som därmed står i sammanhang. Vi äro oändligt tacksamma till Gud för alla dessa bröder. Och fråga mig eller någon av eder, som sitta här, om det lönar sig att leva för Gud, vad svar

avge de i sanning och tacksamhet i dag. Det är mångtusende, som direkt och indirekt i dag bära vittne om, att Gud är trofast, att Gud hör bön. Ära vare Gud i höjden! Med mitt sista ord på jorden vill jag ära Gud och prisa hans namn. Och om ingen av eder får höra min röst, när min sista stund på jorden kommer, så veten, att i mitt hjärta finns intet annat än glädje och tacksamhet till Gud.

Tack, I trogne medhjälpare och vänner! Tack, tack, alla vänner, tack! Och Gud välsigne eder från höjden och från djupet och i ljuset och i mörkret, i livet och i livets sista stund.

Tag emot denna min hjärtliga hälsning och tacksamhet!

Sedan Broady yttrat dessa ord, höll konferensens ordförande ett tal till honom och överlämnade följande praktfullt textade adress:

Till överste

K. O. BROADY

vid Betelseminariets 50-årshögtid den 20 juni 1916.

Fylkade kring dig stå i dag såsom för 50 år sedan Sveriges baptister, då icke fullt 7,000 men nu över 55,000, för att med tacksamhet till Gud erinra sig det ärofulla förverkligandet av det stora uppdrag, som du mottog av 1866 års allmänna konferens.

Betelseminariet, i vars tjänst du som rektor och lärare offrat din kraft och utfört din förnämsta livsgärning, har fostrat en talrik predikantkår, som med framgång förkunnar Kristi evangelium. Samtidigt har du alltid med nit och glöd stått i främsta ledet bland ordets förkunnare i vårt land. För denna i trohet mot Gud fullbordade livsgärning uttala vi till dig vårt enhälliga tack och bringa dig vår uppriktiga hyllning.

De svenska baptistförsamlingarna genom Missionsstyrelsen.

Men även i flera andra avseenden blev Broady föremål för uppmärksamhet vid denna högtid. Hans f. d. lärjungar

hade som en tacksam erkänsla för hans livsgärning samlat en minnesfond, inom sin egen krets, vilken de givit namnet: »F. d. elevers fond till K. O. Broadys minne», och denna överlämnades till Betelseminariet vid jubileumshögtiden. Den uppgick då till 18,334 kronor, en vacker summa, om man betänker, att bidragsgivarna i allmänhet hörde till dem, som ha föga av denna världens goda.

Från Colgate University ingick telegrafiskt meddelande, att universitetet med anledning av jubileumshögtiden utnämnt Broady till »Doctor of Laws», LL. D. Samma universitet hade redan 1877 givit honom teologie doktorsgrad.

Bland lyckönskningar, som anlände till högtiden må ett par här omnämnas. Från baptistsamfundet i Nordstaterna, Amerika, ingick följande skrivelse:

»Till Svenska baptisternas teologiska seminarium, Stockholm, Sverige.

The Northern Baptist Convention har vid sitt årsmöte i Minneapolis, Minn., den 17—24 maj enhälligt och med hänförelse beslutat sända lyckönskningar och kärleksfull hälsning till baptistbröderna i Sverige vid deras firande av svenska baptisternas teologiska läroverks 50-årsjubileum.

Vi glädjas med eder över den Allsmäktige Gudens ledning under ett halvt sekel, under vilken tid I haven med lämplig utbildning sökt förse unge män, som äro kallade att predika ett välsignelserikt evangelium. Vi äro icke omedvetna om eder osjälviska uppoffring, vilken möjliggjort den framgång I haven rönt. Under det att vi högakta och älska alla, som bidragit till att göra eder 50-åriga historia så ärorik, sända vi en särskild hälsning till veteranpredikaren och läraren, doktor K. O. Broady. Må framgången i det flydda vara blott en svag profetia om det som skall utföras genom eder under år som komma.

I det vi sända denna hälsning som årskonferens, ber jag

att få tillägga min personliga lyckönskan och försäkran om broderlig kärlek.

Innerligt och broderligt

Lathan A. Crandall.»

Det missionssällskap, i vars tjänst Broady stått hela den tid han arbetat i Sverige, hade sänt en skrivelse till högtiden, vari det gav uttryck för sin tacksamhet och stora uppskattning av det verk, som Broady genom Guds nåd fått utföra.

Jubileumshögtiden gav Broady ytterligare bevis för att hans arbete i Herrens tjänst icke varit utan frukt och att de insatser han gjort i den kristliga verksamheten högt värderades och uppskattades av tiotusentals kristna i vårt land och andra länder.

Broady kunde sedan den tiden blott ett par gånger besöka någon konferens. Den sista gången var 1920, då han kom och yttrade endast några få ord, varefter en insamling för Betelseminariet gjordes, och denna steg till icke mindre än 10,000 kronor. Han var då nästan alldeles blind, och kunde endast med stor ansträngning infinna sig och yttra några ord, men även vid det tillfället var det om Guds trofasthet han talade. Han anbefallde Betelseminariet åt Guds hägn och baptistsamfundets omtanke och vård, och det var med djup rörelse konferensen lyssnade till hans ord, ty alla förstodo, att det var sista gången han talade vid någon baptistsamfundets konferens.

* *
*

Vi ha förut omnämnt, att Broady i sina yngre dagar var ganska svårt sjuk vid flera tillfällen, och han trodde

då själv, att hans levnadsdag icke skulle bli så lång. Under de senare åren ägde han dock en jämförelsevis god hälsa, fastän ålderdomen mer och mer tog ut sin rätt. Men ehuru kroppskrafterna avtogo och synförmågan nästan helt och hållet försvann, hade han sina själsförmögenheter i behåll ända till slutet. Minnet blev något försvagat under de sista åren, i synnerhet då det gällde sådant, som låg närmare i tiden, men händelserna från sina yngre dagar, kunde han ganska väl erinra sig. Det säger sig självt, att han under de sista åren var i behov av en omvårdnad, som knappast någon annan än hans egen dotter kunde giva honom, och han blev också så beroende av hennes närvaro och hjälp, att hon sällan eller aldrig fick lämna honom. När han så småningom förlorade sin synförmåga, och följaktligen ej själv kunde läsa, måste andra läsa för honom både tidningar och böcker, och då han var mycket angelägen om att så noga som möjligt följa särskilt den religiösa utvecklingen både i Sverige och i andra länder, fick man läsa för honom utom några svenska tidningar och tidskrifter även flera engelska och amerikanska. Därför krävdes av hans vårdarinna förmåga att använda engelska språket, och i detta som i flera andra avseenden var hans egen dotter, fröken Nellie Broady, den person, som ägde de största

Fröken Nellie Broady.

förutsättningar för vården av den gamle. Hon förstod honom och delade hans intressen och kunde såsom ingen annan tillmötesgå hans önskningar. Hennes uppgift var ingalunda lätt, ty hon måste både dag och natt vara i sin fars närhet. Hon blev därför så bunden vid hemmet, att hon knappast en timme fick lämna det under de sista åren. Men med dotterlig ömhet och seg uthållighet fullgjorde hon sin uppgift som faderns vårdarinna ända till slutet. Om krafterna någon gång höllo på att svika, svek dock aldrig modet och kärleken till den åldrige fadern, och om denne icke kunnat lämna sin dotter timliga värden och jordiska skatter i arv, så har han lämnat vad som är mera värt än allt sådant: sin välsignelse och tacksamhet. Hennes självuppoffrande vårdaregärning är ett vackert föredöme.

* *
*

Broady hyste ända till slutet av sitt liv det mest varma intresse för Guds verk i världen, och underrättelser om framgång i missionsarbetet gladde honom mycket. Han följde noga den religiösa utvecklingen i vårt land och andra länder, och t. o. m. de enskilda församlingarnas arbete och strävanden var han väl förtrogen med. Han ledde ofta samtalet in på de religiösa tidsströmningarna och fällde sina omdömen om dessa. Han var i grunden optimist, och det kanske mera på ålderdomen än under sina tidigare år. Hans uttalanden om tidsföreteelserna voro alltid uttryck för en ljus och förhoppningsfull livssyn, vilken hade sin grund i en orubblig tro på Guds makt att genomföra sina avsikter och på det godas och sannas slutliga seger. Det plägar ofta vara så, att de gamla med förkärlek tala om »den gamla

goda tiden» och se sina ideal mera i det förflutna än i det kommande. Man ser på tidsförhållandena med misströstan och menar, att dessa alltid bli sämre från tid till tid. Detta var emellertid icke fallet med Broady. Han misströstade aldrig utan höll bestämt före, att utvecklingen gick från det sämre till det bättre. Han pekade ofta på historien och menade sig i den hava stöd för sin optimism, och han kunde också konstatera, att hans egen ganska långa livserfarenhet blott bestyrkte den sanningen, att Gud städse för sitt verk framåt mot fulländningen, även om det ibland kan tyckas gå alltför sakta. Han erinrade ofta om de förhållanden som voro rådande i vårt land, när han för mer än femtio år sedan började sin verksamhet, och då han jämförde dessa med de nuvarande, fann han skillnaden mycket stor. Därför hörde man aldrig från hans läppar lamentationer över »tidens ondska» utan i stället hoppets och den glada tillförsiktens ord.

Vissa tidsrörelser på det religiösa området följde han med mycket stort intresse. Så var fallet med de enhetssträvanden, som under senare tid förekommit bland kristna i olika länder. Nästan varje gång författaren till denna bok besökte honom ledde han samtalet in på dessa strävanden, som han innerligt gladdes åt och fann vara ett tecken på Guds Andes verk bland de kristna. När de frikyrkliga samfunden i Sverige för några år sedan inledde ett samarbete, som fick sitt uttryck i Frikyrkliga samarbetskommittén, såg han däri en viktig och löftesrik tilldragelse. Han var också mycket intresserad för nämnda kommittés arbete och ville så ofta som möjligt erhålla meddelanden därom.

Broady uttalade vid flera tillfällen sitt beklagande av vissa religiösa tidsföreteelser, som visade tendens till splitt-

ring och tvedräkt inom de kristna församlingarna, och han fann dessa företeelser så mycket mer beklagliga, som deras utbredning enligt hans uppfattning vore ägnad att bibringa människorna en ytlig och skev uppfattning av kristendomen. Den förnämsta orsaken till splittring och religiös partikularism ansåg han ligga i den sortens ytlighet, som består i ett överdrivet betonande av det periferiska och oväsentliga och han menade, att vissa religiösa rörelser i vår tid, trots en hög bekännelse och tal om andedop hade sin grund i bristande insikt om kristendomens väsen, dess sedliga och religiösa krav. Ingen har kraftigare än Broady hävdat kravet på rättfärdighet och helighet i det kristliga livet, och han var själv det bästa föredöme i dessa stycken, men han kunde på intet vis erkänna eller förstå, att sådana företeelser som de antydda, voro några tecken på ett högre mått av helgelse eller religiöst allvar. På dessa företeelser ville han tillämpa Pauli ord: »När jag var barn, talade jag som ett barn, mitt sinne var såsom ett barns, jag hade barnsliga tankar; men sedan jag blev man har jag lagt bort vad barnsligt var.»

Men det var icke blott religiösa frågor, som upptogo Broadys tankar under de sista åren. Även världshändelserna voro föremål för hans uppmärksamhet och intresse, liksom ock de politiska och sociala dagsfrågorna. Allt ställde han i kristendomens belysning, och alla hans uttalanden även i sådana frågor röjde en orubblig visshet om att i kampen mellan de goda och de onda makterna i tiden skola de förra till sist avgå med seger.

* *
*

Så gingo åren, det ena efter det andra. Den gamle lärarens kroppskrafter avtogo alltmer, och det var tydligt att slutet icke kunde vara långt borta. Men den psykiska vigören bibehöll han ända in i det sista, och när han talade om sådant, som föll inom området för hans speciella intresse, såsom vissa religiösa spörsmål, glömde man nästan, att det var en nittioåring som talade. Han blev då livlig som i yngre dagar. Röstens klang var densamma som förr, och det lyste något av hänförelsens eld i hans annars matta blick. Han talade ofta om sin hädanfärd, och framhöll, att han icke hade någon åstundan att leva längre men att han var nöjd med Guds vilja. En känsla av ensamhet torde nog ha gripit honom ibland, ty den generation, som han tillhörde, har ju för länge sedan gått all världens väg. Han var ensam kvar och kunde ju också anse sig ha fullbordat sitt dagsverk. Han väntade därför endast på uppbrottsordern, men han gjorde detta med tacksamhet till Gud för hans nåd och godhet, och med tålig förbidan på förlossningens dag.

UTTALANDEN OM BROADY AV HANS LÄRJUNGAR.

För att belysa Broadys personlighet och särskilt hans förhållande till sina elever skola vi här införa några uttalanden om honom, vilka gjorts av dem, som längre eller kortare tid studerat under hans ledning. Några av dessa uttalanden äro från män, vilkas studietid ligger mer än en mansålder tillbaka, och som under flera årtionden sedan den tiden varit verksamma i evangelii tjänst.

Ett och annat, som förekommer i dessa uttalanden, har berörts i det föregående, men vi ha icke därför ansett oss böra utelämna det. Dessa personliga vittnesbörd från Broadys lärjungar visa tydligt, huru högt han uppskattades av dem, som mottogo hans undervisning, även om de ibland ansågo sig ha skäl till invändningar mot någon punkt i hans åskådning. Författaren hörde under sin studietid vid Betelseminariet till dem, som icke i allt accepterade, vad den vördade läraren förkunnade. Därom torde denne också ha varit medveten, ty när vi sex år efter utträdet från skolan möttes, var hans första fråga denna: »Nog förstår du väl mig bättre nu, än när du var elev vid seminariet»? Sanningsenligt måste jag medgiva, att så var fallet, och detsamma torde vara förhållandet med alla Broadys elever. Därom vittna ju också nedanstående uttalanden.

*

Pastor P. L. Lundberg, Ullstorp, som studerade vid Betelseminariet åren 1877—80, skriver:

»Första gången jag såg översten var vid ett missionsmöte i Ullstorp, Skåne, midsommarhelgen 1873. Hans spänstiga, militäriska hållning, nobla uppträdande, vackra, välklingande stämma, broderliga umgänge, evangeliska predikan — allt står ännu levande för min inre syn.

Stort missionsmöte skulle hållas. Många predikanter väntades. För mig, som knappast $1\,^1/_2$ år förut börjat deltaga i verksamheten, var det synnerligen angenämt att få komma med. Den största dragningen dit var dock hoppet om att få se och höra överste K. O. Broady, som nu för första gången skulle besöka ett möte i Skåne. O, vad jag längtade efter den stora dagen. Den randades äntligen, strålande klar och härlig. I god tid infann jag mig i det gamla bönhuset och träffade den ene efter den andre av bröderna.

Omsider anlände den efterlängtade i sällskap med sin värd.

Men var detta verkligen översten, rektorn! Jag, som väntat få se honom komma åkande i ett fint ekipage, iklädd den finaste dräkt, bringades alldeles ur fattningen, då han gående infann sig, iklädd en mörkgrå kavajkostym. Så kom hans predikan. Den var mäktigt gripande. Vi glömde oss själva och allt omkring oss. Ännu tycker jag mig höra hans dunderstämma, ännu tränga hans viskningar till mitt innersta.

Så hade vi i samband med det offentliga mötet även predikantmöte. Icke sade B. något, förrän de övriga bröderna yttrat sig. Men därefter var det han, som med klara tankar och överbevisande ord för oss enkelt och lättfattligt framställde sin mening. Outplånligt bevarar jag i mitt minne efter nära femtio år intrycket av mitt första möte med Broady.

Sedan var det min förmån att under några år vara hans lärjunge. Det var en oförgätlig tid, då intrycket från det första sammanträffandet med honom mycket fördjupades. Mitt sista möte med den vördade läraren, fadern, vännen och brodern är oförgätligt. O, vad han talade om Guds trofasthet, Kristi seger och det eviga livets härlighet! Och hans böner sedan! Kan någon undra på att vi älska, värdera och beundra

den hänsovne gudsmannens minne. Hans varma gudsfruktan, hans nit, hans böner, hans uthållighet och hans intill förlossningens dag fasta hopp om Jesu Kristi slutliga välde i världen, ja, hans evighetshopp — allt manar oss till tack för vad han var och till bön om att vi må kunna i någon mån efterfölja hans goda föredöme.»

* *
*

Redaktör J. Byström, stud. vid Betelseminariet åren 1878—82 meddelar följande:

»Vilka äro orsakerna till att de svenska baptisterna haft så god framgång?» Så frågade missionssekreteraren d:r J. H. Franklin mig, då han år 1914 för första gången besökte Sverige. Jag svarade, att näst Guds välsignelse berodde det förnämligast dels därpå, att vårt samfund från början hade lyckan få en stab av väl utbildade och för Guds rike varmt nitälskande goda ledande personer, och dels därpå, att det så snart fick en ändamålsenlig och väl skött anstalt för predikanters fostran.

Herren gav baptistsamfundet utom banbrytaren F. O. Nilsson sådana män som pastor Anders Wiberg, doktor A. Drake, överste K. O. Broady, pastor Wilhelm Lindblom, doktor T. Truvé och andra och bland dessa andra tre duktiga bröder med namnet Palmqvist.

Livligt erinrar jag mig K. O. Broadys betydelsefulla insats på många olika verksamhetsområden. Utom sin välsignelserika evangeliska predikoverksamhet höll han ej sällan väl-taliga nykterhetsföredrag. Detta bidrog mycket till att rikta min blick in på dessa båda stora verksamhetsområden.

Vad nu särskilt angår yttre missionen, så sökte han intressera för den redan, då frågan därom första gången diskuterades vid en allmän baptistkonferens i Sverige. Det var 1872. Då förelåg ett så lydande spörsmål: »Vad kunna och böra vi som baptister göra för att med mera kraft och framgång än hittills befrämja evangelii predikan och Guds rikes uppbyggande såväl i hela vårt land som i våra grannländer?»

Över denna vittgående fråga utspann sig en lika vittgående överläggning, som kom att beröra även den egentliga hednamissionen. Bland dem, som yttrade sig, var fil. d:r Erik Nyström, som sade: »Med avseende på den yttre missionen, så ha vi nog hedningar i Lappland och Finland utan att behöva söka dem borta i hednaländerna».

Härpå svarade överste K. O. Broady: »Om amerikanarne hade följt den principen att först omvända alla sina egna hedningar — — —, då skulle vi ej stå på den punkt vi nu stå. Vi böra liksom Jesus betrakta hela jorden som ett land».

Det märkliga skedde med dessa män, att den, som då talade emot att man skulle söka gå ut till hednaländerna med evangelium, blev en hednamissionär, ty d:r Nyström verkade i Afrika omkring tjugo år, och den, nämligen överste Broady, som talade för hednamissionen, han blev en lärare och ordets förkunnare i hemlandet.

Överste Broady var emellertid en varm missionsvän från början av sin verksamhet och tills han fick ingå i vilan. Vid det läroverk, där han i så många år utförde sin ledare- och läraregärning, ha ej få fostrats för gärningen i den yttre missionens tjänst.»

* *
*

Magister John Cederoth, elev vid Betelseminariet åren 1879—83 och sedan lärare där under många år, skriver:

»Mer än 40 år ha flytt, sedan vi första gången personligen sammanträffade med överste Broady, vars namn var bekant och älskat sedan barnaåren. Vad eleven lärde sig uppskatta hos den vördade läraren, fördjupades under ett mångårigt samarbete som lärare.

Det första intrycket gav en uppfattning av samlad kraft. Hans resliga gestalt och skarpa blick ingåvo en känsla av vördnad. Hans hållning och skick vittnade mera om en stolt krigare än en evangelii tjänare; men i den mån man kom närmare och lärde sig känna honom, fann man, att han var en ödmjuk och välvillig man, som på allt sätt ville tjäna och gagna sina svagare medbröder. Redan i brodersnamnet, med vilket

han helst ville benämnas, låg något hjärtligt och förtroligt, och själv använde han städse det faderliga tilltalsordet *du*. För de yngre lärarna var han sålunda både en broder och fader; också voro de varmt fästade vid honom. De blickade upp till honom, omtalade för honom sina bekymmer och mottogo välvilliga råd och uppmuntringar.

En särställning i förhållandet till honom hade hans äldste medarbetare, d:r A. Drake. Förtroligheten dem emellan var av samma innerlighet som den, vilken förenade David och Jonatan. Härpå alluderade också överste Broady i ett eftermäle vid medarbetarens bortgång. De båda bröderna hade så länge samarbetat, att de kände varandra fullkomligt, därför var det harmoni och samförstånd dem emellan, huru olika de än voro i sinne och karaktär. Liksom Drake ej sparade sig, då ständigt nya uppgifter förelades honom i skola, i litterärt arbete och i predikoverksamhet, så sparade ej heller Broady sig själv. Hela hans inre sjöd av verksamhetsiver. Han läste mycket och ivrigt särskilt för att inträngа i den heliga skrifts fördolda schakt. Men författare blev han icke. »Jag har ej tid därtill», yttrade han en gång. Utom skolarbetet upptogs han av predikoverksamhet och ledde i flera år en större klass för ungdom i söndagsskolan. Ofta var han ute på resor i landets skilda delar och till utlandet. Det kunde då hända, att såväl lärare som elever klagade över den förlust skolan härigenom led, då ingen fanns som helt kunde fylla hans plats. Men utom det egentliga själavinnande arbete, han utförde på sina resor, fick han ock tillfälle att öka intresset för skolan och fastare knyta ihop förtroende-bandet mellan församlingarna och skolan. Han led djupt, då han märkte, att skolans arbete blev föremål för misstroende eller då hans bästa avsikter vantolkades. Ännu mer, då någon av de unga bröder, som han hoppats så mycket av, visade sig ej hålla provet.

Mycket vilade på hans skuldror. Han hade att bära omsorg för skolan och att bekämpa fördomar, okunnighet och likgiltighet. Bekymmer av olika slag kunde stundom fördunkla hans eljest ljusa blick, men han sökte hjälp av Gud. Vi minnas, huru förtroligt han kunde framlägga allt inför Gud i bön och huru fast hans förvissning var, att Gud hör bön. De en-

skilda samtalen och bönestunderna med honom äro ett minne för livet. Och huru varmt han älskade sitt arbete att utbilda de unga för evangelii tjänst, att vidga deras vyer och öka deras kunskaper. Kanske drev han väl starkt på vad han trodde skulle föra snabbast till målet. Ibland kunde han bliva alltför ivrig att fälla ett omdöme eller fatta ett beslut. Men han var nog erfaren pedagog och psykolog att efteråt förklara och rätta vad som icke befanns vara välgrundat. Med stor kraft sökte han upprätthålla tukt och goda seder. Och ehuru intet egentligt lärarekollegium hölls, tillsporde han städse sina kamrater om deras mening i alla frågor rörande skolans inre förhållande. Disciplinen utövades med en stränghet, som hade sin förklaring i hans varma nitälskan för sanning och renhet. Han fordrade, att de, som skulle bliva andras ledare, själva borde stå på ett högt plan.

Ända till det sista var förhållandet mellan den äldre och de yngre lärarna förtroendefullt. Han övervakade nog deras arbete och gjorde sig underrättad om resultatet, men det skedde på ett hänsynsfullt och överseende sätt. Han hade de viktigaste ämnen att undervisa i och de de mera underordnade. Men han ansåg deras arbete vara av lika högt värde. Det borde därför utföras med nit och trohet och betraktas som en tjänst i Guds rike. Ehuru han hade större blick för de andliga tingen än för de ekonomiska intressena, gjorde han sig ock som en fader och vän underrättad om sina medarbetares ekonomiska förhållanden. Genom sin gudsförtröstan och optimism kunde han trots sinande inkomster för skolan uppmuntra sina kamrater. Han trodde, att Herren skulle förse, emedan saken var hans, och han sökte väcka frimodighet genom uttryck av erkännande för ett plikttroget arbete. Arbetet gick också lätt genom medvetandet om att det utfördes under åtnjutande av hans erkänsla och förtroende.

Emellertid kom den tiden, då han genom hög ålder och avtagande kraft icke längre kunde stå i spetsen för läroverket. Helt naturligt var det för en man med hans verksamma ande en prövosam tid att icke längre vara rorsman, ehuru vänskapen sörjde för att övergången blev så mjuk och behaglig som möjligt. Den nye föreståndaren, hans forne lärjunge och med-

arbetare, underlättade ock genom sin fina takt förändringen. Och ju längre tiden led, desto bättre fann han sig till rätta i sin nya ställning och var mycket angelägen om att fortfarande få tjäna i skolarbetet. Det beredde honom ständigt stor glädje och tacksamhet till Gud, att skolan leddes i samma ande och riktning, som förut och att han fick se, att hans verksamhet burit god frukt. Han uppskattade ock mycket högt sina medarbetare, de yngre så väl som de äldre och gav ofta uttryck för sina känslor.

Aldrig skola de, som haft förmånen att under så många år stå honom nära, kunna förgäta vad han varit för dem som fader och vän. De äro icke längre föremål för hans varma kärlek och trosfriska böner; men de prisa Gud för den tid de fingo umgås med denna gudsman och för det sköna minne han efterlämnat.»

* *
*

Rektor C. E. Benander, stud. vid Betelseminariet 1883—87, säger:

Överste K. O. Broady var en kristen personlighet som genom sitt uppträdande och sitt tal övade ett mäktigt andligt inflytande på personer, vilka kommo i beröring med honom, mottogo undervisning av honom eller fingo tillfälle höra honom predika. Härtill bidrogo den rika själsbegåvningen, den starka viljekraften, det djupa religiösa allvaret, det stränga kravet på renhet i livet, den fasta tron på Gud och hans ord och det uthålliga bönelivet.

I det enskilda umgänget var han särdeles förekommande och hjärtlig. Där fann man, att ett rikt och varmt hjärta dolde sig under det gripande allvar, som mest gjorde sig gällande vid det offentliga uppträdandet. Han var vidhjärtad och fördragsam, vänlig och deltagande.

Överste Broady var en helgjuten missionsman som helt gav sig själv åt missionens tjänst, ehuru detta innebar uppoffring av utsikter till stora jordiska förmåner, som en annan bana erbjöd. Han trodde fullt och fast på evangelii seger i världen och Guds rikes fullkomnande enligt Herrens utsagor

och löften genom profeterna. I korthet må sägas, att Broady var en lärare, vilkens föredöme manar de efterlevande att efterfölja hans tro, hans nit och hans vandel i Herrens tjänst.

* *
*

Pastor J. Wahlborg, Stockholm, elev vid Betelseminariet åren 1890—93, skriver följande om Broady:

»Av allt, vad jag inför minnet av överste Broady erinrar mig och begrundar, framstår främst det personliga intresse, han tog i sina lärjungars och över huvud taget alla deras ämnen till glädje och till bekymmer, med vilka han kom i någon närmare beröring. Och detta intresse var alltid, så långt det var möjligt, ett i handling visat. Min första egna erfarenhet av detta sympatiska drag hos Broady hade jag en av de allra första veckorna av min vistelse vid Betelseminariet. Jag hade fått mig ett litet penningebelopp tillsänt från en vänlig människa någonstädes ute i landsorten. Då jag infann mig å vederbörande postkontor för att lyfta beloppet, hade jag icke sett till, att min namnteckning blivit bevittnad. Där fanns dessutom i hela den lilla transaktionen en viss otydlighet, som krävde någon utomordentlig åtgärd till styrkande av min rätt till beloppet. Detta var vad jag blev meddelad på postkontoret; och därmed fick jag gå. Kommen ut på gatan, grep mig genast tanken, att jag borde gå upp till översten och bedja honom bevittna min namnteckning och i övrigt styrka min behörighet. Tanken syntes mig själv tillräckligt djärv. Min respekt för rektorn var oerhört stor. Och — det må gärna sägas — den blev aldrig mindre under de mer än trettio år, som sedan följde, även om hans varma broderskärlek efter hand inbjöd till litet mera förtrolighet därjämte. Jag gick upp och framställde mitt ärende. Översten tog avisen, granskade den under några ögonblicks tystnad, varpå han räckte mig den åter och sade med ett eftertryck, som var honom eget: »Jag går med dig». Jag minnes huru förbluffad jag blev vid detta förslag. Någon invändning kunde det givetvis icke bli tal om.

Händelsen är genomgående typisk för den verksamma del

han, så länge han orkade, tog i sina lärjungars både större och mindre bekymmer. Och det han företog till deras bästa, företog han målmedvetet och utan pjunk. Jag erinrar mig så ofantligt väl, då en av mina kamrater insjuknat. Då vi samlats till morgonbön någon dag senare, vände sig översten till den sjukes rumskamrat och frågade efter patientens befinnande. Svaret tydde ej på någon förbättring utan tvärtom. »Nå men», sade vår lärare, »har han tillkallat doktorn?» »Nej», blev svaret, »jag har talat med honom därom, men han vill inte.» »Vill han inte? Man rättar sig icke efter en sjuk människas vilja.» Och med detta fick rumskamraten tillsägelse att omedelbart gå och tillkalla läkaren. Detta »ord och avsked», som var så utmärkande för överste Broady — vad jag högaktat honom för det!

Huru kärt är det icke att få betyga, att samma personliga intresse för lärjungarna fortlevde, även sedan vi kommit ut i livet och i arbetet och fått möta bekymmer, inför vilka seminaristens äro leksaksbekymmer. Och intresset förnekade sig egentligen aldrig. Jag vet, jag kunde möta översten ute på gatan, och vi kunde bli stående i samtal om betydelsefulla ting, som angingo Guds rike, då han helt tvärt gick ifrån ämnet, spände ögonen i mig och frågade: »Hör du, hur mår din hustru?» Och då jag nöjaktigt besvarat frågan, hände det, att han grep mig vid armen med detta fasta broderliga grepp, som vi känna så väl till, medan han yttrade: »Du skall hälsa henne från mig. Säg henne, att Guds godhet varar från släkte till släkte; säg henne också, att ni båda har stort rum i mitt hjärta».

En stund tillsammans med överste K. O. Broady betydde så gott som undantagslöst livat mod och ökad förtröstan. Hans bortgång innebär en hart när oersättlig förlust.»

* *
*

Pastor O. Th. Lantz, elev vid Betelseminariet 1890—93, meddelar följande minnen och intryck av Broady:

»Överste K. O. Broady var en stor personlighet, en av de största jag mött. Därför fick även hans små uttalanden, som

gåvos liksom i förbigående, ofta en så stor betydelse för oss elever. Och vem kan beräkna räckvidden av en god impuls!

Vi hade exegetik och de yttersta tingen avhandlades. I dessa stycken gingo ofta lärarens och lärjungarnas uppfattning i sär. Broder N. A. W. var både hemma och intresserad i dessa ting och mera rättframt än försynt svarade han: »Det tror jag inte».

Översten knäppte ihop sina händer och såg vänligt på sin lärjunge och sade: »Du blir nog salig ändå, broder W.».

Ingenting har gjort mig så tolerant i fråga om olika åsikter som just dessa överstens ord. Ty vid diskussionen om sådana kan jag ej underlåta att tänka: »Du blir nog salig ändå, broder W.».

En dag befann jag mig själv i opposition mot den vördade läraren. Plötsligt frågade han: »Tror du, broder Lantz, att det skulle vara bra, om ni finge läsa systematisk teologi här på skolan.» »Ja, det tror jag», lydde det tvärsäkra svaret. »Nej, du, den dagen kommer, då du tackar Gud att du icke har behövt läsa systematisk teologi», svarade översten med värme i rösten.

Ofta talade den käre läraren om (och jag tyckte han särskilt måttade åt mig) att »predika kommentarer, kommentarer». I dag är det min övertygelse att för predikanten är endast den teologi av verkligt värde, som han själv fått genom Andens upplysning under bön och träget studium av Guds eget ord. Månne översten lyckades i sitt syfte att göra mig och mina kamrater till självständiga tänkare?

Överste Broady var en bedjare som få. Vem av hans åhörare har icke känt kraften i hans böner? Men så kunde han ock bedja i det enskilda. En av mina klasskamrater, V. T. Uppman, var massör. En dag var han uppe hos översten och gav honom massage. Därvid upptäckte han hårda valkar på hans knäskålar. »Vad är det här», frågade Uppman i all enfald. »Det är förhårdningar, som ha blivit då jag legat på knä», svarade översten i en undfallande ton.

Julferierna stodo för dörren. Vi elever från Betelseminariet hade blivit anvisade våra fält. Inom kort skulle vi vara skingrade åt olika håll.

Översten höll sin sista lektion på denna termin. Då han slutat hade han behov av att säga oss några ord, innan vi drogo ut för att tjäna de olika församlingar, som fått löfte om vår hjälp. Han lutade sig framåt i stolen och vilade armarna mot bordet framför sig och talade i ovanligt lågmäld ton. Jag vågar icke försöka återgiva hans tal, ty mina bröder, som voro med och hörde det, skulle bliva missnöjda med mina svaga och blodfattiga uttryck vid försöket att återkalla detta det märkligaste tal vi intill denna dag hava hört.

Men han talade om att vår uppgift var att gå ut och vinna själar för Kristus. Han talade om Paulus såsom själavinnare, huru han födde sina andliga barn med smärta. Han talade om John Knox, som i ångest bad och sade: »O, Herre, giv mig Skottland, annars dör jag». Och han talade om mycket annat.

Då översten slutat sitt tal och vi alla sutto upplösta i våra känslor, sade han: »Led oss i bön, broder Lantz».

Jag försökte så gott jag kunde men efteråt sade en kamrat: »Jag har aldrig hört dig så liten förr, broder Lantz».

Efter den lektionen gingo vi icke pratande och stojande till våra rum. Nej, i små grupper samlades vi på våra rum och fortsatte att bedja. En av våra kära klasskamrater var nära på otröstlig. Han grät och bad: »Herre, jag har aldrig känt nöd för syndare. Huru skall jag kunna gå ut och predika, då jag saknar kärlekens glöd?» Men denne vår broder måste likväl åstad och under de julferierna vann han över ett hundratal själar för Kristus. Och då vi efter ferierna möttes på skolan hade vi glädjen meddela, att vi alla hade fått vara med om underbara väckelser.»

* *
*

Missionssekreteraren K. A. Modén elev vid Betelseminariet åren 1890—91, 1892—94, skriver följande:

Det blev mig beskärt att genom mitt livskall stå i rätt nära förbindelse med överste Broady under mer än 30 år. Jag räknar detta som en stor förmån. Först var han min lärare,

och jag bevarar från den tiden med tacksamhet minnet av oförgätliga lektionstimmar, då han genom sin undervisning öppnade sina lärjungars blick för bibelordets rikedom, skönhet och kraft. När han med oss elever genomgick Romarebrevet, beredde han oss ofta verkliga högtidsstunder, då vi gladde oss över att äga Kristi evangelium och att få vara dess förkunnare i världen.

Med vilket intresse följde han ej sina lärjungar, sedan de lämnat Betelseminariet! Personligen fann jag det snart. Under det jag tjänade Smedjebackens baptistförsamling, inbjöds han en gång att komma på besök. Och han antog inbjudan så gärna. Vid besöket blev han ock genom sin friska och varma förkunnelse till välsignelse både för församlingen och för mig.

Sedan jag 1898 återkommit till Stockholm, fick jag anledning att oftare möta honom. Först på grund av min tjänst i Stockholms 1:sta baptistförsamling, där han var medäldste. Det blev tillfälle för mig att emellanåt få tala med honom i frågor rörande den kristna tron, predikan och församlingsvården. Då talade han ofta med värme, och alltid ville han uppmuntra sin yngre medarbetare. Utmärkande för honom var en orubblig, kristlig optimism. Intet var för honom vissare än Kristi seger.

Djupt böjd av sorg, såg jag honom, då hans maka hade avlidit. Men han fann rik hugsvalelse och kunde under tårar tacka Gud, som både gav och tog.

Under det jag nedskrev församlingens 50-årsberättelse lärde jag bättre känna, vad överste Broadys predikoverksamhet betytt för baptismens framgång i huvudstaden. Det var tändande liv i hans förkunnelse. I hans hjärta glödde en eld, som gjorde hans predikan verkningsfull och samlade skaror kring honom, var han än förkunnade ordet. Ingen, som hörde honom, kunde bliva oberörd, när han med övertygelsens värme, intelligensens hela styrka och den välljudande stämmans gripande klang förkunnade frälsningens budskap.

Även i samfundsverksamheten fingo vi samarbeta. Överste Broady var ordförande i Baptistmissionens konferenskommitté, medan denna existerade, och jag var samtidigt några

år dess sekreterare. Därvid möttes vi ibland enskilt för att samråda eller förbereda ärenden, som skulle behandlas. Från såväl dessa tillfällen som kommittésammanträdena har jag endast angenäma minnen.

Överste Broady var en storslagen, ädel personlighet. Han var en man, som genom Guds nåd danats till en gudsmänniska med fast tro, varm känsla och rik glädje. Det intrycket gjorde han på mig redan vid vårt första sammanträffande. Sådan tedde han sig sedan för mig alltjämt, tills jag omkring ett dygn, innan han lade sitt huvud till ro, tryckte hans feberheta hand till avsked för sista gången här på jorden. Då jag nu tänker på honom och hans livsgärning, finner jag osökt ett bibliskt uttryck, som synes mig riktigt karaktärisera honom. Han var liksom Barnabas »en god man och full av helig ande och tro».

* *
*

Missionssekreteraren C. G. Lundin, Stockholm, som studerade vid Betelseminariet åren 1892—95, säger om Broady:

»Det synes mig omöjligt för en, vilken såsom lärjunge suttit vid överste K. O. Broadys fötter, att någonsin kunna glömma den verkligt store mannen och läraren. Hans undervisning följde icke några gamla gulnade linjer. Rom och dess efterföljare hade i honom en eldig motståndare. Det systematiserande av teologien, vilket är ägnat att binda och kväva den friborna människoanden, förkastade han helt och hållet. Icke mindre skarpt uppträdde han mot det slagets evangelism, som lättvindigt rör sig med talet om nåden men glömmer livet och gärningarna — det enda beviset på nådens verkliga mottagande i hjärtat. Hans glänsande dialektiska begåvning och ovanligt skarpa distinktionsförmåga gjorde sig ofta på ett gripande sätt gällande även i lektionssalen.

Någon gång har tecknaren av dessa rader inför sig själv ifrågasatt, om icke Broadys undervisningssätt var något vågsamt. Det syntes mig nämligen till stor del negativt. Broady

hade icke ringa släkttycke med August Strindberg. Hos dem båda mötte man den genialiska storhetens förakt för det lumpna och småsinta, det ohållbara traditionella. Med samma oförskräckthet, om ock på vitt skilda fronter, anföllo de också det föråldrade, som de visste dömt att falla. »Här rödjas att få luft och ljus.» Dessa Strindbergs ord kunde ofta ha satts som motto över en av Broadys lektioner i exegetik.

Lätt var det sannerligen icke för lärjungen att följa denna örn på hans höga flykt. Det krävde tankeansträngning, bön och bibelstudium, om man på allvar ville tillgodogöra sig de andliga skatter, han rörde sig med. Efter tålmodig väntan kunde den unge omsider andas ut med de kända psalmorden av J. O. Wallin:

»Men gryning blev kring Sinai,
På Tabor uppgick dag,
Och själen såg, från töcknen fri,
Din lag, ditt välbehag».

Då var det icke längre blott negationer i lärarens undervisning. Livets flod bröt fördämningarna och vattnade hjärtats och förståndets törstande marker. Kristus, Försonaren och Konungen trädde fram i glans för den unga själens blick. Det var fest och pingst. Den frälsande sanningen med sin höghet och makt grep sinnena och lade dem i tillbedjan för sina fötter.

Liksom alla stora andar fick även Broady sina motståndare och vedersakare. Smått tillskurna sinnen mäktade icke alltid följa honom och se de syner, han såg. Man har till och med ifrågasatt hans tro på kristendomens bärande grundsanningar. På dem trodde han med barnets naivitet, varom hans ljungande till människors frälsning rikt fruktbärande predikningar stå såsom oemotståndliga vittnesbörd. Men han avklädde dem ofta traditionens och de mänskliga trosbekännelsernas galakläder och lät dem träda fram i sin ursprungliga originalitet och kraft. Aldrig skall jag kunna glömma den första predikan jag hörde av honom över »Fader vår». Huru radikal och helt olik allt jag förut hört och tänkt om denna bön! Den sista egentliga predikan, jag hörde honom hålla, var över Ps. 82: »Gud står i gudaförsamlingen, mitt ibland

gudarna håller han dom.» Det var äkta broadyansk. Den var mera än så. Om någonsin den Helige Ande vilat med kraft över en församling och dömt över hjärtans tankar och uppsåt, så skedde det då. Det är en stor nåd att om ock blott för en enda gång i livet få lyssna till en sådan framställning och bliva föremål för dess evighetsinflytande.

Överste Broady kom alltid laddad och färdig till ett målmedvetet anfall, då han mötte sin publik. Den alltför vanliga osäkerheten med därav följande psykologiska missgrepp föll han icke gärna offer för. Tre ting voro i hög grad utmärkande för hans offentliga gärning. Hans bön från predikstolen var mycket familjär och av utomordentlig verkan. Oss föreföll det mången gång, som om Gud stått i synlig gestalt vid bedjarens sida och de två överlagt med varandra om ting, som gällde livet eller döden för dem båda. Han läste bibelordet så som ingen av mig känd, nu levande svensk. Någon sade en gång: »Det är värt sin kostnad i tid och penningar att resa från Göteborg till Stockholm för att höra överste Broady läsa ett kapitel ur bibeln». Hans sätt att läsa ordet var ett det tydligaste vittnesbörd om huru förtrogen han var icke blott med dess bokstav utan ännu mera med dess anda och gudomliga innehåll. Hans predikan — ehuru alltid hög och genialisk — var enkel och personlig. Det objektiva resonerandet tilläts icke att utränga den personliga hänvändelsen till åhörarens samvete. Ingen kunde gärna lyssna till hans tal utan att erfara, att det sagda gällde honom personligen. Brodys stora dramatiska begåvning gav liv och färg åt förkunnelsen. Den stod emellertid under Herrens tuktan och tilläts icke draga uppmärksamheten från det gudomliga budskapet till talarens person.

Hemligheten till kraften och oemotståndligheten i överste Broadys framträdande kunde icke undgå att bliva röjd. Han var bedjare. Och han var en hjälte i bedjandet.

Man har frågat, varför denna högt begåvade man icke framträdde mera i litteraturen och sålunda lämnade efter sig ett förblivande arv i böckernas form. Icke vågar tecknaren härav göra anspråk på att kunna giva svaret till dessa frågor. Min tro är emellertid, att Broady, trots sitt rikt försedda

bibliotek eller kanske just på grund av detsamma, mera än de flesta insåg litteraturens armod, teoriens sterilitet. Frälsaren själv efterlämnade inga skrifter. Han gav åt världen personligheter, i vilka gudsordet tagit gestalt. Vår hänsovne vän följde detta höga exempel. Broady utövade ett förblivande inflytande på oss alla. Hans arv till eftervärlden är lärjungar, personligheter, som tro på Kristus, göra Guds vilja och tjäna sin samtid i Andens nya väsen.»

* *
*

Pastor J. A. Swedberg, Sundsvall, som studerade vid Betelseminariet åren 1894—98, säger:

»Något särskilt var det med hans sätt att ta emot oss vid vårt första inträde i skolan, De flesta av mina kamrater hade aldrig sett översten förr. Jag hade hört honom en gång i Örebro, men aldrig talat med honom. Genast stod det klart för mig, att jag stod ansikte mot ansikte icke blott med en man, som för de närmaste åren skulle bli min lärare i vissa ämnen, utan med en fader och fostrare. Till att stadga detta intryck bidrog överstens sed att utan några om och men säga du åt pojkarna. Jag hade aldrig tänkt mig något annat, men det oaktat verkade det hos mig en känsla av förtrolighet, som jag för ingen del velat sakna. Vi voro med ens bekanta.

Det är dock ett misstag, om läsaren nu drager den slutsatsen, att den förtrolighetskänsla, som jag nyss nämnde, på något sätt inkräktade på vördnadens område. Tvärtom, överstens faderliga omsorg om allt vårt väl fyllde oss på en gång med den djupaste vördnad. Många gånger sade han till oss, att vi skulle gå upp till honom och förtro honom våra bekymmer, ifall vi trycktes av sådana, men det oaktat gick jag aldrig till honom i något ärende utan att genombävas av samma egendomliga känslor, som jag erfor, då jag som barn måste i något särskilt uppdrag besöka den stränge prosten i min hemsocken. Synnerligen värderikt var det dock, att man kunde få anförtro översten sina relativt små bekymmer och erhålla hans goda råd.

Översten undervisade vår klass i exegetik, församlingsvård och psykologi. Hans undervisning har varit föremål för många olika omdömen. Ett är dock visst, att han lärde sina lärjungar tänka, för så vitt de ägde några förutsättningar därför.

I den teologiska undervisningen användes aldrig någon annan lärobok än Bibeln; då vi kommo så långt, att det var möjligt, Nya testamentet på grekiska. Man kan ha olika meningar om vad som är bäst, antingen att få sin åsikt i de religiösa frågorna given med hjälp av en lärobok i systematisk teologi eller att under ett fortgående studium av bibeln göra bekantskap med de olika lärorna och själv sätta dem i system allt efter sin egen förmåga av tankereda och klarhet. Överste Broady ansåg det senare sättet äga stort företräde framför det förra och mera vanliga. Säkert är, att eleverna gjordes synnerligt förtrogna med den heliga boken. Vi blevo vana att hantera den. Bibeln dominerade vårt tänkande, och dess förhållande till oss som individer eggade vår självverksamhet och förädlade vårt umgänge. Vi vandes vid att själva tänka över det lästa och bilda oss ett omdöme om innehållet i Guds bok. Tänkandet väcktes till liv men pressades aldrig in i på förhand givna banor. Denna lärometod kräver stor vishet hos läraren. Och att den användes med den visdom, som Guds ande giver, har bekräftats av den fullödiga förkunnelse av de fundamentala lärorna i bibeln, som städse utmärkt överste Broadys lärjungar. Vår lärares mål var att göra oss väl förtrogna med den gudomliga uppenbarelsen och därmed giva stadga åt vår förkunnelse och vandel.

Under min skoltid predikade översten ännu ganska ofta, och så vida det var möjligt för mig, gick jag och hörde honom, men så mättad av Guds kraft hans predikan än var, verkade på mig hans bön ännu mera överväldigande. Jag är icke ensam om den meningen, att vår högt älskade och vördade lärare de sista åren av sitt offentliga framträdande verkade mäktigare med sin bön än med sin predikan.

Till stor uppbyggelse var också hans bön i klassrummet. Med vilken vördnad och på samma gång frihet och förtrolighet rörde han sig icke inför Gud. De två första åren förekom en-

dast tyst bön vid lektionernas början, men under höstterminen det tredje året inträffade något, som tydligen kom översten att anse det nödvändigt att högt nedbedja över klassen det rätta lärjungasinnet. Vi studerade Romarebrevet och voro komna till det åttonde kapitlet vv. 18—21, vilka som bekant handla om skapelsens trängtan efter Guds barns härliga frihet. I utläggningen av detta ställe gjorde vår lärare gällande, att med skapelsen menade Paulus här människovärlden och ingenting mer, vi däremot och icke jag minst trodde oss förstå aposteln bättre, då vi höllo före, att här var det fråga om hela den skapade världens omedvetna längtan efter frigörelse ur den träldom, vari den kom genom syndafallet. Det uppstod en häftig dispyt mellan lärare och lärjungar, vilken för dagen slutade med, att vår gamle vördade lärare bad Gud giva oss ett ödmjukt lärjungasinne. Ingen av oss hade någon önskan att fortsätta diskussionen följande dag. Det behövde vi ej heller. Översten löste tvisten på så sätt, att han lät oss skriva ned sin uppfattning av detta bibelställe och frågade oss därefter, om vi icke nu såge sanningen klarare, än vi förut hade gjort. Det ansågo vi oss göra. Från den dagen bad rektorn högt till Gud vid början av varje exegetiktimme, då han icke lät någon av eleverna göra det.

Ledningen av seminariet var utpräglat patriarkalisk. Allt ägnade översten sin omsorg. Alla voro hans barn och underordnade. Undervisningen i de olika ämnena följde han med stort intresse. Fann han, att vi sjöngo »taktlöst» vid morgonbönerna, förordade han hos sångläraren en extra drill i takt.

Vid flera tillfällen har jag haft glädjen vara överste Broadys gäst och sålunda lärt känna honom i hemmets krets. Jag har gästat ganska många hem både i Sverige och andra länder, men ingenstädes har jag mött en artigare och mera förekommande värd än doktor Broady. Han var helt enkelt den fulländade gentlemannen mot sina gäster, underhållande och sällskaplig i högsta grad, i minsta detalj omtänksam och angelägen om sina gästers trevnad. Vid dessa tillfällen berättade han många intressanta upplevelser ur sitt på erfarenheter så rika liv.

Då jag försöker samla alla minnen jag har av överste

Broady, forma dessa sig till bilden av en ursprunglig, kraftig, manlig och frimodig kristusmänniska, som tillika var en utomordentlig predikant, en originell och skicklig bibeltolkare, en övad skolman, en kraftig ledare och en man, som genom sina böner hade makt hos Gud. Det är mitt livs största jordiska förmån att ha suttit vid denne mans fötter som lärjunge.»

* *
*

Doktor Arvid Gordh, New York, som studerade vid Betelseminariet 1895—97, skriver följande om sina intryck av Broady:

»Det var i Brooklyn, N. Y., den 30 maj 1892, Amerikas gravsmyckningsdag. Den svenska baptistförsamlingen lade hörnstenen till sitt Tabernakel, och huvudtalarna voro d:r A. C. Dixon och överste K. O. Broady. Hans text var: »Gån och berätten för Johannes vad I hören och sen», etc., Matt. 11: 1—6. Med tändande liv frambar han ett varmt evangeliskt budskap, och jag gick hem och bad min första hjärtebön. Först ett par veckor senare fick jag frid med Gud, men vid nämnda möte lades hörnstenen till mitt livs religiösa byggnad. Jag hade mött predikanten Broady och åren hava ej utplånat bilden.

På aftonen samma dag avhölls en fest i baptisternas samlingslokal vid Atlantic Ave. Det enda jag minnes av programmet är, att överste Broady deltog däri. Jag kan när som helst sluta mina ögon och se hans framträdande och höra hans stämma. Nu var det ej det överväldigande kraftiga, som gjorde intryck, utan det stilla, milda, intima. Vännen talade till sina vänner, brodern talade till sina bröder och systrar, och hans ord voro »såsom daggen». Ehuru jag själv ännu stod utom den inre andliga kretsen, hade jag fått en minnesbild av vännen och brodern.

År 1895 i september kom jag, en främling, till Betelseminariet i Stockholm. Snart stod jag personligen inför den, som på andra sidan havet berört mitt inre liv. Jag hörde intet

formligt: »Broder är välkommen», utan den vördnadsvärde patriarken öppnade strax ett faderligt hjärta, så varmt, så rikt, så sympatiskt, och han sade som till en son: »Du är välkommen». Under ferierna kommo de faderliga breven, och de följde sedan i verksamheten, ja, de ha t. o. m. sökt sig fram till Betelsonen i främmande land. Från första sammanträffandet med överste Broady har jag med mig intrycket av en fader, ett intryck, som fortsatt erfarenhet fördjupat.

Så kom skolsalen, där lärjungen fick sitta ned vid den mästerlige lärarens fötter. Så sant är det sagt:

»Vi leddes ej i skolan
av dogmers spröda band,
vi fostrades att tänka
envar på egen hand».

Man sysselsatte sig ej med skalet, utan steg för steg fördes man till heliga skrifters djup och andemening. Det var mättnad både för huvud och hjärta. Med hundrade andra skall jag aldrig glömma läraren Broady.

Såsom profeten Hesekiel har i minnet en gestalt med »fyra ansikten» — en kerubs, en människas, ett lejons, en örns — så har jag burit och bär i tacksamt hjärta dessa klara minnesbilder av överste Broady — predikanten, vännen, fadern och läraren.»

* *
*

Pastor K. A. Lundin, Göteborg, elev vid Betelseminariet 1899—02 skriver:

»Ser när jag vill bilden av översten, där han vit och vördnadsbjudande satt framför oss i katedern vid morgonbönen och såg genom sitt förstoringsglas i sitt uppslagna Novum. Och när han reste sig under det att den elev, som var i tur, bad, var det något i hela hans gestalt, som visade, att han stod upp för sin Konung. När han själv bad tyckte vi nog ibland, att hans ord kommo litet för sakta. Det var som skulle han ha valt mycket noga innan han plockade fram dem. Men

aldrig fingo vi det intrycket, att bedjandet för honom var en formsak. Varje ord kom varmt och värmande direkt ur hjärtat.

Vid exegetiktimmarna kom han oss närmare. Nu sågo vi honom icke så där s. a. s. framme i korets dunkel i stillheten inför Guds ansikte. Nu hade han att göra med oss, d. v. s. med ett och annat mer eller mindre trögt huvud och kanske även ett eller två halsstarriga huvuden. Det torde väl också ha funnits något gott huvud i klassen.

In i de här huvudena skulle han nu proppa tankar och idéer, som i de flesta fall voro nya och främmande för oss, ja, som ibland föreföllo oss rent av sällsamma. Det svåraste tyckte vi var, att han ofta hjälpte oss bara på väg och bjöd oss sedan att bäst vi kunde klara oss själva. Han öppnade likasom ett fönster här och ett fönster där och lät oss se ut över perspektiv, där, tydligen med hans goda vilja, en dimslöja låg kvar. Vi bådo honom: Blås undan dimman där borta. Men han svarade: Vänta tills den lyfter sig, eller också sade han: Blås undan den själva.

Hans undervisning skapade därför alltid en spänning i klassen. Oftast en god spänning. Men lärarens tålamod sattes även på mycket hårda prov. Då steg han vanligen ned från katedern till oss. Men han kom i dessa stunder även i den meningen oss närmare, att vi fingo se nya sidor hos hans karaktär.

Han var beundransvärt snabb och träffsäker i sina repliker. Hans f. d. elever känna mycket väl till hans ordande om »köttet» och »köttets människa». En av mina klasskamrater, F., hade fått för sig, att köttets människa var kroppen. Bliva vi bara fria från den, menade han, då är allt väl. Och när broder F. fått in något i sitt huvud, var det nästan omöjligt att få det ut igen. En dag under exegetiktimmen kom denna F:s uppfattning fram. Översten ställde då till honom följande fråga: »Broder F., du tycker, att du har så stiliga mustascher. Är det dina mustascher som äro högfärdiga?» F. blev svaret skyldig.

Man fann icke hos översten något av den känslighet, som var så utmärkande för d:r Drake. En gång, när jag var sjuk, kom Drake in till mig, lade ömt sin hand på mig och bad.

Vid ett annat tillfälle hade jag genom att riva sönder en finne råkat ut för en svårartad blodförgiftning. Översten besökte mig nu en dag. Han stannade innanför dörren och såg på mig. »Broder Lundin», sade han, »om du får en finne till, låter du bli den då?»

Vi erforo dock, att han hade ett mycket rikt och varmt hjärta för oss och att han dagligen bar oss i sina böner inför Herren.

Överste Broady är en av de få verkligt stora män, som jag mött, och jag räknar det såsom en dyrbar förmån, att ha fått sitta vid hans fötter.»

BROADYS DÖD.

Tisdagen den 7 mars sjuknade Broady hastigt men hade inga särskilda plågor. En hastig temperaturstegring tillkännagav dock, att tillståndet var allvarligt nog. Under de följande dagarna gick han emellertid upp som vanligt varje morgon och satt hela dagarna i sin länstol, fastän den höga febern tog hårt på krafterna. Sjukdomen gav i början icke anledning till särskild oro, ty Broady hade under de senare åren vid flera tillfällen haft förtätningar i luftrören med åtföljande feber men efter några dagar repat sig igen. I slutet av veckan blev det dock tydligt för de närmaste, att sjukdomen denna gång var av allvarlig art, vilket också läkaren meddelade. Så kom söndagen den 12 mars, som blev Broadys sista dag på jorden. Ingeniör Harry Broady har haft vänligheten att lämna följande skildring av sin fars sista stunder.

Fars sista dag.

»Det var söndagen den 12 mars 1922. Solen gick upp och lyste klart även för den blinde och sjuke nittioåringen. Hans sinne var glatt och själskrafterna starka som förr, när han på morgonen hälsade sin dotter Nellie med orden: »I dag är det söndag, i dag är det uppståndelsens dag.» Flera dagars feber och en hastigt ökande förtätning i lungorna

hade gjort tillståndet mycket allvarligt, och föregående dag hade läkaren meddelat oss och den sjuke, att intet hopp om tillfrisknande fanns och att slutet kunde komma när som helst. Far var svag, mycket svag, men viljekraften och själsförmögenheterna voro obrutna, och även denna morgon ville han gå upp som vanligt och sitta i sin länstol. På läkarens tillrådan villforo vi hans önskan och klädde på honom och läto honom sitta uppe under dagen. Men krafterna voro mycket nedsatta och hjärtverksamheten svag. Fram på förmiddagen gjorde läkaren ett nytt besök och meddelade då, att slutet var mycket nära. Då vi voro angelägna om att Far skulle leva, tills vår syster Carrie, som var på resa från Örebro och skulle komma vid ettiden på dagen hunne anlända frågade vi läkaren om han trodde, att Far kunde dröja kvar hos oss till dess. Hans svar ingav inga förhoppningar, men han tillade: »Jag har ju sett under förr i detta hus.» —

När min syster Nellie och jag sutto vaktande och väntande vid vår Fars sida sade han plötsligt: »Nellie, läs!» »Vill Pappa, att jag skall läsa ur Bibeln?» »Ja». — »Vad vill Pappa höra?» »Uppenbarelsebokens 7:de kapitel», kom det klart och tydligt. Min syster läste långsamt det nämnda kapitlet. Vid ett längre uppehåll sade Far: »Nellie, läs 9:de versen», och hon läste: »Därefter såg jag, och se, en stor skara, som ingen kunde räkna, av alla folkslag och stammar och folk och tungomål, stående inför tronen och inför Lammet, klädda i vita fotsida kläder, med palmer i sina händer» etc. Dessa sköna ord om den stora skaran, som kommit från jordens bedrövelser och lidanden, till fridens land och Guds eviga boningar och som hade vita kläder, segerns och renhetens symbol, den ville vår Far höra

i sina sista stunder, kanske just därför, att hans segervisshet och orubbliga tro hade sin grund i dem.

Vi hade stått i förbindelse med första baptistförsamlingen, som vår Far tillhörde, och meddelande om hans sjukdom hade lämnats vid söndagsförmiddagens gudstjänst. Därför kom en av Fars vänner upp vid halv ettiden och bad enträget att få tala några ord med den sjuke. Far blev glad, när han fick höra, vem som kommit, och talade med sin vän om frälsningens väg och det eviga livet.

Även pastor Hj. Danielson kom och framförde Första baptistförsamlingens sista hälsning till Far, som då också sände hälsningar tillbaka med uppmaningar till trohet mot Gud och ett orubbligt fasthållande vid hans ord.

Så kom äntligen vår syster Carrie, som han så ivrigt längtat efter. Han liksom fick nytt liv, när han hörde hennes röst, och sedan talade han med henne och oss såsom endast han kunde tala, om frälsningen genom Kristus, om friden, som endast Gud kan giva åt ett oroligt människohjärta. Och han talade nästan hela eftermiddagen, fastän krafterna ibland tycktes vara alldeles uttömda.

När det led mot den timme på kvällen, då han vanligen plägade gå till vila, samtalade vi med läkaren, som bjöd oss förfara med Far på sätt, som vi brukat. När vi så meddelade, att tiden, för vila var inne, sade han: »I dag är det en högtidsdag, det är *min* högtidsdag; låt mig få vara uppe ännu en halvtimme.» Under denna halvtimme talade han oavbrutet med oss och gav oss härliga vittnesbörd om sin trosvisshet, sin glädje, sitt evighetshopp. »När Guds tid är inne, så kallar mig Gud», sade han. Därefter fingo vi mottaga vår Fars sista välsignelse och hans sista maning att giva oss helt åt Gud och vara honom trogna till livets slut.

När han var färdig för nattens vila, önskade han vara

i stillhet, ty han var »så trött.» Han kände nog då, att hans sista stund nalkades och önskade ha de sista jordiska minuterna med sin Frälsare. Omkring kl. 2 på natten blevo vi åter kallade till vår Fars sida av vår syster Nellie, som oavbrutet vakat hos honom. Stunden nalkades hastigt. När jag kom, så sade han: »Är det du Harry, är allt väl hemma?» In i det sista tänkte han på andras välbefinnande. Det var ju vår Far och huru stort var ej det hjärtat! Så kommo min Fars sista ord. Min syster lutade sig ned mot honom och sade: »Pappa, Gud är god.» »Ja, mycket god». Det var med barnatrons röst, som han svagt uttalade dessa sista ord på jorden. En stund gick. Far reste upp huvudet, blicken var spänd, och han tycktes se klart det för oss osynliga. Det var ett giv akt för uppbrottsordern. Vi sågo, vi förstodo. Det var detta han väntat på. »När stunden är inne, då kallar Gud.» Efteråt låg han några sekunder stilla, så löstes anden och vår älskade Far var gången från oss till den Gud, som han tjänat i livet.»

BEGRAVNINGEN.

Söndagen den 19 mars fördes K. O. Broadys stoft till sitt sista vilorum. Det var en strålande klar dag, ljus och vacker som minnet av den hädangångne. Dagens minnesgudstjänster blevo gripande storslagna högtidsstunder, då tacksamheten till Gud för den hädangångnes ädla livsverk nästan förtog sorgestämningen.

I Betelkapellet, från vars plattform Broady så ofta förkunnat livets ord, vigdes hans stoft till gravens ro i samband med förmiddagens minnesgudstjänst. Det gamla kapellet var på ett prydligt sätt smyckat med palmer, flaggor, den svenska och amerikanska, samt draperier i vitt och svart och bar därför en mycket högtidlig prägel. På en katafalk stod den av svenska och amerikanska flaggan höljda kista, som inneslöt den hänsovnes stoft. Runt omkring på plattformen hade placerats kransar, ljusen från tvenne kandelabrar spredo sitt sken, och vid kistan bildade elever från Betelseminariet hedersvakt.

Högtidligheterna intonerades från orgelläktaren med Kyrkoaria av Stradella, under det att de närmast sörjande intogo sina platser jämte Betelseminariets lärarekår och elevkår samt församlingens pastorer och diakoner, representanter från vårt samfunds missionsstyrelse, distriktföreningar, församlingar i landet, Svenska Missionsförbun-

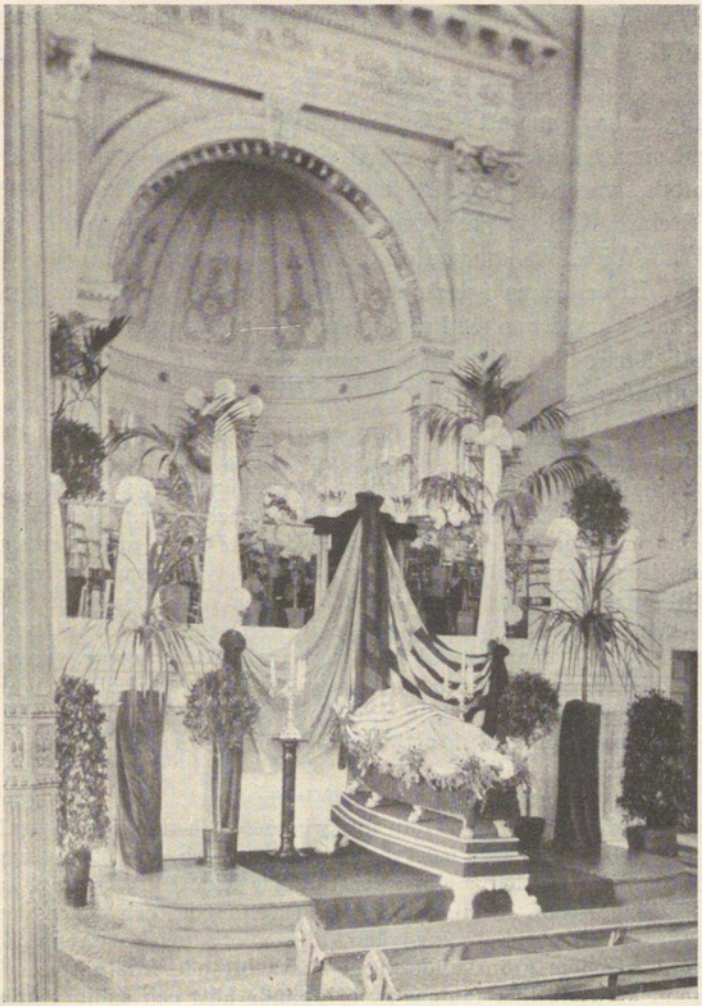

Broadys stoft i Betelkapellet, nedanför den plattform, från vilken han så ofta predikade.

det, Metodistkyrkan, Föreningen Soldaternas Vänner m. fl.

Sedan sången »De sälla, som Herren har hämtat till sig, de hava nu gått till Guds himmel» unisont sjungits, läste missionssekreteraren K. A. Modén Upp. 7: 9—17 och ledde i bön, varefter sångsällskapet Harmoni under ledning av direktör K. Eliasson sjöng Elegie: »Jordens oro viker» av Ivar Widén, ackompanjerad av orgel samt violin.

Efter denna inledning höll pastor Hj. Danielson predikan, varvid han med utgångspunkt från Upp. 14: 13; 7: 9 talade om »de döda som i Herren dö». Han yttrade bl. a. följande:

Det är med djupaste rörelse vi i dag samlats på denna minnesrika plats. Denna församlings medäldste under många år, vårt Betelseminariums grundläggare och ledare, en hjälte i Israel, överste K. O. Broady är icke mer. Den kista, som omsluter hans jordiska kvarlevor står i vår mitt, och om en liten stund skall han sänkas i jordens tysta famn för vilan till uppståndelsens morgonväkt. Gripna och sörjande stå vi här, med vemod tänkande på de luckor, som slås i vår front. Och dock — denna stund får icke bliva enbart sorgens, vi veta att han som nu vilar här skulle säga oss detta, ty vi äro hoppets och morgondagens folk, med en livstro, som just i döden visar sin utomordentliga kraft. »Saliga äro de, som i Herren dö härefter.»

En tummelplats, ett stridsfält är livet. Där försiggår en ständig brottning mellan uppbyggande och nedrivande krafter, mellan ljus och mörker, mellan gott och ont och ytterst mellan liv och död. Huru kraftigt har icke den yttre världen för länge sedan förkunnat detta. Dagen födes och dagen dör. Morgonrodnad blir solnedgång, töcken och mörker svepa vår jord. Genom grönskande vårar skära bitande frostnätter och sommarens fullhet famnas av brinnande höst och snöig vinter. Växlingens lag, förgängelsens lag, dödens lag! Och människolivets sen! »Allt kött är såsom gräs och all dess härlighet såsom gräsets blomster. Gräset torkar bort och blomstret faller

av.» Det leende, sjudande livet, vars skönhet finner sin höjdpunkt i ett ädelt uppoffrande människoliv, med underbara möjligheter och glimmande tillfällen, med glädje och sorg, framgång och smärta, livet, det är allt förgängelse och svaghet, det hastar, det skyndar mot sitt slut. »Det är människorna förelagt att en gång dö.» Mellan sprudlande livskällor och blommande förhoppningar har döden rest sin tron, och hans kallelser komma tätt, tätt. Ögon slutas och kinder blekna, och över det hjärta, som icke klappar mer, knäppas trötta händer till den sista sömnen. Band slitas och sår uppstå, sår så djupa att man av sådana kan förblöda. Barnet från modersfamnen, den jublande ungdomen, mannen i sin bästa kraft och den gamle, utslitne med snö på hjässan och bleknande minnen, alla kallas de, alla lyda de, alla lämna de oss för att skördas och gömmas. Och lika för alla står detta dödens övermåttan väldiga dekret: Furstar och tiggare, rika och fattiga, kulturfolk och naturfolk. Vilket mörker, vilka skuggor!

Men genom mörkret flammar ljuset, ljuset från Guds älskande fadershjärta. Kristendomen träder fram, livets enda förkunnelse med ett verkligt hopp. »Saliga äro de döda, som i Herren dö.» Och se livet förvandlas, döden förvandlas, evigheten förvandlas, ty med en visshet, som aldrig rubbas, kunna vi nu få utbrista: »Döden är en vinst.» Allt förändras »i Herren», ty att inträda i Honom det innebär att delaktiggöras av hans nåd och förlåtelse, att intaga en trygg plats under försoningsblodet, och att erhålla ett evighetsliv, som är Guds stora gåva. Redan nu ljuder över ett sådant liv de ord, som en gång skola klinga över den nya skapelsen: »Se jag gör allting nytt.» »Du död var är din udd, du dödsrike var är din seger?» Förbi är dödens bitterhet och förgängelsens kraft! Tron segrar, och högt över dödens härar planterar den de livets fanor, vilka aldrig skola falla i fiendens hand. Skönt är människolivet, när dess segerkraft är en levande, segrande tro.

Vår vördade fader i Herren, som nu vilar här, visste av detta. Själv har han så många gånger sagt oss, att »tro betyder att giva sig helt åt Gud.» Han upplevde detta faktum och ända från ungdomsåren därborta i det avlägsna landet tills slutet av detta sällsynt rika liv, vandrade han i den innerli-

gaste förbindelse med den Högste. Han var salig och därför är han salig nu. För honom hade döden mist sin bitterhet, ty bortom döden såg han det fullkomliga livet. Men över oss skola de orden ringa: »Tänken på edra lärare — efterföljen deras tro.» Men vårt bibelord kastar även en glimt över de hädangångnas liv bortom döden. »*De skola vila sig från sitt arbete.*» Vad vi icke annorledes kunna få veta, ty vi sträcka förgäves forskningens händer över dödens svallande Jordan, det förtäljer oss Herren själv i sin strålande uppenbarelse. »Skön är vilan för den trötte.» Och det är en ära att arbeta sig trött i ädla livsuppgifter. Livet är så kort och de kallande rösterna så många, att det är ett brott av svår art, att låta tiden dådlöst ila sin kos. Nej, varhelst de öppna dörrarna visa sig, dörrarna till rena handlingar och stora offer, vilkas förverkligande skall innebära mänsklighetens lycka och Guds ära, där skola vi träda in och tacksamt giva vår kraft med hugstor avsikt. Överste Broady handlade så. Hur varmt hans hjärta klappade för sanning och rättfärdighet, och huru villigt han offrade livets ilande år för att ur tillvarons grå massa utvinna det bästa för sin Herre och Gud. Vilken eld, vilket nit, vilken kärlek! Nu vilar han.

»Så fridfullt de uti Herren somna
Så fröjdfullt hälsa de Herrens dag.
De ur bedrövelsen äro komna
och undan ödenas alla slag.
Ej mera fångna i jordebanden,
De äro gångna, så talar Anden
och deras gärningar följa dem.»
Ur mödans träldom till fridens hem.

— — — —

Men »*deras gärningar följa dem efter*», ty våra gärningars vetekorn mognar i livets vidsträckta åker. Livet är en sådd, vilket allvarligt och lyftande ord, och det skall fullbordas som såddes om än under svaghet och nöd. Men vad så vi? Krasst och egensinnigt, självisk och beräknande möter oss ofta både livet och dess såningsmän. De onda drifterna driva sin lek, och jordens barn låta sig slukas av gärningar, som bringa både dem själva och de släkten, som komma, sorg och förbannelse.

Och så kall och hård ter sig världen, att man med ett sken av sanning över sitt spörsmål verkligen skulle kunna fråga: »Kan något gott mogna i detta syndernas rike, där mörka makter driva sitt spel och till synes endast sodomsäpplen mogna i jäsande drivbänkar?» Men den kristliga sanningen har här svaret. »Edert arbete i Herren är icke fåfängt.» Och Gud till ära, ha under tidernas gång män och kvinnor funnits, som förstått detta. De ha trott, att även det andliga arbetet, så ofta missförstått och så ofta ringa aktat, skall mogna och giva skörd och detta har varit den drivande makt, som hållit dem uppe i de tunga stunderna. I detta ögonblick är det som om jag såge för min syn den unge officer från det blodiga slavkriget, som vill helga sitt liv för att sätta syndens slavar helt fria, då han inför general Hancock frambär sin avskedsansökan, och på tillfrågan: Vilken bana ämnar ni välja? svarar: Baptistpredikantens, erhåller följande ord, av den erfarne militären: »Överste Broady, då har Ni säkerligen misstagit eder på er kallelse.» Det var en skickelsediger stund. Å ena sidan en lysande bana med generalsutnämningen inom några dagar, å den andra en törnig väg bland ett folk, som föraktades av världen, en framtid med möda och strid. Men den unge Broady känner ingen tvekan. Han har gjort sitt val, han ser sin väg, och han skall vandra, en andlig riddare utan vank och tadel, till dess hembudet kommer från den store Konungen Så har han sått Guds säd i livets åker. I sitt gamla, kära Betel är han i dag, tryggt vilande på sitt sista läger, han är *därnere,* men det var *häruppe* han stod! Minnens I framgångens och segerns år på 70- och 80-talen? Här stod han, general Hancocks unge officer med blixtrande ögon, tankediger panna, värdiga gester och en stämma av malm, med en vitglödgad nitälskan »att på allt sätt frälsa några», och ingen säger mer: »Överste Broady, ni misstager er på er kallelse.» Nej han tog rätt i livet, ty han valde Guds väg, och då han sådde ordet i folkmassornas själar eller fostrade de skaror av unga män, vilka i denna och andra världsdelar förkunna korsets budskap till en döende värld, då gav han något, som mognat och håller på att mogna. Blåsen o vindar, och stråla du sol, må regnets skurar falla och snön kläda marken i vitt, under allt skall säden mogna till skörd!

— — — — —

Men ännu ett ord ur den heliga skrift. »*Sedan fick jag se en stor skara, som ingen kunde räkna, en skara ur alla folkslag och stammar och folk och tungomål stå inför tronen och inför Lammet; och de voro klädda i vita fotsida kläder, och hade palmer i sina händer.*» Det var de orden han ville höra, vår hädangångne vän, då dödens skuggor började samla sig över ögonlocken. De föreläste sakta och stilla av den älskade röst, den ädla kvinna, som med dotterlig ömhet under alla dessa tysta år förmedlat till den gamle, blinde kämpen intryckena från den yttre världen. Och han njöt av dem, han likasom andades in dem. Han såg den där skaran, ty han var en de heliga visionernas man, han såg segern och hörde jublet. Och det var sabbat på jorden och sabbat i hans tacksamma hjärta.

Blåsen I ljuva vindar från de eviga höjderna! Blåsen bort dammet och föroreningen på vår tro. »En stor skara!» Men det var ju ibland under såendets tider, som våra hjärtan rent av skulle bli tvungna att giva dem rätt, vilka förkunnade, att Kristi lära icke hade någon framtid. Man sade oss, att den krävde för mycket, och att den enda utsikt till framgång skulle kunna skapas genom denna uppblandning med världens läror och vilja, vilken från början är dömd av Guds klara och levande ord. Men här ser jag en stor skara. Det var sålunda en lögn man sökte hämma oss med, ty *Kristi lära hade framgång.*

— — — — —

Några minuter innan vår hänsovne fader i Herren tog de sista stegen över gränsen, öppnade han helt plötsligt sina ögon. Det var något han såg! Vad? Hembudet i Frälsarens gestalt, ty nu gick han rakt in i Guds sköte. Och nu ser han, ögat är icke längre blint!

Fader och vän, gudsman, stridsman, frid över ditt stoft och välsignelse över ditt liv. Gud ära vi för det goda Han gav oss genom dig. Graven skiljer oss men vi kransa den med hoppets blomster, ty uppståndelsen väntar. Vi ses igen i den segrande skaran inför tronen och inför Lammet!

Efter denna gripande predikan trädde den hänsovnes efterträdare som rektor vid Betelseminariet, doktor C. E. Benander fram till båren och förrättade begravningsakten.

Efter en kort betraktelse kastade han de tre skovlarna mull på kistan under uttalande av Pauli ord:

»Det varder sått i förgänglighet, det uppstår i oförgänglighet.

Det varder sått i vanära, det uppstår i härlighet.

Det varder sått i svaghet, det uppstår i kraft.»

Därefter läste officianten flera bibelspråk om döden, uppståndelsen och det eviga livet.

Under begravningsakten reste sig de församlade, och de enkla men storslagna orden ur böckernas bok gjorde ett mäktigt intryck på alla.

Sedan denna akt var slut, höllos kortare tal och anföranden av följande representanter:

Doktor J. Byström som representant för baptistsamfundets missionsstyrelse; pastor J. A. Swedberg som inspektor för Betelseminariet; riksdagsman Sven Bengtsson för Svenska Missionsförbundet; prins Oscar Bernadotte för föreningen Soldaternas Vänner, vars första styrelse Broady tillhörde och till vars bildande han var en av initiativtagarna.

Den högtidliga samvaron i Betelkapellet på söndagsförmiddagen slöts med sång av kören: »När jag från Pisgas höjder i tron det landet ser» samt med bön och uttalandet av välsignelsen. Under tonerna av Chopins sorgmarsch lyftes därpå kistan från sin plats på nedre plattformen och utbars, och efter densamma ordnade sig sorgetåget och färden ställdes till den broadyska familjegraven å Norra kyrkogården.

Alla gator, där sorgetåget passerade, voro kantade av åskådare. Kistan var placerad på en hög öppen vagn.

Då den långa processionen anlände till begravningsplatsen, hade där samlats en mycket stor åskådareskara.

Under högtidlig stillhet sänktes kistan i graven. Körsång utfördes av baptistförsamlingarnas i Stockholm manskör och Betelseminariets elevkör. Fyra korta anföranden höllos vid graven, varefter den stora skara, som följt Broady till hans sista vilorum, stilla och tyst återvände till staden. Ehuru ett upprop utfärdats att icke sända kransar till båren utan i stället lämna medel till ett för Broadys minne hedrande ändamål, hade dock ett stort antal praktfulla sådana sänts både från enskilda och korporationer.

På eftermiddagen var stor minneshögtid i Betelkapellet, varvid många tal höllos, som berörde den hädangångnes livsgärning.

* *
*

Så slutade K. O. Broady sitt liv. Det var ett härligt slut på en välsignelserik livsgärning, vars betydelse först evigheten skall till fullo uppenbara. Äran för detta rika liv och denna stora gärning tillkommer allenast Gud, ty det var hans nåd som uppenbarades i Broadys personlighet och verk. Med den store aposteln kunde han säga: »Av Guds nåd är jag vad jag är, och hans nåd mot mig har icke varit fåfäng.»

Vare då denna bok en kärlekens gärd från en tacksam lärjunge till minnet av en vördad och älskad lärare, fader och vän!

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Förord 7
Inledning 9
Barndomstiden 12
Ynglingaåren 18
I Göteborg 21
Resan till Amerika 25
Det religiösa genombrottet 34
Studieåren i Amerika 40
Colgate University 51
Deltagandet i det amerikanska inbördeskriget 56
Broady ingår äktenskap 73
Broady blir baptistpastor 76
Broady sammanträffar med Wiberg och beslutar att återvända till Sverige 81
Resan till Sverige 90
Broady inför de nya uppgifterna 95
Baptistförsamlingarnas konferens 1866 101
Broady och Betelseminariet 110
Broady lämnar rektorsbefattningen vid Betelseminariet 134
Broadys betydelse för svenska baptistsamfundet 143
Broadys deltagande i församlingsarbetet och predikoverksamheten i Stockholm 152
Broadys insats i nykterhetsarbetet 158
Broady som predikant 177

Sid.
Broady som lärare 194
Några grunddrag i Broadys religiösa och teologiska åskådning 204
Broady och A. B. M. U. 227
K. O. Broady och Adolf Dråke 233
Broadys resor 242
Broadys hem och familj 246
Broady intime 250
Några av Broadys tal till avgående elever 255
I aftonens tid 266
Uttalanden om Broady av hans lärjungar 280
Broadys död 302
Begravningen 306

Rättelse: Sid. 178, rad 5 nedifrån, står Ordspråk : skall vara Ordpråk.

480-24
65

P R I S:

HÄFT. . . . 5: 85

KART. . . . 6: 30

KLOTB. . . 7: 00